HÉCTOR TOBAR

A SÖTÉT MÉLYBEN

33 BÁNYÁSZ.

68 NAP.

700 MÉTER.

A FÖLD ALATT.

Héctor Tobar
A SÖTÉT MÉLYBEN

Héctor Tobar: Deep Down Dark
© Héctor Tobar, 2014

Fordította: Takács Zoltán

Prológus: Városok a sivatagban

A San José-bánya egy kerek, sziklás és kihalt hegy gyomrában található a chilei Atacama-sivatagban. A szél apránként szürkés-narancsos porrá erodálja, majd teknőkbe és dűnékbe hordja össze a hegy felszínét. A bánya felett azúrkék ég ragyog, s a háborítatlanul tűző nap minden nedvességet kiszív a talajból. Évtizedenként egyszer valamilyen női tulajdonnévre érdemes viharrendszer vonul át a terület felett, s gazdagon megöntözi éltető nedvességgel. A por ilyenkor sárrá lesz, mintha csak frissen öntött beton volna.

Csupán kevesen látogatnak el az Atacama-sivatag e kietlen tájára, jóllehet 19. századi felfedezőútján Charles Darwin, a híres természettudós a brit hadiflotta kutatóhajóján már megfordult erre. A helyiek tudományosan bizonyíthatatlan elméletekkel álltak elő számára, miszerint a kevés csapadék a földrengésekkel hozható kapcsolatba. Az Atacama-sivatag kihaltsága és az állatvilág szinte teljes hiánya megdöbbentette Darwint. Így írt erről naplójában: „Olyan torlasz ez, amely sokallta rosszabb, mint a legháborgóbb óceán.” A környéken átutazó madarászok még manapság is megjegyzik, hogy Chile ezen részén szinte alig vagy egyáltalán nem lelnek fel szárnyasokat. A sivatag mélyén az élet egyetlen jelét csupán a bányászok, olykor női bányászok szolgáltatják, akik kisteherautókban és minibuszokban utaznak a hegyek felé, ahol aranyat, rezet és vasat bányásznak.

A hegyek gyomrában rejlő ásványkincsek nemcsak a közeli Copiapó városából vonzzák az embereket, hanem Chile más tájairól is. Juan Carlos Aguilar lakik legmesszebb a bányától: több mint ezer kilométerre. Chile alakja meglehetősen hasonlít egy kígyóra, s Aguilarnak nagyjából az ország felén kell átvágnia. Heti ingázása a déli országrész mérsékelt esőerdőiben veszi kezdetét. Műszakvezető a bányában, három embert irányít, akik hosszú, rovarszerű eszközöket és bányarakodókat javítanak a csütörtök reggel kezdődő hétnapos műszakban. Ám Aguilar 36 órával korábban, még kedd este indul útnak lakhelyéről, Los Lagos városából. Az ottani munkák semelyike sem fizet olyan jól, mint a sivatagi bánya, így beszuszakolja elcsigázott, középkorú testét egy Pullmanba, majd a visszapillantó tükréből

figyeli, amint maga mögött hagyja a bükkerdőket, az eukaliptuszligeteket és a hegyi folyókat. Az időjárás éppen illik a hangulatához: amint elindul, a borús égboltból pár csepp eső hullik a szélvédőjére – ez szinte minden alkalommal így történik. Abban a régióban, amit otthonának hív, a déli félteke 40. szélességi körénél az évi átlagos csapadékmennyiség 2500 mm.

Aguilar háromfős csapatának egyik technikus tagja némileg közelebb él a bányához. Raúl Bustos Talcahuano kikötővárosból, a 37. szélességi fokról indul munkába. Öt hónappal korábban cunami pusztította a várost, amelyet a Richter-skála szerint 8,8-as erősségű földrengés is megrázott. A természeti katasztrófa ötszáz emberéletet követelt, a városban kisebb medencékben összegyűlt tengervízben halak ezrei fickándoztak, s elmosta a haditengerészeti bázist, ahol korábban Bustos dolgozott. A férfi két gyermek szerető apja és odaadó férj. Felszáll az észak felé tartó buszra, majd végigzötykölődik a lapos tájon, Chile mezőgazdaságának parlagon hagyott és megművelt földjei között, az üvegházakkal és traktorokkal tarkított vidéken. Útja átvisz Chillán városán, ahol a csapat másik tagja lakik, majd Talca következik, ahol a magas és vakbuzgó keresztény rakodókezelő felszáll egy másik buszra. A San José-bányában dolgozókat két egyhetes műszakra osztják be: A-ra és B-re. Aguilar és emberei az A műszakban vannak. A két műszakot 12 órás, reggel nyolctól este nyolcig, majd este nyolctól reggel nyolcig tartó nappali és éjszakai váltásokra bontják, hogy a bánya a nap minden órájában működjön.

Az A műszak ingázó tagjai rövidesen beérnek az épülő felhőkarcolókkal és magasított útpályákkal tarkított Santiagóba. A délieknek még kora reggel van, amikor megérkeznek a nyüzsgő dél-amerikai fővárosba, amelynek legfőbb jellegzetességét, a közeli Andok masszív hegyvonulatának kontúrját gyakran eltakarja a mindent befedő szmog.

A Santiago belvárosa mellett található távolsági buszpályaudvaron még többen szállnak fel a San José-bánya felé tartva. Egyikük a kétgyermekes, olykor nyilvánosan őrjöngő Mario Sepúlveda, aki munkatársai körében arról híres, hogy túlságosan keményen hajtja a rakodógépet (így a szerelőknek sokszor kell javítaniuk), valamint túl hangosan és túl sokat járatja a száját, s viselkedése is rendszerint kiszámíthatatlan. Szerda délután – később, mint kellene – indul Santiagóból a közel 800 kilométeres útra: jó eséllyel nem ér be időben munkahelyére. Mariót „Perrinek” szólítják a bányában, ami a *perro* (kutya) kicsinyítőképzős alakjának, a *perritó*nak a

rövidítése. Ha megkérdeznénk Mariót, miért nevezik így, készséggel rávágná: mert imádja a négylábúakat (két menhelyről származó kutyája is van otthon), és mert „olyan a szívem, mint egy kutyának”. És Mario tényleg olyan hűséges, mint egy kutya, ám ha bántják, akkor ő is harap. Feleségével, Elvirával két gyermeket nevelnek; az első egy szenvedélyes találkozás gyümölcse, „állva, a póznának dőlve”. Immár a főváros peremén élnek, ahol Mario hódolhat kedvtelésének, és üldögélhet a nappaliban álló apró, négyszögletes asztala mellett. Gyorsan elkölti ebédjét felesége, Elvira, tizenéves lányuk, Scarlette, valamint kisfia, Francisco társaságában, mielőtt északra indulna.

Santiago belvárosán túl, az északi peremkerületek munkásnegyedeit elhagyva az A műszak tagjait vivő buszok lassanként beérnek a szőlőkkel, gyümölcsfákkal tarkított völgyekbe, amelyek az augusztusban is hósipkás hegycsúcsok közé ékelődnek. Az éghajlat mediterrán, ám az eléjük táruló látvány fokozatosan elveszti üdeségét, ahogyan a déli szélesség 33., 32., majd 3E fokát keresztezik. Hamarosan elérik a Norte Chicónak, avagy közeli északnak nevezett régiót.

Bányászok és kalandorok már a chilei történelem kezdeteitől fogva róják ezt az utat. Az észak jelenti Chile határvidékét, vadnyugatát. Augusto Pinochet egykori diktátor is előszeretettel űzte ide ellenfeleit: a politikai másképp gondolkodók több mint ezerfős csoportját egy elhagyatott pétisóbánya munkásszállásán tartották fogva, ahol asztronómiával ütötték el az időt a háborítatlan sivatagi égbolt alatt. Chile egyesítésének gondolata szintúgy északon fogant meg, mégpedig a salétrombányászok fejéből pattant ki a 20. század elején, akiket később lemészároltak Iquique városánál. A mai demokratikus Chile északi részén továbbra is hűségesen a baloldalra szavaznak. Pinochet áldozatait sekély sivatagi sírokba temették a Norte Grandéban, avagy a távoli északon; csontjaikat még a mai napig is gyakran hántolják ki az „eltűntek” után kutató rokonok.

Amikor az A műszak tagjai elérik a bányától közel 400 kilométernyire fekvő Coquimbo kikötővárost, rátérnek arra az útra, amelyen 1835-ben Charles Darwin is járt. Akkoriban Chile fiatal országnak számított, csupán alig negyedszázaddal korábban alakult, s Darwin partra szállt *Beagle* nevű hajójáról, hogy leírja a környék geológiáját, felfedezze állat- és növényvilágát. Kicsiny expedícióját mindössze négy ló és két öszvér

alkotta. A Coquimbo és Copiapó közötti út Chile legrégibb bányavidékén vezet keresztül, így a brit tudós is számos bányásszal találkozott útja során.

Los Hornos városában az A műszak tagjai elé tárul a Csendes-óceán látványa, hiszen az úgynevezett pánamerikai főútvonal itt a part mellett halad. Van valami kegyetlen ebben az óceánra és horizontra vetett utolsó pillantásban, ahogy a késő délutáni nap megvilágítja az óriási víztükröt: a következő hét napot 600 méter mélyen töltik majd olyan szűk járatokban, ahol arra is alig van elegendő hely, hogy a bányagépek mozogjanak. A déli félteke telén csupán reggel, a munka kezdete előtt, valamint délben pillanthatják meg a napot. Nem messze Los Hornos homokos partszakaszaitól Darwin megpillantott egy hegyet, amelyben bányászat folyt, „lyuk szaggatta, mintha csak valamiféle óriási hangyák laknák". Azt is megtudta, hogy a helyi bányászok markát olykor nagy összeg ütötte, s olyankor, „mint a matrózok", megtalálták a módját, miképpen verhetik el. Azok a bányászok, akikkel Darwin találkozott, keményen ittak és rengeteget költöttek, majd néhány nap múlva egy fillér nélkül visszatértek nyomorúságos munkájukhoz, ahol „még az igavonó barmoknál is keményebben" dolgoztak.

Az A műszak tagjait mostanában nem fenyegeti ez a veszély, sőt, magasabb fizetést kapnak, mint a legtöbb chilei dolgozó. Még a legkevesebbet kereső is havi 1200 dollárt visz haza (ami a chilei minimálbér háromszorosa), ám a zsebbe kapott juttatásokkal még ennél is többet kereshetnek. Ahelyett, hogy elvernék fizetésüket, inkább afféle középosztálybeli létet építgetnek fogyasztói kölcsönökkel, lakáshitellel, az egykori feleségeknek fizetendő nőtartással, valamint felnőtt gyermekeik tandíjával. Az A műszak néhány tagja antialkoholista, s még az oly vehemens Mario Sepúlveda – Jehova tanúja lévén – sem iszik. A legtöbben azonban legurítanak egy-két rundot munka után: whiskey, sör és vörösbor a kedvenc italuk. Egyesek túlzásba is esnek: Copiapóban, az egész országon át ingázó déliek utolsó megállójában, a bánya előtt az egyik észak-chilei kolléga eléggé felöntött a garatra, talán nem is tudja másnap felvenni a munkát.

A modern Chile föld alatti munkahelyein még mindig kemény fizikai munkát kell végezni, s az emberek joggal érezhetik olykor „igavonó baromnak" magukat. Ahogyan mindig, a halál most is ott kísért soraikban. Amikor Darwin északra tartott, találkozott egy bányász temetési menetével.

Négy hosszú, sötét gyapjúingbe, bőrköténybe öltözött és színes szalaggal díszített bányász vitte utolsó útjára szerencsétlenül járt társát. A bányászok immár nem viselnek ilyen öltözéket, ám a San José-bányában most sem ritka vendég a halál. Sokan voltak tanúi barátaik tragédiájának: az egyik pillanatban még szilárdnak tűnő sziklák egy szemvillanás alatt porrá zúzódnak – a mélyművelésű bányákban történő baleseteknek ez a legfőbb oka. Habár a Talcahuano kikötővárosából származó Raúl Bustos bányatechnikus viszonylag újnak számít San Joséban, mégis látta már a bánya áldozatainak állított föld alatti síremlékeket. Most a buszon egy rózsafüzért szorongat kezében, amit majd levisz magával a föld alá.

A buszút végig az Atacama-sivatagon visz keresztül, ahol Darwin hiába keresett abrakot állatainak. Az Atacamában, a világ legszárazabb és talán legöregebb sivatagában vannak olyan meteorológiai állomások, ahol soha nem mértek csapadékot. A busz ablakából olybá tűnik a táj, mintha Isten előbb a fákat, majd a bokrokat és az aljnövényzetet is kihuzigálta volna, csupán néhány szívós növényt hagyva, hogy azok pettyezzék be a barna síkságot. Mihelyt a busz beérkezik a Copiapó-folyó öntözött, tarka, zöld völgyébe, a táj ismét életre kel. Itt őshonosak a borsfák, az Egyesült Államok minden sivatagi városának díszei, s egyre több tűnik fel az út mentén, ahol vékony levelüket a földre hullatják. Az út utolsó 150 métere a város régi temetője mellett visz el, ahol több generációnyi bányász alussza örök álmát, köztük az A műszak egyik tagjának apja is, aki halálra itta magát, és néhány napja kapta meg a végtisztességet. A temető után a város nyomornegyede, fa- és bádogviskók következnek, majd átkelnek a Copiapó-folyó csatornája felett húzódó rövid hídon.

San José bányászai javarészt a legközelebbi városból, Copiapóból kerülnek ki. Számos egykori bányász, immár ötven-hatvan év körüli férfi őriz kedves emlékeket a folyóról, amelynek hideg, bokáig érő vizén gyermekkorukban annyiszor átgázoltak. Annak idején lóhere nőtt ott, ahol ma a pánamerikai főútvonal keresztezi a folyót, s nem volt ez másképp Darwin idejében sem, aki feljegyezte naplójába, milyen kellemes a növény aromája. Egy generációval ezelőtt a folyó pusztulásnak indult, mára pedig szemét és tüskés kúszónövények borítják posványos vizét. Az évi átlagos csapadékmennyiség itt 20 mm, s nem folyt víz a mederben azóta, hogy 13 évvel ezelőtt óriási vihar tépázta meg a várost.

Amikor a busz beér a végállomásra, az A műszak bányászai leszállnak, és magukhoz veszik csomagjaikat. Ezután közösségi taxival átvágnak a városon a két munkásszállás egyikéhez, amely az elkövetkezendő hét napban otthonukként szolgál. Az augusztus 5-én kezdődő munkanap előtti utolsó néhány órában az A műszak minden tagja – egy kivételével – Copiapóban vagy a közeli munkásnegyedekben van.

A geológia még gyerekcipőben járt, amikor Darwin 1935-ben eljutott Chilébe. Dél-amerikai útján kezébe került az új tudomány egyik sarokkövének tekinthető munka, Charles Lyell *Principles of Geology* című kötete. Amikor Chilébe ért, Darwin szemtanúja volt egy vulkán kitörésének az Andokban, s leírta, hogy néhány száz méterrel a tengerszint felett kagylóhéjakat talált. A Valdivia kikötője melletti erdőben töltött pihenője közben egy kétperces földrengést is átélt. Ezek a tapasztalatok és megfigyelések arra ösztönözték, hogy egy évszázaddal a tektonikai mozgások leírása előtt azt feltételezze, hogy a talajt, amelyen állt, fokozatosan felfelé nyomja ugyanaz az erő, amelyik a vulkánkitörésekért is felelős. „Meggyőződésem, hogy az erők, melyek lassan, apránként felfelé nyomják a szárazföldet, illetve melyek vulkanikus anyagot lövellnek a kráteren keresztül, ugyanazok” – írta a nagy természettudós. Geológusok manapság megerősítik, hogy Chile az úgynevezett Tűzgyűrűn található, ahol a földkéreg kontinens méretű darabjai egymásnak feszülnek. A Nazca-lemez a Dél-amerikai-lemez alá bukik, mintha csak egy kisgyerek bújna az ágyába, így alakult ki az Andok 6-7000 méteres magasságot is elérő vonulata. A geológusok orogenezisnek, azaz hegységképződésnek nevezik ezt a folyamatot.

A Copiapótól északra fekvő hegyek mélyén a kőzet, amelyet gazdag, ásványokat rejtő üledékrétegek kereszteznek, a Föld belsejében rejlő magmából született. Ezek az erek először 140 millió évvel ezelőtt jöttek létre, amikor a földön még a hüllők uralkodtak, 20 millió évvel a növények megjelenése után (ám még a méhek megjelenése előtt), és 40 millió évvel azelőtt, hogy a leghatalmasabb dinoszaurusz, az *Argentinosaurus* kószált a szárazföldön. Az ásványban gazdag olvadék áttört a földkérgen, s több mint 100 millió éven keresztül, a Jura végétől a Paleogén kezdetéig töltötte fel az Atacama alatt elterülő kőzet repedéseit. Az olvadék végül megszilárdult, és

létrehozta a 200 méter magas, ércben gazdag, gigantikus „breccsakürtőket” és az egymást keresztező, vékony, úgynevezett hintett eres rétegeket. A kvarc, a kalkopirit és más ásványok telérjei délnyugatról északkelet felé húzódnak a hegyek alatt, a bányakutató térképén ezeket jelölő vonalak mintha csak a több ezer méter mélyen meghúzódó, óriási kontinentális lemez visszhangjai lennének.

Copiapóban két céges, *liebré*nek (vadnyúl) nevezett kisbusz veszi fel az A műszak embereit a két munkásszállásról és a város munkásnegyedeiben kijelölt megállókból. Számos kisbusz járja ma reggel Copiapó városát, hiszen a település újfent fénykorát éli a három évszázaddal ezelőtt kezdődött fellendülés újabb fejezeteként. Az 1700-as évek aranylázát három évvel Darwin érkezése előtt ezüstláz követte. A 19. század végére kimerültek az ezüstbányák, ám a nitrát alapú robbanóanyagok kifejlesztése az Atacama-sivatag északabbra található salétromlelőhelyeinek virágzását hozta. A chilei bányászoknak volt köszönhető annak az elegynek az alkotóeleme, amellyel az európaiak háborúztak és gyilkolták egymást. A bányászat felfutása miatt Chile megszállta Bolívia és Peru salétromban gazdag közeli területeit, amihez Copiapót használta bázisul. Az úgynevezett salétromháború vége Copiapó hanyatlását hozta, hiszen a befektetések az újonnan meghódított területekre irányultak. A 20. században azonban a réz egyre keresettebbé vált, ennek köszönhető Copiapó újabb felvirágzása és a helyi rézöntöde 1951-es megalapítása. A század második felében a chilei ásványkincsek szolgáltak az ázsiai „gazdasági csoda” egyik motorjaként, így a bányászok özönlöttek Copiapóba, kiváltképpen a Candelaria nyíltművelésű rézbánya 1994-es megnyitása után. Ez pedig végleg megpecsételte a Copiapó-folyó sorsát, hiszen az egyre duzzadó létszámú város és a modern bányászati módszerek roppant mennyiségű vizet igényeltek.

Az új évezred első évtizedében az arany árának megnégyszereződése (1200 dolláros unciánkénti árra) és a réz eladdig soha nem látott kereslete a bányák felfutását eredményezte, így egyre mélyebbre fúrtak az egyébként nem oly nyereséges San José-bányában és a Copiapó-folyó völgyének más lelőhelyein is. Copiapó lakossága elérte a 150 ezret, új és magas épületeket húztak fel, köztük a luxuslakásokat tartalmazó, 15 emeletes házat az

Atacama utcában, valamint a város első szállodáját, az Antay Casino és Hotelt, ezt a modernista, karmazsinvörös épületet egy fezsüveggel a tetején. Az emelkedő nyersanyagárakkal a bányászok is jól jártak, akik az elmúlt években váratlan szerencséjük hozadékát otthonaik bővítésére és gyermekeiknek vagy unokáiknak szervezett hatalmas mulatságokra fordították. Ezeket a családi eseményeket olykor az El Pretil nevű közparkban tartották, amelynek öntözött gyepét bors- és eukaliptuszfák szegélyezik, apró állatkertjében pedig lámák és baglyok láthatók, sőt egy levendulaszínre mázolt ketrecben még két morcos oroszlán is helyet kapott.

Az előző hétnapos munkahét végén az A műszak nagyjából kéttucatnyi tagja a zenei hajlamokkal bíró és nagyivó hírében álló Víctor Segovia rakodókezelő otthonában ünnepelt. Egy óriási fazekat töltöttek meg különböző húsokkal – marhával, csirkével, sertéssel és hallal –, majd a házigazda megfőzte az úgynevezett *cocimientó*t, amelynek elkészítése már maga is afféle bőségünnep. Néhány nappal később Darío Segovia, Víctor unokaöccse hatalmas születésnapi ünnepséget szervezett augusztus 5-én született lányának, ám a bányából odaszóltak, hogy aznap (ami egyébként a szabadnapja lett volna) túlórát kellene vállalnia. Az ígért túlórabér (90 ezer chilei peso, azaz nagyjából 180 dollár) olyan magas volt, amit vétek lett volna kihagyni, így Darío közölte gyermeke anyjával, egyben élettársával, Jessica Chillával, hogy el kell halasztani a születésnapot. Sértettségében Jessica ezután nem szólt hozzá, és nem is készített neki vacsorát, pedig másnap Darío munkába indult.

A kora hajnali órákban, még az A műszak kezdete előtt azonban a pár kibékül. Fél hét tájt Darío megcsókolja Jessicát, lemegy a nappaliból a bejárati ajtóhoz vezető lépcsőn, majd megáll, és újra felmegy, hogy megölelje. Jó néhány másodpercig tartja karjaiban Jessicát – gyengéd megnyilvánulás ez egy kidolgozott izomzatú, kérges tenyerű, negyvennyolc éves férfitól. Az ölelés egyfajta bocsánatkérés is lehetne, ám ez meglehetősen szokatlan gesztus Daríótól, így Jessica aggódva figyeli, amint a férfi kilép az ajtón.

Luis Urzúa Copiapó középosztálybeli negyedéből indul munkába. Ő az A műszak munkafelügyelője, s az ő helyzetében lévők mind autóval hajtanak a bányába, ám Urzúa a beosztottaival együtt megy dolgozni. Nem messze onnan száll fel a buszra, ahol két évtizeddel korábban megismerte feleségét, Carmen Berríost. Urzúa bányászcsalád sarja, így már tizenéves korában a

föld alatt dolgozott, ám amikor megismerkedett Carmennel, felszíni munkára váltott, és kitanult bányatérképésznek. Carmen eszes, romantikus asszony, aki verseket költ, ha megszállja az ihlet, s az évek alatt sikerült elérnie egyik célját a keményen dolgozó Luis Urzúával: hogy megtanítsa érthetőbben beszélni, mert az ura rendszerint a kimerült bányászok motyogását hallatta. Amikor este nyolckor véget ér a műszak, Carmen vacsorával várja az urát, majd két felnőtt gyerekükkel ülik körül az asztalt, akik mindketten főiskolára járnak.

Odakünn vastag ködtakaró lepi a sötétségbe burkolózott várost. Ott, ahol szinte sosem esik, a víz ködfátyol formájában lebeg az utcai lámpák alatt, és megül a várost átszelő szurdokokban. A köd mindennapos jelenségnek számít Chilének ezen a részén, így hát nevet is adtak neki a helyiek: *la camanchacá*nak hívják. Olykor olyan sűrű, hogy a drasztikusan lecsökkent látástávolság miatt nem lehet biztonságosan megközelíteni a bányát, így a műszak kezdetét is eltolják addig, amíg felemelkedik a pára. A mai nap azonban nem ilyen lesz. A copiapói utcasarkokon emberek álldogálnak arra várva, hogy a kisbuszok felbukkanjanak a ködből.

Az A műszak minden tagja így vagy úgy valamilyen nő kedvéért indul fel a bányába: feleségért, barátnőért, anyáért vagy leányért. Jimmy Sáncheznek – aki mindössze tizennyolc éves, így hivatalosan nem is dolgozhatna a bányában (ehhez be kellene töltenie a huszonegyet) – állapotos a barátnője, ami arra ösztönözte a rokonokat, hogy a bánya vezetőinél könyörögjenek, adjanak a leendő apának munkát. Az Arturo Pratról, a salétromháború hőséről elnevezett negyedben az apró termetű és jóképű Alex Vega nyom búcsúcsókot szintén Jessica nevű feleségének. A nő azonban nem csókolja vissza, mivel haragszik párjára, jóllehet hamarosan már azt sem tudja majd, pontosan miért is volt mérges. Egy kilométerrel odébb, a II. János Pál pápáról elnevezett városrészben a vájárvágatok megerősítéséért felelős bányász indul barátnőjével megosztott otthonából. Yonni Barrios potrohos, forradásos arcú, simabeszédű nőcsábász, aki jelenleg legújabb barátnőjével él, kivéve, ha hajba kapnak, mert olyankor visszaköltözik a feleségéhez. A két nő csupán egy háztömbnyire lakik egymástól, így Yonni a buszhoz menet láthatja felesége otthonának bejáratát. Hitelt vett fel, hogy segítse nejét a ház előtt található apró boltocskája elindításában, így a törlesztés (és a barátnőjének nyújtott

támogatás annak otthonához) az egyik oka annak, amiért ma reggel korán kelt, s várakozik az érkező kisbuszra, amely majd munkába viszi.

Számtalan babona övezi a nők és a bánya kapcsolatát, amelyek a férfiak uralta kultúra ambivalens kifejeződései a fehérnépet és a föld alatti munkát illetően. Az egyik legenda szerint maga a hegy is asszony, így „minden egyes alkalommal, amikor bemegyünk, megsértjük őt”. Ez megmagyarázza, miért próbálja a hegy megölni azokat a férfiakat, akik kőtestébe alagutakat vájnak. Egy másik szóbeszéd szerint a föld alatt dolgozó nő balszerencsét hoz (pedig az egyik bányász nővére évtizedeken keresztül dolgozott saját apró bányájában), így szinte alig látni őket San José föld alatti járataiban. Az otthon és a város nőközpontú, valamint a bánya férfiközpontú világának szétválasztása olyannyira erős, hogy az A műszak legtöbb tagjának felesége vagy barátnője még sosem járt San Joséban, sőt gyakran nem is tudják, pontosan hol található.

Amikor megérkeznek a buszok, a félig még alvó emberek elfoglalják ülőhelyeiket. Keresztülvágnak a ködön és a városon, elhagyják az északi részen elhelyezkedő Atacama Egyetem mustársárga épületeit, ahol az A műszak egyik tagjának lánya tanul építészetet. Elérik a pánamerikai főút északi elkerülőjét, amely az Atacama-sivatag távoli, elhagyott és csontvázként meredező salétrombányái felé visz. San José nagyjából 50 kilométerre fekszik Copiapótól, s az odavezető út utolsó látható tereptárgya a város szélén a Mennydörgő Domb nevű sziklás hegy. A Cerro Bramadort, ahogyan itt mondják, Darwin is látta, s feljegyezte naplójába, milyen különös hangokat hallat a geológiai képződmény. Manapság a hangot inkább a Latin-Amerikában esőbotnak nevezett hangszeréhez hasonlítják. Az egyik helyi legenda szerint a hang forrása nem más, mint a hegy gyomrában aranykincset őrző oroszlán üvöltése, egy másik szóbeszéd szerint egy eleddig fel nem fedezett, föld alatti vízfolyás dübörgése. A félig-meddig tudományos magyarázat szerint a hang onnan származik, ahogy a hegy magnetittelepei vonzzák és taszítják a szélben szálló homokszemcséket.

Darwin útját folytatva elhagyta a különös hangot kibocsátó hegyet, s a közeli kikötő felé vette az irányt, ahol a *Beagle* várakozott. Innen elhajózott a Galápagos-szigetekre, majd az ottani madárvilág tanulmányozása kristályosította ki benne a természetes szelekció koncepcióját. Az A műszak tagjai azonban letérnek a pánamerikai főútvonalról; jobbra fordulnak a hegy

után, s a keskeny aszfaltcsíkon északra, a sivatag belseje felé indulnak. Az első néhány kilométeren az út nyílegyenesen vág át a szürkésbarna homokú, cseppet sem vonzó sivatagon, amelyet csorba sziklák és szélfútta növények ékesítenek. A busz elhagyja a vasércet tartalmazó Cerro Imánhoz, avagy Mágneshegyhez vezető utacskát, majd egy szűk völgyben továbbhalad a kietlen, sziklás hegyek szegélyezte, kacskaringós nyomvonalon. A bércek vöröses szigetként emelkednek ki a barnásszürke homoktengerből. Aki ma pillantja meg a tájat, ugyanazt az ürességet látja, amelyről Darwin is írt: nincsenek vonuló állatcsoportok, manapság pedig sem benzinkutak, sem út menti boltok nem szegélyezik a vidéket – semmi jele a civilizációnak. A sötétbarna és narancsszín hegyekkel tarkított táj úgy fest, mintha a Marson lenne. Végül a busz egy újabb völgyön vág keresztül, majd kék színű közlekedési tábla jelzi a San Esteban Bányavállalathoz és két másik bányához, a San Joséhoz és a San Antonióhoz vezető bekötőutat. Innen már jól látszódnak a bánya rozsdás és viharvert fa-, bádog- és acélépítményei, amelyek magányosan árválkodnak az űrbéli tájon. A busz lassanként felhág egy kaptatóra, s az ismerős épületek immár kivehetőek: az adminisztrációs bódék, az öltözők és zuhanyzók, valamint az ebédlő. A férfiak azonban pontosan tudják, a bánya leginkább egy jéghegyre hasonlít, hiszen a felszíni építmények a valódi méretének mindössze csak kis hányadát teszik ki.

A föld alatti részen a bánya robbantással és vájármunkával létrehozott, emberkéz alkotta járatok és tárnák szövevényét rejti. A San José-bánya föld alatti városának egyfajta saját klímája is van, a hőmérséklet ingadozik, sajátos légáramlatok jellemzik. A föld alatti utak útjelzőkkel és saját közlekedési szabályzattal rendelkeznek, a feltárók számtalan nemzedéke tervezte és vitte végbe a lefelé irányuló terjeszkedést. A kisebb folyosók mindegyike a központi útra, a La Rampára, azaz a Rámpára fut ki. A bánya mélysége akkora, hogy a földkerekség legmagasabb épülete is beleférne, hiszen a legmélyebben található résztől nagyjából nyolc kilométeres, kacskaringós út vezet a Rámpán a felszínre.

Az 1889-ben alapított San José-bányát ásványi üledékbe vájták, ahol két párhuzamos, puhább kőzetréteg van 60 fokos szögben beágyazva egy sokkal keményebb, szürkés, gránitszerű, dioritnak nevezett kőzetágyba. A hegyoldalon álló régi faépület jelzi, hogy az érctelér hol volt a legközelebb a felszínhez. A viskóban egykor csörlő működött, ennek segítségével ereszkedtek le a bányászok a tárnába, ám már évtizedek óta nem használták,

most pedig úgy néz ki, mintha a Vadnyugat valamelyik díszlete volna. 120 évvel a bánya megnyitása után és 600 méterrel a viskó alatt az éjjeli műszak munkája épp véget érőben van. A szürke porral lepett, izzadságban fürdő férfiak lassanként gyülekeznek a tárnák mélyén, arra várva, hogy a föld alatt szolgálatot teljesítő járművel háromnegyed óra alatt a felszínre érjenek. A tizenkét órás műszak alatt végig nyöszörgő morajlásnak voltak fültanúi: a hegy mélyében tonnaszámra hullanak a sziklák a rég elfeledett aknákba. Az omlás hangját és rezgéseit a hegy gyomrában rejlő kőzetek ugyanúgy továbbítják, ahogyan a villámcsapás elektromos hullámai haladnak keresztül a levegőn és a földön. A bánya sokat „sír", mondják az emberek egymásnak. *La mina está llorando mucho.* A morajlás nem megy ritkaságszámba, ám annak frekvenciája igen. A bányászok mintha csak egy készülőben lévő, egyelőre távoli égszakadás hangját hallanák. Szerencsére véget ér a műszak. Néhányan közülük elmondják a váltásnak: *La mina está llorando mucho*, ám nagyon kicsi annak a valószínűsége, hogy ezért bezárják a bányát. A bányászok nem először fültanúi a hangoknak. De a vihar eddig mindig elcsitult, majd a hegy is elhallgatott, s némaságba burkolózott.

Miközben az A műszak tagjai a bánya területére lépnek, előbb az őrbódét, majd a Rámpa bejáratát hagyják el, amelyet több mint egy évtizeddel azelőtt robbantottak ki a kemény dioritsziklákból. A San José-bánya lejárata egy kőagyarakkal csipkézett, öt méter átmérőjű nyílás. Férfiakkal és érccel teli teherautók bukkannak lassanként elő ebből az óriási szájból, hiszen az ő műszakuk véget ért. Több száz tonna érctartalmú kőzetet mozgattak meg körömnagyságú réz-szulfid után kutatva, amely az art nouveau festmények pasztell színvilágát idézi: a rézérc kalkopirit néven ismert karmazsinvörös, méregzöld, sötétbarna vagy rézsárga, tetragonális rácsszerkezetű ásványáért. Minden tonna érctartalmú kőzetből körülbelül 20 kg (nagyjából 150 dollár értékű) réz és egy unciánál kevesebb arany (több száz dollár értékben) nyerhető ki. Az arany láthatatlan, jóllehet az A műszak tagjai nemegyszer hallották, amint apjuk arról beszélt, hogy érezte az aranyat a sziklákban.

A férfiak az öltözők felé tartanak, amelyek épp olyan elnyűttek és viharvertek, mintha egy öreg tengerjáró fedélzetén lennének. Kezeslábast

öltenek, frissen feltöltött akkumulátorokat rögzítenek övükre, s fejlámpát csatolnak kék, sárga és vörös fejvédőjükhöz. Luis Urzúa fehér sisakot húz, ami főnöki titulusát hivatott jelezni, bőrövére tenyér méretű oxigénpalackot csatol. Urzúa viszonylag új itt, lezser főnöknek számít, nem is ismeri embereit olyan jól, mint ahogyan szeretné, főleg, hogy minden műszakban cserélődnek. Ma is új ember csatlakozik a műszakhoz, aki életében először dolgozik a föld alatt. Urzúának feltűnik, hogy az A műszak nagyjából kéttucatnyi emberéből még valaki hiányzik.

A Santiagóból induló hosszú út végén Sepúlveda késve érkezett Copiapóba, így elszalasztotta a bányába induló járatokat. Az egyik utcasarkon álldogálva most azon tűnődik, talán nem is olyan rossz dolog ez. Legutóbb, mikor Copiapóban járt, összefutott egy ismerősével, aki egy kisebb bányát működtet a közelben. Az ismerős férfi pontosan tisztában volt a San José-bánya meglehetősen ingatag pénzügyi helyzetével, szétdúlt szervezeti állapotával, és munkát ajánlott Sepúlvedának. Most reggel kilenc van, az A műszak pedig már egy órája felvette a munkát a bányában. Sepúlveda úgy gondolja, talán szerencse, ha ezért kirúgják a San Joséból, így elmehet az ismerőse bányájába dolgozni. Éppen ezek a gondolatok járnak a fejében, amikor az egyik minibusz felé tart. A sofőr észreveszi, és megáll mellette.

– Perri! – hajol ki a sofőr az ablakon, Sepúlveda becenevét kiáltva. – Lekésted a buszt? A bánya felé megyek, elviszlek. Gyere, szállj be!

A kutyalelkű férfi több mint másfél órás késéssel, fél tíz után ér a San José-bányába. A köd addigra már felszállt, Sepúlveda pedig néhány másodpercig ott áll a tűző napsütésben, mielőtt megindulna a hegy gyomrába vezető úton.

Első rész

A robajló és bánkódó hegy gyomrában

1.
A karrierista

A San José-bányában a tengerszint feletti magasság az origó – mindent ehhez viszonyítanak. Az öt méter átmérőjű Rámpa a 720. szinten, azaz 720 méteres tengerszint feletti magasságon kezdődik. Eleinte kanyargósan, majd spirálszerűen ereszkedik a mélybe. A dömperek, rakodógépek, kisteherautók, valamint a különböző bányagépek és kezelőik egészen a 200. szintig ereszkednek le, ahol még mindig rengeteg ásványkincs található, és a Rámpáról az érctelérek felé vezető bányajáratokban dolgoznak. Augusztus 5-én az A műszak tagjai a 40. szintig mennek le, ahol frissen bányászott ércet rakodnak. Egy másik csoport a 60. szinten dolgozik: egy járatot erősítenek meg, mert egy hónappal korábban az egyik bányász balesetet szenvedett itt, és amputálni kellett a lábát. Néhányan épp összegyűlnek kiszusszanni magukat az El Refugio, azaz Menedék nevű, osztályterem nagyságú üregben, amelyet a 90. szinten vájtak ki a sziklából. A Menedék a nevéből következően vészhelyzet esetére fenntartott, ám afféle pihenőhelyiségként is szolgál, mivel a felszínről friss levegőt áramoltatnak be ide. Ez jól jön, hiszen a bányának ebben a részében a 40 °C olykor 98 százalékos páratartalommal terhelt. A San Joséban dolgozó bányászok egyszerűen Pokolnak hívják munkahelyüket, ami nem is áll messze a valóságtól, hiszen a Föld középpontja felé tartva folyamatosan emelkedik a hőmérséklet.

A Juan Carlos Aguilar vezette csoport a 150. szinten üti fel tanyáját egy oldaljáratban, nem messze az El Rajótól, azaz az Aknától. Az Aknát fuvallat járja át: a feneketlen mélységből levegő áramlik a rögtönzött munkaállásba. A karbantartók úgy döntenek, a munkahét indításaként megkérik Mario Sepúlvedát, mutassa meg nekik, hogyan működteti a rakodógépet. Mindnyájan figyelik, ahogyan kuplungot használva állítja meg a járművet, majd előremenetből úgy kapcsol hátramenetbe, hogy nem rakja üresbe a váltót.

– Ki tanított erre? – kérdezik a szerelők. – Ez nem jó így. Nem így kell csinálni.

Ezzel csak tönkreteszi a kuplungszerkezetet.

– Senki – válaszolja Sepúlveda. – Ellestem.

A bánya karbantartási alvállalkozójának alkalmazottai nem lepődnek meg azon, hogy valaki anélkül dolgozik egy meglehetősen értékes berendezéssel, hogy megfelelő képzést kapott volna rá. A San José régi, kisebb bányának számít, ahol kezdetlegesek a munkakörülmények, és a biztonsági előírások is gyerekcipőben járnak. A vészkijáratok például függőlegesek, és katasztrófa idején mit sem érnek, ugyanis nincs bennük létra, amelyen felmászhatnának a bányászok.

Miután a karbantartók megmutatják neki a kuplung helyes kezelését, Sepúlveda visszatér a 90. szintre dolgozni.

A hegy egész délelőtt hallatja a szaggatott, robajlásszerű hangot, mintha távoli robbanás lenne, amelyet hosszú jajgatás követ. Carlos Pinilla, a San Esteban Bányavállalat ügyvezetője is fültanúja a hangnak, miközben járművével a felszín felé tart. Irodája ott fenn van, ám most lement a bányába, hogy némi fegyelmet csempésszen a szerinte túlságosan laza munkahelyre. „A műszakvezetőtől az egyszerű vájárig mindenkit le kellett teremtenem – meséli. – Egyikük sem egy ma született bárány. Nem akartam, hogy féljenek tőlem, de az sem tartható, hogy lemegyek, és ott találok hat üldögélő és beszélgető embert, akik nem állnak fel, ha meglátják a főnököt. Ha nincs fegyelem, minden szétesik...”

Pinilla ötven év körüli, tokásodó férfi, aki végigjárta a szamárlétrát, s jelenleg a San Esteban Bányavállalat két bányájának ügyvezetője. Beosztottjai basáskodónak tartják, aki foghegyről veti oda az utasításokat, s úgy kezeli a bányászokat, mintha azok izzadt, sisakos alakjukkal valamiféleképpen támadólag hatnának rá. Egy olyan merev társadalmi szerkezetű országban, mint amilyen Chile is, a munkások rendszerint kiszolgáltatott helyzetben vannak. A bányászok szemében Pinilla azonban még ebben a miliőben is domináns „fehér sisakosnak” számít, kiváltképpen, ha a rangsorban alatta lévő többi elöljárót, például Urzúát vesszük. Az A műszak egyik tagja, Daniel Herrera az elmúlt hetekben addig kérte Pinillát, hogy pótolja a maszkokban található szűrőt, amíg az ügyvezető végül ráförmedt: „Persze, majd szerzek nektek egy raklapnyi szűrőt!” Jorge Galleguillos bányász azt mondja, Pinilla az *el amo de la mina*, azaz a bánya mindenható ura. Galleguillos ötvenhat éves, s a hozzá hasonlóan korosodó bányászok tartanak Pinillától, mert egy szemvillanás alatt képes kirúgni bárkit, így pedig reménytelen helyzetbe kerülnek, hiszen a bányákban a

fiatalokat és a jó fizikai állóképességűeket keresik. Ugyanakkor csupán az idősebb, tapasztalt bányászok mertek felállni, és szót emelni a San José-bánya nyilvánvaló, mindenki számára magától értetődő szerkezeti problémáiról.

Habár a férfiak válogatott eszközökkel fúrták, vájták a hegyet 121 évig, a San José-bánya még mindig sértetlen, ami a hegy anyagát adó kemény dioritnak köszönhető. A bányászok szlengjében a diorit a „jó” kőzetek közé tartozik, hiszen fúrás közben nem reped ripityára. Ha az érctelérek olyanok, mint a morzsasüti, amely azonnal szétesik, ha ujjunkat belenyomjuk, akkor a diorit egy jól megkeményedett pudinghoz hasonlatos. Általában szólva a diorit kiváló és stabil kőzet, hogy alagutat fúrjanak benne, mivel szinte nincs is szükség a megerősítésére. A Rámpát is a dioritba vájták bele, s ez az egyetlen út, amely ki- és bevezet a bányába. Egészen néhány hónappal ezelőttig senkit sem fenyegetett a veszély, hogy bányaomlás áldozatává válik, amikor is egy ujjnyi szélességű repedést fedeztek fel a Rámpán az 540. szinten.

Mario Gómez azonnal jelentette a műszakvezetőnek, amikor rálelt a repedésre. Gómez hatvanhárom éves bányász, aki egy harminc tonna kapacitású teherautót vezet a bányában. „Én most azonnal kimegyek a teherautómmal – mondta akkor. – És nem jön vissza senki, sem én, sem más, amíg az igazgató és a bányamérnökök meg nem érkeznek Copiapóból, és meg nem nézik, mekkora a baj.” Néhány órával később meg is érkezett a copiapói különítmény, s tükröket helyeztek el az ujjnyi résbe: ha a hegy még mindig mozog, a tükrök eltörnek. Ám a tükrök még most is épek.

„Nézzék, a Rámpa a bánya legbiztonságosabb része – mondta az igazgató a bányászoknak. – A repedés az Akna felől jött. Ha az Akna falai ötméternyit omlanak, a Rámpa még akkor is érintetlen marad.” Amikor megjelent a víz a repedésben, még több tükröt helyeztek bele, ám azok heteken, hónapokon át sértetlenek maradtak. Galleguillos mindig megnézte a tükröket, ha arra vitt az útja. Jegyzetfüzetében további aggasztó jelenségekről írt: „Hulló törmelék az 540. szinten... az alagút falai elváltak az 540. szinten.” Ezeket később megmutatta az ügyvezetőnek, és kényszerítette, hogy írja alá. Később újra szóvá tette a dolgot: „Honnan tudjuk, hogy nem cseréli ki a tükröket, amikor mi nem tudunk róla? – szegezte neki a kérdést. „Micsoda maga? – vágott vissza az ügyvezető. – Talán egy gyáva nyúl?”

Most pedig Pinilla sokszor belebotlik a bányászokba, amint teherautójával a bányát járja. A délelőtt közepén Yonni Barrios és a járatok erősítésén munkálkodó csoport a 60. szinten találkoznak vele, s elmondják, hogy olyan hangokat hallanak, amilyeneket nem szoktak ilyen mélyen.

– Sebaj, ne aggódjatok! – feleli Pinilla. – A hegy csak kényelembe helyezi magát *(el cerro se está acomodando).*

Feljebb, a 105. szinten a munkások egy csoportja ugyanerről beszél. A mennydörgés a bánya minden pontján jól hallható, így az aggodalom is betölti a járatokat, amely viszont tagadással párosul. A bányászat korántsem veszélytelen foglalkozás, s akik immár több évtizede űzik, büszkék arra, hogy farkasszemet néznek a veszélyekkel. Az A műszak tagjai rákaptak, hogy amikor otthon a bányáról beszélnek, úgy emlegetik, hogy az ottani helyzet meglehetősen „bonyolult”, majd elbagatellizálják a veszélyességét, ha a családtagok rákérdeznek a részletekre.

Luis Urzúa is azt mondta feleségének, hogy a San José „bonyolult”, s amikor néhány hónapja felvette ott a munkát, pontosan tisztában volt a bányában történt balesetekkel. Ma reggel pedig hallja, hogy emberei a morajlásra panaszkodnak, s néhányan azt hangoztatják, fel kellene menniük a felszínre. Urzúa azt az utasítást adja, hogy várjanak. Jóllehet a műszakvezető már ötvennégy éves, és bányatérképész végzettséget szerzett, nem habozik bevallani, hogy tart a nála „nagyobb” emberektől. Odaállhatna főnöke, Pinilla elé, és követelhetné tőle, hogy azonnal vitesse fel az embereket, ám ezt nem fogja megtenni, amit a beosztottai is tudnak. Most azonban senki sem panaszkodik hangosan, és senki sem fenyegetőzik azzal, hogy azon nyomban leteszi a munkát, ami nem ismeretlen jelenség a San José-bányában.

Mario Gómeznek, az A műszak rangidős tagjának a bal kezéről két ujj is hiányzik, ami jól szemlélteti, hogy a föld alatt az egyik percről a másikra megváltozhat a helyzet. Déltájt őt is figyelmeztetik a leselkedő veszélyre: a 190. szinten „füstöt” észleltek, mondja Raúl Villegas, miközben két emberével szembejön vele a Rámpán. Ám Gómez a fejében megszólaló hangra hallgat: nem kell félni, hanem inkább óvatosnak kell lenni. Amikor elhajt a füst mellett, jól megnézi a jelenséget, majd konstatálja: *Ez por, nem füst, a por pedig nem szokatlan dolog a bányában.*

A szokatlan hangokról és morajlásokról szóló jelentések azonban egyre csak özönlenek, mire végül a főnökök főnöke, Carlos Pinilla is furcsán kezd

viselkedni a beosztottai szerint. Urzúa és helyettese, Florencio Avalos elöljáró meglátják Pinillát a járművében a 400. szinten. Pinilla megáll, és egy óriási kézilámpával pásztázza a Rámpa falát. Egy másik bányász is látja az esetet, és később így beszél róla: „A lámpája óriási volt, sokkal nagyobb, mint a miénk, ez pedig aggodalommal töltött el, miért is használ ekkorát.” Később mások is szemtanúi, amint Pinilla a Rámpa egyik mellékjáratán át az Akna egyenetlen falát vizslatja ugyanazzal a lámpával. Azt is látják, amint az ügyvezető a gépjárműve mellett álldogál, mintha csak hallgatna valamit, vagy megpróbálná kitapintani a hegy mozgását. Akkor is úgy tűnik, mintha figyelne, amikor megáll a 400. szint közelében lévő oldaljáratok bejáratánál, és a kék-fehér TILOS A BELÉPÉS! és TILOS AZ ÁTJÁRÁS! figyelmeztető táblákat törölgeti. „Nagyon furcsának tartottam, hogy a *jefe* a táblákat törölgeti” – így Urzúa. Amikor Florencio Avalos később belebotlik Pinillába, az ügyvezető közli vele, hogy defektet kapott, és azonnal szüksége van pótkerékre. „Idegesnek tűnt – meséli Avalos. – Amint meghúztuk az utolsó kerékcsavart, bevágódott a kocsiba, és elviharzott, utána már nem is láttuk.”

Amikor Pinilla délután egy óra tájt a felszín felé robog, a Rámpán találkozik Franklin Lobosszal, a hórihorgas egykori futballistával és helyi híresség, akiről az járja a föld alatt, hogy mogorva. Lobos azt a járművet vezeti, amellyel a bányászokat szállítják a mélybe, majd onnan vissza a felszínre. Éppen lefelé tart, hogy embereket vigyen ebédelni.

– Franklin, két dolgot mondanék – így Pinilla. – Először hadd fejezzem ki elismerésem, mivel a Menedék nagyon rendezett.

A Menedékben két fémszekrényben ételt tárolnak, amely vélhetőleg két teljes napig elegendő egy műszak számára. Mivel Lobos felelős az emberek szállításáért, nála vannak a szekrény kulcsai, és ő felel a Menedék rendben tartásáért.

– Másodsorban – folytatja Pinilla – arra kérem, a lehető leghamarabb keresse fel a beszerzést, mert egy újabb dobozt kell levinni a Menedékbe.

Még több élelmet, takarókat, elsősegély-felszerelést, ilyesmiket, mondja az ügyvezető.

Pinilla gyorsan ki akar érni a bányából, s vészhelyzetre való előkészületeket végez, de azt mondja, nem azért, mert a bánya beomolhatna. Nem az esetleges baleset miatt aggódik, hanem mert az illetékes kormányzati felügyelő szerv akár be is zárathatja a bányát. Az

óriási lámpát az Akna falának rutinvizsgálatához írták elő, hiszen olykor kétszáz méteres szakaszokat is vizsgál egyben, ezért a nagy fényerő. A Menedék újabb készletezését pedig azért rendelte el, mert a bányászok mindig kilopkodják onnan az élelmet (nemrégen beszerzett egy lakatot, és alumíniumvasalást tetetett fel, hogy megakadályozza a csenést), ha pedig az ellenőrző szerv egyik felügyelője észreveszi a megdézsmált készleteket, azonnal bezáratja a bányát.

A chilei kormány még 2007-ben bezáratta a San José-bányát, mert egy felszín alatti sziklarobbantás során életét vesztette Manuel Villagrán geológus. A bánya tulajdonosai azt ígérték a kormánynak, hogy meghozzák a megfelelő biztonsági intézkedéseket, így a bánya újra kinyithatott. (A bányászok gyertyákból emeltek emlékhelyet Villagránnak, ahol meghalt, és ahová az elhunyt geológus járművét eltemették.) A Copiapó környéki bányáktól eltérően a San José tulajdonosa nem multinacionális vállalat, hanem a Magyarországról, a kommunisták elől 1957-ben elmenekült néhai Jorge Kemény két fia. Marcelo és Emérico Kemény sajnos nem örökölték apjuk lelkesedését és szaktudását. Emérico sógorára, Alejandro Bohnra testálta a bányában lévő tulajdonrészét. Keményék és Bohn küzdöttek azzal, hogy rentábilis legyen a San Esteban Bányavállalat, de még a chilei törvényeket is betartsák. Az ellenőrző szervek arra kötelezték a vállalatot, hogy létrákat helyezzenek el a szellőzőjáratokban, új ventilátorokat telepítsenek a légmozgás javítására és a hőmérséklet csökkentésére a bánya mélyebb részein, ahol nem ritkán 50 °C-ot is mértek. Mintha a vállalat felismerte volna korábbi biztonsági hanyagságait, leszerződött az E-Mining nevű céggel a bánya napi működésének irányítására. Az E-Mining szeizmikus mérőállomások rendszerének kiépítését javasolta, hogy idejében észrevegyék a hegy gyomrában bekövetkezett, katasztrofális hatású mozgásokat – a rendszer felállítására aztán soha nem került sor. Az alvállalkozó továbbá úgynevezett geofonok beszerzését is javasolta, amelyek a talajmozgásokat érzékelik. Jóllehet a vállalat megvásárolta ezeket az eszközöket, néhány hónap után már nem működtek, mert a bányagépek mindig átvágták a száloptikás kábeleiket. A San Esteban végül fizetési késedelembe esett, mire az E-Mining felmondta a szerződést, és a munkatársai is elhagyták a bányát. A San Esteban ekkor egyik régi munkatársát, Carlos Pinillát kérte fel, hogy vegye át az E-Mining helyét. A San Estebánnak nem volt elegendő tőkéje, hogy megvásárolja a

szeizmográfokat, és működtesse a geofonokat, és a felügyeleti szerv által előírt létrákat és szellőztető berendezést sem helyezte üzembe. Ha végrehajtotta volna ezeket a lépéseket, a közepes méretű bánya üzemeltetése veszteségbe fordult volna. Egyebek mellett kétmillió dolláros tartozást halmoztak fel az ENAMI-val, az állami ércfeldolgozóval szemben, amely a kisebb és közepes méretű bányák számára nyújt szolgáltatást. Ahogyan a bányászok is tisztában vannak azzal, hogy a San José nem éppen a biztonságáról híres, a tulajdonosok is pontosan tudják, milyen veszélyes, és ennek ellenére továbbra is működtetik. Hogy a vállalat továbbra is nyereséges legyen, voltaképpen kockára teszik a bányászok életét.

A felszín felé tartva Carlos Pinilla pontosan azt teszi, amire a tulajdonosok mindig is kérték: működteti a bányát, felhozza a bevételt termelő ércet, s a biztonsági előírásokat felrúgva alacsonyan tartja az üzemeltetési költséget. Innentől pedig bízik az égiekben, és a legjobbakat reméli, hogy a Rámpa roppant kemény dioritja nem hullik szét akkor sem, ha a több mint százéves, bányászatban meggyengült hegyben végül bányaomlás következik be, s így a bányászok ki tudnak menekülni a felszínre.

Ha Pinilla mindenkit kiparancsol a föld alól, és a bánya mégsem omlik be, az a munkájába kerülhet. Most pedig úgy véli, hogy legalább még két évtizedig húzhatja a bánya.

Nem sokkal délután egy óra után két férfi találkozik a sziklából kivájt járatban: az egyik felfelé, a másik lefelé tart. A fehér sisakos, egyszerű raktárosból ügyvezetővé avanzsált Carlos Pinilla beindítja a motort, majd a felszín, a napfény felé indul. Az egykor szebb napokat látott Franklin Lobos kék sisakja alól lesi, amint elhajt mellette a *jefe*. Lobos előrehajol, hogy kiengedje a vészféket, így a gravitációra bízza magát a lefelé tartó út első néhány méterének megtételében. Felkapcsolja a ködlámpát – a jármű fényszórói soha nem működtek –, s a Menedék felé veszi az irányt, ahol immár gyülekeznek a bányászok, hogy Lobos a felszínre vigye őket ebédelni.

Ereszkedés közben az 500. szinten teherautó jön szembe vele. Mivel a bányában az a szabály, hogy a felfelé igyekvőnek van elsőbbsége, Lobos félreáll. Raúl Villegas vezeti a tonnányi érccel megrakodott dömpert, aki az imént a „füstről” panaszkodott.

A két férfi köszönti egymást, majd Lobos újfent lefelé tart. Eléri a 400. szintet, ahol ragyognak a táblák, és fényesebben égnek a lámpák – hála Pinilla tisztogatásának. Egy idősebb bányász, Jorge Galleguillos utazik Lobosszal, aki a felszínről pumpált víz vezetékeinek és tartályainak karbantartásáért felelős. A lefelé vivő út lassú és unalmas, a földet pásztázó ködlámpák fényében csupán az alagút durva, egyenszürke falai látszanak, s olybá tűnik, mintha csak a bányászok sötét, nyirkos és kietlen tudatalattijába hatolnának be. Még fél órát mennek lefelé, egyik sziklás oldaljáratot hagyva el a másik után, amelyeknek falait a sziklából robbantották ki. A 190. szint környékén járhatnak, amikor jobbról balra valami fehér húz el a szélvédő előtt.

– Láttad? – kérdezi Galleguillos. – Egy lepke volt.

– Micsoda?! Egy lepke? Az nem lehet – feleli Lobos. – Egy fehér szikladarab volt.

A bánya gazdag ércteléreiben rengeteg átlátszó, opálos kvarc található, amely a fényben csillog.

– Lepke volt – köti az ebet a karóhoz Galleguillos.

Lobos lehetetlennek hiszi, hogy egy lepke ilyen mélyre jusson, hiszen a felszín több mint 300 méterre van. Ám egy pillanatra elgondolkodik, aztán így szól:

– Tudod, mit? Igazad van. Tényleg lepke volt.

Lobos és Galleguillos még nagyjából húsz métert haladnak előre, amikor hatalmas robbanás rázza meg a levegőt, és a körülöttük lévő járatokban por hömpölyög. A Rámpának az a része, ahol az imént a kvarcot vagy a lepkét látták, beomlik.

Az óriási robbanás hangja és lökéshullámai félbeszakítják az oldaljáratokban tevékenykedő harmincnégy bányász munkáját. Férfiak, akik hidraulikus emelőkkel pakolják odébb a sziklákat, férfiak, akik hallgatják, amint szikladarabok csapódnak a dömperek acélplatóihoz, férfiak, akik várják az ebédjáratot a sziklából kivájt üregben, férfiak, akik járatokat fúrnak a sziklába, férfiak, akik dízel teherautókat vezetnek a sziklából kivájt úton, férfiak, akiknek a ruháját és az arcát beborítja az apró sziklatörmelék.

Raúl Villegas az egyetlen a harmincnégy ember közül, aki felér a felszínre. Elborzadva nézi az óriási porfelleget a visszapillantó tükörben, majd felgyorsít. A porfelhőn átszáguldva a kijárat felé igyekszik, s amikor sikeresen kihajt a Rámpa óriásira tátott szájából, a porfelleg követi. A szabálytalan nyílás még órákon át okádja a barnás, kavicsos felleget.

A 190. szinten veszteglő utasszállító járműben Lobos és Galleguillos vannak a legközelebb az omlás helyszínéhez. Óriási hangzavart tapasztalnak, mintha csak egy felhőkarcoló omlana össze, mondja Lobos. A metafora több mint helyénvaló. A bánya véletlenszerű kialakítása, amely évszázadnyi szorgos munkának köszönhető, végleg megadja magát. A 45 emeletnyi magas diorittömeg elvált a hegy többi kőzetétől, és a bánya rétegein keresztül lezuhan, a Rámpa egyes szakaszait megsemmisítve, s a láncreakció következtében a felette lévő hegy is beomlik. Gránitszerű sziklák és ércek lazulnak meg, majd hullanak le, miközben nekicsapódnak a többi kőzetnek. A bánya épen maradt részeit mintha földrengés rázná meg. A robbanások előidézte porfelleg minden irányba szétterjed, egymás után tölti meg a bánya útvesztővel felérő járatait és termeit.

A bánya bejáratától 30 méterre található irodájában Carlos Pinilla, a fékevesztett ügyvezető is meghallja a robajlást, majd rögtön ez jut eszébe: *De hát mára nem volt betervezve robbantás.* Majd arra gondol, talán az Aknába újabb sziklatömeg zúdult, ettől a hang. Az pedig hétköznapi jelenség, aggodalomra tehát semmi ok. Ám a mennydörgés hangja nem csitul. Megcsörren Pinilla telefonja, s egy száraz hang szól bele:

– Menj ki, és nézd meg a bánya bejáratát.

Pinilla kilép a déli verőfénybe, s meglátja a gomolygó porfelhőt, amelynél nagyobbat még életében nem látott.

2.
Vége mindennek

Amikor a diorit „óriástömb” meglazul, hangos, ütközésszerű zaj hallik. A bennragadt harminchárom bányász közül szinte senki sem hallja ezt, tudniillik a bánya mélyén fülvédőt viselnek, vagy éppenséggel hangos gépeket üzemeltetnek. A 150. szinten dolgozók 27 tonnás Toro 400 típusú bányarakodót működtetnek mindössze 10 méterre a meredek meddőhányótól, ahol az Akna kezdődik. Az ütemtervük felborult, mert egy speciális kulcsért valakinek a felszínre kellett mennie; most másfél órás késésben vannak, amit ebédidőig be akarnak hozni. 13:40-kor a három férfi, aki a bányagép kétméteres kerekén az utolsó két csavar megszorításán munkálkodik, mintha fegyverdördülést hallana. Kisvártatva a robbanás lökéshulláma odébb taszítja őket, majd a leomló sziklák robajától kísérve a falak rázkódni kezdenek, miközben narancs méretű kődarabok hullnak alá a mélybe. Raúl Bustos, aki öt hónappal korábban egy földrengést és cunamit élt át, a Toro 400 alváza alá menekül. Így tesz a huszonhat éves Richard Villarroel is, akinek fiatal barátnője hat hónapos terhes első gyermekével. Juan Carlos Aguilar, aki az ország déli esőerdeiből ingázik a bányába, megragadja a közeli vízvezetékcsövet. Két percig nem hallani mást, mint az összeomlófélben lévő hegy robaját: később valaki ezt úgy írja le, mintha milliónyi légkalapács egyszerre kapná szét a járdát. Az elsővel pontosan ellentétes irányú újabb robbanáshullám söpör végig a járaton, s még több szikla zuhan le. A közeli üregben lehulló és felgyülemlő törmelék lassanként betemeti a kezdetleges üreget, s amikor az omlás zajai fokozatosan tovaszállnak, a bányászok körbenéznek és konstatálják, az Aknához közelebb álló bányagépüket félig eltemette az omlás.

A három férfi összeszedi magát, majd gyalog a Rámpa felé indulnak, hogy megkeressék csoportjuk negyedik tagját, a bányászt, aki a kisteherautót vezeti, amely elengedhetetlenül szükséges a meneküléshez.

Néhány perccel korábban Juan Carlos Aguilar azt az utasítást adta Juan Illanesnek, hogy menjen el ivóvízért. Ehhez oda kell mennie a teherautóval

néhány percre található Menedékbe. Illanes éppen elhagyja a 135. szintet, amikor egy lezuhant szikla elzárja előtte az utat. A körülbelül két méter hosszú, 25 cm vastag szikladarab túlságosan nagy ahhoz, hogy áthajtson rajta vagy megkerülje. Hátramenetbe kapcsolja a kisteherautót, s amint elveszi a kezét a sebességváltóról, „rakétarobbanás” *(un cohetazo)* zaja üti meg a fülét. A Rámpa falai apró sziklákat okádnak, de csak egy-két percig, mert ekkor megérzi a lökéshullámot, amelyet porfelhő és földrengés követ. Mintha csak egy kartondobozban lenne, amelyet valaki felvett és ráz, meséli később. Némi habozás után megfordul a kisteherautóval, és visszaindul a 150. szinten lévő társaihoz, egyenesen bele az egyre csak áramló porfelhőbe, amely annyira vastag, hogy szinte semmit sem lát, így folyton nekimegy a Rámpa oldalának. Végül megáll, de nem kapcsolja le a fényszórókat, és a motort sem állítja le. Ott ül benn a vezetőfülkében, amikor a fénypászma megvilágította kavargó porból egy emberalak válik ki: a főnöke, Aguilar. Kisvártatva Raúl Bustos és Richard Villarroel körvonala is kirajzolódik.

Illanes azt mondja a többieknek, hogy lehetetlen az autóval áthatolni a porfelhőn, így a négy férfi megkeresi a Rámpa vasalással megerősített részét. Mindnyájan nekisimulnak az acélhálónak, amely az elképzelhető legkevesebb védelmet nyújtja az ízzé-porrá zúzódó bánya ellenében.

A robbanás hangjai és lökéshullámai továbbra is lefelé tartanak a bányában, s elérik a 105. szinten a sziklák perforálásán dolgozó másik bányászcsoportot, amelynek José Ojeda negyvenhét éves özvegyember is a tagja. A 100. szinten Alex Vega Franklin Lobosra és ebédjáratára vár, hogy pihenőt tartson, s beszélgessen kicsit a többiekkel, többek között Edison Peñával, a harmincnégy éves santiagói bányásszal, aki problémás és ideges természetéről híres a San José-bányában. Peña testmozgás gyanánt keresztül-kasul kerékpározik Copiapóban Vanessa nevű bringája nyergében, amelyet egy roppant atletikus pornószínésznőről nevezett el. Ahogy közeleg az ebédidő, Peña egyre kedveszegettebbé válik, ugyanis azt hitte, a folyvást robajló hegy okán kiparancsolják őket a bányából, ám nem így történt. Mindkét férfi jól hallja a fentről jövő menydörgés zaját, amelyet némileg tompítva érzékelnek, hiszen több száz méternyi gránit keménységű sziklán áthatolva érkezik meg hozzájuk. „Megszoktuk az zajokat – meséli később Alex. – Teljesen hétköznapi volt számunkra, hogy a hegy hangokat adott ki. A főnök is megmondta, a hegy élőlény.” Ez a zaj azonban más, mint

amilyeneket eleddig hallhattak, hiszen minden egyes eltelt másodpercben erősödik a morajlás. A kék, sárga és piros fejvédős, pihenő bányászok a 105. szinten tanácstalanul néznek egymásra. Valaki végül elordítja magát: *La mina se está planchoneando!* Omlik a bánya! Előbb fuvallatot éreznek, majd meglátják a bánya régi, elhagyott részén található járatokból előbukkanó porfelhőt, amely eléri a Rámpát, és feléjük tart. Amikor eléri őket, miközben lefelé futnak a biztonságot nyújtó Menedékbe, porral és apró kavicsdarabokkal borítja be a bányászokat.

Vega és Peña alatt nagyjából tíz méterre Samuel Avalos is azon bányászok közé tartozik, akik a Menedékbe vagy aköré gyűlve az ebédjáratot várják. Avalos még a társai közül is kitűnik nem éppen feddhetetlen múltjával. Nem sokkal korábban még utcai árusként dolgozott, s mellékfoglalkozásként korántsem hagyott fel a kalózkópiák árusításával, ami miatt a CD becenevet érdemelte ki társaitól. Avalos apró termetű, vidám természetű, ám félénk ember, remek humorérzékkel, aki a túlélés érdekében virágot és mindenféle mást árult az utcákon. Amikor beér a Menedékbe, belefog a déli rituáléjába, amiért más munkahelyen minden bizonnyal félcédulásnak néznék: alsónadrágra vetkőzik a teljesen felöltözött bányászok gyűrűjében. Jóllehet csak a műszak fele telt el, Avalos öltözéke immár izzadságtól tajtékos, így levetkőzik, kicsavarja overallját, majd felakasztja az egyik vízvezetékcsőre száradni. A Menedék kőből kivájt üreg fehér padlózattal, salakblokk falakkal, acélajtó választja el a Rámpától. A bányászok ki-be járkálnak, ám senki sem tesz gúnyolódó megjegyzést a félmeztelen Avalosra. A férfi már egy ideje a Menedékben tartózkodik, ruhája kissé megszáradt, így éppen akkor hallja meg a robajt, amikor visszaveszi.

Avalosnak előbb az jár a fejében, hogy valaki sziklát robbant a bányában, ám aznapra semmilyen robbantás nem volt betervezve. Nem éppen szívderítő helyzet, de elképzelhető, hogy engedély nélküli robbantás történt – volt már erre példa korábban is. A hanghatás ugyanakkor sokkal nagyobb, mint egy felügyelt robbantásé. Mi lehet az?

A göndör hajú Víctor Zamora, aki a perui határ mellett fekvő Arica szülötte, szintén a Menedék közelében tartózkodik: egy pad formájú sziklán üldögél. Láncdohányos lévén egyik cigarettáról a másikra gyújt, miközben

egészen jól érzi magát annak ellenére, hogy egyik szuvas őrlőfogába olykor fájdalom nyilall. A járatok megerősítésén dolgozó csapat tagjaként később az elégedettség és testvériség pillanataként emlékszik vissza erre a momentumra. A férfiak, akik bármely műszakban egymással dolgoznak, *los niños*nak, azaz srácoknak hívják egymást függetlenül attól, ki hány éves, legyen az huszonegy vagy hatvanegy. Zamora pedig szeret a San José-bányában együtt dolgozni a „srácokkal”, hiszen a föld alatt uralkodó egyenlőség megfelel neki: „senki sem jobb a másiknál”. Most pedig Zamora is meghallja a robbanást, ám mivel egészen fiatal kora óta megszakításokkal ugyan, de bányákban dolgozott, nyugodtan beleslukkol a cigarettájába.

Kisvártatva az első lökéshullám letaszítja Zamorát rögtönzött ülőalkalmatosságáról, és kivágja a közeli Menedék nehéz acélajtaját. Zamora talpra szökken, majd berohan a Menedékbe.

A következő percekben eluralkodik a pánik: Alex Vega, Edison Peña és több másik bányász, akik a közelben szintén az ebédjáratra várakoztak, fejvesztve a Menedék felé tartanak, hogy ott csatlakozzanak Samuel Avaloshoz és Víctor Zamorához. Csakhamar kéttucatnyian kuporognak az üregben. Odakünn, a súlyos acélajtón túl a hegy éppen összeomlik. Egy fertályóra múlva a hangzavar csillapodni kezd, s a bányászok közös erővel szítják a bátorságot, hogy mindnyájan biztonságba jussanak: az acélajtón és a salakblokkon kívülre, a Rámpán át sietve, szaladva a közel hat kilométerre lévő felszínre.

Miután egész délelőtt azzal volt elfoglalva, hogy bejárja a bánya összes szintjét, ahol a bányászok dolgoztak, Luis Urzúa éppen a 90. szinten tartózkodik, nem messze attól a helytől, ahol Mario „Perri” Sepúlveda dolgozik a rakodógéppel. 13:40-kor hangos robajra lesz figyelmes, amely még a rakodó csörömpölésén át is jól hallható. Olyan, mintha egy újabb óriási szikla zuhanna bele az Aknába. Nem szokatlan hang ez egy bányában, ahol bányászok generációi egyre mélyebbre hatoltak érctelérek után kutatva. Urzúa sem aggódik. Öt perccel később újabb robajlást hall, s ekkor utasítja Sepúlvedát, hogy állítsa le a gépet, ám Mario épp pontosan ezt teszi, mert azt hiszi, a bányarakodó egyik óriási kereke defektet kapott. Sepúlveda éppen leveszi a fülvédőjét, amikor a lökéshullám eléri, és füle

azonnal bedugul. *Mi a fészkes fene lehet ez?* – gondolja, amikor megjelenik Florencio Avalos, a műszakvezető fehér Toyota Hilux kisteherautójával, és közli: a bánya beomlik. Sepúlveda és Urzúa bevágódik a kocsiba, s a Rámpán felfelé a Menedékhez tartanak, ahol a bányaomlás elől menekülőket kellene látniuk, ám azok nincsenek sehol.

A három férfi ezután visszafordul a Toyotával, és most lefelé tartanak. Távolodnak a felszíntől és a biztonságtól, mert még bányászok vannak a mélyebb szinteken.

– Biztosítanunk kell, hogy azok a *huevones*ek[1] kijussanak – mondja a férfi.

A nap végén minden egyes bányászt a felszínre hozni – ez Urzúa feladatai közé tartozik, amit mindig az eszébe vés, ha belép a bányába.

30 méterrel lejjebb, a 60. szinten a bolíviai menekült, Carlos Mamani kezel egy másik rakodógépet. Most dolgozik életében először a föld alatt: néhány nappal korábban átment a felszíni rakodógép-kezelő vizsgán, aznap reggel pedig rögtönzött föld alatti próbatétel alá vetették, amelyet az egyik technikus felügyelt. Miután egy darabig szemmel tartotta, a bányatechnikus magára hagyta Mamanit, hogy életében először önállóan dolgozzon a föld alatt. Ez volt az a pillanat, amelyről a lelkes, huszonnégy éves, babaarcú Mamani évek óta álmodozott. Ajmara nyelvet beszélve nőtt fel Dél-Amerika legszegényebb országának legszegényebb sarkában, a csodálatos Altiplano egyik eldugott, isten háta mögötti farmján. Tizenévesként csatlakozott a Chilébe emigrálok táborához, akik rendszerint szüreteléssel és építőipari segédmunkával keresték kenyerüket, miközben titokban arról álmodozott, rendőrnyomozó lesz. A felsőfokú tanulmányok helyett afféle technikumot végzett, most pedig életében először egyedül dolgozik a hatalmas, joystickkel és digitális mérőműszerekkel felszerelt, svéd gyártmányú munkagépen. A bánya sötétjében világítanak a műszerek kijelzői, ami csak hozzátesz ahhoz az érzéshez, hogy összetett és modern gépet kezel.

Mamani rakodógépén emelőkosár is található, amelyben két ember légkalapáccsal a járatok mennyezetén dolgozik, úgynevezett „erősítést” végez. A négy főből álló csoportban helyet kapott még a két családdal rendelkező Yonni Barrios, valamint Darío Segovia is, aki szokatlanul hosszan és szeretetteljesen ölelte reggel a feleségét. Kétméteres acélrudakat

fúrnak a mennyezetbe, hogy acélhálót függesszenek rá, ami megvédi a bányászokat a lehulló szikladaraboktól. Mamani, mivel ez az első napja, nem tudja, amit a többi bányász igen: egy hónappal korábban pontosan ezen helyen zuhant egy egytonnás szikla Gino Cortézre, akinek amputálni kellett a bal lábát. Mamani elfelejtette magával vinni a készletezett lámpát – fenn hagyta az öltözőben, ám Barrios azt mondta neki, cseppet se aggódjon, majd ebédkor magához veheti. A kolumbiai nincs tisztában a bányában való munkavégzés pontos menetével, az órájára pillant, s látja, majdnem délután két óra van. *Mikor eszünk? Mikor hagyják abba a többiek a munkát? Vajon abbahagyják egyáltalán? Legközelebb többet eszem reggelire* – tűnődik magában.

Az emelőkosárban dolgozók hirtelen abbahagyják a munkát. Mamani a rakodógép szélvédőjén keresztül nézi őket. Barrios és Segovia csak bambán mered egymásra, s mindkettejük fejében ott motoszkál a kérdés, hogy mi történt az imént.

A légkalapáccsal dolgozó Barrios fülvédőt visel, így nem hallja a távoli robbanást. Valami lökéshullámot azért érzékel, amely végigfut a testén. Előbb összepréseli, aztán enged a szorítás, mintha csak egy biciklipumpában lenne, amelyet valaki éppen kerékfújásra használ. Segovia hallotta a detonációt, s lepillant az alatta dolgozó két emberre, Esteban Rojasra és Carlos Bugueñóra.

– Valami történt – kiáltja egyikük. – Bedugult a fülünk.

A csapat azonban újra felveszi a munkát, és egészen addig dolgoznak, amíg a járat plafonjáról kövek nem kezdenek hullani, és a por megtölti a levegőt.

A rakodó fülkéjében Mamani azon gondolkozik, hogy a hullámzó porfelhő vajon a bánya normál munkamenetének része-e. De nem, hiszen a bányászok integetnek neki, eressze le az emelőkosarat, és azonnal tolasson hátra, hogy elhagyhassák a járatot. Mamani habozás nélkül megteszi, majd megpillantja a rakodó ajtajának kilincséért kapó Dániel Herrerát. Amikor Herrera kinyitja az ajtót, Mamani füle hirtelen bedugul, és jórészt elveszíti hallását is: látja, amint mozog a többiek ajka, de nem hallja, mit mondanak.

Az egyik bányász körkörös mozdulatokat végez elemlámpájával, amelynek félelmetes jelentését Mamani jól ismeri még a korábbi bányákban szerzett tapasztalataiból: *Kifelé! Evakuálni a bányát! Azonnal kifelé!* Ahol éppen állnak, onnan hozzávetőlegesen nyolc kilométerre a felszín:

függőlegesen hatszáz méter, ami negyven percig tart lefelé, és isten tudja, mennyi idő felfelé, hiszen Mamani még soha nem vezette le ezt az utat.

Néhány másodperccel később Mamani a Rámpához ér, majd a többi bányásszal az egyre inkább porral telítődő alagútban a Menedék felé tartanak. A hatalmas gép folyvást nekiütközik a sziklafalaknak, hiszen Mamani nem lát jól.

Kisvártatva – a 90. szinten – szembejön velük a műszakvezető és az elöljáró, a lefelé tartó Urzúa és Avalos. Menjetek tovább felfelé, mondják a főnökök. Majd utolérünk benneteket. Mi még lefelé tartunk, hogy megkeressük a bánya legmélyebb pontján dolgozó két bányászt.

A délelőtt folyamán Mario Gómez háromszor fordult meg a bányában. Lefelé, üresjáratban mindössze fél óra az út, ám felfelé, aranyat és rezet rejtő kőzettel megpakolva több mint egy óra vánszorgás egyesben és kettesben. Nem sokkal dél után éppen a felszínen van az üres teherautójával, s úgy dönt, megebédel. Belép a hullámlemezekből összetákolt vállalati étkezdébe, majd az otthonról hozott rizst és marhahúst beteszi a mikrohullámú sütőbe, néhány perc múlva pedig kiveszi a felmelegített ételt. Hozzáfog az evéshez, ám egy falat után abbahagyja. Gómez alapfizetést kap, ám minden egyes bányafuvarért jutalék jár. A pénzre gondol, majd úgy dönt, jobban teszi, ha lenn a bányában költi el ebédjét, amíg megrakodják a teherautóját, így pedig beiktathat még egy kört a munkanapba. A pluszfuvarért, ami majdnem az életébe kerül, mindössze 4000 chilei peso, azaz nagyjából 9 dollár üti a markát.

Gómez beszáll a vezetőfülkébe, s meg sem áll a 44. szintig, ahol egy járatban parkol le, amelyben felszínre szállítandó érctartalmú kőzetet halmoztak fel a bányászok. Ebben a pillanatban ő tartózkodik legmélyebben a bányában, a felszíntől számítva 692 méter mélyen. A rakodógép kezelője nincs ott, így Gómez a vezetőfülkében lát neki ebédjének. Az autó motorja továbbra is jár, és a légkondicionáló is be van kapcsolva, itt lenn ugyanis közel 40 fokos a hőség. Tíz perccel később megérkezik a rakodó kezelője: az ősz, ötvenhat éves Omar Reygadas. Belemar az emelőkanállal a felhalmozott ércbe, majd ráönti a teherautó platójára. Ugyanebben a pillanatban Gómez úgy érzi, mintha légáramlat csapná meg, amit meglehetősen furcsának tart, hiszen a vezetőfülke ablakai fel vannak húzva. Ekkor nyomást érez a fülei között, mintha a feje egy luftballon volna, amit éppen felfújnak, meséli később. A teherautó motorja leáll, majd egy

pillanattal később magától újra beröffen. Mindeközben Reygadas nem hagyja abba a munkát, így a teherautó platójára zúduló érctömeg zaja minden mást elnyom. Reygadas szintén érzi a morajlást és a lökéshullámot, ám úgy véli, valószínűleg Urzúa műszakvezető rendelt el robbantást anélkül, hogy őket értesítette volna. Újabb veszélyes elbaltázás az amúgy is elbaltázott bányában, de Reygadasnak ez az utolsó csepp a pohárban. *Ennyi volt* – gondolja magában. – *Végigdolgozom a mai napot, aztán jól leteremtem azt az átkozott Urzúát, és megmondom neki, hogy vége, felmondok.*

Amikor Reygadas telepakolja a teherautót, Gómez elindul a felszín irányába. Alig néhány tízméternyit halad előre a Rámpa egy kiváltképpen meredek szakaszán, amikor váratlanul porfelhő borítja el. Emiatt nem aggódik különösebben, hiszen szemtanúja volt már ilyennek máskor is, így megpróbál áthatolni a porfelhőn, ám az olyan sűrűn gomolyog, hogy Gómez csupán néhány méternyit lát az útból. Mivel az a veszély fenyegeti, hogy nekimegy a Rámpa falának, megáll, kinyitja az ajtót, és megtapogatja a falat – sima, nem göcsörtös. Visszaül a vezetőfülkébe, egyenesbe forgatja a kormányt, majd vakon vezetve gyorsan előrefelé hajt, amíg meg nem látja Urzúát, aki hevesen integet, hogy álljon meg a teherautóval. Gómez megáll, leengedi az ablakot, s abban a pillanatban megcsapja a fülsiketítő zaj, amely tovább kísérti az elkövetkező napokban, hetekben, hónapokban, s mindig elsírja magát, ha eszébe jut: számtalan robbanás szimultán robaja, a szétrobbanó sziklák moraja, a körülötte lévő kőfalak látszólagos megingása, mintha bármelyik pillanatban leomolhatnának.

A Menedékben tartózkodó férfiak kétszer is megpróbálnak gyalog kimenekülni a robbanások közti átmeneti szünetekben. Miután az első próbálkozásuk kudarcba fullad, s vissza kell vonulniuk a Menedékbe, újra nekiveselkednek, azonban a földindulás újrakezdődik. A hegy eleddig stabil sziklaágya lélegző, pulzáló tömeggé alakul. A Rámpa mennyezete és falai merő kőhullámmá változnak, az alagút sötétségéből hatalmas szikladarabok gördülnek elő, s lefelé görögve halálos veszélynek teszik ki a bányászokat. „Birkanyáj voltunk, a hegy pedig fel akart falni bennünket” – meséli később José Ojeda. Víctor Zamorrának olybá tűnik a felrobbanó sziklák zaja, mintha géppuskatűz zúdulna rá és a többi bányászra. Túl sok, túl félelmetes,

túl veszélyes, így mindnyájan lefelé kezdtek futni, „de az egész olyan volt, mintha egy szélben táncoló hídon akartak volna átfutni”, meséli később egy bányász. Luis Urzúa és Florencio Avalos éppen ebben a pillanatban érkezik meg, s szemtanúi lesznek, amint a pánikba esett férfiak a kisteherautójuk felé rohannak. Megigézve nézik, ahogyan újabb lökéshullám rázza meg az alagutat. A hullám felkapja Alex Vegát, a legkisebb és legcsenevészebb férfit, mintha csak egy bányász alakú papír-sárkány lenne egy hevesebb széllökésben. A többieket is leveri a lábukról a lökéshullám, hadonásznak, kalimpálnak a levegőben. A tagbaszakadt, overallos férfiak, akiket vörösbor, sör és kerti grillpartik hizlaltak, akiket feleségük, anyjuk és anyósuk tutujgatott, most a földre rogynak. A robbanás arccal nekivágja Zamorát a Rámpa falának, s záporozva hullnak ki a fogai, eredeti és mű egyaránt. Immár erősebb fájdalom is csatlakozik a szuvas őrlőfog tompa lüktetése mellé. Amikor a bányászok meglátják a műszakvezető közeledő kisteherautóját, mindnyájan talpra ugranak, és a kocsi felé rohannak. Zamora bepréseli porlepte és véres alakját a sofőr mögötti keskeny ülésre.

A többi bányász a kisteherautó platójára kapaszkodik fel.

– Gyerünk! Gyerünk! Tűnjünk el innen! – üvöltik kórusban.

A kormány mögött ülő Avalos a felszín felé veszi az irányt. A Toyota Hilux megrogy a kéttucatnyi férfi súlya alatt, akik mintha csak „egy méhkasban lettek volna összezsúfolódva”, mondja Carlos Mamani. Ő a hátsó lökhárítón áll, s a platón állók lábát átkarolva kapaszkodik. A vezetőfülkében ülőknek úgy tűnik, mintha csak egy túlterhelt repülőgéppel próbálnának felszállni, amihez hozzájárul a hátul lévő súlytól megemelkedett motorháztető látványa is. A porfelhő újfent megvastagszik, így Mario Sepúlveda kiszáll, és elemlámpájával jelzi az utat a sofőrnek. A porfelhőben előrehaladva találkoznak Raúl Bustosszal és három másik alvállalkozó technikussal, akik szintén felzsúfolódnak a kisteherautóra, s elmesélik, ők mit tapasztaltak a robbanásokból. Amint egyre inkább behatolnak a porfelhőbe, gépzúgásra lesznek figyelmesek: az ebédjárat, benne Franklin Lobosszal és Jorge Galleguillosszal. Sepúlveda belevilágít a korosodó férfiak arcába, és a halálos félelem vérfagyasztó tekintete köszön vissza rá. Lobos és Galleguillos elmesélik, mi történt velük, s utóbbi nem mulasztja el, hogy megjegyezze: néhány perccel az omlás előtt fehér lepkét látott szállni. Urzúa elrendeli, hogy forduljanak meg a járművel, és induljanak felfelé. Amikor Lobos megfordul, a legtöbb bányász átszáll az ő

járművébe. Továbbhaladnak a felszín felé, ám amint egyre feljebb érnek a spirálon, a 150. és a 180. szint után egyre több törmelék fedi be a Rámpa aljzatát, mintha csak egy kövekkel vívott csata helyszíne felé közelítenének. Egyik forduló következik a másik után, s ők egyre csak felfelé tartanak, amíg végül a Menedéktől számított nyolcadik tűkanyar után elérik a 190. szintet. Néhányszor meg kell állniuk, hiszen a porfelleg roppant vastag, s ilyenkor öt, tíz, tizenöt percet várakoznak, hogy javuljanak a látásviszonyok. Végül annyi szikla hever az úton, hogy járművel képtelenség továbbjutni, így a bányászok a kocsikból kiszállva, gyalog folytatják az utat. A 10 százalékos emelkedő gyorsan kimeríti az embert, kiváltképpen ilyen hőmérséklet és páratartalom mellett, ám őket az adrenalin hajtja, miközben megpróbálják maguk elé képzelni a délutáni napsütést, amely a lassú, gyakran megszakított vánszorgás végén várja őket a felszínen – ha a bánya tulajdonosai és vezetői igazat mondtak, és a Rámpa kitart. A porfelhőt áttörő fejlámpák és kézilámpák fényében talán további ötven métert tehetnek meg, amikor a fénypászmák az utat elzáró hatalmas tárgyra vetülnek. Egy óriási szikla szürke felszínére, amelynek méretét és alakját egyelőre nem tudják kivenni a kavargó porban. Néhány percet várakoznak, hogy kissé leülepedjen a por. Amint némileg kitisztul a levegő, és javulnak a látási viszonyok, az akadály immár teljes terjedelmében tornyosul előttük.

A Rámpát teljes egészében – a tetejétől az aljáig és az egyik széltől a másik szélig – lezárta egy hatalmas sziklafal.

Luis Urzúának úgy tűnik, mintha „az a szikla lenne, amit Jézus sírja fölé helyeztek”. Mások sziklafüggönyt látnak benne, az egyik bányász pedig egyenesen „kőguillotine-nak” tartja. A lapos, sima felületű, kékesszürke diorit pontosan úgy csapódott a Rámpa közepébe, mint amikor valamelyik kalandfilmben bezárul a kelepce ajtaja. Edison Peñát leginkább a kő újszerűsége aggasztja: tiszta, nem tapadt rá a bánya pora, mintha csak azért teremtették volna meg makulátlan állapotában, hogy csapába ejtse őket.

A bányászok csak később ismerik meg az előttük tornyosuló akadály pontos méretét, amit a chilei kormány nemes egyszerűséggel *„megabloque*-nak” titulált. A hegy egy óriási része egyetlen darabban szakadt le. A bányászok olyanok, mint a hatalmas gránitszikla alján bámészkodó emberek: a körülbelül 180 méter magas és 700 millió kilogrammot, azaz 770 ezer tonnát nyomó szikla kétszer nehezebb az Empire State

Buildingnél. Egyesek már most kezdik felmérni a katasztrófa súlyát. Mario Gómez másokkal egyetemben úgy véli, az omlás az 540. szintről indult, ahol a Rámpa falán felfedezték a repedést, és néhány hónappal korábban vízbetörést is tapasztaltak. Jorge Galleguillos és néhány idősebb bányász nyomására a bányatulajdonosok pontosan ide helyezték el a tükröket, hogy megállapítsák, tágul-e a repedés. A tükrök soha nem törtek el, ám Gómez, Galleguillos és mások immár érezték a zsigereikben, hogy innen indult a bányaomlás. Gyors (és nagyrészt helytálló) számítások után feltételezik, a Rámpa legalább tíz szintje semmisült meg.

– *Estamos cagados* – mondja az egyik bányász, ami szabad fordításban (és nyomdafestéket eltűrően) annyit tesz: rákúrtunk.

A bányászok úgy vélik, Alex Vega a leginkább elkeseredett közülük. Egy átlagos napon a napsütötte égbolt alatt Alex leginkább a reklámok izmos, melankolikusan jóképű, hosszú barkójú és határozott szemöldökű modelljeire hasonlít. Körülbelül 170 cm magas, ám itt a szikla előtt kiváltképpen alacsonynak tűnik, jóllehet pontosan az alacsonysága szít benne reményt. Hasra vágja magát, és bebámul az utat elzáró szikla alatt lévő apró nyílásba – talán csak ő tudja beszuszakolni magát a résbe.

Az északi férfiakhoz hasonlatosan Alex Vega is csendes, otthonülő típus. Előbb teherbe ejtette, majd később elvette tizenöt éves barátnőjét, Jessicát, s immár másfél évtizede együtt vannak. San Joséban az El Papi Ricky becenevet érdemelte ki; egy szappanopera szereplőjét hívták így, akinek Alexhez hasonlóan fiatal lánya volt. Néhány évvel korábban Alex és Jessica hitelt vett fel, hogy Copiapó Arturo Prat-negyedében telket vásároljon, majd apránként felhúzták rá a házukat. Aztán belefogtak a salakblokkból készült kerítés építésébe is, amely jó szerencséjük és kemény munkájuk szimbólumát fogta körbe. A kerítés még csak egy méter magas, így Alex megtartotta jól fizető bányatechnikusi munkáját, jóllehet apja és két bátyja (akik korábban szintén dolgoztak a San Joséban) figyelmeztették, mennyire veszélyes a bánya. Alex haza akar jutni, s az egyetlen út a Rámpát elzáró sziklatömb alatti keskeny nyíláson vezet keresztül. Azt mondja a többieknek, hogy talán át tudja szuszakolni magát a résen.

– Nem – mondja Urzúa, s mások is helyeselnek: őrült tettre vállalkozik.

Vega nem hagyja annyiban, s addig rágja Urzúa fülét, amíg az így felel:

– Rendben. Csak vigyázz magadra. Mi itt leszünk és figyelünk, ha újra elkezdene omlani a szikla, szólunk neked.

Vega bepréseli sovány testét a szikla alatti résbe. „Abban a pillanatban éreztem az adrenalinlöketet – meséli később. – Nem gondoltam bele, nem is fogtam fel a veszély mértékét.” Nem sokkal ezután már észbe kap: *Mekkora hülyeséget csináltam!*

Lámpáját kézben tartva körülbelül hat métert halad előre az üregben, ahol látja, nincs tovább.

– Nem lehet átjutni – mondja, miután kimászik a résből.

Az idősebb és egész életüket föld alatt töltő bányászoknak a szikla látványa és Vega szavai sorsuk megpecsételődését jelenti. Sokan rekedtek már beomlott bányában, ahol a kisebb szikladarabokat egy buldózer néhány óra alatt eltakarította, ám ilyen szürke kőfallal még sosem szembesültek. A sziklával a halál árnyéka vetül rájuk, s amint előtte álldogálnak, felötlik bennük a külvilág képe, amelytől elválasztja őket: az élők, a családok, a ködpára, az otthonok és az atyai felelősség univerzuma. Életük lezáratlan, elrendezetlen ügyei feltolulnak és megülik gondolataikat. Galleguillos arra gondol, soha nem látja majd unokáját, s érzi, amint két könnycsepp gördül végig orcáján. Gómez ráébred, hogy bányász apjához hasonlóan, aki szilikózisban hunyt el, ő is túl messzire merészkedett, és addig kísértette a sorsot, amíg a kör bezárult: előbb az ujjai, most az élete van soron. Bányászként hal meg. *Eddig jutottam, itt a vége* – gondolja. – *Hasta aquí llego.*

A bányászokat megülő zavarodott csendet hamarosan az elöljáró hangja veri fel, aki létszámellenőrzést tart. Raúl Villegas, az egyik ércszállító teherautó sofőrje hiányzik, ám Franklin Lobos és Jorge Galleguillos látta őt felfelé menni, így lehetségesnek tűnik, hogy kijutott a bányából.

– Harminc, harmincegy, harminckettő... – számol újfent Urzúa, s megint harminckettőig jut. De a férfiak nem maradnak egy helyben, így nem biztos benne, jól számolt-e, megvan-e a teljes létszám, hiszen a San José-i bányászok amúgy is folyton műszakot cserélnek egymással. A bányában semmi sem biztos, jóllehet a műszakvezető egy dolog felől azért meg van győződve: a találomra kivájt járatok rendszerével keresztül-kasul lyuggatott hegyből valószínűleg nincs kivezető út, és a bányamentők sem juthatnak el hozzájuk.

3.
Ebédidő

Nincs abban semmi különös, hogy a szabadnapos Pablo Ramirez bányászt délután kettő tájt a telefon csörgése veri fel. Carlos Pinilla titkárnője keresi a San Esteban Bányavállalattól.

– Akadt némi probléma a bányában – mondja a titkárnő. – A Rámpával. Don Carlos azt kéri, jöjjön be. Úgy néz ki, csupán néhány kezelőre lesz szüksége a műszakban.

Ramirez copiapói otthonában szabadnapja utolsó óráit használja ki, mielőtt elindulna éjszakai műszakra a San José-bányába. Amikor az éppen szolgálatban lévő műszak végez, Ramirez veszi át a stafétabotot Urzúától: ő lesz az éjszakások műszakvezetője. Ám addig még vagy öt órája van. A titkárnő tárgyilagos hangjából arra a következtetésre jut, talán újabb sziklaomlás történt az Aknában, de a bányászok kiszabadítása csupán rutinfeladat: mindössze néhány gépkezelőre lesz szüksége, akik megtisztítják a Rámpát. Egy termelési nap azonban elveszik.

Ramirez ebben a hitben tart a bányához. Nem aggódik a bányában lévők miatt. Az A műszakban dolgozók felét jól ismeri, s az elöljáró, Florencio Avalos az egyik legjobb barátja. Az elöljáró két fia *tió*nak, azaz nagybácsinak szólítja őt. Ramirez és Avalos harminc körüli, értelmes férfiak, akik még nagy jövő előtt állnak a bányában. Ramirez ez idáig még semmi olyan hírt nem hallott, ami arra késztetné, hogy aggódjon barátja miatt. Pablo 16:30-kor érkezik meg a bányához, ahol olyan látvánnyal szembesül, amire egyáltalán nem számított. A bányába vezető egyetlen bejárat egyre-másra port köp. Az nem szokatlan, ha kisebb mennyiségű por tör elő a bányából, de Ramirez még soha nem látott ilyet, ami a barlangszerű bejáratból hömpölyög: „mintha egy vulkán lett volna”, mondja később. Aztán ott vannak a zajok: a sziklaomlás robbanásszerű hangja, az újra és újra megismétlődő, hangos nyöszörgés. Ám ez sem feltétlenül szokatlan jelenség, hiszen a hegy rendre hangokat bocsát ki gyomrából a külvilág felé. Ha például robbantást végeznek valamelyik tárnában, a hang bejárja a járatokat, és eljut egészen a felszínig. De most sem a hang, sem a por nem akar szűnni. Elmúlik délután öt óra, hat óra is, de a gomolygó por

még olyan sűrű, hogy lehetetlen bejutni a bányába. Ahogy telik az idő, a bányászok és a bányavezetők tanácstalanul álldogálnak a bejárat előtt, köztük a fehér sisakos Carlos Pinilla is. Pinilla már kétszer bement, ám a 440. szintnél olyan sűrű volt a porfelleg, hogy képtelen volt mélyebbre hatolni.

Öt óra tájt a déli félteke telének hirtelen beálló sötétje kezdetekor Pinilla emberei élén újabb expedíciót vezet a bányába: Pablo Ramirezből és két másik felügyelőből álló csapatot.

Kisteherautóval mennek be, zegzugos útvonalon haladva, majd a 450. szinten megpillantanak egy ötcentis repedést a Rámpa padlózatán. A bánya egyetlen, „jó” dioritba vájt ki- és bejáratán akkora repedés tátong, amilyet Ramirez még soha nem látott. Erre később úgy emlékszik majd, hogy itt, ezen a ponton kezdte felfogni a baleset súlyosságát. Miközben még beljebb hatolnak, Ramirez tekintetével követi a kisteherautó fényszóróját, és minden pillanatban azt várja, az Akna oldaljáratairól kizúduló sziklahalmok elállják az utat. Ehelyett valami egészen mással szembesül: a 320. szinten, miután a bánya bejáratától számítva már 4,5 kilométert haladtak lefelé, a kocsi fényszórói váratlan akadályra, egy sima, szürke színű tömbre vetülnek. A Rámpát teljes egészében elzárta egy óriási szikla. Ramirez úgy véli, látott már mindenfajta bányabalesetet, és felkészült az összes lehetséges forgatókönyvre, ám ehhez foghatóval még sosem találkozott. Olybá tűnik, mintha valaki késsel félbevágta volna a bányát. A férfiak kiszállnak a kisteherautóból, és a tömör sziklafal előtt álldogálnak, amelynek nem szabadna ott lennie.

– *Cagamos* – mondja valaki nem tudván, hogy 140 méterrel mélyebben, ugyanezen szikla előtt ugyanez a kifejezés hagyta el az egyik bányász ajkát. Rákúrtunk. Ramirezt, aki büszke arra, hogy bármilyen problémát képes megoldani, ami csak felmerülhet egy bányában, most hirtelen a tehetetlenség érzése keríti hatalmába, hiszen sem ő, sem a főnöke nem tehet a szikla másik oldalán rekedt harminchárom bányász kimentéséért. Az egyetlen reményt a kürtők szolgáltatják, ám ahhoz a hegymászó felszereléssel rendelkező különleges rendőri egység segítségére lenne szükség.

A tömör szikla előtt fehér sisakban álldogáló Pinilla döbbentnek tűnik. Ő a San José-bánya hétköznapi életének tótumfaktuma, a mindenki felett álló nagyúr, aki maga mögött hagyva beosztottait sietve a felszínre ment, mielőtt

ez az óriási szikla lezuhant volna. Most azonban könnyekben tör ki. „Általában egy igazi faszkalap, egy igazi macsó – mondja később Ramirez. – De ott azonnal sírva fakadt.”

„Arra gondoltam, ez nem lehet igaz, és tudtam, hogy valaki biztosan meghalt” – meséli később Pinilla. 13:45-kor, a bányaomlás pillanatában az ebédjáratnak úton kellett volna lennie a felszín felé az éhes bányászokkal. Az alvállalkozó technikusoknak pedig ilyentájt nem is szabadott volna már lenn tartózkodniuk a bányában. Szinte biztos, hogy ők is a felszín felé tartottak ebédelni. Pinilla elképzeli, amint az összeomló Rámpa maga alá temeti az embereket. Nem tud másra gondolni, mint arra, hogy: *Én vagyok az a hatökör, aki leküldte oda őket.*

A mentőcsapat visszatér a felszínre, ahol a tulajdonosok, Marcelo Kemény és Alejandro Bohn fehér sisakban várnak rájuk. Segítséget kell kérni, nincs más lehetőség. Bohnnak és Keménynek autóba kell ülniük, és egy darabon a főút felé menniük, hiszen a bánya területén nincs térerő. Az irodában azonban van vezetékes telefon, de ez valamiért senkinek sem jut eszébe. 19:22-kor, több mint öt órával a bányaomlás után a San José-bánya tulajdonosai értesítik a hatóságokat.

Előbb a helyi tűzoltóságot, majd a Chile összes rendvédelmi és biztonsági szervét felügyelő Belügyminisztérium alá tartozó Nemzeti Geológiai és Bányászati Szolgálatot. Egy órával később a rendőrség Különleges Műveleti Csoportjának (spanyol rövidítéssel: GOPE) mászófelszereléssel ellátott hat tagja érkezik a bányához. Kisteherautóba ülnek, s a Rámpán haladva a 450. szinten defektet kapnak, amikor áthajtanak a repedésen. Mögöttük a másik kisteherautóban ülő Carlos Pinilla és Pablo Ramirez látja, hogy az általuk már korábban észlelt repedés mérete azóta megduplázódott.

Ha a rendőri egység tudomására jut, hogy a repedés új keletű, és hogy mennyit tágult az elmúlt két óra leforgása alatt, rájönnek, milyen instabil a hegy szerkezete, és leállíthatják a mentőexpedíciót. Ramirez elmondása szerint: „Amint a rendőrök kiszálltak kereket cserélni, Pinilla rám nézett, és az ajka elé tartotta a függőleges mutatóujját.” Ramirez megérti, s egyetlen szót sem szól a rémisztő, egyre táguló repedésről, ami kétségkívül annak a jele, hogy újabb omlás várható.

Egyre telik az idő a porfelhő és sziklafüggöny mögött rekedt harminchárom bányásszal, s a San Estaban Bányavállalat habozik értesíteni a férfiak családját. „Bizonyos bányákban az első zsigeri tett az, hogy megpróbálják minél tovább eltussolni az ügyet” – mondja később egy chilei hivatalnok. Három óra tájt mondhatták volna ezt: bányaomlás történt, ne várják haza vacsorára a férfiakat. Este hétkor pedig ezt: súlyosabb a helyzet, mint elsőre gondoltuk, nem tudjuk pontosan, mikor sikerül kimenekíteni őket, de tudomásunk szerint biztonságban vannak. Ehelyett nyolc órán keresztül, amikorra már a zajos csütörtök este lassan a péntek korai óráiba fordul, a társaság képviselői nem mondtak semmit. A feleségek, anyák, apák, lányok és fiúk először a megbízhatatlan chilei rádióállomások és tévécsatornák híradásaiból értesülnek a szerencsétlenségről Copiapóban és más városokban.

Azon hozzátartozók egyike, akik többé-kevésbé közvetlen információval rendelkeznek a bányában történtekről, nem más, mint egy olyan hölgy, aki nem szerepel semmilyen bányabeli dokumentumon, és semmilyen jogalappal nem rendelkezik bizalmas információk közlésére: Yonni Barrios pirospozsgás, állandóan kedélyes szeretője, Susana Valenzuela.

Susana sógora Copiapótól nem messze, egy Punta del Cobre-i bányában dolgozik, és hamar értesül a katasztrófáról, hiszen a bányászok közösségében gyorsan terjed a hír: valószínűleg férfiakra lesz szükség a mentőexpedícióhoz. A sógor felhívja feleségét, Susana testvérét, aki hét óra tájban átmegy Susana és Yonni otthonába, és megkérdi:

– Itthon van Yonni?

– Nem, nincs itthon – feleli Susana.

A testvér ekkor átadja a kagylót:

– Délután kettőkor omlás történt a bányában, ami élve eltemette a *los niño*st. Nincs menekvés.

„Ezt mondta nekem: »élve eltemette«, »nincs menekvés« – meséli Susana később. – Akik a bányában dolgoznak, tudják, mit jelent ez. Nagyon elkeseredtem.”

Testvérével karöltve Susana a helyi rendőrőrsre tart, a híresen megvesztegethetetlen és hatékony chilei Carabineros irodájába. Azonban a rendőrség sem tud semmiről. Az alatt a rövid idő alatt, amíg a két nő ott tartózkodik, az őrsre is befut a hír, s rendőrautók konvoja indul a San José-bánya felé. Menjenek a kórházba érdeklődni, mondja a Carabineros, ám a

két nő előbb visszaviharzik a lakóhelyére, hogy tudassák Martával, Yonni feleségével a hírt.

Marta kisebb, idősebb, keményebb és komolyabb nő Susanánál. A két asszony már jó ideje ismeri egymást, hiszen Yonni évek óta ide-oda költözködik a két háztartás között. Susana a feleség és Yonni közös otthonában találkozott a férfivel: mondta Martának, hogy szüksége van valakire, aki ért a bútorasztalossághoz. „A visszataszító férfi, akivel élek, a férjem csinálta azt a bútort ott – felelte Marta. – Nekem elegem van ebből a fajankóból.” Ekkor kijött Yonni a szobából, ahol a neje „rabként” tartotta, legalábbis ezt mondja Susana. Marta azt állítja, évekig tűrte a férfi csapodárságát. Susana azt gondolta: *Nem is olyan visszataszító ez a férfi.* Szomorú mosolya mögött meghúzódik valamiféle ravaszság, egy olyan sérült férfi vonzó, csalogató pillantása, aki most azonnal képes kitárni előtted a lelkét, ha egyedül maradsz vele. „Elhoztam magammal, tetszett nekem – így Susana. – Készítettem neki valami harapnivalót, majd ágyba bújtunk.” Yonni soha nem készítette el a kívánt bútordarabot. Ez pedig könnyed és komikus előszava annak a tragikus történetnek, amelyben ezt a csapodár férfiút élve eltemette a bányaomlás. Amikor Susana elmondja Martának, mi történt a bányában, a feleség meglehetősen hűvös, kimért hangon felel:

– Eddig és ne tovább. Most én veszem a kezembe az irányítást. Menj, és hozd ide a házassági levelet.

A *liberta de matrimonio* afféle útlevélként szolgál, amelyet az anyakönyvvezető írt alá, és számos hivatalos ügyben lehet felhasználni, többek között azokban az esetekben, amikor csak a házastárs tudhat meg bizonyos információkat, vagy csak őt engedik be bizonyos helyekre (például kórterembe vagy a halottkémhez). A dokumentum Yonni tulajdonában áll, aki Susana otthonában tartja.

Susana engedelmesen elhozza a kért okmányt, majd a két nő, Yonni két asszonya együtt indulnak a kórház felé.

Carmen Berríos éppen egy copiapói helyi buszjáraton zötykölődik, amelynek sofőrje gyors tempójú mexikói zenét ordíttat a rádióból, amit így az utasok is kénytelenek hallgatni. Carmen apjával töltötte a napot, most pedig hazafelé igyekszik, hogy férjének, Luis Urzúának és két gyermekének

este fél tízre vacsorát főzzön. A lárma hirtelen abbamarad, majd felharsan a rádióbemondó negédesen ellenállhatatlan hangja: „Rendkívüli hírek! Rendkívüli hírek! Rendkívüli hírek! Tragédia történt a San José-bányában! Bányaomlás!” A bemondó azonban alig közöl valamit a történtekről, majd ismét felcsendül a mexikói zene. Carmen, aki most tudta meg, hogy talán elveszítette a férjét, miközben ez a zene megy a rádióban, a két élethelyzet olyan párhuzamát éli meg, amely különös, kegyetlen és feledhetetlen is egyben.

– Sofőr úr, mit is mondtak a rádióban? – kérdezi Carmen. Nem is tudja pontosan, hol dolgozik Luis. A férfi néhány hónapja munkahelyet váltott, Carmen pedig még soha nem járt az új bányában, így nem biztos abban, hogy a rádióban bemondott bánya a férje munkahelye. A kétség egy pillanatra reményt táplál benne. – Átkapcsolna egy másik állomásra? – kéri a buszvezetőt. – Talán ott többet mondanak...

– Csak ennyit tudnak, nem többet – feleli a sofőr. – Ezek rendkívüli hírek. Talán később lesz még híradás.

Amikor Carmen hazaér, már többet mondanak a rádióban: halott, sebesült bányászokról adnak hírt, s immár bizonyos, hogy Luis ebben a bányában dolgozik. „Egy rémálom kellős közepébe csöppentünk, hiszen azt sem tudtuk, igaz-e vagy sem.” A nappali órája elüti a fél tízet, ám Luis még mindig sehol. A főiskolára járó lánya és fia, ki-ki csendben tanul a saját szobájában. Azt sem veszik észre, hogy késik a vacsora. Fél tizenegykor Carmen kihívja a gyerekeket a szobájukból, s így szól hozzájuk:

– Családi kupaktanácsot kell tartanunk. Bemondták a rádióban, hogy baleset történt abban a bányában, ahol apátok is dolgozik.

Bekapcsolja a rádiót, ahol a copiapói San José del Carmen kórházba vitt sérültekről adnak hírt, de Carmen úgy határoz, neki a bányához kell mennie, hogy meggyőződjön arról, férje ott volt-e az omláskor. Kisteherautójával lánya barátja viszi Carment a bányához, amihez egy GPS segítségét is igénybe kell vennie, hiszen még sosem jártak arra.

Carmen Berríos kerek, sziklás hegyek tarkította, baljós éjszakai tájon halad keresztül, miközben eszébe jut egy korábbi álma, amelyben Luis a föld alatt rekedt. Álmában kiszabadították a férjét, és busszal a felszínre hozták. A kisteherautó lekanyarodik a főútról, és a bánya, pontosabban a ragyogó lámpák sorával kivilágított hegy felé vezető aszfaltcsíkon halad.

Elérik a főkaput és az ottani őrbódét, ahol Carmen kilép a száraz és csípős hidegbe. Majdnem éjfél van már.

Copiapói középosztálybeli otthonában Mónica Avalos, Florencio Avalos elöljáró felesége éppen tizenhat éves fia egyik pulóverét varrja, miközben levest főz férjének. Florencio kiváltképpen imádja a levest, Mónica pedig olyan gazdag marhahúslevest készít, amelyről tudja, hogy férje gyomrának kedves. A készülő vacsora illata megtölti a nappalit és az aprócska étkezőt, ahol a házaspár a két fiával minden este vacsorázik. Mónica nem néz tévét, és nem hallgat rádiót sem, mert szereti a csendet a házban, a két fiú pedig éppen a szobájában van. Legfőbb társasága a nappaliban található nagy falióra, amelynek mutatója lassanként araszol az időpont felé, amikor Florencio rendszerint hazaér, és Mónica tálalja a vacsorát: fél tízkor, ahogyan az Dél-Amerikában megszokott.

Megcsörren a telefon. A nővére telefonál.

– Nem akarlak megijeszteni, de baleset történt a bányában. Egy elég nagy bányaomlás. Ott, ahol Florencio dolgozik. A San José-bányában. Hazaért már a férjed?

– Még nem, de bármelyik pillanatban betoppanhat – feleli Mónica.

A telefonhívás után nem sokkal az óra elüti a fél tízet, ám Florencio még mindig sehol. Mónicának hirtelenjében nem is jut eszébe, pontosan melyik bányában dolgozik a férje. Tényleg a San Joséban? Ő úgy emlékszik, a férje azt mondta neki, hogy egy másik szentről elnevezett bányában dolgozik: a San Antonióban. Antal, nem József, gondolja Mónica. Fel s alá járkál, s szinte révületbe esve figyeli, amint az óra mutatója egyre távolabb kerül a fél tízes időponttól. Az éppen a szobájában tévéző nyolcéves kisfia, aki mindig a munkahelyéről kérdezte apját, így pontosan tudta annak nevét, hirtelen kirohan a nappaliba, és ezt kiabálja:

– Anya, meghalt az apám! Meghalt az apám!

– Nem, dehogy – feleli Mónica. – Honnan veszed ezt?

– Ne hazudj nekem! – kiáltja a fiú. – Bemondták a híradóban!

Kisvártatva Mónica elalél kisebbik fia szobájában a televízió előtt. Az idősebbik fiú, César Alexis, „Ale” téríti magához, aki azonnal készen áll átvenni az apa szerepét. Tizenhat éves, pontosan annyi, mint szülei voltak a fogantatásakor. Most nyugodtnak és erősnek mutatkozik, mintha csak valamiféleképpen Florenciót idézné meg.

– *Cálmate* – mondja anyjának. – *Cálmate.*

Úgy döntenek, átmennek Pablo Ramirezékhez, hiszen a férfi is ugyanott dolgozik, ahol Florencio, és ha valakiben megbízhatnak, aki megmondja nekik az igazságot, az nem más, mint Pablo. Amikor Mónica és két fia odaér Pablo házához, nem tudják, hogy a férfi éppen a bányában kutatja Florenciót és a többi lenn rekedt bányászt. A kopogásra úgy negyedóráig senki sem nyit ajtót, majd végül előkerül Pablo felesége, aki így szól:

– Pablo nincs itthon. A bányában van, mert baleset történt.

Mónica felhívja Florencio másik barátját, Isaíast, majd együtt indulnak a bányához, ám eltévednek az úton. Amikor végül megtalálják a bányát, Mónica elámul a hely kietlenségén. Szemtanúja, amint egyenruhába és fejvédőbe öltözött férfiak látszólag céltalanul sétálgatnak fel s alá a bánya bejáratánál. Úgy érzi, ő az első és egyetlen nő a helyszínen.

A távoli Talcahuanóban Carola Bustos, aki férjével együtt élte át a földrengést és a cunamit, úgy dönt, nem mondja el két fiatal gyermekének, hogy mi történt apjukkal, de hallják majd, ahogyan elcsuklik a hangja, és a könnyeivel küszködik, s összetört anyjuk látványa sebet ejt rajtuk. Hogy megkímélje őket ettől, szüleire hagyja a csöppségeket, a nagyszülők otthonának fizikai és érzelmi biztonságában, ő pedig anélkül száll fel egy északra tartó repülőjáratra, hogy elbúcsúzna tőlük. Carola a szüleire bízza, hogy elmagyarázzák, mi történt:

– Anyának vissza kellett mennie Santiagóba, hogy munkát keressen, de nemsokára megint itthon lesz.

Nagyjából 17 órával a bányaomlás után Mario „Perri” Sepúlveda santiagói otthonában megcsörren a telefon. Elvira – akit mindenki „Cati” néven ismer – felveszi a kagylót. Egy barátjuk az. Nem sokkal múlt reggel hét.

– Cati, baleset történt a bányában, és nagyon úgy tűnik, Mario is bennragadt – közli a hírhozó.

Egy pillanatig csak rossz tréfának tűnik az egész.

– Ez nem lehet igaz – mondja Elvira. Hihetetlennek tűnik számára, hogy egy santiagói barát tudhatja, mi történt a több száz kilométerre északra dolgozó Marióval.

– Nem viccelek – mondja a barát. – *No te estoy huevando.* Kapcsold a tévét a Hetedik Csatornára.

Elvira bekapcsolja a tévét, és látja, hogy éppen Copiapóból tudósítanak. Néhány perc múlva Mariót mutatják; a borotvált arcú, nem különösebben derűs, negyvenéves, vöröses, véreres szemű férfit ábrázoló képet a vállalati belépőkártyájáról szedték. A kép alatti feliratban közlik a teljes nevét is: MARIO SEPÚLVEDA ESPINACE. A tudósítás némi új információval is szolgál. A bányaomlás egy nappal korábban, délután történt, a férfiak több száz méterrel a felszín alatt rekedtek, és semmilyen kommunikációs csatornát nem sikerült létesíteni velük. Miután Elvira felméri a helyzet súlyosságát, s elképzeli, pontosan min is mehet keresztül a férje, eltűnődik: *Hogyan fogja ez a széltoló túlélni a bezártságot? Neki térre van szüksége. Nem fogja kibírni.*

A baleset híre nem különösebben lepi meg Elvirát, hiszen Mario többé-kevésbé előre megjósolta. Amikor munkába indult, Mario rendszerint figyelmeztette feleségét, hogy milyen privát- és társadalombiztosítási ellátásokra jogosult, ha őt valami éri a bányában. Olyan gyakran és hevesen szidta az összeomlás szélén tántorgó San Josét, hogy azzal tizennyolc éves lányuk, Scarlette álmait is megzavarta. Néhány hónappal korábban Scarlette-nek rémálma volt, amelyben apja a bányába veszett. Üvöltve ocsúdott fel a lidércnyomásból – „Meghalt az apám!” –, és alig lehetett meggyőzni róla, hogy csupán rémálmot látott. Sírt és reszketett, anyja nyomására még a kórházba is bevitték, amíg Mario fel nem ért a felszínre és haza nem telefonált: „Halló, Scarlette, én vagyok, az apád. Élek! Jól vagyok! Semmi sem történt, csak dolgoztam...”

Most azonban, mivel Mario a föld alatt rekedt, Elvira nem tudja kiverni fejéből a gondolatot, hogy Scarlette álma mintha csak prófécia lett volna, amely előre jelezte a közelgő vészt, mégsem hallgatott rá senki. *Hogy fogom elmondani a fiamnak, hogy az apja a bányában rekedt, és mi semmit sem tudunk tenni a megmentéséért?* – tűnődik. Francisco tizenhárom éves, de a korához képest jelentősen alulfejlett, ahogyan mindig is az volt. Koraszülöttként, mindössze öt hónapra látta meg a napvilágot, s csupán 1,9 kg-ot nyomott. Élete első 69 napját inkubátorban töltötte. Apa és fia nagyon közel állnak egymáshoz, s a kettejük közötti kötelék akkor formálódott, amikor a tehetetlen Mario kénytelen volt kisfiát üvegkalitkában bámulni: a csöveken táplált, látszólag az életéért küzdő babát lehetetlenül kicsi

végtagjaival és csukott szemével, rózsabimbó nagyságú, ökölbe szorított kezével. Mario a lehető legtöbb szeretetet adta fiának. Ő lett a fiú személyes jobb kedvre derítője, kacagtatója és igehirdetője, számtalan természetbeli kalandon túravezetője, valamint az elektronikus kütyük iránti érdeklődés felkeltője. Nem mulasztotta el megtanítani fiát az olyan hétköznapi tevékenységekre sem, mint lovak és kutyák tartása, illetve mesélt neki felmenőiről, a ponchós, lovas marhapásztorokról, a *huasos*okról, a chilei cowboyokról. Elvira nézte, amint apa és fia újra és újra együtt lovagol, együtt rúgja a bőrt, együtt ül a tévé előtt. Különösen szerették Mel Gibson filmjét, *A rettenthetetlen*t, ami az apaságról, a hűségről és a háborúról szólt. Mario nagy rajongója a színésznek, „hiszen sem a fiam, sem én nem vagyunk magas termetűek, és Mel Gibson sem az”. Az Oscar-díjas film spanyol címe *Corazón Valiente.* „A szíved szabad – így a mozi. – Vedd a bátorságot, hogy kövesd.”

Mario azt mondta fiának, hogy: „Én vagyok a te Corazón Valientéd”, s most a tévében mutatják a chilei Rettenthetetlent. Először a bányabelépőjén található fotóját, majd egy videót, amelyben nevetve beszél a kamerának, s önmagát, Perrit adja.

A híradásokban elmondják, hogy csupán a Mario Sepúlveda által rögzített felvételek állnak rendelkezésre. Mario imád filmezni, s fel is tűnik ismét, a kempingágyakat mutatja, amelyeken a hozzá hasonló ingázó bányászok alszanak egy hétig, amikor Copiapóban vannak.

Elvira kimegy a légikikötőbe, hogy elrepüljön a városba, ahol még sosem járt. Késő délután már az Atacama-sivatag déli végén van sírdogáló fiával, aki folyvást arról beszél, mennyire szereti az apját. Lánya is ott áll mellette, akit kórházba vittek azért, mert olyat álmodott, ami őrültségnek tűnt – de immár testet öltött a valóságban a villódzó tévéképernyőkön feltűnő képek és a különböző rádióállomásokon hallott szavak formájában. Elvira ezekkel szembesül, amint kiszáll a gépből a sivatagi télbe: Mario Sepúlveda Espinace, két gyermek apja eltűnt a San José-bányában.

4.
„Mindig éhes vagyok”

A csapdába esett férfiak végül hátat fordítanak a felszínre vezető utat lezáró sziklafalnak. Két csoportra oszlanak. Az első, kisebb csapat úgy dönt, kutatóexpedíciót indít a bánya egymást keresztező járataiban és kivájt üregeiben, hogy utat találjanak a felszín felé. A nyolc férfi a Rámpa egyes szintjeit összekötő kürtőrendszer felé veszi az irányt. A kürtőket azért vájták, hogy rajtuk keresztül levegőt, vizet és áramot juttassanak a bányába, ám elvileg afféle lajtorjákat is beleépítettek, hogy menekülési útvonalat biztosítsanak az egyes szintek között. Elméletben lehetséges tehát, hogy tíz szintet felmászva kikerülhetik a bánya beomlott részét, ám a valóság az, hogy csupán néhány kürtőben van létra. A *los niños* nemigen remélik, hogy találnak felfelé vezető utat. Mégis megkeresik a legközelebbi kürtőt, amely néhány percnyire, a 180. szinten található.

A másik, jóval nagyobb, nagyjából két tucat bányászt számláló csoport visszaindul a Menedékhez az ebédjárattal, hogy várakozzon. Miután két csapatra oszlottak, Florencio Avalos elöljáró, a műszakvezető-helyettes félrevonja Yonnit.

– A Menedékben a te feladatod lesz, hogy az emberek ne dézsmálják meg az élelmiszerkészletet. Ne hagyd, hogy a *los niños* megtöltsék a bendőjüket, hiszen elképzelhető, hogy több napig leszünk idelent – mondja neki fojtott hangon, mivel nem akarja, hogy pánikhangulat törjön ki az embereken. Azért Yonni Barriosnak mondja ezt, mert ő az egyik legidősebb és legtapasztaltabb bányász, valamint mindig habozás nélkül követi az utasításokat. – Yonni, megbízom benned, vigyázz a készletekre! Ne engedd senkinek, hogy hozzányúljon, amíg vissza nem érünk!

Carlos Mamani, a bolíviai menekült is csatlakozik a Menedékhez visszatérőkhöz, s ráébred, mennyire jó lenne most az a lámpa, amit fenn hagyott az öltözőben. A Volvo L120-as rakodógépen tett vizsgáját levezénylő bányász azt mondta neki, ráér majd ebédidőben elmenni a lámpáért. Mamaninak most azonban meg kell birkóznia a sötétséggel szembeni természetes emberi félelemmel, hiszen fényforrás híján a sötétség állandó társa lesz. Ahogyan az ebédjárat felé tartó férfiak sora szétnyílik,

Mamani a sötétség gyomrában találja magát az alagút padlózatán szanaszét heverő szikladarabok között bizonytalanul botorkálva, miközben a többi bányász fejlámpája fényére hagyatkozik, amíg végül elérik a járművet, ő pedig a hátsó ülések egyikére vágódik, hogy a többiekkel együtt a Menedékhez hajtsanak.

Amikor megérkeznek, s föltérképezik a Menedék közvetlen környezetét, a bányászok kényszeredetten veszik tudomásul, hogy az összes felszíni kapcsolatot elveszítették: nincs se áram, se víz, se fentről lejuttatott levegő, és a kommunikációs rendszer sem működik. Jóllehet ez mind rossz ómen, vannak olyan csapdába esett férfiak – kiváltképpen a kevés tapasztalattal rendelkezők –, akik úgy vélik, néhány nap, sőt néhány óra múlva mégis kiszabadulhatnak. Lassan eltelik az első pár óra, amelyet időnként korgó gyomrok hangja (végső soron senki sem ebédelt) és folyamatos sziklaomlás zaja kísér. Látni nem látják, mert az omlás kívül esik fejlámpáik hatósugarán, amelyeket egyébként is sorban oltanak el, hogy ne merítsék le a telepeket. Amikor valaki éhes, az ételre várakozás mintha istenítélet lenne, kiváltképpen, ha olyan helyiségben tartózkodik, amelyben két lezárt, elemózsiával teli láda található – olyan élelemforrás, amelyet egy bátortalan, középkorú bányász védelmez. Yonni Barriosnak, aki nem tud választani két asszony között, most az a megbízatása, hogy tartson távol kéttucatnyi jól megtermett és farkaséhes bányászt az élemiszer-tartalékoktól.

A kicsiny kutatóexpedíció egyik tagja emelőkosaras bányagéppel odaáll a kürtő nyílásához. Ezt a gépet rendszerint a járatok megerősítésén munkálkodó bányászok és a robbantómesterek használják, akik a sziklaplafonba fúrt lyukakba helyezik el a robbanószert. Mario Sepúlveda bekecmereg az emelőkosárba, majd a kezelő felemeli a kürtő nyílásához. Raúl Bustos, a Talcahuano kikötővárosból származó technikus kisvártatva követi Sepúlvedát. Luis Urzúa műszakvezető szemében a kürtők ellenőrzése egyszerre veszélyes és felesleges próbálkozás, mégis csupán félszívvel próbálja meg lebeszélni a bányászokat tervükről. „A kürtőkbe felkapaszkodni igen haszontalan vállalkozás volt. Senki sem gondolt a biztonságra. Megfigyelhető, akik legelöl másztak, egyik sem volt igazi bányász” – meséli később Urzúa Sepúlvedára és Bustosra utalva, hiszen

egyikük sem bányászcsalád sarja. Urzúa azonban gyorsan elveszíti hatalmát a férfiak fölött, akik eltökélték, hogy tesznek valamit a megmenekülésük érdekében. Miután Sepúlveda bedugja a fejét a két méter átmérőjű nyílásba, nagy meglepetésére sziklába vájt hágcsót pillant meg: acélkampókat a falhoz erősítve. Abban a reményben kezd felfelé mászni, hogy megtalálja a kifelé vezető utat. Kisvártatva ráébred, talán súlyfeleslege miatt nem éppen a legszerencsésebb, hogy ő megy elöl, de nem törődik vele, kapaszkodik tovább felfelé. Nagyjából harminc méter a következő szintig. A felgyülemlett por és a kipufogógáz miatt nehéz lélegezni. Bustost követően még két férfi kapaszkodik felfelé: Florencio Avalos és Carlos Barrios, egy huszonhét éves bányász, akivel a barátnője nem közölte még, hogy állapotos. A falakról csöpög a pára, így a négy férfi is hamarosan verítékben úszik. Félúton az egyik acélkampó kicsúszik a falból, ami szájba vágja a rákapaszkodó Sepúlvedát, s meleg vér önti el bagólesőjét. A fájdalomtól megrázza a fejét, de nem áll meg a mászásban.

Raúl Bustos jól hallja a felette ziháló Sepúlvedát, s egészen addig kapaszkodik mögötte felfelé, amíg egy hatalmas szikladarab ki nem lazul. Bustos érzi, ahogy megmozdul, s megpróbálja vállával a helyén tartani. Ráüvölt az alatta lévő két férfire:

– Lefelé! Lefelé!

Amíg Avalos és Barrios leiszkol a hágcsóról, Bustos a kezével, a lábával és a fejével tartja helyén a meglazult szikladarabot, majd amikor látja, hogy társai leértek, és biztonságban vannak, elengedi. A szikla esés közben néhányszor a kürtő falának ütközik, s végül a Rámpába csapódik úgy, hogy közben senkiben sem tesz kárt.

Mindeközben Sepúlveda eléri a kürtő tetejét, s lámpája fénypászmájával megpróbál áthatolni a sötétségen: a Rámpa alján sokkal több a sziklatörmelék, mint egy szinttel lejjebb. Sepúlveda feláll, majd az időközben felérkező Bustosszal együtt elindulnak a Rámpán, halványan azt remélve, hogy a következő kanyar után a spirál alakú út végre akadály nélkül kivezet a szabadba. Lámpájuk fénye ehelyett azonban egy ismerősen fényes és sima felületre vetül: ugyanarra a dioritsziklára, amely egy szinttel lejjebb is elzárja a Rámpát. Mario érzi, hogy elszáll minden reménye, s a helyén kristály-tiszta, rideg vízió támad, amely rávilágít, mi vár rá: föld alatti kelepcébe esett, ahol hirtelen és váratlanul farkasszemet néz a halállal, de sorsa irányítása még nem csúszott ki a kezéből. „Abban pillanatban

beköltözött a gondolataim közé a halál, én pedig úgy döntöttem, megpróbálok ezzel a tudattal élni” – mondja később. Most tehát lefelé igyekeznek, elhaladnak a kürtő nyílása mellett, majd egy újabb kanyar után megint beleütköznek ugyanabba a szürke színű „sziklaguillotine-ba”. Az újabb kürtőt vizslatva, amely felviheti őket a következő szintre, lámpájuk fényében feltűnik, hogy ebben nincs hágcsó, csupán egy drót lengedezik benne.

– Erre nem jutunk ki – mondja Sepúlveda Bustosnak. – Mit mondunk majd a *los niños*nak?

– Nehéz lesz – feleli Bustos –, de meg kell nekik mondanunk az igazat.

A kürtő aljában a két bányász közli a lenn maradottakkal, mit láttak. A Rámpát ezen a szinten is eltorlaszolta az óriási szikla. Nincs kiút.

A férfiak tanácstalanul álldogálnak, s mindegyikük fejében ott motoszkál a kérdés: *Mihez kezdjünk most?* Mindnyájan a műszakvezetőre, Urzúára néznek. Ő nem szól egy szót sem. Urzúa rendszerint az egyik leglazább és legvidámabb főnök, ám most összetörtnek és legyőzöttnek tűnik. Idegesen forgatja zöld szemét: nem néz beosztottaira, akik most úgy hiszik, Urzúa azt gondolja magában, bárcsak soha ne nevezték volna ki műszakvezetőnek, bárcsak köddé válhatna és egy lenne az egyszerű bányászok közül. Több férfi, mindenekelőtt az idős bányászok, arra a meggyőződésre jutnak, hogy a baleset utáni első órákban „a műszakvezető megsemmisült”. Főként az idősebbeknek kínos ez, elvégre ők hisznek abban, hogy a bányában lévő hierarchiának van értelme, kiváltképpen válsághelyzetben. A föld alatti kelepcébe zárt bányászok a viharba került hajó legénységéhez hasonlatosak: a kapitánynak ilyenkor a helyén kell lennie. Urzúa azonban néhány órával később eltávolodik a csoporttól, odamegy a kisteherautójához, és egyedül lefekszik az első ülésre.

Urzúának is megvan azonban a saját magyarázata. Mivel képzett bányatérképész, a bánya térképe a fejében van, így pontosan tudja, semmit sem tehetnek. „Mint *jefe de turno* azzal a problémával szembesültem, hogy tisztán láttam, nincs menekvés – meséli később. – Florencio is tudta ezt, de nem mondhattuk el senkinek. Gyakorlatilag meg volt kötve a kezünk. Aztán pedig eszembe jutott mindaz, ami a bányászat valóságához tartozik.” A bányászat valósága pedig azt jelenti, hogy a bányászokat alkalomadtán élve eltemeti a föld, és éhen halnak odalenn. Arra is kevés esély van, hogy valaha megtalálják a holttestüket. A chilei bányászat még rémisztőbb

jellegzetessége, hogy ha a mentőcsapatok hat-hét nap után nem akadnak túlélőkre, feladják a keresést. Urzúa pontosan tisztában van ezzel, ám azt is tudja, pánik törne ki az emberek között, ha szembesítené őket a kemény igazsággal. Ez volt a legfontosabb lecke, amit a „Kritikus bányaszituációk kezelése” című kurzuson megtanult nem is olyan régen. Ne ess pánikba! Csak egyetlen dolgot kell tenni: várni. Valamiféle mentési kísérletre, hogy a felszínről lefúrjanak, ami voltaképpen az egyetlen esélyük. De hogyan is vehetné rá az embereket arra, hogy ne csináljanak semmit, csak várjanak? Sehogy. Így látja Urzúa a helyzetet. Immár elvégezte a fej számítást, s tudja, akkora fúrásra lenne szükség, hogy elérjenek hozzájuk, amilyen még nem volt a bányászat történetében. Szeretne valami reménykeltőt mondani az embereknek, ám képtelen rá, mivel nem tud hazudni nekik. Ha az ő feladata épségben kijuttatni az embereket, akkor csupán egy dolgot tehet: meg kell akadályoznia, hogy valami őrültséget tegyenek. Például ne másszanak fel az instabil, sziklahullásos Aknában. A várakozás jobb opció. *Csak higgadtan* – mondja magának, s próbálja nem mutatni elkeseredettségét beosztottai előtt.

Később, egy néma pillanatot követően, amikor mindnyájan arra várnak majd, hogy vajon a mentőexpedíció eléri-e őket vagy sem, Sepúlveda azt fogja mondani, mennyire csodálja a műszakvezetőt, mert az a ránehezedő nyomás ellenére is állhatatos marad. „Lucho Urzúa nem a szavak embere, nem túlzottan lelkes. De nagyon okos és bölcs” – meséli később Sepúlveda. Urzúa már eldöntötte, hogy amikor visszaérnek a Menedékbe, és ott áll az A műszak bányászai előtt, bejelenti nekik, hogy nem főnök többé. Együtt kerültek szorult helyzetbe, együtt is kell döntéseket hozniuk, gondolja Urzúa.

Sepúlveda bányabalesetre adott reakciója teljesen más. Vulgáris chilei kifejezéssel összegzi, mit érez: *tomar la huelva*, ami valami olyasmit jelent, hogy „a gyökerénél fogva megragadni a problémát”. Élete egészen eddig a pillanatig folyvást véget nem érő harc a túlélésért, így bizonyos értelemben ebben a küzdelemben érzi igazán otthon magát.

Anyja belehalt a születésébe, így Mario úgy hiszi, már eleve küzdve született. Tíz testvérével a déli Parral városában (itt született Pablo Neruda is) nőtt fel egy paraszt fiaként, aki rányomta gyermekei életére az alkoholizmus és a bősz fegyelmezés bélyegét. Dühét kiváltképpen az önmagát csak „hiperkinetikusnak” nevező Marióra irányította. „Tizenkét éves koromban olyan hiperaktív voltam, hogy rettegtek tőlem az emberek.

Egyik rokonom sem akart gondoskodni rólam.” Manapság az ilyen tizenévesre rámondanák, hogy figyelemhiányos hiperaktivitási zavarban szenved, valamiféle gyógymódban részesítenék, és segítenének neki megfelelő mederbe terelni az energiáit. A gyakran előkerülő nadrágszíj mellett ott volt még Mario nagyapjának jelenléte is, aki az úgynevezett *hueso,* a vidéki kemény munka, tisztelet és összefogottság eszményképét testesítette meg. Mario tizenhárom éves korában kezdett el dolgozni, előbb a szülővárosában, majd később, tizenkilenc évesen a fővárosban, Santiagóban. Öccsei – mostohaanyja fiai – védtelenek maradtak az apai haraggal szemben. „Visszajövök értetek” – mondta Josénak, Davidnak, Pablónak és Fabiannak, és meg is tartotta ígéretét. A fővárosban *barrenderó*ként, azaz utcaseprőként helyezkedett el, s a lakóhelyén rövidesen a hetyke utcai verekedő hírnevére tett szert, akinek féktelensége könnyen átváltott elbűvölő vidéki udvariasságba. Napközben az utcát sepregette, estére pedig olyan öltözékekbe vedlett át, amelyeket John Travolta és a *Szombat esti láz* ihletett. Szerelmes lett egy Elvira nevű fiatal hölgybe, akinek ruházkodását a korai Madonna- és Sheila E.-féle glam-rock inspirálta. Elvira úgy emlékszik vissza a fiatal Marióra, mint aki lobbanékony, hirtelen haragú, de nem neheztelő típus. Szentimentális volt, és nyíltan beszélt az érzelmeiről, ami ritka tulajdonság a forrófejű férfiak között. Összességében tehát afféle bárdolatlan nemesség jellemezte. Egy chilei kifejezés – amelyet szeret magára alkalmazni – jól szemlélteti, hogyan élt akkor és hogyan él most is Mario: *tirar para arriba,* ami azt jelenti, hogy „feltörekvő”, ám talán szebb úgy fordítani, hogy „leküzdi az előtte tornyosuló nehézségeket”. Felfelé törekvésében Mario letette a nehézgép-kezelői vizsgát, és mindig gondoskodott feleségéről és két gyermekéről, még ha az ország másik felébe is kellett mennie dolgozni: elszegődött ő az északi Atacama-sivatagtól a déli Puerto Monttig, a chilei Patagónia és a Magellán-szoros kapujánál fekvő kikötővárosig bárhová.

A santiagói negyedben Sepúlvedát Kivinek becézték rövidre nyírt haja miatt. Ám izzó barna szemének átható tekintetével rendszerint félelmetesnek tűnik. A San José-bányabeli munkatársai „Perri” Sepúlvedát gyakran megszállottnak gondolják még egy átlagos hétköznapon is. Most pedig, jóllehet a bányaműszak hierarchiájában nincs azon a szinten, a megszállott Perri optimizmusával, reszelős hangjával kezébe veszi a maga

és a többiek sorsát, és a kutya életösztönét és a hozzá közel állók iránti lojalitását hívja segítségül ehhez.

– *Yo lo único que hago és vivir* – mondja. Nem teszek egyebet, mint élek.

A sikertelen expedíció tagjai a Menedék felé veszik az irányt. Még nem tudják, hogy ott éppen egy sajnálatos esemény van kibontakozóban. Az A műszak munkaideje már régen véget ért, s néhányan a kéttucatnyi bányász közül nagyon éhesek.

– Ki kell nyitni! – mondja az egyik bányász. – Éhesek vagyunk! *¡Tenemos hambre!*

A férfiak gyűrűjében álló láda elvileg 48 órára elegendő élelmiszert tartalmaz 25 fő részére. Sokan a tegnapi vacsora óta nem ettek semmit, hogy elkerüljék a hányást, amelyet a bányában uralkodó magas hőmérséklet, páratartalom és porral szennyezett levegő idézhet elő. Ilyentájt már mindenki otthon lenne, ahol feleségük, barátnőjük vagy éppenséggel az édesanyjuk tálalná a vacsorát. Néhányan azt mondják, meg kellene várniuk, amíg visszaér az elöljáró. Yonni Barrios mindössze ennyit mond finom, halk hangján:

– Várnunk kell, mert nem tudjuk, meddig leszünk idelent.

Egyesek már megszabadultak overalljuktól, hiszen nagyon melegük van. A félmeztelen, izzadó férfiak szemügyre veszik a lezárt dobozt.

A higgadt Yonni látja, hogy képtelenség eltántorítani az éhes bányászokat. „Túl sokan voltak” – mondja később, jóllehet a többi férfi egyáltalán nem emlékszik arra, hogy Yonni mondott volna valamit, amikor Víctor Zamora és egy másik bányász csavarhúzóval esett neki a zsanéroknak és a dobozt átfogó három fémpántnak, amelyek mintha csak alumíniumból készült erényövek lettek volna.

Zamora a legéhesebb és legelszántabb mind közül: miután megsérült a száján és néhány foga is odaveszett az omlásban, a kedve csak tovább romlott.

– *¡Siempre ando con harnbre!* – üvölti, miközben megpróbálja feltörni a dobozt. Mindig éhes vagyok.

Számtalan okból kifolyólag egyáltalán nem meglepő, hogy Zamora vezeti az élelmiszerkészlet elleni rohamot. Zamora állandó kívülállónak számít, amit az alkarjára varrt tetoválások is hirdetnek. Az egyik Ernesto „Che”

Guevarát, a latin-amerikai szegények katonai védőszentjét ábrázolja, a másik pedig egyetlen kifejezés: „ARICA”. Zamora Aricában született és nevelkedett, amelyet Chile a 19. századi salétromháborúban szerzett meg Perutól, s bőrszíne és egyéb jellegzetességei okán akár inkának is mondható. Még néhány híradás is helytelenül perui származásúnak titulálta. Az egyik bányász, aki nem állhatja Zamorát, és nem bízik benne, becsmérlően *„el peruanitó*nak”, azaz kis perui fickónak nevezni, jóllehet tisztában van azzal, hogy Zamora is pontosan annyira chilei, mint ő.

Zamora nyolc hónapos korában veszítette el apját, majd az anyja is elhagyta, „mert inkább az új barátjával akart lenni”. Nagynénje nevelte fel, ám végül ő is egy aricai nevelőintézetbe küldte a fiút, aki egészen tizenhat éves koráig élt ott. „Már egészen kiskorom óta családot akartam, de soha nem sikerült. Láttam, hogy minden másoknak van fenntartva, nekem csak a maradék jut, hogy az utcán éljek, hidak alatt aludjak és éhen haljak.” A nehéz gyerekkor ravasszá, dörzsöltté tette Víctort – és megtanította tisztelni a szeretet hatalmát. Lassanként kikapaszkodott a szegénységből, s felnőtté ért. Önbecsülése apránként erősödött a képzettséget nem igénylő munkák sorával (szüretelés a napon, gerendapakolás építkezéseken), és nem múló szerelmével Jessica Segovia iránt, aki egy fiúgyermekkel ajándékozta meg. Jessicával egy negyedbeli fiesta alkalmával találkozott, amikor még kóborló fiatal volt – *„gitiando”* –, azaz úgy élt, mint egy cigány. A San José-bányában járatokat erősít: vasrudakat fúr a sziklafalba. Víctor temperamentuma pontosan megfelel munkájának, amely kimerítő annyira, hogy leszívja a fölös energiáit, így türelmesebb Jessicával, ha hazaér.

Otthona Tierra Amarillában, rögtön Copiapó mellett található: néhány rózsaszínre meszelt, repedezett, alacsony mennyezetű szoba, ahol egy kanapét és egy asztalt szuszakolt be az apró nappali-étkezőbe. Víctor rendszerint hangos és csúnya szavakkal tölti meg az apró helyiséget, amelyeket meggondolatlanul ejt ki a száján, amikor inkább csapdába esettnek érzi magát a családdal és a vele járó kötelezettségekkel. Lobbanékony természetű, de gyűlöli, ha így viselkedik. A bátyjával is gyakran összetűzésbe keveredik, aki a legkeresetlenebb és legsértőbb szavakkal vág vissza: „Nem is vagy a testvérem, és az anyám valójában nem is az anyád.” Ez persze igaz, hiszen „bátyja” voltaképpen az unokatestvére, „anyja” pedig a nagynénje. A költői vénát megcsillogtató Víctor néhány nagyon frappáns kifejezésben írja le személyiségét: egyfelől

„polvorilla”, a lőpor gyúelegye, másfelől *„descontroles”*, amikor elveszíti a fejét otthon. „A családi élet nem csupán a boldogságról szól” – így Zamora.

Víctor Zamora pontosan úgy szereti a bányabeli családját, mint ahogyan a valódit, ám most, amikor éppen a doboz feltörésén munkálkodik, nem igazán gondol arra, tette milyen következménnyel jár a föld alatti testvéreire nézve. Amikor a csavarhúzóval nem boldogul, úgy tesz, mint amikor még Arica utcáin kóborolt a túlélésért küzdve: megragad egy erővágót (ugyanezzel az eszközzel készítette az acélhálót az erősítéshez), előrelép, majd elmetszi a dobozt átölelő fémpántokat.

Már majdnem nekiesik a zárnak is, amikor megszólal Frank Lobos:

– Várj, itt van nálam a kulcs.

Lobos magasabb és testesebb a föld alá szorult bányászoknál. Szálfatermete egykori sportoló mivoltát idézi, amikor minden ellenfele rettegte a focipályán. Fizikumát olykor még ma is használja önérvényesítésre: kihúzza magát, majd előadja sérelmét, vagy munkahelye elbaltázott helyzetének ad hangot. Most azonban úgy dönt, nincs más megoldás, mint hagyni, hadd egyenek az éhes bányászok. „Nem akartam egyszerre ötükkel-hatukkal megküzdeni. Amilyen helyzetben voltunk, a verekedésnek egyáltalán nem volt értelme.” Ez a gondolat ezután gyakran megfordul mások fejében is, hiszen a föld alatt rekedt férfiak egyre több és több konfliktussal és súrlódással szembesülnek: *Legszívesebben fejbe verném ezt az idiótát, ezt a* huevónt*, de nem akarok a beomlott bánya mélyén törött állkapcsú vagy vérző sebű bányászt pátyolgatni.*

Lobos kinyitja a zárat, s feltárul a rebellis bányászok legfőbb vágyának tárgya: a Cartoon márkájú keksz. Voltaképpen gyermekeknek szánták a könnyen kettétörhető csoki- és citromízű szendvicskekszet, amelyből néhány tucatnyi van a dobozban. „Nem tűnt soknak” – meséli később Zamora. Kinn, a felszíni világban mindössze 100 chilei pesót, azaz 25 centet kérnek a keksz csomagjáért. Minden csomag négy kekszet tartalmaz, amely gyorsan elfogy az éhes bányászok között, jóllehet akadnak olyanok is, akik visszautasítják a felkínált élelmet. Zamora később úgy emlékezett, nem nagyon gondolta át, mit tesz. „Éhes voltam. Vacsoraidő volt. Nem tulajdonítottam nagy jelentőséget neki.”

Kinyitják a szintén ott talált tejesdobozokat is. A kéttucatnyi bányászból tízen vesznek részt a rögtönzött lakomában fejenként egy vagy több csomag

keksszel és összesen két liter tejjel.

„Az északiak voltak – mondja később az egyik déli. – Csak arra gondoltak, hogy mentsék a bőrüket. Zöldfülűek. Mindent akartak. Nem hitték, hogy sokáig leszünk a bányában.”

Az egyik bányász később felidézi, amint a zabrálók a sötétben, a Menedék egyik sarkába húzódva kikapcsolt fejlámpával majszolnak, mintha csak szégyellnék éhségüket. Mégsem tudják megakadályozni, hogy a zacskózörgés és a ropogtatás zaja, amelyet jól hallanak a lakomában részt nem vevő bányászok, betöltse a kis helyiséget.

Amikor Luis Urzúa és az elvetélt kutatóexpedíció tagjai visszatérnek a Menedékbe, zűrzavar látványa tárul a szemük elé. Meglátják a nyitott dobozt és a megrongált alumíniumpántokat. Miután összeszedik a szétdobált kekszcsomagokat, rögvest leltárt vesznek fel: mindössze tíz darab maradt.

– Amit most megettetek, azzal három napig is kihúztuk volna – mondja Florencio Avalos. – Bárki ette is meg, váljék egészségére...

Amint az expedíció tagjai előadják kudarcba fulladt kísérletüket, a hangulat hirtelen vészterhessé válik: mindenki tisztában van immár a ténnyel, olyan csapdába estek, amelyből nincs könnyű kiút. Síri hangon beszélnek, és ez sokakban megrökönyödést kelt a Menedékben.

– Mi a frászkarikát csináltok? – kérdi Mario Sepúlveda azon a magas tónusú, reszelős, atyáskodó hangján, amit a kutyáinak tart fenn. – Nem fogtátok föl, hogy napokig is idelent lehetünk? Vagy akár hetekig?

Senki sem áll elő, hogy bevallja a készletek megdézsmálásának bűnét. Az elvetélt expedíció tagjai sem akarják mindenáron megtudni a felelős nevét, így a beállt zűrzavarban sokan néhány napig nem is tudják pontosan, mit történt a készletekkel. Az elkövetkező néhány napban a zabrálás tetteseinek neve rejtve marad. Víctor Zamora, akit a legtöbben a főbűnösnek tartanak, társai arcát figyeli, s most végre megérti, mit is jelent a doboz felnyitása. Nem szól semmit, s nem is fog az elkövetkezendő pár napban szót ejteni arról, amit tett.

Mario Sepúlveda és Raúl Bustos pontosan beszámol, mit láttak a kürtőben. Sepúlveda térdre ereszkedik, hogy lerajzolja a porba a lezárt Rámpát és a lajtorja nélküli kürtőt. Úgy beszél a bányászokhoz, hogy a

megszokott kedvességi formulákat alkalmazza: „*chiquillos*nak”, azaz gyerekeknek szólítja őket.

– Szóval, *chiquillos*, még ha a legoptimistábban szemléljük helyzetünket, akkor is elmondhatjuk, jó nagy szarban vagyunk. Az egyetlen, amit tehetünk, hogy erősek, fegyelmezettek és egységesek maradunk.

A Sepúlveda szavai után beállt csendben Urzúa lép elő, hogy bejelentést tegyen:

– Mindnyájan egyenlőek vagyunk. Leveszem a fehér sisakomat. Nincsenek többé főnökök és beosztottak.

Voltaképpen műszakvezetői – *jefe de turno* – felelősségétől és előjogaitól szabadul meg. Néhány perccel korábban a kürtőtől a Menedék felé tartva Urzúa elmondta a kutatóexpedíció tagjainak, hogy le fog mondani, jóllehet mindenki óvta ettől.

– Együtt kell eldöntenünk, mihez kezdünk – mondja Urzúa. Azt akarja ezzel mondani, hogy együtt, egyesült erővel kell fellépniük, „egy mindenkiért, mindenki egyért”, ám sokan Urzúa kis beszédéből csak a szónok kispályás viselkedését, meghátrálását értik, és azt, hogy a férfi, akinek tartania kellene a gyeplőt, nem teszi.

„Luis Urzúa néha úgy mond dolgokat, hogy nem gondolkodik előtte” – meséli később Raúl Bustos. Bustos úgy érzi, afféle elfojtott anarchia lengi be a föld alatti mesterséges üreget. Öt hónappal korábban szemtanúja volt, amint szülővárosa, Talcahuano anarchiába süllyedt a cunami és a földrengés után, s majdnem rablótámadás áldozatává vált egy gyógyszertár mellett, amelyet éppen kifosztottak. A természeti katasztrófához hasonlóan az omlás is felboríthatja a bánya természetes rendjét és a kialakult hierarchiát. Bustos látja annak a küszöbön álló lehetőségét, hogy a legerősebb és legelkeseredettebb férfiak kihasználják a gyengébbeket. Az utca törvénye eluralkodhat a bányában is. Végül is vannak köztük, akik megjárták a börtönt kocsmai verekedésért és efféle kihágásokért, s e férfiak mindegyike potenciális „vezérürü”. „Bármelyik pillanatban rávethették volna magukat a *jefe de turnó*ra, ha mi nem állunk mögötte.”

Urzúa elmondja a magáét, ám némi hiányérzet támad a bányászokban, így az expedíció tagjai, Mario Sepúlveda, Florencio Avalos elöljáró és Carlos Aguilar, az alvállalkozó technikusok főnöke megpróbálják betölteni az űrt. Az *el jefe de turnó*nak igaza van, mondják. Össze kell tartanunk. Aguilar olyan hangon beszél, amely egyszerre ellentmondást nem tűrő és

közvetlen. A helyzet nem éppen rózsás, de tehetnek valamit a saját megmentésükért, mondja. Az első számú feladat, hogy ügyeljenek a vízre, hiszen a gépek hűtésére és a bánya működtetésére használt éltető nedű számukra is létfontosságú. Nyilvánvaló, hogy ki kell porciózni a megmaradt élelmet, s naponta a lehető legkisebb adagokat szabad csak elfogyasztani, hogy a lehető leghosszabb ideig kitartson. Most már csak az a kérdés, hogyan csinálják.

Sepúlveda segít felmérni, pontosan mit tartalmaz a vészhelyzet esetére tárolt készlet: egy konzervlazac, egy konzervbarack, egy konzervborsó, 18 tonhalkonzerv, 24 liter sűrített tej (8 romlott), 93 csomag keksz (azokat is beleértve, amiket már megettek az éhes bányászok) és némi lejárt szavatosságú gyógyszer. Meglehetősen furcsa módon 240 műanyag kanál és villa és 10 liter víz is található a dobozban, ami újfent csak a bánya tulajdonosainak gondatlanságára utal. A bányászok életét ugyanis nem a kiszáradás veszélyezteti leginkább, tudniillik rengeteg ipari víz található azokban a tankokban, amelyeket a gépek hűtésére használnak, s a bennük lévő víz – jóllehet kissé olajjal szennyezett – valószínűleg iható. Ki kell porciózni a kekszet és a tonhalat: ha mindenki csupán napi egy vagy két kekszet és egy kanál tonhalat eszik, a készletek talán egy hétre elegendőek. Minden ételt visszatesznek a helyére, majd lezárják a dobozt. Urzúa odaadja a kulcsot Sepúlvedának megőrzésre.

De pontosan hányan is vannak? Urzúa megint nekifog a számolásnak, majd előbányássza emlékeit, hogy pontosan hányan kellene lenniük idelent. „Harmincegy, harminckettő, harminchárom...”

– Harminchárman vagyunk – jelenti ki.

– Harminchárman? – kiált fel Sepúlveda – Az Krisztus kora! A fenébe! *¡La edad de Cristo! ¡Mierda!*

Mások, köztük Aguilar és Lobos is megismétli: *¡La edad de Cristo!* – kiáltják. Még akik nem vallásosak – kiváltképpen, akik betöltötték már ezt a kort –, azoknak is hátborzongató jelentésű ez a szám: 33 – a megfeszített próféta életkora. A név és a szám egy pillanatra megül a csoport felett: a dolgok olyan véletlenszerű egybeesése, amely egyszerre hétköznapi és irtózatos. Voltaképpen tizenhat-tizenhét főnek kellett volna felvenni a műszakot, ám a sok cserélgetés és túlóra miatt sokkal többen jöttek dolgozni. Nagyjából kétszer annyian. Olyan sokan, hogy nem is ismeri mindenki egymást. Összesen harminchárman. Hogy történhetett ez?

Végül Sepúlveda ragadja magához a szót. Hangosan beszél, mert látja az emberek szemében a zavart és a félelmet.

– *Somos treinta y trés.* Harminchárman vagyunk. Ez jelent valamit – mondja. – Valami nagy dolog vár ránk odakinn.

Az egykori utcai verekedő dühe és jelenlegi meggyőződése járja át a hangját – egy férfi, aki látta a kőfalat és a félig üres élelmiszerkészletet, ám nem hajlandó tudomásul venni, hogy ezek az élete végét jelezhetik.

Egy csoport felmegy a 190. szintre az ottani sziklához és a közeli kürtőkhöz és járatokhoz, hogy figyelje az érkező mentőcsapatokat, és zajjal adják a felszínen lévők tudtára, hogy még élnek. Annyi tennivalójuk van – a sziklák eltakarítása, tüzek gyújtása és egyéb teendők –, hogy napokig nem alszanak majd. A harminchárom bányász legtöbbje azonban a Menedékben vagy annak környékén tartózkodik. Néhányan félnek elhagyni a helyiséget, s néhány napig ki sem merészkednek, hiszen túlzottan élénken él emlékezetükben, amikor az életükért futottak a beomló bányában. Ha a Menedék acélajtaja mögött vagy annak nekitámaszkodva alszanak, az legalább azt az érzést kelti, hogy biztonságos helyen vannak.

– Emlékeztek azokra a mexikói bányászokra, akiket élve eltemetett a föld? – kérdi az egyik bányász. – Egy hatalmas sziklát raktak a bánya bejárata elé azzal a felkiáltással, hogy úgyis meghaltak, ez lesz a síremlékük. Még a testüket sem hozták fel.

– Nincs igazad – feleli egy másik férfi. – Ebben a pillanatban mindenkinek a családja ott van fenn. Nem fogják hagyni, hogy ne keressenek minket.

Valaki azzal jön, hogy a mentőcsapat akár építhetne egy új rámpát is, hogy azon tudjanak kimenekülni. Talán a közeli testvérbányából, a San Antonióból.

– De tíz évig tartott, amíg ezt a Rámpát kialakították – mondja erre Yonni Barrios, aki már legalább ennyi ideje dolgozik a San Joséban. – Tíz évig tartana, ha építenének egy újat.

– Talán kimászhatnánk az Aknán keresztül – veti fel egy másik bányász.

– Öngyilkossági kísérlet, teljesen felesleges, hiszen olyan, mintha folyvást hulló és omló sziklát akarnánk megmászni – válaszolják többen. – A biztos halál várna ránk.

Az egyik bányász azt mondja, az egyetlen kiút, ha a felszínről lefúrnának hozzájuk. A fúró néhány nap alatt leérhetne, leküldhetnének élelmet, ami életben tartja őket, amíg a felszíni mentőcsapatok kiókumlálnak valami mentőtervet.

– Akkor talán néhány nap alatt leérnek hozzánk – mondja valaki reménykedve.

– Nem – feleli egy másik férfi. – Láttál fúrót odafenn ma reggel, amikor felvetted a munkát? Nem. Egy másik bányából kell idehozni. Aztán platformot kell építeni neki. Legalább néhány napra van szükség ahhoz, hogy nekiveselkedjenek a fúrásnak.

Immár este tíz is elmúlt, így a bányászok szétszélednek a Menedékben, hogy vackot keressenek maguknak. Nincs semmi, amit tehetnének. Egyesek a robbanóanyagok csomagolásához használt kartonpapírból vetnek ágyat maguknak, mások a friss levegő bejuttatására szolgáló puha műanyagból készítenek fészket. Egy átlagos hétköznapon ilyenkor már, miután megtöltötték hasukat borral, sörrel vagy valami erősebbel, mindnyájan a copiapói szállásuk ágyában feküdnének, netán otthon, a feleségükkel, barátnőjükkel és gyermekeikkel körülvéve hortyognának. Ilyentájt adja meg magát testük a gravitációnak, miután tizenkét órát töltöttek talpon a föld alatt. Ma azonban a Menedék padlóján vagy a Rámpa homokjában térnek nyugovóra, miközben kimerülten, zavarodottan és elveszetten néznek egymásra lopva. Tíz év, amíg az újabb rámpa leér hozzájuk. Napok, amíg meghallják a fúrást. Vagy a feledés csendje, s a Rámpát elzáró szikla a sírboltjuk. Amikor már semmi mondanivalójuk nem akad, belebámulnak a sötétbe, s azon tűnődnek, milyen kegyetlen és igazságtalan, hogy itt kell lenniük, itt, a többi izzadt, büdös és rémült ember között.

A reggel nyolctól este nyolcig tartó munka ritmusa egyfajta komfortérzetet nyújtott: a műszak a föld alá megy, majd kijön onnan, s megint visszamegy a hegy gyomrába, ahol a réz- és aranykincs kicsiny része az övék lehetett. Most pedig nem tehetnek mást, mint nyugodtan várakoznak, hallgatják a hulló sziklák zaját, és azon tűnődnek, vajon ez jelenti-e itt a véget. Talán a nap, a holdvilág és a fenti, távoli égbolton tündöklő Dél Keresztje alatti örömök és az egyszerű élet tovaillan. Számtalan emlék tolul fel a kinti, eltemetetlen világból: szüret, az újonnan érkezett vizslatása a családi összejövetelen, közös ivászat a barátokkal, copiapói bárok a mennyezetükön ideiglenes tükörgömbökkel. Felmarkolni a

fizetést, és este kilenc tájt hazatérni a borostyán- és smaragdfényű utcai lámpák tövében összegyűlt gyerekek hangjától kísérve. A kinti világ immár a *múlt* területriuma, hiszen most – talán örökre – a sötétség jelenében élnek. A múlt a családi házak verandái, ahol az összegyűlt férfiak azt vitatják meg, vajon a La U vagy a Colo-Colo nyeri a következő *fútbol*-bajnokságot, vagy bármi mást, ami a férfibeszélgetések fontos témái közé tartozik. A múlt a hátsó kertre nyíló üvegajtó, amely a kerti grillhez és a sült kolbász eldobott héjához vezet. A múlt a nappaliban és konyhában libegő állapotos feleség és barátnő körvonala; az utódokkal együtt növekvő pocakban rejlő női misztérium.

Két bányásznak is viselős a barátnője. A fürge, huszonkilenc éves Ariel Ticonának már két gyermeke van ugyanettől a nőtől. Richard Villarroel szálfatermetű technikus állapotos *pololá*ját pedig Danának hívják, akivel Ovalléban, Copiapótól néhány óra autóútra délre élnek, ami egyfajta Édenkertnek titulálja magát, hiszen pálmafák pettyezik, és a száraz és kietlen, barna hegyek között vízfolyás csordogál. Ma este barátnője, az állapotos Éva az oázisban, míg ő, Ádám egy üregben rekedt a múlt testi bűneiért. Felidézi barátnője óriási hasát a benne lévő magzattal, valamint annak első gyenge rúgásait, amelyeket Dana mutatott meg neki. Most ráébred, hogy talán ezek a rúgások maradnak a legközelebbi és legközvetlenebb élményei születendő gyermekéről. Richard korán, mindössze ötéves korában vesztette el halász apját, aki a chilei Patagóniában tavi balesetet szenvedett. Hátrahagyta a zavarodott és folyton költöző Richardot, aki végül tizenéves korában fellázadt özvegy anyja ellen, majd a börtönben találta magát. Rendkívül dühös volt az igazságtalan világra, amely megfosztotta mindentől, s csupán apja egyre halványodó emlékképét hagyta neki. Mintha apja életét egy mennykőcsapás vette volna el, s ha ő meghal itt lenn, az ő fia is pontosan ezzel az érzéssel szembesül majd. Az, hogy itt van lenn, fatális véletlen, már-már sorscsapás, hiszen ő a munkaköre szerint a felszínen dolgozik. Tisztában van azzal, hogy amikor anyja meglátja a fia nevét az eltűnt férfiak listáján össze lesz zavarodva, hiszen ő nem is tud arról, hogy Richard bányában dolgozik. A gondolat, hogy hamarosan továbbadja apja elvesztésének nehéz lelki örökségét, az élethosszig tartó, elnyomott szenvedést, súlyosan rátelepszik hangulatára.

Ez augusztus 5. legkegyetlenebb része: a nap utolsó percei immár lassan leperegnek, miközben a Menedéket a hevenyészett éjszakai hajlékot építő

férfiak motoszkálásának hangja tölti be. Eltölti őket annak tudata, hogy mindenkinek hiányozni fognak: azoknak is, akik szeretik, és azoknak is, akik gyűlölik őket, akik tőlük függnek, vagy akiknek az útjában állnak. Nem lesznek ott, hogy megvédjék a családjukat, vagy ételt terítsenek eléjük, hogy meghallgassák őket, vagy hogy ők figyeljenek oda anyósuk panaszára, esetleg kamasz gyermekeik dühös szótlanságára. Nem lesznek ott az újszülött, *la guagua* tiszteletére rendezett ünnepségen, sem a temetőkbe nem járnak majd ki, hogy napraforgót és gólyahírt helyezzenek azok sírjára, akik úgy nevelték őket, hogy ne bányászok legyenek, hanem más foglalkozást űzzenek, hogy ne így távozzanak az élők sorából.

Omar Reygadas, aki a bánya legmélyebb pontján tartózkodott a szerencsétlenség bekövetkeztekor, néhány nappal korábban a copiapói temetőben járt. Napsütötte délután lépett be a kapun a keresztekkel és sírboltokkal tarkított térre, amelyet a közeli, sötétbarna hegyek öveztek a háttérben. Reygadas özvegy, s az elmúlt hétnapnyi szabadságából szakított arra is időt, hogy meglátogassa gyermeke anyjának sírját, akit még korábban, annak életében elhagyott. Volt felesége sírja mellett nyugszik felnőtt gyermekük, aki baleset következtében veszítette életét. Még ugyanezen hét nap során elment az El Pretil parkba is, hogy a bors- és eukaliptuszfák alatt megtartott ünnepségen köszöntse tizenhét éves unokáját, Nicolást. „Minden gyermekem, unokám és dédunokám ott volt.” Utoljára pedig felkereste szülővárosát, Vallenart, amely nagyjából egyórányira található Copiapótól délre, hogy testvéreivel találkozzon. Mindezt az egy hétig tartó szabadnapok sorában vitte végbe; ez volt talán élete utolsó szabad hete. Amikor most erre visszaemlékszik – egyébként is elérte már a szentimentális kort –, úgy tűnik neki, mintha minden előre megrendezett lett volna: mintha csak Isten esélyt adott volna neki arra, hogy elbúcsúzzon szeretteitől. Egyszerre kellemes és elborzasztó gondolat, hiszen ez azt jelenti, hogy szembe kell néznie az elkerülhetetlen véggel.

Istenem, ha most magadhoz szólítasz, legalább azt add, hogy találják meg a testem – gondolja Omar. Sírva fakad. „Nem szégyen az, ha elmondom, sokat pityeregtem akkor, mert azt hittem, soha többet nem látom majd a családomat, és belegondoltam abba is, milyen megpróbáltatásokon kell majd keresztülmenniük.” Omar nem akarja, hogy a többi bányász is lássa megtörten, ezért kimegy a Menedékből, s egyedül indul el a sötétségben, megszegve a bánya első számú szabályát, miszerint a föld alatt tilos

egyedül tartózkodni. A biztonság, a szabályzat immár semmit sem ér, Omar pedig fejlámpája fényében lefelé tart, amíg elér egy olyan bányarakodót, amelyen ő is dolgozik. Beül a vezetőfülkébe – kellően csendes hely az elmélkedésre –, ám néhány perc múlva emlékei között felvillan a bányaomlás. Millió tonnányi szikla hullott rájuk, „ám senkin sem esett még egy karcolás sem”. Harminchármán estek kelepcébe, s most félelmeik és emlékeik gyötrik őket – de mindnyájan *élnek!* Omar ráébred, hogy túlélésük hihetetlen tényében is van valami isteni tervezés. Hogy minden eshetőség ellenére életben vannak, Omar számára azt jelenti, hogy létezik valamiféle magasabb rendű erő, amelynek valami terve van a túlélő bányászokkal. Úgy dönt, visszamegy a Menedékbe, s megküzd félelmeivel, hogy erős, ne pedig gyenge férfi legyen. Azt gondolja, ha erőt tud adni a Menedékben lévő társainak, ezzel talán segít. Ha pedig ez a Teremtő terveivel is egybevág, akkor Omar imái, gondolatai és akarata is feljut a felszínre, ahol a szeretteit is erőssé teheti, hiszen ők most biztosan szenvednek ott fenn a hidegben, mert nem tudják, mi történt a mélyben rekedt bányászokkal.

5.
Vörös riasztás!

Miközben az éji órák lassanként átadják helyüket a pirkadatnak, Darío Segovia, aki hosszú, néma öleléssel búcsúzott barátnőjétől, keveset szól odalenn a Menedékben. A ráncok barázdálta, smirgliszerű arcára kiülő kifejezés mindig önmagáért beszél: pupillái összeszűkülnek az „eltökélt vagyok” kifejezést öltve, vagy pedig egyébként kiegyensúlyozott személyisége a csendes aggodalom állapotába süpped. A föld alatti kelepcében töltött első huszonnégy óra során szemöldöke rángásából tisztán kivehető lelkiállapota: „teljesen zavarodott vagyok, és nagyon félek”. Darío soha nem volt a szavak embere, amint azt nővére, María is meg tudná erősíteni. María lánykora jelentős részében kisöccsére és négy másik testvérére vigyázott. A Segovia család többi tagjához hasonlóan ő is a férfi középső nevén szólítja, Arturónak. Darío Arturo Segovia tizenéves korában már egy bányában dolgozott, ahol a teste köré tekert *capachó*nak nevezett bőrzsákban hordta a sziklát. Rokonai megmosolyogták, hogy milyen lelkesedéssel fogadta az igavonó szerepét, ezért a Capacho becenevet aggatták rá.

Amikor még az Atacama-sivatagban nevelkedtek, Darío keveset, María pedig sokat beszélt. A lány mindig megvédte Daríót és négy másik testvérét az élet kegyetlenkedéseivel szemben, hiszen szüleik rendszerint magukra hagyták a gyerekeket. Ma az összes Segovia-testvér jócskán középkorú, ötven felé közelednek, vagy már be is töltötték, de még mindig a kicsi, zömök és a számtalan napon töltött órától cserzett bőrű María veszi kezébe az irányítást, ha valami baj történik. Ez ma is így lesz, jóllehet María jelenleg a sivatag másik oldalán, Copiapótól 500 kilométerre tartózkodik. Éppen Antofagasta kikötőváros polgármesteri hivatalában van pontosan ugyanazon okokból kifolyólag, amiért Darío is a bányában: megnyerni azoknak a kicsiny győzelmeknek az egyikét, amelyek méltóságteljes létet biztosítanak. Amióta csak az eszét tudja, mindig ez volt a dolga. Amikor kilencéves volt, Darío pedig hat, San Félixben, a sivatagi városban, egy hasadékban folyami kövekből, drótból és fahulladékból összetákolt otthonban laktak. La Quebrada de los Corralesnek hívták a helyet, tudniillik

karámok voltak a közelben. Amikor az örökké ragyogó égboltról hirtelen hullani kezdtek az esőcseppek, s a tetőként szolgáló vízhatlan ponyván doboltak, kisvártatva patakocskák jelentek meg a padlón, majd befolydogáltak mindenhová: oda is, ahol ettek és aludtak. Egy vihar leszakította összetákolt otthonuk falát, s mindenük odalett. María tizennégy éves korában esett teherbe, s immár ötvenkét évesen dédnagyanya, ám nem feledte a szegénységet, az összeeszkábált otthont, amelyet akár egy közepes vihar is lerombolhatott volna. Viszontagságos élete megkeményítette, így manapság is rendszeresen megnehezíti a dolgát azoknak, akik az útjába próbálnak állni.

María Segovia éveken keresztül bombázta az antofagastai városházát fagylalt és töltött lepény árusításához engedélyért folyamodva, amelyeket egyébként már babakocsiból és fém bevásárlókocsiból árult az utcán és a tengerparton. Ha nincsenek meg az engedélyek, a Carabineros nem viccel, s María megtapasztalta már a börtönök hűvösét az engedély nélküli árusításért. Éppen a városházán áll sorba az engedélye meghosszabbításáért, amikor Patricio nevű öccsének felesége keresi mobiltelefonon.

– Szia, María, beszéltél Patrícióval?

– Nem.

– Akkor nem tudod, mit történt Arturóval? – kérdezi sógornője Daríóra utalva.

– Nem.

– Szerintem hívd fel Patriciót.

Néhány perccel később az öcs elmondja, mi történt: Darío bányabalesetet szenvedett. A mélyben rekedt.

Amikor María leteszi a telefont, úgy érzi, több információra van szüksége. A városházán szerencsére vannak nyilvános használatra szánt számítógépek, így a világhálón kutat a baleset részletei után. Egy híradás részletesen beszámol a bányaomlásról, felsorolja Darío és a többi mélyben rekedt bányász nevét, végül – és ez a legfelkavaróbb – képet is közöl a szerencsétlenül járt férfiakról. Darío már egészen fiatal kora óta dolgozik különböző bányákban, s amikor María meglátja az öccse arcát, arra gondol, biztosan nagy baj történt, ha Darío nem tudott kimenekülni, hiszen neki mindig mindenhonnan sikerül kijutni és hazatérni.

Néhány perccel később María már kifelé tart az antofagastai városházáról, s a buszpályaudvar felé veszi az irányt, hogy felüljön az első

dél felé induló járatra. A busz jó pár óra alatt ér keresztül a kietlen Atacama-sivatagon, s María délután négy táján érkezik meg Copiapóba. Egyenesen a kórházba megy, ahol a többi bányász felesége, barátnője és gyermekei várják a híreket, de persze semmi újat nem tudnak. María úgy dönt, hogy a baleset helyszínére utazik, hiszen a lehető legközelebb akar kerülni bajba jutott öccséhez, ám a kórház egyik dolgozója azt mondja neki:

– Senkit sem engednek a bánya területére. Lezárták a helyszínt. Itt kell maradnia, és várnia a híreket.

Mások is ezzel jönnek újra és újra: „Itt kell maradnia... Itt kell maradnia." Ám Maríát nem olyan fából faragták, hogy egykönnyen le lehessen beszélni arról, amit a fejébe vett, s a kórházi dolgozók lebeszélési kísérletei csupán megerősítik szándékában, hogy minél közelebb kell lennie öccséhez. Felhívja fiát, Estebánt, aki történetesen Copiapóban él.

– Persze, anya, elviszlek – mondja a fiú. De előbb még otthonába viszi anyját, ahol vastag kabáttal és takarókkal szerelkeznek fel, hiszen „nagyon hideg van ott fenn, a bányánál". Egy termosz kávét és szendvicseket visznek magukkal, elvégre María tisztában van azzal, várnia kell, a türelem újabb próbáját kell majd kiállnia. María Segovia élete leckéje ebben áll: türelemmel és eltökéltséggel óvd emberséged, s emeld fel a hangod, hogy azok is meghallhassák, akik lenéznek nyűtt ruházatod, bőrkeményedéses tenyered és cserzett bőröd miatt.

A hideg ellen kellően felszerelkezett María éjféltájt, nagyjából harminchat órával a bányaomlást követően érkezik meg fiával a San José-bányához. Tüzek köré gyűlt családokat lát, akik a poros, száraz talajon járkálnak föl-alá, vagy a kenyér alakú és nagyságú, szürke szikladarabokon üldögélnek: arcukra kiül az aggodalom, a lángokba bámulnak, zsebre tett kézzel álldogálnak póznák alatt, ahol a sovány fénypászmákat elnyeli a sivatagi éjszaka sötétsége. A bánya látképe kollektív tragédiát idéz, olyan veszteségét, amely ragályszerűen terjed a tájon. „*Un panorama horrible* – meséli később María Segovia. – Még mindig hordozom magamban azt az érzést, a gyászt, a gyomorémelygést, az aggodalmat, amely abból táplálkozott, hogy nagyon közel álltunk a testvéremmel egymáshoz, és ő ott volt lenn azon a szörnyű helyen."

Öt tűzoltókocsi vonult fel, néhány rendőrrel karöltve, ám semmi jele a mentőcsapatnak. María a Carabineros egyik őrnagyát, Rodrigo Bergert bírja szóra, aki ugyan roppant udvarias, mégsem tud érdemi információval

szolgálni. Mindenki arra vár, hogy új mentőcsapat álljon fel és menjen le a bányába. A csapat tagjait más bányákból verbuválják, hiszen a San Esteban Bányavállalat nem rendelkezik saját bányamentő-szolgálattal. Néhány tucat sisakos férfi a bánya bejáratánál lődörög, a hozzátartozók pedig nem tehetnek egyebet, mint hogy várnak. Várni, várni és várni, amint múlnak a percek, miközben egyfajta gyász tölti el mindenki szívét, hiszen kimondatlanul is mindenki gondolatait megüli annak a lehetősége, hogy a bányában rekedt férfiak meghaltak vagy éppen haldokolnak. Az eshetőség, amelyet mindig is tagadtak maguk előtt, immár valósággá vált a tátongó bányabejárat képében, ahová egyelőre még a sokat látott bányamentők sem merészkednek be.

Lenn, a föld alatt, a Menedékben Darío Segovia szótlanságba burkolózik. Fenn, a felszínen, a hideg éjszakában María érzi, hogy öccse életben van. Ma, amikor kenyerük javát már mindketten megették, Dario ismét María segítségére szorul, csakúgy, mint amikor gyermekek voltak San Félixben, s az otthonukat elöntötte a hirtelen támadt vihar utáni özönvíz. María hamarosan elkezd beszélni, s megosztja mindenkivel meggyőződését: Darío Arturo „Capacho” Segovia és a többi harminckét bányász életben van, s a családjuknak küzdeniük kell értük.

A barnás bőrű, hosszú pajeszú, hetvenéves José Vega jó karban lévő, szívós és izmos férfi, aki már tizenéves korától a föld alatt dolgozott. Mind a négy fia bányász volt, jóllehet az augusztus 5-i bányaomlás előtt hárman már felhagytak a veszélyes foglalkozással. Csupán egyikük, Alex maradt még bányász.

– Fogjuk magunkat, odamegyünk és kimentjük – mondja José a fiának, Jonathannak. – Menjünk a felszerelésért, és készüljünk fel a mentőexpedícióra.

José összeszedi a még aktív bányászkorából megmaradt eszközöket: egy iránytűt, egy GPS-vevőt, egy mélységmérőt, illetve a vészhelyzetre fenntartott oxigénpalackot. Két fia csatlakozik Joséhoz, így a három Vega, aki már felhagyott a bányászat mesterségével, újfent lemegy a bányába, hogy megmentsék a család ama tagját, aki végtelenül fafejű volt, és túlzottan ragaszkodott a jó keresethez. Amikor a három Vega megérkezik a San José-bányához, rendőrök, tűzoltók és a többi bánya mentőcsapatának

látványa köszönti őket. A bányamentők hatos csoportokban ereszkednek le majd a bányába. Hirtelen azonban valaki felkiált:

– A lent rekedtek rokonait nem vesszük be a mentőexpedícióba.

Így José Vega kénytelen álnevet megadni, amikor rákerül a sor. Azt mondják nekik, még pár óráig biztosan nem kezdhetik meg a mentést, következésképpen José azt javasolja a láthatóan kimerült Jonathannak, hogy menjen addig haza, és pihenjen egy kicsit.

– Szólunk majd, ha a mi csapatunk ereszkedik le a bányába.

Ám amikor Josét péntek délután négy tájban értesítik, hogy hamarosan az ő csapata következik, az idős férfi mégsem hívja fel az otthon alvó Jonathant. „Volt már egy fiam odalenn – meséli José később. – A mentőexpedícióban pedig újabb három Vega vett részt. Túlontúl sok Vega lett volna abban a bányában.”

A bányából felérkező mentőcsapatok arcára aggodalom ül ki. José szóba elegyedik egy csapatnyi férfivel, akik az ötszáz kilométerre fekvő, Antofagasta mellett található északi Michilla bányából érkeztek. Könnyek szöknek a bányászok szemébe, miközben a lenti állapotokat taglalják. A hegy még mindig él, sziklafalak omlanak le, és óriási repedések tarkítják a Rámpa padlózatát és mennyezetét. A michillai bányamentőcsapat főnöke kijelenti:

– Senkinek sem szabad bemennie!

Ám a felszíni életkép meglehetősen kaotikus, úgy tűnik, mintha senki sem irányítaná a mentőexpedíciót, így senki sem tartóztatja fel a következő csapatot – köztük Alex Vega apját – a bányabejáratnál.

Miután a kis csoport áthalad a délutáni napsütésből az éji sötétségbe vezető, tátongó bejáraton, José Vega kezd rájönni, pontosan mibe is vágta a fejszéjét. „Őszintén szólva nagyon-nagyon ijesztő volt.” Ők is eljutnak a Rámpa eltorlaszolt részéig, ahová Carlos Pinilla és Pablo Ramirez egy nappal korábban – a szakadatlanul morajló hegy köveket halmozott fel az útra. José a mentőcsapat egyik tagjával, Jorge Galleguillos bányász rokonával tanácskozik, majd kisvártatva abban egyeznek meg, hogy megkeresik a legközelebbi kürtőt. Amikor rálelnek, az egyik fiatal, vékonydongájú férfi ajánlkozik, hogy ő majd leereszkedik benne. Miután megjárja a kürtőt, a fiatal bányász elmondja, látott lenn egy eltorlaszolatlan járatot. Valószínűleg egy légcsatornához vagy egy terembe vezet, ahonnan elérhetnék a férfiakat. José azonban azt mondja, nincs engedélyük

mélyebbre hatolni. Összekászálódnak és visszatérnek a felszínre, hogy jelentést tegyenek az éppen lefelé induló profi mentőexpedíciónak.

Laurence Golborne bányászati miniszter szombat hajnali kettőkor érkezik a helyszínre. Ő is látja a nőket és férfiakat a tüzek mellett üldögélni, s nem kerüli el figyelmét az arcokra kiülő zavarodottság és elkeseredettség sem. Golborne még mindig ugyanazt az öltönyt viseli, amit előző nap az ecuadori hivatalos látogatására vett fel. Számos családtag gyűlik köré, s mindnyájan azon nyomban a helyszínen terjengő pletykákkal ostromolják:

– Odavesztek, ugye?...

A chilei és más dél-amerikai kormányhivatalnokokról előszeretettel feltételezik, hogy a félretájékoztatás és a manipuláció a vérükké vált, s megfeledkeztek minden emberségről és erkölcsről, amikor elfoglalták hivatalukat. Minél szegényebb valaki, annál inkább így viseltet a hivatalos személyek iránt.

– Miniszter úr, mondja el nekünk az igazat!

Az igazság az, hogy a rendelkezésre álló információ elégtelen és pontatlan. Golborne érkezésekor azt jelentik neki, hogy a föld alatt rekedt bányászok létszáma harminchét. Vagy harmincnégy. Arról is informálják (tévesen), hogy perui és talán bolíviai illegális bevándorlók is vannak a bányaomlásban eltűnt férfiak között.

Golborne eddigi tapasztalatai nemigen készíthették fel ilyen mértékű szerencsétlenség kezelésére. Jómódú felső vezetőnek és vállalattulajdonosnak számít, építészeti diplomával és némi kémiaismerettel a tarsolyában, aki eleddig soha nem volt kormányzati pozícióban. Amikor hivatalba lépett, sokkal inkább Dél-Amerika luxuséttermei foglalkoztatták (Santiago előkelő negyedében van étterme), mintsem a bányaipar összetett problémái (egyetlen bányászati tapasztalata még húsz évvel korábbról való). Copiapói útját megelőzően Sebastián Piñera elnökkel egy állami delegáció keretében Ecuadorba látogatott, ahonnan egy kereskedelmi géppel előbb Santiagóba, majd a légierő egy sugárhajtású szállítógépén végül a szerencsétlenség helyszínére repült. Golborne azon üzletemberek, politikusok és gondolkodók közé tartozik, akik a két évtizedig tartó balközép uralma utáni hatalomváltásban kormányzati pozícióhoz jutottak, ebben a pillanatban pedig elegáns öltözéke emeli ki a többiek közül. Mint a

nemzeti-konzervatív kormány egyik minisztere egy olyan térségben, ahol a legtöbb szavazatot a baloldal kapta, már a szerencsétlenség helyszínén való megjelenése is elég szokatlan, hiszen a szövetségi kormány soha nem jelenik meg bányabalesetek alkalmával – az a szokás, hogy ilyenkor a bányavállalatok szervezik meg a saját mentőexpedícióikat.

„Az emberek úgy tekintettek rám, hogy jól van, eljöttél, itt vagy. Nem voltak nyíltan ellenségesek, ám nem is részesültem szíves üdvözlésben” – meséli később Golborne. Nézi, amint a mentőcsapat tagjai a bánya bejáratánál gyülekeznek; Punta del Cobréből, Escondidából és más bányákból érkeztek. Nem sokkal éjfél után elhaladnak a bejárat csorba, szürke színű agyarai alatt, majd eltűnnek a bánya gyomrában.

A mentőcsapat rendőrökből és a Pedro Rivero által vezetett helyi bányászokból áll. A szőkére festett copfú Rivero egész életében bányász volt, és nagy tapasztalattal rendelkezik a bányamentés területén. Otthon, szolgálaton kívül transzvesztita, ami nem ismeretlen a helyi és kiváltképpen macho bányászközösség előtt, jóllehet mindenki tiszteli a mentőexpedíciók során tanúsított kivételes bátorságáért. Csapatában helyet kapott a San José-bánya egyik alkalmazottja, az éjszakai műszak főnöke és Florencio Avalos barátja, Pablo Ramirez is. 4,5 kilométert haladnak lefelé a bányában, amikor elérik a Rámpát lezáró szürke gránitfalat. Ott előveszik a felszerelésüket, hogy lejjebb ereszkedjenek, s talán a 285 méterrel alattuk található Menedékig is eljussanak. Köteleket, emelőcsigákat, hevedereket és a két méter átmérőjű, harminc méter mély kürtőnyílások fölé emelendő platformhoz való faanyagot is hoztak magukkal.

Rivero, Ramirez és öt másik bányamentő különböző kürtőkön a 320. szinten eltorlaszolt Rámpától egészen a 295. szintig ereszkednek le. Rivero számára, aki soha nem járt még a bányában, a helyszín meglehetősen katasztrófafilmbe illőnek tűnik: minél mélyebbre jutnak, annál melegebb van, és annál több törmelék borítja a Rámpát, valamint repedések tűnnek fel a sziklákon. Minden szinten ugyanazt, a Rámpát lezáró szürke sziklatömeget látják, s lassanként abbahagyják a csapdába esett bányászokat szólító kiabálást, amihez a föld alatti dolgozók jellegzetes sértését használták: *¡Viejos culiados! ¿Dónde están?* Amint szintenként lejjebb haladnak, veszélyérzetük is egyre fokozódik. Olyanok, mint egy fordított

himalájai mentőexpedíció: céljuk nem a hegy bércének megmászása, hanem lehatolás a gyomrába, miközben a levegő egyre melegebb és sűrűbb, ahelyett hogy egyre hidegebb és ritkább lenne. A 295. szinten összegyűlnek, s afféle alaptábort vernek fel. Még több kötelet vesznek elő, hogy a következő kürtőben le tudjanak ereszkedni egészen a 268. szintig.

Ramirez megy előre, s kisvártatva aggasztó dolgot fedez fel: repedések vannak a kürtő falán. Az üreg sziklafala széthullófélben van a felülről lehullott, felhőkarcoló nagyságú „megablokk” súlya alatt. Még egyszer lekiált a mélyben ragadtak irányába és fülel, hall-e valami választ, ám az nem érkezik. A kürtő alján, a 268. szinten nem látja a Rámpát, helyette törmelékkupacok és leszakadófélben lévő sziklafalak látványa tárul a szeme elé. „Aki itt átmegy – mondja később Ramirez –, annak a veszélynek teszi ki magát, hogy ittragad, ha azok a sziklák leomlanak.” Ez így nem lesz jó, erre nem tudunk áthatolni, gondolja, hiszen rövidesen be fog omolni. Miután Ramirez átlátja helyzetüket, hirtelen legyőzöttnek érzi magát. Eszébe jut Mario Gómez, a sofőr, aztán a technikusi csoport tagjai is; Pinillához hasonlóan ő is úgy véli, biztosan odavesztek az omlásban, elvégre ebédidőtájt történt, amikor a férfiak a Rámpán felfelé tarthattak. Ám a többiek valószínűleg életben vannak, gondolja Ramirez, hiszen a járaterősítők és a rakodókezelők soha nem ebédidőben étkeznek, hanem előtte vagy utána. „Ilyen a bányászélet. Mindig van lehetőség kijátszani a sorsot – mondja. – Ez a szép ebben az életben: mindig történnek természetfeletti dolgok.”

Itt ez a furcsa, titokzatos hang, a körülötte lévő hegy morajlása, amelyet a közeli és távoli sziklaomlások generálnak. Ramirez felkiált a kürtő tetején tartózkodó Riverónak:

– *¡Sácame, huevón, esto se fue a la cresta!* Húzz fel, tökfej, itt óriási gáz van.

Rivero és a kürtő tetején álló bányamentő szintén jól hallja a hegy morajlását. Óriási szikladarab hullik nagyon magasról a mélybe, megrongálva a felszíni kapcsolatot tartó kommunikációs eszközük kábeleit. Mintha csak egy bomba robbant volna a közelben. Rivero azonnal felkiált:

– Vörös riasztás! Vörös riasztás!

A kürtő tetején álló férfiak felfelé húzzák Ramirezt, amikor a kürtő fala hirtelen instabillá válik, szikladarabok kezdenek el potyogni, veszélyeztetve a laza kötelet, amelyhez a bányamentők is csatlakoztatták magukat Ramirez

leengedésekor. Egy pillanatra úgy tűnik, mintha a hegy be akarná szippantani őket, tudniillik a lehulló kövek lehúzzák a kötelet, mintha csak magukkal akarnák rántani a bányamentőket is. Ramirez lába el is veszíti a kürtő falán a támaszt. Mindnyájan azzal küzdenek, hogy ne rántsa a mélybe őket az omlás, miközben Ramirezt próbálják felhúzni. Amikor végül megjelenik a feje a kürtő tetején, néhányan megragadják a karját, majd egyikük kést húz elő csizmájából, s elmetszi a köteleket. Csak ebben pillanatban múlt el a veszély.

A férfiak a felszín felé veszik az irányt. Rivero megjegyzi, milyen elkenődöttnek néz ki a mélyben rekedt barátaiért és munkatársaiért aggódó Ramirez. *Nincs tovább* – gondolja Rivero. Délután három órakor elérik a felszínt, és kisétálnak a sivatagi napfénybe. Az újabb omlás híre hamar elterjed a kinn gyülekező bányamentők között, akik soraiban ott van Alex apja, José Vega is.

– Millió tonnányi szikla van odalenn, lehetetlen, hogy túlélték – mondja egyikük.

„Síri csend állt be a kijelentés után” – idézi fel José.

Golborne is a mentőcsapatot várja, és megrendül a legyőzött arckifejezéseken, a vérbe borult szemeken és az arcokat borító szürke és fekete poron, mintha a csapat tagjai megküzdöttek volna a hegy gyomrában élő szörnnyel.

– *Esto se acabó* – mondja Rivero, a megmásíthatatlanság félreérthetetlen csengésével hangjában. Immár sem ő, sem a „hagyományos” bányamentők sem tehetnek semmit, így Golborne-ra hárul a feladat, hogy beszámoljon erről a várakozó családoknak.

Mint a legmagasabb rangú tisztségviselő, érkezése óta Golborne afféle szóvivői funkciót tölt be, jóllehet törvény szerint semmi sem jogosítja fel erre (voltaképpen birtokháborítónak számít magánterületen). Ám a bányatulajdonosok nem nyilatkoznak a sajtónak, és a családtagoknak sem mondanak semmit, így a média képviselői a jóképű, művelt hivatalnokot kérdezik. A családok immár két órája arra várnak, hogy megszólaljon, Golborne tehát a bányabejárattól a főbejárat mellett parkoló mentőautóhoz sétál. A miniszter fellép az odakészített székre, és hangosbeszélőn szólítja meg a tömeget, miközben a tévétársaságok élő adásban közvetítik a beszédet az egész országban.

– Nem tudok kedvező hírekkel szolgálni – kezdi Golborne. – A bányamentők megpróbáltak lejutni a 238. szintre, ám újabb omlás történt. A hegy újfent életre kelt, és a mentőcsapatnak távoznia kellett a mélyből.

A hírek hallatán néhány családtagnak elakad a lélegzete.

– Más technikák, más módszerek alkalmazását fontolgatjuk, hogy eljussunk a mélyben rekedtekhez – mondja a miniszter, ám amint kimondja ezeket a szavakat, lepillant, és meglátja Carolina Lobost, Franklin Lobos egykori focicsillag felnőtt lányát. A kétségbeesett, tehetetlen lány szemében annyi könny gyűlt össze, ami már-már a lehetetlenség határát súrolja (Golborne így emlékszik vissza a pillanatra). A könnyek láttán a miniszter megáll beszédében, a tömegre pillant, majd elfordítja tekintetét. – Mindent megteszünk azért, hogy tájékoztassuk önöket... – jelenti ki, s ekkor újfent meg kell állnia, hiszen túl nagy teher, hogy hivatalos személyként neki kell a sok jó embert, lányt és feleséget informálnia a mélyben rekedt szeretteikről, akikről még azt sem tudja, miképpen mentik meg őket, ha meg tudják egyáltalán. – Ügyelnünk kell arra is, hogy ne sodorjuk veszélybe a bányamentők életét sem – mondja, majd hozzátesz még néhány mondatot, ám végül újra előtörnek belőle az érzelmek, s feladja: ekkor elfordul a tömegtől, és leteszi a mikrofont.

– Ahogyan láthatták is, a miniszter könnyekre fakadt, és láthatóan egész testében reszket – mondja be a chilei TVN riportere fakó hangon. Megrendülés és gyász járja be Chilét, hiszen a miniszterek nem sírnak élő tévéadásban, s az iménti látvány valódivá és kivételessé teszi a pillanatot a milliónyi néző számára. Valami nagyon nagy tragédia történhetett, ha ilyen hatalmasság itatja az egereket.

Golborne a székről lelépve a tudósítók siserehadába ütközik. Kérdésekkel bombázzák, mire ő ködös válaszokat ad, miszerint tanulmányozzák a „lehetőségeket” és más „technikákat”, s közben a riporterek mikrofonjai az asszonyok hangos sírását is felveszik. A „rövid távú” megoldás, hogy a kürtőkön keresztül jussanak le a bányászokhoz, kudarcba fulladt, mondja már-már zavartan dadogva. Az egyik közel álló férfi felkiált:

– Miniszter úr! Látjuk az arcán. Mondja el nekünk az igazat! Ki lehet menteni őket? Mindenki a sötétben tapogatózik. Ötven órája várakozunk. Ötven órája!

Golborne erre azt válaszolja:

– A reménynek valóságosnak kell lennie... Nem kelthetünk olyan optimista képzeteket, amelyek nem léteznek.

A szavakat hallva egy rokon, aki maga is bányász Cerro Negróban, felkiált:

– Dávid legyőzte Góliátot! Azzal a fegyverrel, ami volt neki!

– Nem sírhat így – mondja egy asszony. – Maga miniszter. Maga itt a hatóság. Meg kell mutatnia, hogy kézben tartja a dolgokat.

A Stanfordon és a Northwesternen diplomát szerző, kiváló vállalati előmenetellel rendelkező Golborne soha nem gondolt magára a nép fiaként. Soha nem kellett a szegényekkel törődnie, és soha nem szembesült azzal, milyen az olyan közt szolgálni, amelyik erősnek akarja látni, ugyanakkor roppant gyanakvó vele szemben.

María Segovia jól emlékszik, mi történt az elkövetkező percekben és órákban: a lassan kihunyó délutáni napfényben a többi családtaggal egyetemben szemtanúja, amint a sisakjukat a kezükben tartó bányamentők és a tűzoltóautók egyenként odébbállnak a bánya bejáratától. A hozzátartozók mindegyike magára hagyottnak érzi magát. Mindenki pityereg, míg végül María abbahagyja a sírdogálást, és elgondolkodik: *Könnyekkel semmire sem megyünk.* Időközben belebotlik a CNN Chile egyik fiatal riporterébe, és így szól hozzá:

– Nem, ez nem lehet.

Beszél arról, hogy a mentők feladták, s hangot ad dühének és fájdalmának is.

– Ezek az eltemetett férfiak nem kutyák – mondja. – Hanem emberi lények. Éppen ezért segíteni kell rajtuk. Meg kell mentenünk őket. Hívják fel az elnököt, keressenek meg más államokat, hozzanak segítséget, hogy kiszabadíthassák a lent rekedteket – mondja.

A következő napok során María Segovia és a bánya köré sereglett többi asszony gyakran érzik azt, hogy hallatni kell hangjukat, és tiltakozniuk kell. A rendőrség felszólítja őket, hogy hagyják el a bánya bejárata előtti területet, és maradjanak a főkapun kívül eső részen. „Úgy kezeltek mindeket, mint a farkukat a lábuk közé húzó kutyákat” – emlékszik vissza az egyik asszony. Amikor María és a többi családtag nem kap semmilyen információt, a főkapuhoz vonulnak, ahol lábasokkal és serpenyőkkel

éktelen ricsajt csapnak. Nincs más választásuk. Ha kell, lezárják az utat és a bányabejáratot, amire több ízben is sor kerül. Minden alkalommal rendőrsorfalba ütköznek, nem engedik őket a bánya területére lépni.

– Információra van szükségünk! – kántálja a tömeg. – Gyertek ide, és mondjátok meg!

Kisvártatva egy hivatalos személy odamegy a kapuhoz, és beszédbe elegyedik velük. Luis Urzúa felesége, Carmen Berríos meglátja Alejandro Bohnt, a bánya egyik tulajdonosát, odamegy hozzá, és kitölti rajta a dühét:

– Nincs egy titkárnője, aki felhívott volna, hogy szerencsétlenség történt?! Azon a szörnyű buszon kellett megtudnom a hírt!

Bohn motyog valamit, majd odébb megy.

María Segovia gyorsan felfogja, hogy leginkább úgy segíthet öccsén, ha egyszerűen nem mozdul a bánya mellől.

– Itt kell tábort ütnünk – mondja a többi asszonynak, az anyáknak, barátnőknek és lányoknak. – Addig kell maradnunk, amíg meg nem tapasztaljuk a keserű véget.

Hasta las últimas consequencias. María veri fel legközelebb a sátrát a kapuhoz, majd a gombamód szaporodó további sátrakból felálló tábor csakhamar nevet is kap: Campo Esperanza. A Remény Táborába elkezdenek özönleni a karitatív szervezetek, valamint a chilei és más országbeli jó szándékú emberek adományai. Az emberek kezdenek kiautózni a holdbéli tájra, hogy felajánlásaikkal segítsék a szerencsétlenül járt bányászok családját. Tűzifát, vízhatlan ponyvát, élelmet is hoznak. A copiapói regionális kormányzat további sátrakat biztosít. Egy aprócska kápolnát is felállítanak. Időközben a kormány egy hevenyészett iskolát is létrehoz a gyermekeknek, akik szüleikkel laknak idefenn.

María Segovia nem az egyetlen, aki a kezébe veszi a dolgok irányítását, és úgy dönt, a San José-bányánál ver tábort, ámbár ő lakik legközelebb a kapuhoz, így rendszerint ő válaszol a kérdésekre. Amikor egy fával megrakott teherautó érkezik a helyszínre, a sofőr megkérdi Maríát:

– Hová borítsam le?

– Oda – mutat az asszony egy pontra. – Gondoskodnunk kell róla, hogy mindenki kapjon belőle.

A családokhoz igyekvő kormányzati tisztviselők rendszerint Maríával találkoznak először, s megérinti őket az asszony eltökéltsége, testvére iránti szeretete és a bányában rekedt férfiak méltósága és becsülete melletti

állhatatos kardoskodása. A fagylaltot, töltött lepényt és édességet kínáló utcai árus kisvártatva keresztnevükön szólítja Chile leghatalmasabb embereit.

– Ne feledkezzenek meg a bátyámról, ne hagyják, hogy a lent rekedtek meghaljanak – mondja nekik María.

Amint egyre több hozzátartozó és bányamentő gyűlik köréje, María annyit hallatja a hangját, hogy csakhamar becenévvel illetik: La Alcaldesa. Így lesz María Segovia a Remény Táborának polgármesternője.

Ám mindez csak később történik. Néhány nappal azután, amikor a bányában rekedt férfiak rokonai serpenyőkkel és fazekakkal zajt csapnak, amikor a bányászati miniszter elsírja magát, valami rendkívüli horderejű dolog történik. A San José-bánya főkapuja előtt táborozó María Segovia és a többi családtag egy fura jármű közeledésére lesz figyelmes.

6.
„Vétkeztünk”

Hatszáz méterrel a Remény Tábora alatt, a beomlott bánya Menedékében Víctor Zamora és néhány másik férfi a Rámpa felé veszi az irányt, hogy megkeressék Víctor elveszített fogait. Fejlámpáik fénypászmája bevilágítja a síri boltozatot. Teljes és – igen – ijesztő sötétség veszi körül őket, miközben azon gondolkodnak, meddig fog kitartani a fejlámpáik akkumulátora: minden műszak elején teljesen feltöltött telepekkel indulnak le, ám a fénysugarak most már észrevehetően halványulnak. Az értékes fényforrást felkapcsolva körbevizslatnak, tudniillik úgy vélik, Víctor kihullott fogainak gyöngyházszíne felcsillan a fényben. De semmit sem találnak.

Egy kicsit feljebb a bányában Luis Urzúa, Florencio Avalos, Juan Carlos Aguilar, Raúl Bustos és néhány másik bányász Urzúa kisteherautóján a sötét alagutakon keresztül a Rámpát eltorlaszoló sziklafalhoz tartanak. Fülelnek, hátha meghallják a közeledő vagy éppenséggel már ott lévő mentőcsapat zaját. A sötétben minden zörej és érzet felerősödik: a bányában keringő levegő mintha fuvallat, a mellettük álló férfi szuszogása pedig mintha valami eddig nem látott állat vagy közeledő jármű hangja lenne. Ám semmi olyasmit nem hallanak, ami mentőcsapatra utalhatna.

Jóllehet Urzúa lemondott a fehér sisakkal járó hatalomról, még mindig megfogalmaz javaslatokat, és reagál a többiek ötleteire, akik együttesen próbálják kézben tartani a dolgokat, és elfoglalni magukat. Juan Carlos Aguilar, Mario Sepúlveda, Alex Vega, Raúl Bustos, Carlos Barrios és Florencio Avalos: mindahányan tenni akarnak valamit amellett, hogy várakoznak. Felmerülnek ötletek, megvitatják őket, majd Urzúa és Avalos elmondja, mit tud a bányáról, aztán a főnökök és a beosztottak közösen hozzák meg a legmegfelelőbbnek tűnő döntést. A bánya hétköznapi működésében rendszerint másképpen történik a döntéshozatal, ám határozott irányító híján ez tűnik a legkézenfekvőbb megoldásnak. A kürtő aljában, ahol Mario és Raúl kereste a kiutat, egy talicskából és az egyik jármű olajos levegőszűrőjéből kisebb tüzet raknak, azt remélve, hogy a füst a kürtőn át felszállva felér a felszínre, és jelzi a fentieknek, hogy még

életben vannak. A füst azonban nem száll fel, hanem gyűrűbe vonja az immár a Rámpán álldogáló férfiakat. Senki sem tud rá pontos magyarázatot adni, hogy miért, de pár óra múlva az Aknában áramló levegő iránya megváltozik, így amikor éppen felfelé száll, újra tüzet gyújtanak, jóllehet a füst nagyon lassan terjed felfelé. Árgus szemmel figyelik, amint a füstfelhő lassanként kívül kerül fejlámpásuk hatósugarán, ám nem biztosak abban, hogy eléri a felszínt. A következő feladat, hogy gyújtózsinórt gyömöszölnek a kürtőben futó egyik gumicsőbe, majd meggyújtják. A gumicsövek elektromos kábeleket, telefonvonalat és sűrített levegőt tartalmaznak, így elméletben lehetséges, hogy a meggyulladt kábel keltette füst kijut a felszínre. Bármelyik bányász odafenn egyből tudja majd, mit jelent ez: a bányában rekedt férfiak élnek és így üzennek. A kábelt persze valahol feljebb elszakíthatta ugyanaz az omlás, amely őket a mélybe zárta, mégis úgy gondolják, megér egy próbát. A füst a csőben marad, s úgy tűnik, felfelé száll, ám azt lehetetlenség megmondani, meddig jut el. Bemennek az egyik sziklával teli aknába, mert egyesek úgy hiszik, ha kitisztítják, talán rálelnek egy felfelé vezető járatra. Mario a bányarakodóval lát neki a leomlott sziklák eltakarításának, ám sziszifuszi a munka, hiszen amint eltakarít valamennyi kőtörmeléket, még több hullik le a plafonról. „Gyakorlatilag hazavágtam a rakodót” – emlékszik vissza Mario. Létrát akarnak eszkábálni, hogy felmászhassanak a kürtőn, ám a gumicsövekből és acélrudakból összetákolt lajtorja nem bírná el egyetlen ember súlyát sem, a rendelkezésre álló fűrésszel pedig amúgy sem tudnák elvágni az acélt. Később az egyik munkagéppel odaállnak a Rámpát elzáró kőfal elé, és meghúzzák a hangkürtöt, majd egy másik gép rakodókarját nekiverik a masszív sziklának. Ezután megállnak, kikapcsolják fejlámpáikat, s újfent csendben hallgatóznak, hogy érkezik-e valamiféle válasz az őket körülölelő sötétségből: dudaszó, csörömpölés, talán dörömbölés. De semmi sem hallatszik, csupán a néma kőfal tornyosul előttük.

Csak egytucatnyian vannak idefenn, tudniillik a bányászok többsége lenn maradt a Menedékben. „Senkit sem zavartak, és ez így volt jól – meséli később Urzúa. – Amennyire meg tudtam ítélni, ők nem küzdöttek.” A férfiak immár két csoportra oszlottak: egyfelől a „cselekvőkre”, másfelől a „várakozókra”. A cselekvők mindent megtesznek azért, hogy megküzdjenek azzal a gondolattal, hogy csapdába estek és halottak, s úgy hiszik, a várakozók félnek és nem fogják elhagyni a Menedéket, mert

megbénítja őket az emlék, amikor az életükért futottak az összeomló bányában.

Nem sok minden teszi biztonságosabbá az apró Menedéket a környező robajló hegynél: az acélajtó, a falakra felfüggesztett acélháló, egyfajta fonott kerítés, amely a fentről lehulló kövek ellen nyújt védelmet a bányászoknak. A Menedék ugyanúgy abba a hegybe van vájva, mint a Rámpa és a bánya többi része, s kívülről egy kék-fehér táblára rótt felirat jelzi funkcióját: REFUGIO DE EMERGENCIA. Belső berendezése egy zárható doboz a megmaradt élelemmel, egy falra szerelt elsősegélykészlet, valamint egy képes újságból kitépett, meztelen nős poszter. A katasztrófa utáni első néhány órában a Menedék pontosan olyan tiszta és rendezett maradt, ahogyan Franklin Lobos hagyta ellenőrzésre főnökének, Carlos Pinillának, s a *los niños* figyelembe veszik a kék színű figyelmeztető feliratot, és annak megfelelően a szemetet a kukába dobják. Apró digitális hőmérőn leolvasható a helyiség hőmérséklete is: 29,6 °C.

Másnap délben, amint Mario Sepúlveda kiporciózza és kiosztja a napi fejadagot, mind a harminchárom férfi a Menedékben van. Egy kanál konzervhalat rak az egymás mellé helyezett harminchárom műanyag pohár mindegyikébe, majd egy kis vizet öntve hozzá levesfélét készít. Két kekszet is ad minden bányásznak.

– Jó étvágyat! – mondja nekik. – Finom ám. Ne zabáljátok fel egyszerre.

A férfiak körüldongják, néhányan még sorba is állnak. A valószínűleg 300 kalóriánál is kevesebbet tartalmazó ebédnek másnap délig kell kitartania.

A beomlott bányában töltött első néhány napban a hegy úgy morajlik, mintha csak újabb katasztrófát kívánna előidézni, így nap mint nap egyre többen alszanak a Menedékben, mint azon kívül. „Megpróbáltam kinn maradni, de ott a fél szememet mindig nyitva kellett tartanom, és ha a hegy zajt adott ki magából, azonnal rohantam be a Menedékbe” – meséli Lobos. Csakhamar húsz férfi izzad egy nagyobb észak-amerikai nappalinak megfelelő helyiségben. Néhányan a műanyag hordágyakat használják ágynak, mások kartonpapírt terítenek a padlóra, és azon alszanak. Lobosnak mindig is nehéz feladat volt tisztán tartani a helyiséget, hiszen a bányászok rendszerint pihenni jönnek ide: koszos testükkel lefekszenek a fehér csempepadlóra. Most pedig egész álló nap csorog róluk az izzadság, amely a bánya szürke és fekete porával keveredve beszennyezi a helyiség világos

padlóját. A Menedéket csakhamar megtölti az izzadt és mosdatlan férfitestek kipárolgása – „Nem volt elegendő vizünk, hogy a kényes részeinket megmoshassuk” –, s a szellőzetlen helyiségben afféle testbűzkoktéllá elegyedik. „Szagoltam már hullát, de egy idő után a Menedékben terjengő szag sokkal rosszabb volt” – meséli később az egyik bányász.

Az izzadó férfiaknak vízre van szükségük. A Menedékben tárolt néhány liter palackozott víz egy nap alatt elfogyott, ezért a fúróeszközök hűtésére használt több ezer liter vízből isznak. Ez a víz csövekben érkezik a felszínről, idelenn pedig óriási tartályokban tárolják, még a bánya legmélyebb pontján is. A szerencsétlenség másnapján néhányan kinyitják ezeket a föld alatti tartályokat, hogy megfürödjenek bennük, ám a víz túlságosan értékes kincs ahhoz, hogy fürdésre pocsékolják. Hogy a véges készletet megóvja, Juan Carlos Aguilar megkéri Juan Illanest, vágja el följebb a tömlőt, és dugaszolja be, hogy senki ne tudja többé fürdésre használni.

A férfiak most műanyag hordókat töltenek meg a tartálynál. Mario Sepúlveda háromfős csoportokba osztotta a bányászokat, akik kétnaponta megtöltik a 60 literes hordót. Aztán mindenki műanyag palackokba vételezik a hordóból, s a piszkos vizet bámulja, miközben azon tűnődik, hogyan fogja ez a folyadék életben tartani. Az omlás előtt rendszerint ezekben a tartályokban mosták a piszkos kesztyűiket. Sőt korábban Sepúlveda a saját szertelen módján időnként bele is ugrott, és megfürdött a vízben, s most néhányan ráébrednek arra a komikus, de egyben visszataszító tényre, hogy voltaképpen Mario fürdővizét kortyolgatják. Amikor felkapcsolják fejlámpájukat, hogy az immár halovány fénysugárban vegyék szemügyre a folyadékot, feketés-narancsos filmréteget és olajfoltokat látnak a felszínén. Az egyik bányász úgy véli, a víznek olyan íze van, mintha csak egy kacsaürülékkel teli tóból merítették volna. Bármennyire undorító is a víz, néhány korty belőle elűzi az éhséget.

Az éhség az első néhány napban a legszörnyűbb. Rájuk telepszik, megüli a hangulatukat. Még könnyíteni sem tudnak magukon, jóllehet a testük erre ösztökél, hiszen sokuk számára a gyomruk helyén tátongó ürességet mintha egy ököl nyomná lefelé. Mivel Franklin Lobos egykor profi sportoló volt, jól érzi a testében bekövetkező változásokat, s lassan elkezdi felmérni a többiek egészségi állapotát. Egyértelmű, hogy Mario Gómez, a korábban

két ujját balesetben elveszítő sofőr van a legrosszabb állapotban. Szilikózisos köhögése nem marad abba: aki hallja, mintha a köhögés történetét is hallaná, amint a Gómez család egyik nemzedékéről a másikra szállt. *Vajon túléli a viejo?* – gondolkodik Lobos. Az „öreg” valószínűleg nem fogja. José Ojeda cukorbeteg: vajon a napi két keksz elegendő lesz neki inzulin híján? Néhány nap után Víctor Segovia testét kiütések lepik el. A melegtől, az idegességtől vagy mindkettőtől? Jimmy Sánchez, a legfiatalabb bányász úgy tesz, mintha már idős ember volna: egyszerűen nem hajlandó felállni, érzelmi és testi letargia keríti hatalmába, ami másokra is gyorsan átterjed.

A reménytelenségtől beszélgetéssel, viccelődéssel, történetek mesélésével és a mentők tevékenységének elképzelésével próbálnak menekülni. Yonni Barrios azzal töri meg a csendet, hogy pontosan leírja a bánya szerkezetét a fiatal, tapasztalatlanabb bányászoknak, például Mamaninak és Sáncheznek, s még egy térképet is felvázol egy papírdarabra.

– Nézzetek, itt vagyunk most, a 90. szinten – mondja nekik. – Egészen a 190. szintig fel tudunk menni, ahonnan egy járat nyílik a 230., majd a 300., végül a 400. szintre.

– Akkor szabadok vagyunk! – kiált fel a sötétben Víctor Zamora, Arica egykori „cigánya”. – Egyszerűen kimászunk innen!

Széles, gyermekded arcára az őrült komédiás mosolya ül ki, amit fakó, hullámos haja keretez – csupán ugratja Yonnit, de az nem kapcsol.

Víctor, aki az élelmiszercsomagok elleni rohamot vezette az első éjjel, immár higgadtabb és összeszedettebb, mint a legtöbb férfi.

– Ki fogunk jutni – mondja a többieknek. – Ne aggódjatok! Jönnek értünk.

Egy átlagos munkanapon az A műszak tagjai könyörtelenül ugratnák egymást, Yonni pedig éppen kapóra jön Víctornak, hogy jókedvre derítse a többieket.

– Meg vagyunk mentve! – húzza széles mosolyra a száját. – Csak annyi a dolgunk, hogy felsétálunk a 400. szintre, majd szépen kilibbenünk a bányából.

– Hát nem éppen – mondja Yonni. – Mert a szikla a 400. szinten úgy át van vágva, mint egy üvegtábla. Lehetetlenség feljebb mászni.

Erre Víctor színlelt meglepetéssel teszi fel a kérdést:

– Mekkora *huevón* vagy te! Azért másszunk fel a 400. szintre, hogy ott majd jól meghaljunk?

Hirtelen nevetésben tör ki, ami átterjed Mario Sepúlvedára is, aki megismétli:

– *¿Sois huevón?*

Kisvártatva már mindenki Yonnin kacag.

Yonni Barriost, aki két nő között őrlődik, nem érdekli, hogy bányásztársai ugratják. Inkább örül, hogy nevetni látja őket, tudniillik éjszakánként, amikor alszanak vagy megpróbálnak álomba merülni, szomorúnak és sebezhetőnek tűnnek. Yonni szemtanúja, amikor egyik kollégája keze reszket, egy másikat pedig ráz a hideg. Tud egyet s mást társai életéről, következésképpen tisztában van azzal is, hogy a férfiak alkoholelvonási tünetektől szenvednek. Nikotinéhségüket ki tudják elégíteni a szemétben talált csikkekből, amelyekből a dohányt kinyerve cigarettát sodornak, ám alkohol egyáltalán nincs a bányában, hogy néhány korttyal megnyugtathatnák pattanásig feszült idegeiket. Hallatlanul fájdalmas látni, amint ezek az erős emberek ilyen kiszolgáltatottá válnak fermentált és desztillált szereik híján. Az elvonási tünetek rendszerint az utolsó kortytól számított tíz órán belül jelentkeznek, és negyvennyolc-hetvenkét órán át egyre rosszabbá válnak. Az ingerlékenység és a depresszió is a tünetek közé tartozik, jóllehet ezeknek egyébként sincsenek híján idelent, céltáblájuk pedig Urzúa, aki nincs a közelben, hogy fültanúja legyen beosztottai panaszáradatának.

– Semmit sem ér az az ember! – mondják. – Neki köszönhetjük, hogy idelent ragadtunk!

Egyes bányászok még az élelmiszerkészletek zabrálásakor elrejtettek maguknak néhány kekszet, most pedig olykor félrevonulnak, és titokban esznek belőle. Az első nap, miután Mario Sepúlveda felvette a leltárt, Ariel Ticona magához vette a szemétbe dobott romlott tejet. Már megaludt, ő mégis megitta mindet, de kutya baja sem lett tőle, sőt még viccel is a többiekkel:

– A tejnek köszönhetően én tovább kitartok, mint ti, srácok.

A Menedékben sok idő jut a csipkelődésre, ám arra is, hogy önvizsgálatot tartsanak. „A tehetetlenség érzése mindenkit letaglóz – *la impotencia es muy grande* – írja Víctor Segovia a naplójába. – Nem tudjuk, kimentenek-e, és azt sem, mi történik odafenn, mert mi itt lenn semmit sem hallunk.”

Víctor rakodókezelő, egy ősi copiapói család sarja, aki élete eddigi negyvennyolc évében még nem járt az Atacama-régión kívül – számára az ismert világ határa a körülbelül 70 kilométerre fekvő Caldera városánál húzódott. Ötödikes korában kirúgták az iskolából, de írni azért elég derekasan megtanult. Naplóját öt lányához intézett megjegyzéssel kezdi, miszerint úgy tekint az írott szavakra, mint olyan üzenetre, amely akkor is elér hozzájuk, ha a Víctort körülvevő sziklafalak végül a sírboltjává válnak. Augusztus 5. előtt, amikor a bányában még normális volt az üzemmenet, tollat és milliméterpapírt hozott magával, hogy feljegyezze a rakodó műszerkijelzőjéről leolvasott adatokat, valamint az indigós nyomtatványok is nála voltak, amelyeket ki kell töltenie. Most pedig ezekre írja le, mi történik vele és az A műszak tagjaival. Naplóját az omlás előtti nappal kezdi, amikor is egész délután és este kiadósat söröztek unokatestvérével, Pablo „Macska” Rojasszal (aki szintén a föld alatt ragadt), Pablo apjának afféle halotti torát ülték meg. Arról is szót ejt, amikor gyerekként mindketten az akkor még komoly vízhozamú Copiapó folyóban játszottak, majd visszatérve a torra megemlíti: olyan részeg lett, hogy a hazafelé botorkálása közben rátörő éhsége végett meg kellett állnia, hogy egy ültő helyében négy hotdogot is beburkoljon. Úgy gondolta, túlságosan is másnapos lesz ahhoz, hogy másnap reggel felvegye a munkát a bányában, így még az ébresztőóráját is kikapcsolta, de valamiféle előtte is ismeretlen okból pontosan időben ébredt fel, sőt egyáltalán nem volt másnapos, így a munkába is eljutott.

Naplójában arról is ír, hogy a bánya ügyvezetője, Carlos Pinilla elhajtott mellettük teherautójával nem sokkal azután, hogy a bányát fél tizenkettőkor óriási robbanás rázta meg, s nem válaszolt a biztonságot firtató kérdésekre. Papírra veti az omlás borzalmait, hogy a Rámpa falai majdnem rádőltek. Az első nap történetének megörökítése után Víctor aláírja a lapot, majd megpróbál aludni, ám az őt körülvevő kőfalak távoli robbanások morajától remegnek. Minden robbanásban benne rejlik az eshetőség, hogy egy újabb omlás nyitánya, talán a legvégsőé, amely elsöpri a Menedék acélajtaját és a bányászokat védő fémhálót.

A beomlott bányában töltött harmadik napon Víctor hajnali fél négykor kezdi meg naplóját lányai nevének felsorolásával. „Lányok, a sors úgy hozta, hogy csak augusztus 4-ig lehettem veletek... Gyenge vagyok, és farkaséhes. Fuldoklom... úgy érzem, megbolondulok.”

Amikor a bánya hallgat, néhányan a kőfalakra tapasztják a fülüket – hiszen folyvást arról beszélnek, hogy lefúrnak hozzájuk –, és a mentőcsapatok hangjai utáni kutakodás a szenvedélyükké válik.

– Te is hallod? – teszi fel a kérdést egy bányász. – Azt hiszem, hallok valamit!

Víctor Zamora azt feleli, igen, ő is hallja. „Hazudtam – meséli később. – Semmit sem hallottam.” Ám felelősnek érzi magát azért, hogy ne szegje a többiek kedvét, ezért megismétli:

– Nagyon halkan, de igen, azt hiszem, hallom. Jönnek értünk.

Yonni Barrios is a sziklára tapasztja a fülét. „Mintha csak egy tengeri kagylót tartottam volna a fülemhez” – meséli később. Semmit, mégis mindent hallunk benne, elképzelhetjük, amint az óceán zúgását halljuk, s amikor elvesszük a fülünktől, ráébredünk, hogy mindez csupán illúzió volt.

A klikkekbe tömörült férfiak közötti szakadék egyre szélesebb. A 105. szinten fészkelő egyik technikus a Menedék kétkedőit „a Klánként” emlegeti. Mario Sepúlveda azon kevesek egyike, akik mindkét csoporttal jó viszonyt ápolnak. Elfoglalja magát, s folyvást hallatja vidám, nyüszítő hangját. Meglehetősen szabadszájú monológjai felvidítják Carlos Mamanit, Jimmy Sánchezt, Edison Peñát és másokat is. Sepúlveda azonban hangulatingadozásoktól szenved: az egyik percben még vidítja bányásztársait, a másikban pedig dühössé, kötekedővé válik, vagy mogorvaságba és hallgatásba burkolózik, teljesen magába fordul. A Menedék mellett üldögélő Yonni Barrios szemtanúja annak, hogy Sepúlveda egyfajta mániás, dühös reménytelenségbe süpped. Ütemesen lépked fel-alá. „Mindig is egy kicsit ideges típus volt. Aztán pedig elnéztem, amint fel és alá járkál a Rámpán, majd hirtelen megáll. Hangosan felkiált: Imádkozni akarok!” A hason fekvő és üldögélő bányászok megijednek.

– *¡Yo quiero orar!*

Néhányan úgy néznek rá, ahogyan egy megszállott utcai prófétára szokás.

– Dühös vagyok! – kiáltja Sepúlveda. – Tehetetlennek érzem magam!

Impotente. Mostanra a férfiak mindnyájan verítékben úsznak, sokan levették ingüket, Sepúlvedát kivéve, aki hűséges kutyaszívével sokkal izzadtabb, csapzottabb és elkeseredettebb, mint a többiek. Végül is ő

felmászott a kürtőbe, törmeléket takarított, és megpróbált üzenetet küldeni. Az egyik bányász később azt mondta róla, olyan volt, „mint egy kommandós”, aki testfestékkel álcázva bevetésre indul a dzsungelbe. Mario térdre rogy.

– Akik imádkozni akarnak, csatlakozzanak hozzám – mondja.

Yonni rápillant, és ezt gondolja magában: *Nem fogunk kijutni. Perri tudja ezt. Most Istennel akar zöldágra vergődni. Úgy hiszi, mindegyikünknek beszélnünk kell Istennel, és arra kell kérnünk, bocsásson meg nekünk.*

Sepúlveda később így idézi fel a jelentet: „Dühös voltam a bányatulajdonosokra, mert ők feleltek a biztonságunkét. Mérges voltam, mert tisztességtelen játékot űztek velünk. Addig is kemény volt az életem, most pedig ide jutottam.” Meg fog halni, lassan megfullad, vagy az éhség végez vele hatszáz méterrel a föld alatt, az otthonától távol, Chile egyik száraz szegletében, s örökké hiányozni fog azoknak az életéből, akiknek a legnagyobb szükségük van rá.

Az igazság az, hogy már korábban is gondolkodott azon, imádkozni fog. José Henríquezzel, a magas, kopaszodó, déli evangélikussal folytatott beszélgetése során már említette, mire készül. Mario Jehova tanúja volt, így ők ketten alkották a bánya nem katolikus kisebbségét. Már az omlás előtt is beszéltek a vallásról, mert Mario úgy hitte, szellem hatolt át a testén azon a helyen, ahol Manuel Villagrán bányamérnököt halálos baleset érte. Az augusztus 5-i szerencsétlenség után nem sokkal, amikor már világossá vált, hogy föld alatti kelepcében rekedtek, José Mario fülébe súgta: „Isten az egyetlen út, hogy kikerüljünk innen.” Most, hogy Mario dühösen imádságra hív, és a Menedékben és körülötte lévő bányászok még mindig meglepetten néznek, a férfi Joséhoz fordul, és így szól hozzá:

– Don José, tudjuk, hogy keresztény ember vagy, most pedig szükségünk van valakire, aki előimádkozik nekünk. Vállalod a feladatot?

Ettől a perctől kezdve Henriquezt már csak „a Pásztorként” emlegetik társai, hiszen amint belefog az imádságba, világossá válik, tudja, miképpen kell Istenről és Istenhez szólni. Henríquez ötvennégy éves, s immár az 1970-es évek közepe óta dolgozik bányákban. Már öt bányaszerencsétlenséget túlélt, ebből kettőt az ország déli részén, amelyek során a vele egy műszakban dolgozók javarésze odalett. Az egyik szerencsétlenségben a látszólag mozdíthatatlan, ősi sziklák egyszer csak felrobbantak, a másikban pedig a csendes gyilkos szén-monoxid ütötte ki,

ami majdnem az életébe került. A sorssal és a geológiával szembeni sebezhetőség és kiszolgáltatottság e bizonyítéka csak arra ösztökélte a férfit, hogy még jobban elmerüljön a hitben, s azóta is a dél-chilei Talca település hitközségének hűséges tagja.

– Nekünk megvan a saját módszerünk az imádkozásra – mondja Henríquez. – Ha így akartok ti is imádkozni, ám legyen. Ha nem, kérjetek fel valaki mást a feladatra.

– Don José, imádkozzunk úgy, ahogy nálatok szokás – feleli Sepúlveda.

Henríquez térdre ereszkedik, és mondja a többieknek, kövessék példáját, hiszen imádság közben alázatosan kell viseltetni a Teremtő előtt.

– Nem vagyunk szeplőtelenek, Uram, de könyörülj rajtunk – kezdi Henríquez. Egyszerű állítás, mégis szíven üti a többieket. *No somos los mejores hombres.* Nem vagyunk szeplőtelenek. Víctor Segovia tisztában van vele, hogy sokat iszik. Víctor Zamora könnyen dühbe gurul. Pedro Cortez arra gondol, milyen rossz apja fiatal lányának: elhagyta a lány anyját, és még azt az alapvető apai feladatot sem látta el, hogy látogassa kislányát, jóllehet pontosan tisztában van vele, milyen lassan gyógyuló sebet ejt ezzel rajta.

– Urunk, Jézus Krisztus, hadd járuljunk kegyelmed szent trónjához! – folytatja Henríquez. – Ne hagyj magunkra nehézségünkben. Vétkesek vagyunk, és szükségünk van terád.

Szinte mindenki, aki a Menedék körül vagy a helyiségben tartózkodik, immár térdepel: jámbornak és kicsinek tűnnek Isten és Henríquez színe előtt, aki a chilei mércével, de a bányászfelfogás szerint is magasnak számít. A férfi istenfélő ember, és itt lenn, a sírboltban hirtelen pontosan arra a vallási komolyságra van szükség, amit az A műszak hétköznapjaiban rendszerint oly bosszantónak tartanak.

– Tégy minket erőssé, és légy segedelmünkre a szükség órájában – mondja Henríquez. – Nem tudunk előbbre jutni a segedelmed nélkül. Kérlek, Uram, vezess minket! Kérlek, Uram! Vezess minket!

A térdepelő férfiak csendben imádkoznak. Sepúlveda kimondatlan gondolataival felidézi a Miatyánk hevenyészett és elkeseredett verzióját, „mert gyerekkoromban így tanultam meg imádkozni”.

– Miatyánk, ki vagy a mennyekben... Urunk Jézus Krisztus, aki Teremtő Atyánk fia vagy, köszönöm az áldást, az életet, az egészséget... Ma arra kérlek, hogy védd meg a családunkat, mert ők nem tudják, mi történik

idelent. Adj nekünk elég erőt *(fuerza)* és bátorságot *(fortaleza)*, hogy tovább folytassuk, mert ki kell innen szabadulnunk. – Itt a kekszek jutnak eszébe, hiszen az maradt a fő élelemforrásuk, majd így folytatja: – Nem tudom, hogyan, de találj módot arra, hogy ne haljunk éhen.

Sepúlveda az A műszak csapzott és borotválatlan tagjait látja maga körül, amint a különböző felekezetű férfiak elkeseredetten és bűnbánattal telve imádkoznak: egyesek behunyt, mások tágra nyílt szemmel suttognak, és hányják magukra a keresztet. Lát overallos férfiakat, és olyanokat is, akik már megszabadultak tőle; könnyező bányászokat, zavarodott embereket, akik nem is tudják pontosan, hogyan kerülhettek ide, ebbe az üregbe, ahol térdre rogyva könyörögnek Istenhez.

A Pásztor újra szól, s azt mondja, mindnyájan próbára tétetnek, mert bűnös életet élnek. Ezért kell térdre ereszkedniük, gyakorlatilag a földre dobni magukat *(tirarnos al piso)* és meghunyászkodni Isten előtt. Rá kell ébrednünk, hogy semmik vagyunk, mondja. A felszíni világban, amikor hazatértek a bányából, és lemosták magukról a piszkot, hercegek, királyok, tékozló fiúk, jól táplált apák, Rómeók voltak. Úgy hitték, otthonuk és családjuk privát világa az ő munkájukon nyugszik, ennélfogva munkásként és kenyérkeresőként minden joguk megvan arra, hogy ez a világ a szükségleteik körül forogjon. Most pedig rájuk omlott a hegy, egy óriási szikla a mélybe zárta őket, aminek példanélkülisége egyfajta istenítéletre utal. Vétkeztünk, mondja a Pásztor, így a férfiak elmondják, milyen bűneikért lakóinak. Miatyánk, ki vagy a mennyekben, bocsáss meg erőszakos hangomért, amit feleségem és gyermekeim előtt hallattam, mondja az egyik. Bocsáss meg, hogy testem templomát kábítószerekkel romboltam, mondja egy másik. Ha valaki Chilében nevelkedik, így tanítják meg imádkozni, egyes szám első személyben. A férfiak azért is bocsánatért esedeznek, mert megcsalták a nőt, aki szerette őket, valamint irigységükért és zabolátlan vágyaikért. Arra kérik Istent, vezesse a mentőcsapatokat a bányának abba az aprócska szegletébe, ahol ők várakoznak, immár készen arra, hogy elfogadják a megváltást, és jobb emberként új életet kezdjenek.

Az imádság napi rituálévá válik. Mindennap ebéd előtt, déltájt összegyűlnek, hogy Henríquez rövid szentbeszédet intézzen hozzájuk. Később mások is mondanak prédikációt, köztük Osman Ayman, aki kalandos fiatalkora után felvette az evangélikus hitet. Az imádság és az ebéd az egyetlen alkalom, amikor mind a harminchárman együtt vannak.

Kisvártatva minden ilyen alkalom során önkritikát gyakorolnak, amikor is kis és nagy vétkeikért egymás bocsánatáért esedeznek. Sajnálom, ha felemeltem a hangom. Sajnálom, hogy nem segítettem vizet hordani. Amint telnek-múlnak a napok, egyre kevesebb lámpa világít istentiszteletük közben, s amelyek még világítanak, azok is egyre gyérebb fénnyel teszik. Roppant ijesztő, hogy minden imádság alkalmával egyre közelebb kerülnek a végső, talán soha véget nem érő sötétséghez. Juan Illanes kiszedi az egyik jármű fényszórójából az aprócska izzót, majd a telefonkábel segítségével a velük együtt csapdába esett tizenkilenc jármű egyik akkumulátorához köti. Onnantól kezdve gyenge, szürke fény borítja be az imádkozó bányászokat. Yonni Barrios számára mindenki megnő ebben a fényben. Tisztában van vele, hogy mindez csupán a fény-árnyék játéka által keltett illúzió, mégis van abban valami mágikus, ahogyan az aprócska izzó fényében állva vagy térdepelve hallgatják Isten igéjét.

Amikor Víctor Segovía újra bejegyzést ír naplójába, nem mulasztja el megjegyezni, hogy pityergett José Henríquez prédikációi alatt. Lányait szólítja meg: „Mélyen átérzem azt a fájdalmat, amit nektek okozok. Bármit megtennék azért, hogy enyhítsem, ám a kezem meg van kötve.” Átveszi a Pásztor szentbeszédeinek fő gondolatát, miszerint milyen kicsik is ők a hegy és Isten ítélete előtt. Egynapnyi bejegyzésében áttekinti egész életét – „Most már tudom, mennyire rossz dolog volt olyan sokat inni” –, és egyre közelebb jut ahhoz, hogy elfogadja, sorsa itt, a San José-bányában teljesedik be. „Soha nem gondoltam volna, hogy így ér a vég” – írja. Csupán néhány nappal korábban még körbevették azok a dolgok, amelyeket olyannyira kedvel: a zene, a nála tartott mulatságra összegyűlt barátai a bányából. „Nem tudom, megérdemlem-e ezt a véget vagy nem, mindenesetre kegyetlennek tartom.” Lassanként búcsút mond lányainak, szüleinek, unokáinak, megígérve, hogy: „Szeretlek benneteket, és mindenütt gondoskodni fogok rólatok, bárhol legyek is.” Néhány órával később ezt írja: „Bűnösnek érzem magam, hogy ilyen fájdalmat okozok. Nem kellett volna lejönnöm a bányába, hiszen tudtam, milyen veszélyeket rejt.” Majd lányának, Maritzának ad tanácsokat, miként rendezze ügyeit, és kéri, hogy segítse anyját az adósságok törlesztésében. Talán valaki

rábukkan a holttestükre, s Maritzához is eljutnak ezek a sorok, így pedig Víctor valamiféleképpen a síron túlról is segíti majd családját.

Valaki azt állítja, ha felmelegítik az ételt, úgy több kalóriát tartalmaz, és táplálóbb lesz. Következésképpen a harmadik napon a bányászok úgy határoznak, hogy főznek egy jó adag levest, és afféle pikniket tartanak a bányában azon a helyen, ahol rendszerint a bányatechnikusok dolgoznak, és a levegő is jár valamelyest. A Menedékből az összes férfi erre a helyre, a 135. szintre indul.

A szürke kőhalom kellős közepén kéttenyérnyi nagyságú tüzet gyújtanak. Kiveszik az egyik nagyobb bányagép légszűrőjét, amely fejjel lefelé fordítva kiváló fazéknak bizonyul. José Henríquez lehozta magával a mobilját, most pedig ráébred, hogy meg is örökítheti vele az eseményt. Ám mivel nem tudja, hogyan kell videót rögzíteni vele, odaadja a készüléket Claudio Acuñának. Mario Sepúlveda lesz a videófelvétel narrátora, s olyan hangon beszél Acuñához, mint aki reménykedik benne, hogy valaki egyszer megtalálja majd a felvételt. „Tonhal borsóval! – mondja. – Nyolc liter víz, egy tonhalkonzerv, némi borsó. Aprócska tüzecske. Így túlélhetjük a helyzetet!” Sepúlveda körül piros és sárga sisakos emberek rajzanak, legtöbbjük félmeztelen, néhányan pedig a tűz körül üldögélnek sziklákon. A felvételen a sötétség közepén egy aprócska táncoló, narancsszínű tűzgolyó látható. Acuña olykor felveszi a járművek világító fényszóróját is, ám a felvétel jobbára sötét, s csak Sepúlveda hangja tölti meg élettel. „Most pedig megmutatjuk, hogy mi igazi chileiek vagyunk. Finom leveskét eszünk ma.” Itt Acuña leállítja a felvételt, hogy spóroljon a mobil akkumulátorával, majd néhány perccel később újraindítja, hogy megörökítse, amint Sepúlveda a megfőtt levest szervírozza egy fém merőkanállal, amely minden egyes merítésnél a légszűrőből hevenyészett fazék aljának ütközik. Műanyag poharakba meri a forró, sötét színű, zavaros levest.

„Mindenki kapott? – kérdi. – Maradt még egy kevés, ha valaki repetázna.” Megmeríti bádogbögréjét a levesben, majd a fiához kezd beszélni, mintha ő is itt lenne, és ő készítené a felvételt: „Francisco, amikor az Úr azt mondja, légy harcos, akkor ez a tökösség *(esta hueva)* jelenti azt, hogy harcos vagy.” Elképzeli, amint a fia őt nézi, ahogy a harcos eteti a többi harcost, akik soha nem adják fel. „Látod, Francisco, a harcos nem

csupán az, aki sárkányokat öl – vagy angolokat, ahogyan Mel Gibson is teszi a kedvenc filmünkben. Harcos lehet az is, aki szétszed egy motort azért, hogy levest főzzön, majd feltálalja testvéreinek, s hangjával tartja bennük a lelket.”

Acuña megint leállítja a felvételt, hogy ő is imádkozhasson a többiekkel, amikor Henríquez elmondja az asztali áldást. Miközben a férfiak lehajtják fejüket, Henríquez megköszöni Istennek, hogy ételt adott asztalukra. Majd mindenki a sziklákra vagy azok köré telepszik, s lassan kortyolja „levesét”, amelyen olajfolt úszkál, ami ugyanúgy származhat a tonhalkonzervből, mint a leves alapjául szolgáló, olajjal szennyezett ipari vízből. Miközben levesüket szürcsölgetik, abban a kellemes és ellazult pillanatban néhányuknak eszébe jut az utolsó közös étkezésük Víctor Segoviánál Copiapóban, amikor is Víctor meghívta magához az A műszak munkatársait szerda délutánra, az utolsó műszak lejárta utánra, mielőtt még a déliek megkezdik egész éjszakán át tartó útjukat hazafelé.

Két héttel korábban esett meg az ünnepség egy olyan városnegyedben, ahol minden utca névadója valamilyen ásvány volt. Víctor Segovia otthona a Kalkopirit utcában áll. Alex Vega hozott magával egy óriási edényt, amelyet Chilében *fondó*nak hívnak. *Cocimient*ót készítettek csirkéből, sertéshúsból, halból és hámozatlan krumpliból, amelyet az edény aljára helyezett káposztaágyra ültettek. A recept szerint vízzel kell felönteni, majd később, ha már majdnem elkészült az étel, némi bort kell hozzáadni. Az egészet feltették a tűzre, majd Cristal sört vagy bort kortyolgattak, kivéve Mario Sepúlvedát, aki Jehova tanújaként egyáltalán nem iszik alkoholt – őt bízták meg azzal, hogy figyelje az ételt. Néhány ital után Edison Peña kézbe kapta a mikrofont – Víctor Segovia zenész, így rengeteg hangszer hever a házában –, és Elvist énekelt vaskos chilei akcentussal, közte a „Blue Suede Shoest”. „Hellóka, ez vén csatalovaknak való” – mondta Pedro Cortez és néhány fiatalabb bányász, hiszen ők a reggaeton és cumbia világában éltek, s az amerikai dél régi nótája úgy hangzott nekik, mint amit a szüleik hallgattak.

Igen, meglehetősen jól éreztük magunkat Víctor Segoviánál, gondolják a férfiak. Ám a mulatság rövidesen véget ért, nem sokkal azután, hogy Pablo „Macska” Rojas mobiltelefonja megszólalt, éppen akkor, amikor Sepúlveda bejelentette, kész a *cocimiento*, és a házat megtöltötte a főtt étel illata, a fiúk pedig az elfogyasztott sör és bor hatására kellemesen felmelegedtek. Pablo

Rojas és Víctor Segovia unokatestvérek. A hívás Pablo édesapjának halálhírét tudatta. Nem érte váratlanul, hiszen az egész életét bányászként leélő idősebb Rojas valódi szesznyákká változott, miután nyugdíjba vonult. A copiapói plazán mindig lehetett látni az öreget, amikor a több napos ivászat után pénzt koldult, hogy újratöltse a szeszkazánt. José Rojas jó néhány éven át folytatta lassú öngyilkosságát, majd végül bekövetkezett az elkerülhetetlen. Jóllehet Pablót nem érte felkészületlenül a hír, mégis a véknyába talált. A férfi egy könnyet sem hullajtott, ám Víctor jól látta, hogy igen rossz lelkiállapotba taszította az értesülés, ezért azt javasolta Pablónak, menjen a kórházba, búcsúzzon el apjától, s ne törődjön a mulatsággal és az étellel.

Miután Pablo elment, senkinek sem volt kedve enni, így a mulatság is hamar véget ért – Luis Urzúa későn érkezett, éppen akkor, amikor az utolsó vendégek is szedelőzködtek. Urzúa sem evett, így a hatalmas fazék *cocimiento* kárba ment.

– Annyi ételt csak úgy veszni hagytunk, és egyenesen hazamentünk! – kiált fel Pedro Cortez, miközben a többiekkel üldögél a sziklákon a 135. szinten. A frissen, fehérborban elkészített sertés, hal és csirke egy hatalmas *fondó*ban. Most pedig egy teherautó légszűrőjében megfőtt, egy tonhalkonzervből és Mario Sepúlveda nyolcliternyi fürdővizéből készült, sótlan „levest” kell enniük, amelyben némi borsó és motorolaj úszkál fűszerezés gyanánt – mindezt harminchárom férfi számára elosztva!

Vicces, mi minden történhet egy bányász életében mindössze két hét leforgása alatt: keményen ledolgoznak egy hetet, aranyat és rezet bányásznak a föld gyomrából, majd jól élnek, és főznek hatalmas, bányászadagokban kimért ételt (még ha az ismert okból kifolyólag nem is jutottak el addig, hogy megegyék), sört és bort isznak; elveszítenek egy apát és nagybácsit, aki voltaképpen önmagát ölte meg, miután már nem lehetett bányász; majd újra munkába állnak, kelepcébe esnek a bányában, levest főznek a gépek hűtővizéből, s a piszkos vizet „ételként” áldják meg, amelyet megosztanak testvéreikkel. Ha kijutnak innen, elmesélik szeretteiknek az ételről, a családról és a barátságról szóló történetet. Két étkezés krónikája ez: az egyik a felszíni, szép tányérokkal, rengeteg étekkel, amit végül érintetlenül hagytak; a másik pedig a föld alatti, nagyon kevés harapnivalóval, amely során még a műanyag pohár falát is lenyalogatják.

Ebéd után néhányan izgalomba jönnek, mivel távoli fúrás zaját vélik hallani.

– Érzem a vibrálást – mondja valaki. – Hallom is a fúrást.

Mindenki elnémul, hátha ők is meghallják a hangot.

– Nem igaz, nem hallasz semmit sem – vág vissza valaki.

Egy darabig megy az adok-kapok, majd végül azok, akik érezték az esetleges fúrás keltette vibrációt, azt mondják, immár nem éreznek semmit, megállt a fúró, sőt talán a képzeltük tréfálta meg őket, és nem is volt semmi ilyesmi. Víctor Segovia a Rámpa langyos sarába telepedik a Menedéken kívül, és írásban küzd meg a rátörő depresszióval. „Idelent nincs nap, csupán sötétség és robbanások.” Leírja, hogyan alszanak körülötte a többiek, egyesek műanyag palackokat tesznek a fejük alá párna gyanánt. Mindannyian érzik magukban a lappangó „őrületet”. Immár a negyedik napot töltik a hegy gyomrában. Lerajzol nagyjából két tucatnyi pálcikaembert, majd egy hevenyészett, sziklába vájt ajtó fölé a REFUGIO kifejezést írja; az egész rajz kezdetlegessége mintha csak egy rendőrségi skiccen megörökített bűntény helyszínét idézné. Víctor újfent felsorolja a lányok nevét, sőt apja és anyja, végül a saját nevét is odabiggyeszti, majd az egész köré egy nagy szívet rajzol. „Ne sírjatok utánam – írja. – Mindig voltak szép pillanataink, az *azados* [grillezés] és a *cocimiento* során is.”

A soron következő prédikációban a Pásztor erőt próbál önteni a férfiakba, s Víctor lejegyzi a szavait. A San José-bánya foglyának lenni „olyan próbatétel, amelyet Isten ötlött ki számunkra, hogy megvizsgáljuk, milyen rossz cselekedeteket követtünk el életünkben. Ha kijutunk innen, az az újjászületésünkkel egyenértékű.”

Negyed ötkor mintha megint fúrás hangjait észlelnék. Ketten rendkívüli izgalomba jönnek, kiabálnak is, ám egy óra múlva a hang teljesen elhal. Víctort újfent kínozza az aggodalomtól és a hőségtől fellépő bőrpír. Mivel a fúrás keltette izgalmak lecsillapodtak, Víctor az immár hallgatásba burkolózó társait tanulmányozza. „Úgy nézünk ki, mint a barlanglakok: kormosak, vékonyak vagyunk, ami a legtöbbünkön most már egészen feltűnő.”

Végül augusztus 8-án este negyed nyolc körül, hetvennyolc órával az omlás után Víctor a sziklát fúró, repesztő és kalapáló hangról ír bejegyzést. Három órán keresztül egyre csak hangosodik. Este tízkor már Yonni Barrios

is elhiszi. Vitathatatlanul egy fúró hangját hallják, amely úgy hatszáz méternyi szikla távolából hallatszik. Omar Reygadas szerint pneumatikus fúró, hiszen azok használnak kalapácsot: a gyémánthegyű fúrók nem csapnak ekkora zajt. Hamarosan minden fal a fúrás zajától remeg. Egyre hangosabb, s az ilyen eszközöket nap mint nap használó férfiak számára világossá válik, hogy valóban fúrás zajának fültanúi. Ratratratrat. Grindgrindgrindgrind. Ahogyan telnek az órák, és a zúgás is egyre hangosabb lesz, immár bizonyossá válik, hogy levegővel dolgozó, a sziklán áthatoló fúró tart feléjük.

– Halljátok ezt, *huevones*? – kiáltja Mario Sepúlveda. – Halljátok ezt? Micsoda gyönyörű zaj!

Valaki odafentről a megmentésükre igyekszik.

– Az ilyen fúrók napi száz métert tesznek meg – mondja valaki.

Mindenki bősz latolgatásba fog. Talán legkorábban pénteken vagy szombaton ideérnek, ami azt jelenti, hogy további öt-hat napig kell kihúzniuk rendes élelem nélkül.

Amikor a férfiak magukhoz veszik napi kekszadagjukat, egyesek sokáig a szájukban tartják, tudniillik maga az íz afféle evésnek is felfogható, mintha csak egész csomagnyi kekszet burkolnának be, nem csupán két darabot. Mindössze néhány napnyi éhezés is olyan dolgokra veszi rá az embert, amelyektől egyébként ódzkodna, s pontosan ez a magyarázat arra is, hogy egy nap az elsősegélykészletben lévő sóoldat hirtelen köddé válik.

– A sóoldatnak nyoma veszett, *niños* – szólal meg valaki a napi találkozó során. – Lépjen elő az a személy, aki eltulajdonította, majd szolgáltassa vissza. Vagy ha már megitta, akkor mondja meg.

Senki sem lép elő, pedig néhányan tisztában vannak a szarka kilétével: Samuel „CD” Avalos, a kalózcédék kereskedője. „Csendben maradtam – meséli később nevetve Samuel. – Az egyik stiklim volt, amelyet éjszaka követtem el.” Titokban kortyolgatott belőle, félig meg is itta. „Sós volt.”

– Ha senki sem tudja, hol van, akkor megkeressük – mondja valaki. – Mindenki lásson neki a keresésnek!

A férfiak így nekilátnak az értékes sóoldat felkutatásának, köztük Samuel is. Egyszer csak hirtelen, némi iróniával, felkiált:

– Nicsak, itt van. Megtaláltam!

Ettől fogva Mario Sepúlveda mindenki víz- és halporciójába csepegtet néhány cseppet a sóoldatból. Olykor azonban akaratlanul is megsózza a vizet. Néhány bányász megfigyeli, hogy amikor Mario vizet önt a pohárba, majd néhány szem borsót tesz vagy néhány csepp tejet tölt hozzá, a homlokán gyöngyöző izzadtságcseppekből is kerül bele néhány. Mario folyvást bíztatja a többieket, milyen finom ételt kapnak, s egyszerűen túl izgatott ahhoz, hogy észrevegye, testnedveivel is fűszerez. Immár nem csupán Mario Sepúlveda fürdővizével készült, hanem izzadtságcseppjeivel ízesített ételt esznek.

7.
Áldott az asszonyok között

Eduardo Hurtado fúrómester vasárnap reggel kilenckor érkezik meg a San José-bányába, miután az éjszaka alatt levezetett közel 700 kilométert. Néhány órával Golborne bányászati miniszter könnyekbe fúló bejelentése után, miszerint a „hagyományos mentési” kísérletek csődöt mondtak, a Terraservice fúrási vállalat alkalmazásában álló Hurtadót főnöke küldi a helyszínre. A fúrómester eszköze két órával később érkezik meg: a Schramm T685WS fúróberendezés, amelyet a pennsylvaniai West Chesterben gyártottak. A szerkezet egy kerekekre szerelt, hordozható fúróállvány, amely egy tartálykocsi méreteivel vetekszik. A fúróberendezés olyan tartószerkezettel is rendelkezik, amellyel be lehet állítani a fúrás szögét. Hurtado rendszerint fúrócsapata és egy geológus vagy topográfus segítségével ércet kutat a szerkezettel. „Már rengeteg mély lyukat fúrtam, de mindig csak telérek után kutatva – meséli Hurtado. – Még soha nem használtam *viejó*k mentésére.” Más fúrók is szolgálatba álltak már, az első még szombat éjszaka. Hurtado belép az apró irodába. Itt a bánya egyik tulajdonosába botlik, aki meglehetősen kimerültnek és levertnek tűnik, de a menedzsere, Pedro Simunovic éber és segítőkész. Hurtadónak topográfus segítségére van szüksége, aki kijelöli a fúrás pontos helyét, ám jelen pillanatban egy sincs kéznél. „Káosz és anarchia uralkodott – így Hurtado. – Senki sem vette kézbe a mentés irányítását.”

Végül Hurtado felkutat egy topográfust, és bányatérképekhez jut. Nyilvánvalóan gyorsabb és pontosabb egyenesen lefelé fúrni, a felszínen éppen a fölött a pont fölött indulva, ahová le akarnak érni; jelen esetben ez a Menedék melletti járat. Az ideális fúrási pont megtalálása végett kénytelen megmászni a csupasz, sziklás hegyet, majd kijelölni a pontos helyet, s a buldózer máris megkezdheti a terep rendezését, hogy létrehozzon egy „platformot”, ahová felállíthatja a fúróállványt. Már majdnem elkészülnek a munkával, amikor egy geológus leállítja őket: számos árulkodó repedésre bukkant a hegyen. Az omlás után kialakult vákuum felett állnak:

– Bármikor összedőlhet az egész – mondja a geológus.

Másik helyszín után kutatnak, ahol majd átlósan fúrnak bele a hegybe. Hétfő reggelre minden készen áll. Hurtado úgy érzi, szólnia kell néhány szót, emlékeztetni nyolcfős csapatát, milyen fontos munkát végeznek, s talán nem ártana, ha mindenki mondana egy imát a lyukért, amelyet éppen fúrni készülnek:

– Vessük minden bizalmunkat az ösztövér fickóba – mondja Hurtado természetesen a megfeszített ösztövér fickóra gondolva.

Amint lehajtják fejüket, egyikük megszólal:

– Főnök! Fogjuk meg egymás kezét, miközben imádkozunk.

A nyolc szakember sisakja kört formál, s a berendezés kezelője, Nelson Flores rózsafüzért helyez a fúróra. Hamarosan beindul a munka, a 78 fokban megdöntött fúrófej 600 méternyi diorit áttörésére irányul. „Nagyon nehéznek látszott a szög miatt – mondja Hurtado. – Bárhová kilyukadhattunk. Lehetetlenség volt kontrollálni az elhajlást.” Miután belefognak a fúrásba, a Terraservice emberei egymással összekapcsolt acélcsöveket csúsztatnak a hegybe vájt lyukba. A gravitáció miatt ez az acéltengely úgy meghajlik majd, mint az egymásba dugott műanyag szívószálak. Ahhoz, hogy elérjék a Menedéket, a futballőrült spanyol ajkúak által csak *chanfle*nak nevezett, azaz „csavard úgy, mint Beckham” manőverre lesz szükség. A fúrófej akár 5 százalékkal is eltérhet az eredeti iránytól, ami azt jelenti, hogy mire leér a bánya mélyén rekedt férfiakhoz, akár 30 méterrel is arrébb fúrhat – s az elérésre kijelölt folyosó nagyjából 10 méter széles.

A Terraservice működésben lévő fúrója a kürtőcsőből folyamatosan porfelhőt lövell ki az ég felé, miközben elhasznált vizet ereszt a talajba. Amint a köd fokozatosan leszáll a hegyre, a fúró hangja és pora tölti be a hideg estét. A hegyen kijelölt más helyszíneken további fúrócsapatok állnak munkába: a vasárnap hétfőbe fordul, és még mindig nincs senki, aki irányítaná a mentési munkálatokat.

Amikor Cristián Barra hétfőn a bányába érkezik, a rendetlenség még mindig jól érzékelhető, ami rendkívül aggasztó, hiszen immár az ő feladata megelőzni a káoszt. Barra Sebastian Piñera elnök felkérésére utazik a szerencsétlenség helyszínére. Az elnöki különmegbízott azoknak a szigorú és hajthatatlan embereknek az egyike, akik a kulisszák mögött kellő

hatékonysággal irányítják a latin-amerikai demokráciákat, racionálisan és kemény kézzel. Barra a Belügyminisztérium szolgálatában áll, amely a latin-amerikai országok hagyományosan legerősebb intézménye, és többek között a rendőrség, valamint a biztonsági szervek felett gyakorol hatalmat. Most a bánya tulajdonosait, Alejandro Bohnt és Marcelo Keményt keresi. Aprócska irodájukban akad rájuk, ahol a tenyérnyi ablak az általuk tulajdonolt hegyláncokra nyújt kilátást. A két középkorú, láthatóan kialvatlan, legombolható nyakú inget viselő férfi mindenkinek úgy nyilatkozik, hogy ők úgy tudták, biztonságos a bánya. Kemény még azt is hozzáteszi, néhány hónapja kilenc és tizenöt éves fiaival maga is lement a bányába.

Előző este Kemény és menedzsere, Pedro Simunovic meglehetősen rosszul sikerült találkozón vett részt a szerencsétlenül járt bányászok családjával. A dühös nők és férfiak tiltakozásba kezdtek, hogy arra kényszerítsék a bánya tulajdonosait, „mutassák meg magukat”. Annak ellenére, hogy a kivezényelt karhatalom megpróbálta védeni a tulajdonosokat, a lökdösődésbe és kis híján dulakodásba fajult tüntetésen Kemény és Simunovic végül bejutott a meghallgatás kijelölt helyszínére, a helyi önkormányzat által felállított sátorba. Simunovic állta a rázúduló sértéseket, s csupán néhány szót motyogott, miközben a szótlan Kemény a háttérben álldogált. A legtöbb családtag észre sem vette, hogy ő is ott van.

A mentési munkálatok voltaképpen a tulajdonosok segítsége és érdemi hozzájárulása nélkül folynak. „Nem voltak olyan lelki és érzelmi állapotban, hogy döntést hozzanak, vagy megtervezzék a következő lépést” – meséli később Barra. Mivel fel volt készülve hasonló eshetőségre, Barra a belügyminiszter által elrendelt szükségállapotot kihirdető okmánnyal érkezett, amelyet néhány órával korábban az elnöki rezidencián, La Monedában vett kézhez. Barra Piñera megoldóembere; a két férfi több mint két évtizede, még a Nemzeti Megújulás párt korai időszakából ismeri egymást. Barra azért jött, hogy átvegye az irányítást a szerencsétlenség helyszínén, s első intézkedései közé tartozik a rendőrök kivezénylése és kordonok felállítása, ami megakadályozza, hogy a bányászok hozzátartozói a bánya területére lépve újabb ábrándos mentési kísérletekbe fogjanak.

Barra bevezet egy sor szabályt: hogy ki léphet be a bánya területére, s ki nem, valamint hogy milyen személyazonosítás szükséges a belépéshez. Ő a szövetségi hivatalnokok seregének első embere, akinek nem csupán az

jutott feladatul, hogy megmentse a föld alatt rekedt harminchárom férfit, hanem bizonyos értelemben a bányászati minisztert is. Ahogyan minden chilei, a Piñera-kormány prominens tagjai is látták az egyenes adásban pityergő minisztert, aki nem tudta pontosan megmondani a családtagoknak, hogyan fogják kimenteni a beomlott bányába zárt embereket. A kormány most azzal bízta meg Barrát, hogy tegyen rendet, jóllehet az elnök tanácsadói morogtak a bajszuk alatt, hogy politikailag ez nem tanácsos lépés: miért vállalnák a felelősséget harminchárom bányász életéért, akik minden bizonnyal egyébként is odavesztek, ha a tradíció és a törvény is azt diktálja, hogy nem szükséges és nem is kell beleártani magukat a dologba.

Az elnök ecuadori hivatalos látogatásáról hazatérőben tett egy rövid kitérőt Copiapóban. Találkozott a bányászok hozzátartozóinak egy kisebb csoportjával, néhány helyi prominenssel, köztük a tartomány kormányzójával, Ximena Matasszal (aki Piñera kinevezettje), a Kongresszus két konzervatív tagjával, jóllehet elmulasztott kezet szorítani a jelen lévő baloldali politikusokkal, többek között a szocialista szenátorral és írónővel, Isabelle Allendével. Később, immár a fővárosban, találkozót hívott össze az elnöki rezidencián, ahol áldását adta arra, hogy a kormány vegye kézbe a mentési feladatokat. A következő kézenfekvő kérdés: Ki tud a legtöbbet a bányamentésről Chilében? A keresett személy biztosan a Codelcónál, az állami tulajdonban lévő Nemzeti Rézvállalatnál, a világ legnagyobb réztermelőjénél dolgozik. Hamarosan felhívják hát az El Teniente, a Codelco legnagyobb bányájának igazgatóját, André Sougarretet a fővárostól délre fekvő Rancagua városában. Sougarret bányamérnök számára – hétezren dolgoznak a keze alatt – a mentési feladatok hétköznapinak számítanak. Amint elkezdi összeállítani a nagyjából két tucat főből álló csapatot, újabb hívást kap, immár sürgős kéréssel: Milyen gyorsan tud az elnöki palotába érni?

Másfél órával később Sougarret farmerben és bányászsisakkal a hóna alatt már a La Moneda, a washingtoni Fehér Ház chilei megfelelőjének kapuja előtt áll, életében először. Egy irodába vezetik: itt kell várnia a találkozóra, amely végül soha nem jön létre. Két órával később az egyik hivatalnok utasítja, menjen le az alagsorba. „Fogalmam sem volt, mi történik” – meséli később. Végül megkapja az eligazítást: „Copiapóba utazik.” Sougarret a Santiago nemzetközi repülőtere mellett fekvő légitámaszpont felé tartó autókaraván egyik utasa lesz. Amikor a bázisra

érkezik, a férfi meglepetten veszi tudomásul, hogy Piñera elnökkel egy gépre száll fel. A felszállás után Sougarretnek ebédet szolgálnak fel, majd amikor elfogyasztja, az elnök és a felesége kijön a privát kabinjukból, és mellé telepednek. Az elnök elővesz egy jegyzettömböt, s lerajzolja, mit tud ő a San José-bányáról, pontosan hol lehetnek a szerencsétlenül járt férfiak. Kisvártatva meg is szólal:

– Nagyjából így fest a helyzet. Ha minden lehetséges eszközt a rendelkezésére bocsátok, mi a valószínűsége annak, hogy élve ki tudja hozni őket?

Sougarret nem tudja a választ, és a mellette ülő bányamérnök sem. „Ezután arról kérdezett, milyen tapasztalatunk van a mentésben, volt-e a mostanihoz hasonló vészhelyzet – meséli Sougarret. – Azt feleltük neki, hogy rendszerint nem lehet megjósolni, milyen eredményt hoz a mentés. Azt is elmondtuk, hogy a mentési kísérletek többnyire sikertelenek."

Amikor az elnök gépe nem sokkal délután négy után földet ér Copiapóban, már nagyon hideg van. Sougarret az elnököt a bányához szállító kisbusz hátsó ülését foglalja el, s a bányához érve mindnyájan csatlakoznak Golborne bányászati miniszterhez. A rövid sajtótájékoztatón az elnök bejelenti: magával hozta az ország legjobb bányamentőjét, aki a harminchárom mélyben rekedt bányász mentési feladatainak élére áll. Megnevezi Sougarretet, bár rosszul ejti ki a nevét. Nagy megkönnyebbülésére Sougarret még azelőtt el tud iszkolni a riporterek elől, hogy azok rákérdeznének, pontosan mit is szándékozik tenni.

Sougarret a San José-bányában az elsők között Carlos Pinilla ügyvezetővel találkozik.

– Emlékszik még rám? – kérdi Pinilla. – Találkoztunk már La Serenában.

Évtizedekkel korábban Sougarret gyakornok volt egy olyan bányában, ahol Pinilla volt a főnök. Most pedig olyan információt hall tőle, amely bizakodásra ad okot. Megtudja, hogy több ezer liter víz van lenn a bányában; ez azt jelenti, hogy a kelepcébe esett férfiak végzete, ha életben vannak, nem a kiszáradás lesz. A San José-bánya immár évszázados múltra tekint vissza, így számtalan olyan elfeledett járattal rendelkezik, ahol szabadon áramolhat ki-be a levegő. Sőt, amint Sougarret a Rámpa bejáratközeli részén álldogál, ő is érzi a légáramlatot: ha életben vannak a bányászok, nem fognak megfulladni. Miközben behatolnak a bányába, Sougarret konstatálja: „ez egy nagyon jó bánya, hiszen a szikla jól egyben

van”. Ez a tény egyszerre megnyugtató és zavaró: a kemény dioritnak nem lett volna szabad beomlania, mégis így történt, tehát ez azt jelenti, hogy a hegy alapszerkezetében következett be valami fatális változás. Bármi zárja is el a lent rekedtekhez vezető járatokat, minden bizonnyal óriási lehet. Nem sokkal később ezt a geológusok csapata is igazolja: egy felhőkarcoló méretű „megablokk” az. Körülbelül egy évig tartana az új járat kiépítése, hogy az akadályt megkerülve jussanak le a bányászokhoz.

A helyszínre érkezett orvosoktól Sougarret azt az információt kapja, hogy egy egészséges férfi nagyjából harminc-negyven napig bírja élelem nélkül. Ha azonban van köztük tüdőbántalmaktól, például szilikózistól szenvedő bányász (gyorsan kiderül, hogy van, hiszen az egészségügyi illetékesek hamarjában átvizsgálják a lent rekedtek kartotékjait), ő csak fele ennyi ideig bírja. A törött végtagú vagy más súlyos sérülést szenvedett ember pedig csupán egy-két hétig. Négy nap már eltelt. Be kell vetni minden lehetséges mentési stratégiát. Sougarret úgy dönt, beküld egy csapatot a járatok megerősítésére, hogy egy másik csapat a kürtők megtisztításával jusson le a bányászokhoz. A tucatnyi tapasztalt bányász közül – akik azért jöttek a helyszínre, hogy felajánlják segítségüket – sokan úgy vélik, a járatokon és kürtőkön át végzett „hagyományos” mentés a legcélravezetőbb.

A „nem hagyományos” módszer a kilenc egymástól függetlenül tevékenykedő fúróberendezés alkalmazása, ami voltaképpen azt jelenti, hogy kilenc lövedéket indítanak a céltábla felé, hátha az egyik eltalálja. Hurtado és a többi fúrómester is tisztában van azzal, hogy egész Chile szeme rájuk szegeződik. Háromnapi megfeszített munka után a Terraservice eléri a 370 méteres mélységet: Hurtado csapata megáll, s kihúzza a fúrófejet, hogy egy topográfus közelebbről is megvizsgálhassa a sziklába vájt lyukat. A jelentés nem éppen kecsegtető: a fúrófej rossz irányba tért el.

– Vajon tudja-e korrigálni a helyes irányba? – kérdezi valaki.

– Lehetetlenség – feleli Hurtado. Később azt mondja, „az egész olyan volt, mintha Caldera felé indultunk, s végül Vallenarban kötöttünk volna ki”, megnevezve a hosszúkás ország két ellentétes pontján található helységeket. A csapat egyik tagját meglehetősen letaglózza a hír: azt az embert, aki felszólított mindenkit, fogják meg egymás kezét ima közben. „Nehéz volt a szívünk – meséli Hurtado. – A kifúrt lyuk nem volt hétköznapi eset.” Újfent nekifognak a munkának, egy új, 20 cm átmérőjű lyukat fúrva, amit kétszáz méterenként Sandra Jara geológus ellenőriz egy

műszer segítségével, amelyet Hurtado csapata bocsát le a fúrólyukba. A készülék giroszkópot tartalmaz, amely a Föld forgását és néhány fizikai alapelvet segítségül hívva állapítja meg az északi irányt. A kifúrt lyuk az előzőtől eltérően helyes irányú. A hat tizenkét órás műszakot lehúzó csoport előbb 400, majd 500 méterre jut le. A fúrócsapat sietve, önzetlenül, de borúlátón sürgölődik, hiszen amellett, hogy netán célt tévesztenek, annak a lehetősége is fennáll, hogy már csak halottakat találnak odalent. Az a forgatókönyv, miszerint csupán holttesteket találnak, annyira valószerű, hogy Barra és a Belügyminisztérium erre már külön eljárást dolgozott ki: ha a fúró leér a bányászokhoz, Sougarret vezetésével egy csapat kamerát vezet le a lyukon, ám a képernyőt csupán maga a bányászati miniszter és a kamera kezelője láthatja, hiszen azon egy, több vagy akár harminchárom holttest is feltűnhet. Ha a lent rekedt bányászok meghaltak, a miniszter feladata közölni a gyászhírt a családokkal.

A fúrás négy, öt, hat napja tart, s esténként Hurtado Copiapóban tér nyugovóra. Egy reggel a bánya felé tartva egy kávészínű bőrű, bennszülött jegyekkel bíró asszonyt pillant meg a C-351 út és a bányához vezető aszfaltcsík kereszteződésében álldogálva. Alig tűnik többnek, mint egy tinédzser lányka, s amikor meglátja a feléje közeledő kisteherautót, a stopposok nemzetközi jelzésével él: az egyik bányász rokona, aki a Remény Táborához tart. Hurtadónak nem szabad szóba elegyednie a mélyben rekedt férfiak hozzátartozóival – Barra és csapata számtalan előírásának egyike mégis megáll, hogy felvegye a nőt, aki Veronica Quispeként mutatkozik be, s elmondja, hogy a bolíviai Carlos Mamani bányász felesége. Néhány udvarias ismerkedési formula után Veronica elmeséli, hogy a copiapói városrészben, ahol lakik, nemrégiben megszüntették a vízszolgáltatást, ami elég gyakori megaláztatás a nem hivatalos *campamento* településen, ahol bolíviai és más szegény menekültek élnek. Hurtado a kapunál rakja ki Veronicát. A következő napok során, amikor áthajt a kapun, még többször látja az asszonyt: egy esernyő alatt üldögél, hiszen neki a többi nőtől eltérően nincs sátra. Hurtado a fúróberendezéshez igyekszik, és azon tűnődik, vajon a fúrás iránya tényleg oda tart-e, ahol Veroncia Quispe férje a mélyben rekedt.

Egy héttel a bányaszerencsétlenség után Sebastián Piñera elnök bejelenti Chile bányászati felügyeleti szerve, a Nemzeti Geológiai és Bányászati Szolgálat vezetőjének és két vezető tisztségviselőjének lemondását, mert hibáztak a San José-bánya ellenőrzésekor. A mentési munkálatok borzalmas és kiváló lehetőségeket egyaránt rejtenek a regnáló hatalom számára. Az elnök tanácsadói, akik tisztában vannak felelősségükkel, hogy be kell mutatniuk bármely döntés kockázatait és hozadékait, közvélemény-kutatást tartanak, hogy felmérjék a szerencsétlenséghez és a mentéshez kapcsolódó személyek népszerűségét, írja Carlos Vergara Ehrenberg az *Operación San Lorenzo* című kötetében. Piñera és Golborne népszerűsége az egekben van, míg a bányatulajdonosok Chile legnépszerűtlenebb emberei közé tartoznak.

Bohn és Kemény, a két bányatulajdonos Santiagóban él, ám augusztus 12-én Copiapóba utaznak, hogy interjút adjanak az ország két vezető napilapjának. Nem vállalnak felelősséget, és azt sejtetik, hogy maguk a bányászok okolhatók a katasztrófáért. A chilei kormány szemében rossz pontot szerezve a két tulajdonos pontosan ugyanolyan vörös dzsekit hord, mint a helyszínen tartózkodó hivatalos személyek. „Azok a tökkelütöttek jól alánk tettek – mondja Barra, az elnök megoldóembere. – Miért viseltek ők is vörös dzsekit?” Néhány nappal később Golborne még ennél is súlyosabb hibát vét: azt mondja egy tévériporternek, hogy személy szerint ő rendkívül kevés esélyt lát arra, hogy a lent rekedt bányászok még életben vannak. Golborne aztán gyorsan visszavonja kijelentését, ám – Vergara Ehrenberg szerint – az igazság az, hogy a kormány már titokban előkészületeket végez a legrosszabbra készülve. Ha nem lelnek rá a bányászokra, a kormány lezárja a San Josét, és „szent hellyé” nyilvánítja, ahol többé nem lehet majd bányászati tevékenységet folytatni.

Amikor még a férfiak ércet bányásztak a San Joséban, az asszonyoknak tilos volt belépniük a területre. Úgy tartották, a nő balszerencsét jelent a bányában, ám most a barátnők, feleségek, lányok és lánytestvérek egyre nagyobb csoportja foglalja el a San Esteban Bányavállalat területének kapuja előtti térséget. Amint a nap első sugarai áttörik a ködöt, s megvilágítják a szélfútta placcot, sok nő megvilágosító erejű tapasztalatban részesül, kiváltképpen Carola Bustos, aki a fővárosból érkezett. Nappali megvilágításban válik nyilvánvalóvá ugyanis, hogy a bánya milyen messze

fekszik a civilizációtól. A főkapuhoz vezető keskeny bekötőút szomorúsága szinte csontig hatol; haladni rajta olybá tűnik, mintha egy távoli és reménytelen helyről készült film nyitójelenete lenne. Szembesülnek vele, hogy milyen aprók és düledezők az ott felhúzott épületek, s amikor a mobiljukra tekintenek, látják, hogy férjük vagy barátjuk igazat mondott, ugyanis idefent valóban nincs térerő. Néhány asszony roppant mérges, mert emberük ilyen messzi és láthatóan veszélyes munkát vállalt – hiszen már látják, milyen egyszerű és kezdetleges a bánya, a hegybe vájt lyuk; nem az a biztonságos és rendezett munkahely, amit elképzeltek vagy reméltek. Uruk azt mondta, jól fizet, jobban, mint bármi más, ám az innen nyert vagyonból jól láthatóan alig forgattak vissza valamit a bányába. Voltaképpen csak kizsákmányolják a helyet, nemde? Addig bányászták az aranyat, amíg csak bírták, és az általuk vájt szikla végül rájuk omlott. Néhány asszony dühös magára, hogy hagyta magát megvezetni, hiszen immár nyilvánvaló, pontosan milyenek is a körülmények, amelyeken a mellettük alvó férfi megpróbált szépíteni. Most azonban itt állnak, s újra össze kell tartaniuk a családot, miután a férfiak mindent elbaltáztak. Természetesen nem a saját emberük a szerencsétlenség első számú felelőse, hanem az a két férfi, a bánya tulajdonosai. Minden nőnek saját magának kell megvívnia harcát, hiszen a gyermekeknek szükségük van ezekre a piás, csapodár és *mal genio* szeszélyű férfiakra.

Az anyák természetesen azt érzik, hogy ösztöneik és érzelmeik különböző irányokba húzzák őket. Amikor Elvira Valdivia, Mario Sepúlveda felesége megérkezik Copiapóba, a tizenkét éves Franciscóval és a tizennyolc éves Scarlette-tel azonnal a bánya felé veszi az irányt. Kisvártatva, amikor szembesül azzal, hogy a bánya hivatalnokai és a Carabineros azt üvöltik a pityergő feleségeknek és a kiabáló anyáknak, hogy táguljanak a főkaputól, Elvira ráébred, nem töltheti itt fenn az éjszakát a gyermekeivel. Scarlette inkább lányra, mint nőre emlékeztet, ijesztő tehetetlenségbe süpped, így Elvira megvizsgáltatja egy orvossal, aki nyugtatót ír fel neki. Elvira azt is kiveri a bányavállalatból, hogy fizessék a copiapói főtérre néző szállodai szobájuk árát. Éjszakánként, amikor Franciscóval és Scarlette-tel a szobában pihennek, Elvira mélyen a lelkébe tekint, és erőt kér ahhoz, hogy megóvja gyermekeit a halál és a veszteség gondolatától. Az anyai ösztön megsúgja, hogy a gyereknek arra van

szüksége, elhitessék vele, látja még az apját, jóllehet ez nem könnyű feladat, ha az ember lánya látta azt az óriási hegyet, amely elnyelte a férfit.

Az első napokban azonban a Mario különlegességébe vetett hit segít reménykedni abban, hogy a férfi élve jön ki a bányából. „Tudtam, hogy Mario nem hagyja magát, és nem fog meghalni – idézi fel később Elvira. – Mario az a fajta ember, aki eszik a másik húsából, ha ezt diktálja a túlélés. Ha pedig sarat kell ennie ezért, ezt is megteszi.” Ezekben az első napokban Elvira biztos abban, hogy a férje életben van. „Ha úgy gondoltam volna, nincs remény, akkor sarkon fordultam és hazamentem volna, ugyanis rendkívül higgadt tudok lenni, ha ilyen fájdalmak érnek.” Aggódik azonban, hogy Mario nem szedi a gyógyszert, ami érzelmi kiegyensúlyozottságának megteremtését segíti elő. Elvira immár két évtizedet élt le a „kutyalelkű” férfi hangulatváltozásaival, valamint mindig bizonytalan munkahelyeivel az ország minden pontján. A tanulság az, hogy Mario feltalálja magát, kitör a munkanélküliségből és a depresszióból, s mindig hazatér, hogy megnevettesse Elvirát, és Francesco hőse legyen. Elvira minden este együtt imádkozik a gyerekekkel a hotelszobában.

Mónica Avalos letáborozik a főkapunál, és nem tágít onnan. Az első néhány napban szinte egy szemhunyásnyit sem alszik. Saját elmondása szerint kezd szétesni: azt sem tudja, hol van tizennyolc éves fia, Byron. Már a bányánál volt, amikor eszébe jutott a fia. Isaías, férje barátja megnyugtatja, hogy a fiú jó kezekben, a feleségénél tartózkodik. „Cseppet se aggódj, *la* Nati vigyáz rá. Nincs nála ruha, de majd szereznek neki.” Mónica másik fia, César Alexis arra ösztökéli anyját, menjen haza, fürödjön le, és pihenje ki magát, ám Mónica nem áll kötélnek. „Nem érdekelt a fürdés, nem érdekelt az evés, nem érdekelt semmi. Semmi. Semmi. Mindenki azt mondta, erősnek kell lennem, de én nem voltam rá képes.” Az első éjszakát a bányánál tölti, mindössze néhány percet alszik egy palaszürke sziklán; a második éjjel rálel egy fa raklapra, s azon gömbölyödik össze. Még mindig ugyanazt a melegítőnadrágot viseli, amelyik akkor volt rajta, amikor Florenciónak főzte azt a levest, amit a férfi végül soha nem fogyasztott el. Egy másik éjszaka ébren találja, miközben csillagfényben álldogál a hegyen, aztán leül az egyik tégla alakú sziklára, behunyja szemét, s elalszik, majd amikor újra kinyitja, immár nincs magánál. Alva jár. Önkívületi állapotban járul oda a hegyhez, amely a

gyomrában rejti férjét; *sonámbula,* akinek tudattalanja a föld köves felszínén lépésről lépésre közelebb viszi a bérchez.

A tizenéves César azonban erős marad, s megpróbál bátran és felelősen viselkedni: többek között mindennap eljár az iskolába, de a bányához is kimegy. Harmadikos középiskolás, délután ötkor érnek véget az órái, kivéve, ha előbb elkéredzkedik. Utána a bányába indul, olykor azzal a járattal, amelyet a copiapói önkormányzat indított a családtagoknak. Ha nem éri el a buszt, stoppol. Az első pár napban senki sem tudja az iskolában, hogy César apja is a szerencsétlenül járt bányászok között van, de végül az iskola igazgatója megtudja a hírt. Maradjon ki az iskolából akár egy hónapra is, mondják neki. „De én nem akartam hiányozni, mert akkor nagyon lemaradtam volna, és a vizsgák sem sikerültek volna olyan jól.” Így tehát César Alexis Avalos, a bányában rekedt Florencio Avalos elöljáró fia mindennap eljár az iskolába. Amikor kicsöngetnek, a bánya felé veszi az irányt, hogy megnézze anyját, és érdeklődjön a hírek után, majd stoppal visszamegy Copiapóba, így másnap reggel újra az iskola padját koptatja. „Apám csupán egyetlen dolgot akart – meséli később –, hogy járjak iskolába.” César eleget tesz apja kívánságának, és a szüleitől ellesett felelősségtudat és kemény munka szerint éli napjait, talán mert ezzel kimondatlanul is azt erősíti, hogy apja még életben van.

Ekkorra már kellő makacsság szükségeltetik ahhoz, hogy valaki elhiggye, a harminchárom férfi él, s egy nap a saját lábukon vagy segítséggel, de kisétálnak a bányából. Az egyik Santiagói újság mindössze 2 százalékos túlélési esélyt jósol nekik. Egy másik sajtóorgánum szerint csupán hetvenkét órát élhetnek a föld alatt, ezt az időintervallumot pedig már kétszeresen is túllépték. Carmen, Luis Urzúa műszakvezető jó kifejezőkészségű, költői vénájú és mélyen vallásos felesége már azzal is szembesült, hogy a férjét halottnak nyilvánították: „A *jefe de turno* éppen felfelé tartott Lobosszal, amikor az omlás történt – mondja neki valaki nem sokkal azután, hogy a bányához ér. – A kocsit összenyomták a lezúduló sziklák. Mindketten meghaltak.” Carmen azonban nem hajlandó elhinni azt, amit hall, így visszavág: „Ha meghalt volna, már kihozták volna a holttestét a kürtőn át!” Mindenesetre mélyen felkavaró, ahogy az elmúlással kapcsolatos igék és főnevek lebegnek a bánya bejárata felett. *Están muertos.* Halottak. *Murierion.* Meghaltak. A kórházban is megismétlik ezeket a kifejezéseket: „Meghaltak.” Ezt Alex Vega feleségének, Jessicának

mondják, aki a sokkoló hír hallatán eszméletét veszti. A halálfélelem azzal fenyeget, hogy felemészti a Carmen köré gyűlt nőket, mint például a feldagadt szemű, kócos hajú, alvajáró Mónica Avalost. Nem, nővéreim, ne higgyetek annak, amit mondanak, tartsátok meg hiteteket, mondja nekik. „Imádkoznunk kell.” Carmen, aki katekizmusórákat ad felekezeténél, most előveszi ezüst rózsafüzérjét – „mindig magamnál hordom” –, majd néhány másik, kört alkotó asszonnyal imába kezd a hideg éjjelen. Néhány nappal később észreveszi a Candelariai Szűz apró gipszszobrát, amelynek eredetije az egyik copiapói kápolnában található. Ez utóbbira a 18. században leltek rá a közeli Andokban: a nőalakra, aki csodatétel útján egy tenyér nagyságú kőben jelent meg. A gipszből készült másolatok mindenhol feltűnnek az északi bányavidéken, s most Carmen és a többi asszony eltökéli, hogy szentélyt emelnek a Remény Táborában, amelynek középpontjába Jézus anyjának ezt az egyszerű ábrázolását helyezik. Ekkora már a helyi önkormányzat tábori konyhát állított fel, hogy élelmezze a szerencsétlenül járt bányászok hozzátartozóit. A nők ide, a sátor mellé építik fel kegyhelyüket. Néhány követ helyeznek el a gipszfigura mellé, majd a szobrot kartondobozba rakják, hogy a szél ne fújja el a gyertyákat. „Olyan helyet alkottunk, ahová bárki elmehetett, és kisírhatta magából bánatát, ahol imádkozhattak a bányászokért, s ahol megfeledkezhettek arról is, hogy talán már halottak” – meséli Carmen. Téli sapkában, gyapjúpulóverben és óriási parkában térdepelnek Szűz Mária képmása előtt, majd a Szentolvasót imádkozzák: előbb a Hiszekegyet, majd a Miatyánkot és az Üdvözlégyet – az „áldott vagy te az asszonyok között” sort kórusban suttogják.

Több szentély is feltűnik a hegyen, közülük számosat egy-egy bányásznak szentelnek, s a körülötte égő gyertyákat a lecsöpögő viasszal ragasztják a kövekhez. Olybá tűnik, az imádság maradt egyetlen mentsváruk az egyre tapinthatóbb reménytelenség és a végzet ellen. André Sougarret leállítja a járaterősítő csoport munkáját. A Rámpát blokkoló szürke kőfal felületére ráfújt jelzések alapján megállapítják, hogy az óriási és pusztító, a bánya szívét átfúró „megablokk” még mindig mozog. A felhőkarcoló nagyságú szikladarab lefelé csúszik: bármely percben újabb omlás várható. Még aznap este Gilborne és Sougarret közös sajtótájékoztató keretében jelenti be, hogy a bányát lezárják. Senkit sem engednek le, és a bejáratot elföldelik. A sajtótájékoztató utáni, a bányászok hozzátartozóival történő, érzelmileg megviselő találkozót követően Sougarret visszatér a

hotelbe. Éjfélkor álomba is merül, ám negyed egykor telefonhívás ébreszti. Hurtado van a vonal másik végén, aki elmondja, hogy a második fúrólyukkal elérték a felszíntől számított 504 méteres mélységet, ami azért még jó 200 méterrel a Menedék fölött van.

Miközben Sougarret ismét a bánya felé tart, a Terraservice eredménye elterjed a többi fúrócsapat soraiban, így azok is leállnak a munkával, hiszen csendre van szükség, hogy a beillesztett acélcsöveken keresztül hangok után hallgatózzanak. Augusztus 15-ről 16-ra, vasárnapról hétfőre virradó éjjel van, tíz nappal az omlás után. A Terraservice csapata hallgatózik: ritmikus zajt, kopogtatást hallanak. Hurtado megkéri az egyik rendőrt, ő is tapassza fülét az acélcsőre:

– Maga is hallja?

A rendőr igennel felel. Kisvártatva Sougarret is a helyszínre érkezik, és ő is hallgatózik. Nem biztos abban, hogy amit hall, az ember keltette zaj. Éjjel egykor egy kamerát bocsátanak a lyukba. Vastag ködtakaró borítja a bánya területét, s éles szél fütyül – amit Hurtado baljós jelnek vél. Reggel hatra a kamera végre leér. A Belügyminisztérium által lefektetett előírások értelmében csupán a kamera kezelője és Sougarret tekintheti meg a képet. Sougarret azonban hamar odaengedi a többi Terraservices alkalmazottat, hogy ők is lássák, mi van odalenn. Semmi. Csupán egy üres tárna vagy *socavón,* amelyből már kinyerték az ércet. És a kopogó hang?

„A szuggesztió hatalma – mondja Sougarret. – Annyira akartuk, hogy valaki legyen ott, hogy olyan hangokat hallottunk, amelyek voltaképpen nem is léteztek.”

Telnek-múlnak a napok, és a pesszimizmus egyre csak nő, ami azzal fenyeget, hogy a legeltökéltebbeket, a bányászok feleségeit és barátnőit is eléri. Susana Valenzuela, Yonni Barrios élettársa azt a hírt kapja a Remény Táborában tartózkodóktól, hogy a férfi valószínűleg már halott. Susana járt a bányánál Martával – Yonni feleségével –, ami meglehetősen furán vette ki magát, hiszen Marta családja is ott volt, köztük azok a felnőtt gyermekei, akiket még azelőtt szült, hogy Susana találkozott volna Yonnival.

Később, immár otthonában, Susana kávéval kínálja Martát, miközben az a bányából származó hírekkel traktálja, amelyek nagyon elkeserítőek.

– Nézd – kezdi Marta –, eddig tartott a te szereped. Azért jöttem, hogy ezt elmondjam neked. Mert Yonni meghalt. Add ide a holmijait.

Marta Yonni okmányait, kiváltképpen a bérpapírját akarja, hiszen ez alapján kaphatja meg a férje halála után járó pénzt a bányától és a kormánytól. Susana végighallgatja, és közben azt gondolja, Yonni nem halt meg, ez a nő meg bolond, de ha a férfi papírjait akarja, ám legyen. Az anyagi dolgok nem jelentenek neki semmit, egész életében keményen dolgozott, van megtakarítása és nyugdíja is, érdekli is őt! Ám amikor felfelé indul a hálószobába, ahol Yonnival alszanak, egyszer csak megtorpan.

– Mutasd meg Yonni holttestét, és megkapod, amit kívánsz. Bizonyítsd be, hogy halott – mondja szárazon.

– Te tényleg nem vagy magadnál – feleli Marta Susana szerint, mert Marta még azt is tagadja, hogy ez a beszélgetés lefolyt kettejük között. – Hogyan szedjem ki a bányából? Mi vagyok én, talán valami Superman?

Végül is mindenki úgy tudja, Yonnit a hegy gyomrában érte a vég.

– Ha halott, akkor csak tartsd meg a pénzt, nekem nem kell, de add nekem a testét, hogy virraszthassak mellette – mondja Susana.

– Erről a nővéreivel kell beszélned – feleli Marta Susana szerint.

– Takarodj innen! Menj el, és soha többé be ne merd tenni a lábadat ebbe a házba! – kiabálja Susana.

Amikor Susana elmegy a bányához, ott azt hallja, hogy a bányászok mind odavesztek. Fültanúja, amint Yonni egyik rokona arról beszél, beszerzi a férfi halotti bizonyítványát. Úgy emlékszik vissza azokra a szörnyű napokra, hogy emberszámba sem vették, hiszen viszonya a bűnös, csélcsap, jól kereső férfivel megszakadt, és immár nincs semmi jelentősége. Yonni rokonai talán afféle igazságtételként értelmezik a dolgot: Susana manipulálta Yonnit, a férfi szeretetéhségének ára a fizetése volt, ám most halott, így a nő sem tud már többé semmit elvenni tőle. Susana azonban úgy érzi, Yonni él. „Ott volt lenn, az életéért küzdött. Nem volt túlságosan jóképű, de... – meséli később, s hangja könnybe fúl. – Küzdött. Láttam, ahogyan ott van lenn, sárba temetve.” Susana úgy képzeli el, hogy Yonnit ugyanaz a szürke iszap borítja be, amelyet mindig otthon tisztított le cipőjéről és ruhájáról.

– Mindenki meghalt – hallja megint. Aztán hazamegy, a padlóra veti magát, és sírni kezd. „Úgy éreztem, meghalok.” Majd hirtelen egy hangra lesz figyelmes. „Chana” – mondja a hang. Yonni szólítja így Chanának. „Esküszöm urunk, Jézus Krisztus anyjának nevére, esküszöm, hogy hallottam” – mondja. Susana oly hevesen szereti az eltűnt Yonni Barriost,

hogy szerelmét a közös otthonuk hangjaiba és tárgyaiba vetíti ki, így „csodák” seregének szemtanúja lesz, ami áhítattal tölti el, tudniillik szerinte minden egyes csoda a Szentlélek jelenlétére utal. Úgy érzi, az egész ház remeg, ám amikor megkérdi a szomszédokat, vajon földrengés történt-e, azok nemmel felelnek. A Yonninak felállított kicsiny szentélyen elhelyezett gyertyák lángjai maguktól kialusznak, majd újra meggyulladnak. Aztán egy nap, amikor éppen hazaér a bányából, látja, rendőrök állnak az otthona előtt. A szomszédok azt mondják, ők hívták ki a Carabinerost, mert hangokat hallottak kiszűrődni, mintha valaki éppen szétkapná a házat – azt gyanították, betörő jár benn. Amikor azonban Susana kinyitja az ajtót, és belép, mindent a helyén talál. Meg van győződve arról, hogy a hangok Yonni szellemének tudhatok be, aki üzeneteket közöl vele: *Chana, élek! Küzdök, ne tegyél le rólam!* A később hozzá látogató pszichológusnak beszél ezekről, de másnak nem: „Még csak az kéne! Azt hinnék, hogy megbolondultam.”

Mások is furcsa, látszólag természetfeletti jelenségekről adnak számot. Az egyik bányász telefonjáról hívás érkezik otthonába, jóllehet a férfi a hegy gyomrába van zárva, és nála van a telefonja is. Egyesek azt állítják, látták a harminchárom férfi szellemét, amint Észak-Chile felett bolyongtak. Copiapó II. János Pál pápa nevű városnegyedében, ahol sok bolíviai menekült él, Carlos Mamani egyik szomszédja azt állítja, egyik éjjel látta a férfit az előkertjében. A bolíviai ayamarák körében az a hit dívik, hogy a halálhoz közel álló ember szelleme a halál beállta előtti pár éjszakán kísért. A szomszéd elmondja Veronica Quispének és anyjának, hogy egyik éjszaka látta Carlost, amint Veronica háza előtt üldögélt. Carlos félrecsapott sildű sapkában volt, ám amikor a szomszéd felé tartott, hogy váltson vele néhány szót, a jelenés eltűnt. Veronica és anyja dühbe gurul, hiszen egy aymarának mindez csak egyet jelenthet: Carlos haldoklik. Miért mondja ezt nekünk, vonják felelősségre a szomszédot. Hagyja abba a mocskos történeteit!

A csodák és a szellemlátás története gyorsan bejárja a bányászközösséget. María Segovia elképzeli, amint öccse bátor kifejezést ölt magára. A csendes Darío Segovia szögletes arcával és sztoikus természetével, a bennszülött harcos nyers fellépésével. Valaha kisfiú volt, akinek szüksége volt arra, hogy nagyhangú nővére kiálljon mellette. María a sátrából jól hallja a Daríót és a többi harminckét bányászt kutató fúróberendezések hangját. Immár számtalan család veszi körül, testvérek,

unokatestvérek az ország átellenes pontjából, valamint a közeli Vallenarból és Calderából, ahol az ottani bányászcsaládok pontosan tudják, milyen érzés várni, miközben eltűnt férfiak után kutatnak. A Remény Táborában már több mint ezer ember zsúfolódott össze, akik közül jó néhányan imádkoznak. „Mintha Jeruzsálemben lettünk volna” – emlékszik vissza Jessica Chilla, Darío élettársa.

María Segovia rendszerint a gyarapodó sivatagi város fölé kapaszkodik, hogy a bátyját kereső fúróberendezések hangját hallgassa. Lassanként ki tudja venni a különböző fúrók hangját, és megismeri az azokat működtető csoportok szokásait is: milyen a gyémántfejű fúró hangja, és mikor van műszakváltás. Éjjel mindegyik fúrócsapat apró fénypontként világít a koromsötét sivatagi éjszaka tintaszínű égboltja alatt. A fúrók hangja és a körülöttük lévő fény megnyugtatja Maríát. Néhány nap múlva az egyik fúróberendezés leáll, majd kisvártatva egy másik is. Órákon át semmilyen neszt sem hall. María felmászik a közeli csupasz, sziklás hegyre. Amikor felér a bércre, nyugtázza, hogy a fúrók nem köpnek porfelhőt. Leereszkedik, majd elterjeszti a hírt a táborban. Néhány nő a főkapunál elhelyezett őrbódéhoz szalad:

– Leállítottátok a fúrást! Leállítottátok a fúrást!

Az asszonyok éktelen ricsajt csapnak a főzésre felhozott fazekakkal és serpenyőkkel. Végül Golborne jelenik meg a kapunál. Nem, nem állították le a fúrást, csupán az egyik gyémántfejű fúró tört el, mondja. María Segovia többször is felkapaszkodik a tábor mellett tornyosuló hegyre, hogy ellenőrizze a fúrókat, és hogy vajon Golborne betartja-e az ígéretét. Ötvenkét éves, mégis úgy megy fel a hegyre, mint egy cserkészlány, nyomában a többi asszonnyal. „Mintha vadpumákká vedlettünk volna” – meséli María.

Végül Cristián Barra utasítására rendőröket állítanak a hegy aljába, megakadályozandó, hogy az asszonyok felmásszanak. Ám amikor María Segovia úgy dönt, megint ellenőrzi a fúrók munkáját, az ott posztoló rendőr, meglátva a közeledő nőt, mégis félrenéz. María felér a csúcsra, szeme elé tárul a majdnem függőlegesen álló fúróberendezések látványa, és meglátja a kemény dioritból származó porfelhőt is.

Bizonytalan, botladozó léptekkel jön lefelé, s odamegy a sátrakhoz, ahol három bányász hozzátartozói táboroznak együtt. A Segovia-Rojas táborban, ahol a három unokatestvér, Pablo Rojas, Esteban Rojas és Darío Segovia

családja várakozik és olykor alszik is, korántsem eseménytelenek az éjszakák. A csillagok fénye vagy a köd leple alatt énekek szállnak, olykor a *„¡Chi-chi-chi, le-le-le, mineros de Chile!”* rigmus is felhangzik. Időnként régi történeteket is mesélnek, amikor a három, immár a negyvenes éveiben járó unokatestvér olyan kicsi volt, hogy még folyt víz az azóta kiszáradt folyóban.

8.
Pislákoló láng

Az első órák, amikor is meghallják a feléjük irányuló fúrás hangját, egyszerre telnek megnyugvással és a lázas készülődés jegyében. Víctor Segoviának nem jön álom a szemére, csak bámul bele a sötét éjjelbe és épp ugyanolyan sötét pitymallatba. Augusztus 9-én, hétfőn hajnali négy órakor végül álomba sodródik. Otthon van, az ágyában alszik, majd hirtelen meghallja, amint a lánya szólítja: egy pillanatra világos és nyitott térben van, távol a bánya megpróbáltatásaitól, ám aztán kinyitja a szemét, és a kartondobozon találja magát a Rámpán, nem messze a Menedéktől. Újra félelem és sóvárgás keríti hatalmába. De legalább két különböző fúrás tart feléjük. Néhány órával később lejegyzi naplójába az egyre élénkülő hangulatot: „Kicsit megnyugodtunk. Idelent lassanként családdá válunk. Testvérek és barátok vagyunk, hiszen efféle dolog nem történik kétszer az életben.” Mindahányan megjelennek a napi imádságon, amelyet ebéd követ: ezen a napon egyetlen keksz, egy kanál tonhal, majd egydecinyi sűrített tej. Evés után valaki első ízben arról beszél, hogy be kellene perelni a bánya tulajdonosait, amiért ilyen szenvedésre kényszerültek hanyagságuk miatt. Ez a kérdés az elkövetkező napok fő témája lesz. Juan Illanes, a délről származó, művelt technikus azt javasolja, ha kiszabadulnak, mindenki tegyen lakatot a szájára, csak az ügyvédjüknek nyilatkozzanak a szerencsétlenségről, így jobb eséllyel indulnak a bányatulajdonosok elleni perben. A negyvennégy éves Esteban Rojas robbantómester dühösen reagál.

– Mi végre beszélünk pénzről és ügyvédekről, amikor még mindig idelent vagyunk? – teszi fel a kérdést. – Ez őrültség!

Valóban téboly a fenti problémákkal foglalkozni, amikor az ember még mindig a föld alá van temetve, és már alig pislákol benne az élet. „A fúrás rendkívül lassan megy – írja Víctor Segovia néhány órával később. – Istenem, mikor szabadítasz már meg ettől a csapástól? Erős akarok lenni, de már semmim nem maradt.”

Omar Reygadas megjegyzi, mintha a levegő egyre nehezebb és melegebb lenne. Korábban úgy tűnt, a Menedék melletti járatban mozog a levegő, ám most áll, így a férfi egyre nehezebben lélegzik. Hosszú, ősz tincsek

vegyülnek a hajába a homloka fölött, ennélfogva egyszerre néz ki idősnek és fiatalnak. Most azonban lassanként érezni kezdi mind az ötvenhat éve súlyát.

– *Estoy mal, estoy mal* – mondogatja. Rosszul vagyok, nem kapok levegőt. – Vajon csak a képzeletem játszik velem, vagy tényleg nincs semmi légmozgás? – kérdi a másik idős férfit, Franklin Lobost. Annak azonban megvan a maga baja: az egyik teherautóban lelt gumiszőnyeggel polcolja fel a térdét, ami még profi focista korában sérült meg. A magas páratartalomtól fáj az ízület, néhány napja pedig egy kis patakocska jelent meg az alvóhelyén, az egész kuckót merő sárrá változtatva.

– A lehető legszárazabban kell tartanom a térdem – mondja a többieknek.

Franklin hallja Omar kérdését, és igennel felel. A levegő nehezebb, és úgy tűnik, leállt a légmozgás. Talán egy elfeledett járatot vagy tárnát tömött el a folyamatosan hallatszó sziklaomlás. Omar mély levegőt vesz a Menedék egyik oxigénpalackjából, ám a készülék nem működik. A hatvanhárom éves Mario Gómez, aki két ujját elvesztette balesetben, használta a készüléket, mert a hosszú bányászélete alatt kialakult szilikózisa gyötörte, s állapotát csak tovább rontotta az immár kevesebb, mint 100 kalóriát tartalmazó étkezés is.

A fúrás másnap, augusztus 10-én, kedden sem marad abba. A déli imádság azzal ér véget, hogy ma van a Bányásznap, ami nemzeti ünnepnek számít Chilében. Szent Lőrinc napján ülik meg, hiszen az ezeréves katolikus hagyomány szerint ő a bányászok védőszentje. Ilyenkor a bányatulajdonosok prémiumot fizetnek a bányászoknak, és nagy ünnepséget rendeznek, amelyre a hozzátartozók is hivatalosak. Ma azonban nem lesz semmiféle ünnep, de azért szólnak néhány szót becsületről és munkáról, majd arra gondolnak, milyen büszkének kellene lenniük, hogy bányászok. Chile az életüket kockára tevő és a hegyek gyomrában senyvedő férfiak munkájára épült, így a bányászat teljesen összefonódott az ország identitásával: Pablo Neruda az északi bányászok nehéz sorsát énekelte meg, az iskolában pedig kötelező olvasmány Baldomero Lillo *Sub Terra* című kötete, amely 20. századi bányásztörténetek gyűjteménye. A San José bányászai éheznek a Bányásznapon, ám büszkeséggel vegyülő szenvedésük érzése arra ösztökéli őket, beszélgetésüket azzal zárják, hogy közösen eléneklik az ország himnuszát.

Víctor Segoviát megérinti, amint a harminchárom éhes bányász együtt dalolja a himnuszt. „Néhány pillanatra teljesen elfeledkeztem arról, hogy a hegy gyomrába vagyok zárva” – írja naplójába, ám a szabadságérzés múló illúzió csupán. Amint telnek az órák, a fúrás zaja egyre erősödik, olykor teljesen eltűnik, de azt nehéz megállapítani, pontosan melyik irányból érkezik. Lassanként el is hal a sziklában. Merre tart? Feléjük? Néhány bányász Mario Gómezzel téglányi fadarabokat szorít a járat sziklafalához, majd rátapasztják fülüket, és azon hallgatóznak, hogy megállapítsák, pontosan honnan jöhet a fúrás hangja. Amint az a lehetőség erősödik, hogy a fúrás nem éri el őket, Víctor újfent az életéről elmélkedik. Soha nem járt a Copiapót övező völgyeken kívül, de nagy rokonsággal rendelkezik; egyre több családtag jelenik meg szomorú gondolataiban. Naplójában hosszú listát készít a házassággal szerzett különböző rokonairól, unokatestvéreiről, nagybátyjából, végül kereken harmincöt embert számlál össze, beleértve azokat az elszakadt lelkeket is, akikkel már évek óta nem beszélt. Az olvasó bocsánatát kéri, hátha kifeledett valakit, hiszen most „majdnem féleszűnek számítok”.

Amikor a fúrás hangja nem túl hangos, és ők sem beszélnek, Víctor és a Menedék közelében tartózkodó férfiak váltakozó, olykor felhangzó, majd elülő morajra lesznek figyelmesek. Nem a falakból jön, nem is távoli sziklaomlás hangja, hanem magából a Menedékből ered, de van olyan hangos, hogy Víctor megemlíti naplójában. Akkor még nem tudja, hogy erre tudományos szakkifejezés is létezik, mégpedig a *borborygmus* (gyomorkorgás), amelyet a gyomorban és az emésztőrendszerben lévő izmok keltenek, hiszen táplálék híján működnek. A furcsa hangot a néhány órával korábban elfogyasztott kevés táplálék indukálja, amelyet az üres gyomor még jobban felerősít. Minden összehúzódás jól hallható mindenki számára, amitől csak még többet gondolnak az evésre.

A Menedékben található asztalon egyesek dámáznak, amihez kartondobozból készítettek figurákat és táblát. Később Luis Urzúa, aki azon aggódik, hogy az összezárt, tétlen emberek előbb-utóbb egymásnak esnek, dominót készít a kisteherautójában található elakadás-jelző háromszög fehér keretéből. A Rámpán feljebb, a 105. szinten, ahol Luis és a technikusok fészkelnek, Juan Illanes azon van, hogy tartsa a lelket a *viejó*kban. A mély

hangú, egy tévébemondóval vetekedően tiszta és magabiztos beszédű Illanes elég művelt, és eleget utazott az országban ahhoz, hogy érdekes történetekkel szórakoztassa a többieket.

Kényszerű böjtölésük hatodik, hetedik és nyolcadik napján Illanes rendszerint az ételekről mesél.

– Láttatok már sülő bárányt? Nyárson, szabad tűz felett? – kérdi a köré gyűlt embereket, akik kartonból és Luis Urzúa kisteherautója mellett fellelt vászondarabokból hevenyészett „ágyaikon" üldögélnek. Néhányan igennel felelnek, láttak már nyárson sülő bárányt.

– Rendben, de egyszerre hatot is?

Talán kínzásnak hathat, ha valaki ételről beszél az éhező férfiaknak, mégsem mondja senki Illanesnek, hogy állítsa le magát, így ő tovább meséli a hat nyárson sült bárány történetét.

– A pampán történt, Puerto Natalesnél – mondja a bányászoknak, tudniillik éppen a hadseregben szolgált 1978-ban, amikor az ország majdnem háborúba keveredett Argentínával. – Ötven tartalékossal voltunk ott 1200 méterre, nem is, inkább olyan 800 méterre az argentin határtól.

Karácsony volt, a bőséges étkezések ideje, de nekik „csak hadi élelmük volt", ízetlen fejadagok, ami a frontszolgálatra kivezényelteknek jár. Az egyik katona, egy helyi fiú megszólalt: „Mi nem így ünnepeljük itt a karácsonyt. Ilyenkor hatalmasakat zabálunk." Ekkor egy másik katona észrevette a közelben legelésző lovakat.

– Argentin paripák voltak, hatalmas fejű, loncsos, igazán csúf állatok – meséli a nevetgélő Illanes.

„Talán kezdhetek ezekkel valamit" – mondta az innen származó, gauchoképű katona, majd eltűnt a sűrű éjszakai sötétségben.

– Másnap reggel, amikor felébredtünk, egy *tucat* megnyúzott és letisztított bárány volt két nyársra húzva – meséli Illanes bányásztársainak, akik közül néhányan már vigyorognak. Hat bárány, mindegyik hosszú fémnyárson, amely két tartóbot között volt kifeszítve. – Mindahányan tűzifáért indultunk – meséli, hogyan gyűjtöttek gallyakat a kopár pampán. – Kisvártatva szép kis tüzecskét gyújtottunk, hatalmas parázshegyet emeltünk. Bizony ám, *Chiquillos,* gyönyörű volt.

Illanes sóhajtásokat hall maga körül, hiszen mindenki elképzelte, milyen lehetett a ropogó tűz és a nyársakról csepegő zsír, ám a férfi még nem fejezte be a történetet. Mert egyszer csak, folytatja, az egyik gaucho katona

előkapott egy szütyőt, majd szőke dohányt és cigarettapapírt adott mindenkinek, hogy megsodorják a paraszt stílusú cigijüket.

– Egy szó mint száz, *Chiquillos,* feledhetetlen karácsony volt ez.

Illanes olyan részletekbe menően mesél, hogy minden bizonnyal igaz történetet ad elő, s a halovány fényben lassú elbeszélése olyan légkört teremt, mintha csak egy régi rádiójátékot hallgatnának. Egy másik katonahistóriával is előhozakodik, ami szintén délen esett meg, amikor lóháton járta a chilei pampát, és találkozott a *dihueñe* nevű gombafélével. Azoknak az északiaknak, akik száraz éghajlaton nőttek fel, és soha nem találkoztak ilyen csemegével, Illanes leírja, milyen is volt: „A fák ágain, különösen a suhanc patagóniai tölgyön növő gombák.” Narancs- és mézszínű, mogyoró nagyságú, édes nedvvel a közepében.

– Ott vagyok tehát lóháton, flangálok a pampán, amikor is egyszer csak meglátom ezt az alig kétméteres fácskát. Az összes ágát, a tövétől a hegyéig *dihueñe* borította. Annyi volt rajta, hogy nem is láttam pontosan magukat az ágakat. Mindegyik alma nagyságú volt.

– Na ne!

– Hazug!

– Így volt! Akkora és olyan *riquísima,* mint egy alma. És *viejos,* hadd mondjam el nektek azt is, hogy ettem belőle. Mivel szivacsos szerkezetű és könnyen emészthető, soha nem érzi az ember, hogy nagyon teletömte a bendőjét.

Illanes végigmondja a történetét, és senki nem kéri, hogy hagyja abba, ne beszéljen ételről.

– Amikor éhes az ember – mondja hallgatóságának visszaemlékezve a pampán töltött napokra –, mindennek finom íze van.

Isteni látomása óta és miután ráébredt, hogy erősnek kell lennie bányász testvéreiért, Omar Reygadas lett a mókamester. Isten velünk van, mondja el újra és újra. Ám az éhség napjai során a fúrók hangja utáni hallgatózás keltette érzelmi hullámzások elkezdik felőrölni az erejét. Omar ötvenhat éves, amely kor immár Damoklész kardjaként lebeg felette, ha a testében szétáradó fájdalomra gondol. Először úgy érzi, mintha valami szorítaná a mellkasát, majd égő érzés járja át a karját, végül pedig alig bírja mozgatni a fájdalom gyötörte végtagot. Úgy hiszi, szívrohama van, és elképzeli a saját

halálát, s azt is, hogy a holtteste milyen gyorsan oszlásnak indul. Amint a Rámpán elnyúlik, halálfélelme egyre csak fokozódik, mintha az őt körülvevő nehéz levegő láthatatlan fojtogató kézzé vált volna. Hirtelen azonban légáramlatra lesz figyelmes. Hűvösebb. Friss fuvallatot érez. Felül, előveszi öngyújtóját, meggyújtja, majd figyeli, meghajlik-e a láng: igen, a Rámpa felfelé tartó része irányába hajlik. Valahonnan a bánya mélyéről indul a légáram. Talán levegőt pumpálnak a hegybe. Vagy az egyik fúró túlságosan mélyre fúrt. Omar értesíti a többieket felfedezéséről, s kisvártatva néhány bányásszal együtt felfedezőútra indulnak a bánya mélyére, hogy megtalálják, honnan ered a légáramlat. Mindenkit felvillanyoz a gondolat, hogy fúró vájta lyukat találhatnak, amelyen keresztül kapcsolatba léphetnek a külvilággal. A 80. és a 70. szinten is úgy találják, a levegő még mélyebbről jön. Végül belépnek a „60. szint dél” elnevezésű járatba, ahol a láng immár nem hajlik el, sőt bizonytalanul pislákol, majd kialszik: nincs elég oxigén az égéshez. A „60. szint észak” nevű ponton ugyanez játszódik le. Mélyebbre, egészen a 40. szintig hatolnak le, ahol a láng ide-oda hajlik: van légáramlat, a levegő frissebb, de végül a láng mégis kihuny. Megvizsgálnak számtalan sötét járatot és nyílást, de nem találják azt a pontot, ahol a légáramlat belép a bányába. Ám a keresés közben valami váratlan dolog történik Omarral: enged a mellében lévő szorítás. A gyenge légáramlatnak köszönhetően: „Újra kaptam rendesen levegőt. És amikor visszamásztunk a Menedékhez, a fuvallat végig velünk maradt.”

A Menedék mellett megpillantja José Henríquezt, a Pásztort, és elmondja neki, mit tapasztalt, hogy a szellő még mindig jár.

– Honnan jöhet? – tűnődik a Pásztor. – Az összes tárna el van tömődve. Nincs fúró, ami átjut rajta.

– A harmincnegyedik bányász, a kis pajtásom – feleli Reygadas. – Nem hagyott el minket.

A harmincnegyedik bányász minden bányász lelke, aki már végzett fárasztó munkát; Isten szelleme, aki védelmezi őket.

A hűvösebb légáramlat mindennap pontban hat órakor érzékelhető. „A szellőcske *(vientecito)* megjelent, és hűvöset hozott nekünk.” Omar eltökéli magát, ha kijut innen, elmondja a világnak, mit tapasztalt. „Nem lehet egyszerűen csak megfeledkezni róla.” A bányában eltöltött hosszú évek ellenére nem tud kézzelfogható magyarázattal szolgálni, csak arra tud

gondolni, Isten fúj be egy kis levegőt a bányába. Ám ha mégsem csodát tapasztal, hanem egy újabb omlás nyomán keletkezett egy légkürtő, az sem számít. Hiszen ő a pislákoló lángban újra valami istenit látott; Isten lehelete életben tartja, oxigént juttat meggyötört tüdejébe. Megnyugszik, könnyebben lélegzik, jobban érzi magát.

A fúróberendezés hangja tovább hallatszik, majd olykor órákra is elhal. Ilyenkor kegyetlen csend támad, s a férfiak jól hallják egymás lélegzetét és krákogását. Amikor a fúró leáll, Edison Peña, az önjelölt atléta ezt gondolja: *Őrület!*

– Mi a fészkes fenét csinálnak ezek ott fenn? – kérdi egy férfi Edison mellett. Ő is ugyanezt a kérdést teszi fel magának. Roppant érzékeny és jó előadókészségű férfi, aki már akkor is az emberi lét abszurd ciklusait boncolgatta, mielőtt a kőfal elzárta volna a Rámpát. Korábban már többször is eluralkodott rajta az oly mértékű búskomorság, hogy kis híján maga ellen emelt kezet, így minden egyes alkalommal, amikor elindult lefelé a bányába, úgy érezte, mintha beteljesedne a sorsa. „A halál gondolata mindig ott motoszkált a fejünkben. Én tudtam, és mások is tudták. Ha megpróbálod elmagyarázni a kívülállóknak, nem fogják megérteni. Úgy néznek majd, mintha tudományos-fantasztikus filmről beszélnél.” Edisont bármely rendes bányabeli munkanap azzal az egzisztenciális igazsággal szembesítette, amellyel a legtöbben csak életünk végén találkozunk: hogy mindnyájan meg fogunk halni. A halál mindig leselkedik ránk. Talán *most* ütött az órája, véget ért a várakozás: erre gondol, kiváltképpen, amikor a fúróberendezések zaja elül, s a bánya tárnáira és járataira csend telepszik két, esetleg három órára. *Nem fúrnak le hozzánk. Feladták!* Négy óra is eltelik. Öt. Viszonylag éber és jól forgó harmincnégy éves elméjével saját tapasztalatból tudja, milyen pokoli érzés emberi lénynek lenni, hiszen tisztában van vele, hogy épp az élet és halál közötti metaforikus út kellős közepén került csapdába: félúton az élet ragyogó napsütéséből a halál állandó vakságába és süketségébe vezető ösvényen. „Ürességet éreztem. Vákuum keletkezett a testemben” – meséli később. Néhány bányásztársa megszólaltatja a járművek dudáit, hogy tudassák, még életben vannak. Edison hallja a kürtök dudálását, és ezt gondolja: *Milyen ártatlanok, milyen naivak ezek az emberek. Hétszáz méterre vagyunk a felszíntől! Senki sem*

hallhat bennünket! Senki! A bányászok közül leginkább talán Edison érzi a sors kezének súlyát, mintha csak valami lény lakozna háborgó gyomrában, amely lassanként kioltaná az életét. Eltelik nyolc óra. Kilenc. Nincs fúrás. Senki sem jön értük. Edison megpróbál birokra kelni az egyre növekvő belső ürességgel, ám nem megy: leveti magát a Menedék padlójára, forog körbe, a szeme kifordul. Bányásztársai úgy hiszik, eszét vesztette.

Az igazság azonban az, hogy Edison már akkor is afféle elmeháborodott volt, mielőtt a bányába jött volna dolgozni. Ez nem Mario Sepúlveda extrovertált, szószátyár tébolya volt, hanem inkább sötét, magányos és morózus befelé fordultság. Amikor még a rendes kerékvágásban mentek a dolgok a bányában, Edisont akkor is nem egyszer „őrültnek" titulálták, hiszen rendszerint áthágta a bánya első számú szabályát: sose járj egyedül a mélyben. Önsorsrontás, ha valaki ilyet tesz, tudniillik bármikor mély szakadékba zuhanhat, vagy ráeshet egy szikla, s így senki sem hallhatja segélykiáltását. Nemtörődöm viselkedése és megszállott tekintete miatt Alex Vega „Rambónak" nevezte el. Edison mindig egyedül kószált a bányában, ábrándozott a halálos veszélyt rejtő járatokban, s egyszer talált is egy óriási, tömör sziklát, amely épp oda csapódott be, ahol gyakran elhaladt.

Most, miközben epekedve várja a fúróberendezés újra felhangzó zaját, Edison fizikai és érzelmi elszigeteltségben leledzik. Az omló sziklák robaja, a színtelen, számos kiszögelléssel rendelkező falak textúrája, az egyre orrfacsaróbb levegő azt sugallja, hogy büntetésből zárták őket be ide. *Hogyan teheti ezt Isten velünk? Miért én? Miért mi? Mit tettem?* Büntetést jelent a fény hiánya is. „A bennünket körülvevő sötétség az agyunkra ment" – meséli később. Edison villanyszerelő lévén segít Illanesnek, hogy akkumulátorok segítségével fényt csiholjanak a Menedékben és környékén. Ám eljön az a pillanat is, amikor az akkumulátor lemerül, és hirtelen rájuk szakad a sötétség. „Ekkor igazán a pokolban éreztem magam. A pokol is ott van, a sötétségben." Odafenn, a felszínen Edison olyan kapcsolatban élt, amelyet joggal illethetünk a „pokoli" jelzővel: amikor a két fél egymás iránt érzett szerelme és gyűlölete oly heves, hogy tárgyak repkednek keresztül a szobán. Most azonban, az újból feltámadó gyenge fényben, a valódi pokolban van. Mintha csak a középkori itáliai költő által is megénekelt helyen volna. Látja maga körül alvó és ébren lévő, csapzott és koromfekete társait kartonpapírból és minden más ott talált tárgyból összetákolt

fekhelyeiken, a Menedékben és azon kívül is, abban a járatban, amely a Föld forró középpontja felé tart. „Úgy tűnt, hogy ütött az utolsó órám.”

Talán mégsem. Hiszen tizenkét óra kényszerű csend után ismét felhangzanak a fúrás hangjai. *Ratatatata, grindrindgrind. Ratatatata, grindrindgrind.* A mentőcsapatok zaja, akik azért dolgoznak, hogy kiszabadítsák őket innen, néhány órára megnyugvást hoz. Majd hirtelen ismét elhal a zaj. „Megsemmisítő volt a csend. Elhagyottnak, nagyon egyedül éreztük magunkat. Pozitív jel nélkül a hit is összeomlik. Mert a hit nem teljesen vak. Sebezhetők, aprócska lények vagyunk. Én tudtam, milyen érzés magányosnak és tehetetlennek lenni, amikor minden kilátástalan. A hit minden egyes eltelt perccel morzsolódik, nem pedig erősödik az idő múlásával. Ezt mondják, de ez nem igaz. Sokan állítják azt a hülyeséget, hogy erősebbnek érezték magukat. Én nem tudom. Hallom őket, és legszívesebben kitekerném a nyakukat.”

Edison élni akar, és ezért úgy dönt, a lehető legkevesebb tevékenységet végzi. Egyesek kritikával illetik őt és azokat, akik nem hagyják el a Menedéket, de ő úgy gondolja, a lehető legértelmesebb dolgot teszi, hiszen voltaképpen semmit sem esznek. Vár és pihen. „Spóroltam az energiámmal. Néha sétáltam egyet. Olyankor azt vettem észre, alig tudok lábra állni, ha szólít a szükség. Nagyon fáradtnak és kimerültnek éreztem magam. Elég sütnivaló, velem született intelligencia szorult belém, hogy ne tegyek olyasmit, amivel megölöm magam. Sokan voltunk így.”

A Menedékben dühös és sajnálkozó hangok is felhangzanak. „Olyanokat mondtak, hogy mit tesznek majd, ha végre kijutunk innen – meséli Edison. – Aztán meg azzal jöttek, bárcsak jobb apák lettek volna. Ha megkérdezted valakitől, hány gyereke van, nyomban könnyek szöktek a szemébe. És ha a melletted állóra vagy fekvőre pillantottál, ráébredtél, hogy ő sokkal jobban összetört, mint te. És ez a nagy igazság: a bányában nem voltak hősök.”

A hegy gyomrában rekedt bányászok nem hősök, hanem hétköznapi férfiak, akik félnek, és korgó gyomrukat piszkos vízzel nyugtatják, délig várnak, s együtt vesznek magukhoz némi harapnivalót. De előbb a magas, kopaszodó José Henríquez imát mond, és afféle istentiszteletet tart. Olykor bibliai történetekkel is megörvendezteti társait. Elmeséli többek között

Jónás történetét, akit elnyelt egy cet. Jónást Isten Ninive városába küldte, ám ő ehelyett hajóra szállt, és az ellenkező irányba indult el.

– Jónás komisz ember volt – mondja Henríquez –, ezért Isten megleckéztette.

Az Úr hatalmas vihart bocsátott a hajóra, s amikor a többiek rájöttek, hogy Jónás miatt szembesülnek Isten haragjával, a tengerbe dobták a komisz férfit, akit azon nyomban elnyelt egy cethal.

– Az engedetlenség soha nem kifizetődő – mondja Henríquez. Jónás a cet gyomrában van, „mélységbe" vettetett, idézi Henríquez, aki történetesen emlékszik erre a kifejezésre a Bibliából. Spanyolul ez *profundidad,* s amikor az istenes ember mondja ezt a bánya mélységében, az olyan hatást gyakorol a naplóíró Víctor Segoviára, hogy néhány órával később le is jegyzi a szavakat.

„A hegyek alapjáig süllyedtem alá; bezáródtak a föld závárjai felettem örökre!" Jónás aláveti magát Istennek, és azt mondja, az Úr „kiemelte a múlásból", majd megígéri, „hálaadó szóval"[2] áldozik majd neki. Az Úr ekkor azt parancsolja a cethalnak, hogy köpje ki.

Idelent, ezen a szörnyű helyen, a kőfalak csapdájában az üzenet hathatósabb, mint bármely templom falai között: mintha csak a bibliai történetben élnének, gondolja Yonni Barrios.

Immár két hete vannak a hegy gyomrában, alig van élelmük, és azt sem tudják, fognak-e enni valaha, s minden, ami történik velük, mintha csak mélyebb jelentéssel bírna. Víctor Segovia soha nem volt valami nagy templomba járó, de most szinte mindennap templomba jár, hiszen minden egyes prédikáció során egyre inkább érzi, hogy a harminchárom ember egysége szent esemény. A szerencsétlenség előtt, írja Víctor a naplójába, úgy hitte, templomba csak azok járnak, akik bűnösök, és ott a bűneik alóli feloldozást keresik. De Henríquez most a reményről és a szeretetről beszél. A Pásztor immár fizikailag is átalakult: az állandó meleg és magas páratartalom miatt elhányta ingét, nadrágja szárát is levágta, bakancsából pedig afféle szandált csinált. Amikor fedetlen felsőtesttel és izzadtságtól fénylő maradék hajtincseivel Istenről beszél, Henríquez tébolyodott szentnek tűnik, aki valami sivatagi barlangban húzza meg magát. Ezt az érzést tovább erősíti, hogy láthatólag el is hiszi, amit mond, meg van győződve annak igazságáról. Jézus mindenkit szeret, mondja a Pásztor,

majd Víctor papírra is veti a férfi gondolatait: „Keresd őt, s meglátod, szeret téged, és vele békére találsz.” Víctor számára ez isteni megnyilatkozás. „Most már tudom, hogy azok is templomba járnak, akik hálával teltek, akiket már megérintett az isteni kegyelem” – írja.

Egy másik prédikáció alkalmával a Pásztor azt a történetet adja elő, amikor Jézus öt kenyérrel és két hallal vendégelt meg ötezer embert. Majd imát mond a többiekkel, amelyben reményét fejezi ki, hogy az Úr megtalálja a módját, hogy kipótolja megcsappant készleteiket, mert nemsokára mindenük elfogy.

„A Pásztor azért imádkozott, hogy megtörténjen a kenyérszaporítás csodája – meséli később Mario Sepúlveda. – Utána láttam, hogy a *los niños* egyike odament a ládához, és belekukkantott, vajon tényleg több élelem van-e benne.”

Ehelyett azzal kell szembesülniük, hogy a készletük napról napra fogy. Elkezdenek valami harapnivaló után kutatni. Yonni Barrios, a férfi, aki korábban képtelen volt megóvni a rábízott élelmiszerkészletet, észrevesz egy eldobott konzervdobozt, amelyben korábban tonhal volt. Mohón belemártja és lenyalja az ujját, újra és újra: soha nem hitte volna, hogy egy ilyen jól megfizetett bányász, mint ő, ilyen mélyre süllyedhet. Mások a szemetet kutatják át, s amikor narancshéjra bukkannak, megtisztítják és elfogyasztják. Yonni egy körte megbarnult csutkáját eszi meg: „Jólesett. Borzasztó nagy volt az éhség.” Víctor szintén megeszik egy félig megrágott gyümölcsöt, amit a szemétben talált, s augusztus 11-én, szerdán arról ír naplójában, hogy korábban látta, amint a copiapói legszegényebbek a szemétben guberálnak. „Nem törődünk velük. Mindenki úgy hiszi, soha nem juthat ilyen sorsra, de most nézzetek csak rám: mindent megeszek a kukából, ami ehető.” Carlos Mamani, a bolíviai bevándorló, körbenéz, hogy bogarak vagy kukacok után kutasson: ha meglátna egyet, biztosan megenné. Ám ahogyan lepkék, úgy bogarak és kukacok sincsenek a bányában. „Még egy pókot, egy hangyát sem láttam, semmit.”

A férfiak jóval gyengébbnek érzik magukat, s egyre nehezebb a 10 százalékos lejtésű Rámpán közlekedni. A fizikai leépülés érzését tovább erősíti, hogy a Menedék környékén egyre több víz jelenik meg, amely a lefelé irányuló fúrók jóvoltából jelent meg. A vízből sár lesz, a sár pedig rátapad a csizmájukra, vagy elakadnak benne a szintén a bányában ragadt járművek, ha menni akarnak velük. Néhányan az egyik bányarakodóval

megpróbálnak töltést építeni a víz és a sár ellen, de erőfeszítéseiket nem koronázza siker. A félmeztelen és kormos képű Mario Sepúlveda átgázol a sáron, arcára zavarodottság és aggodalom ül ki. Nem szól egy szót sem, a többiek pedig csak bámulják a magányos jelenséget: az orcáján vastagodó szőrzet egyre inkább összemosódik a feje tetején növő kivihajjal. Felmegy a technikusokhoz, akik a 190. szinten táboroznak, majd előadja nekik, hogyan érzi magát, milyen csúfos véget érnek, hogy itt halnak meg a föld alatt. A technikusok megpróbálják jobb kedvre deríteni. Később, immár a Menedékben végül zaklatott álomba merül. Víctor Segovia látja és hallja, amint Mario álmában a fiát szólítja: „Francisco.” Fájdalmas dolog szem- és fültanúja lenni annak, hogy egy középkorú felnőtt férfi, aki nagyon hiányolja a fiát, most álmában beszél hozzá. Aztán Mario felriad, morózusnak és összetörtnek tűnik: a szószátyár bányászban elapadtak a szavak.

A többiek megfigyelik, hogy Carlos Mamani, aki a Menedék egyik zugába vette be magát, kiváltképpen csendes. Akár napok is telnek el úgy, hogy egy szót sem szól. Azon húszegynéhány embernek, akik ugyanabban a helyiségben alszanak, némiképp nyugtalanító, hogy a bennszülöttképű, fiatal bányász ilyen sokáig burkolózik némaságba. Pedig mindössze arról van szó, hogy Carlos fél és össze van zavarodva. Rögtön az első föld alatti munkanapján kelepcébe esett, a többiek pedig jól ismerik egymást, sőt akár rokoni kapcsolatban is állnak. Megijesztik, hiszen állandóan azon civakodnak, vajon kimentik-e őket, és ki a hibás, ha mégis idelenn ragadnak. „Nem tudtam, kiben bízhatok meg.”

Mario Sepúlveda, aki az imént úgy be volt gyulladva, magához tér, és egyenesen Carlos Mamanira néz. Olyan hangon, hogy a közelben lévők is meghallják, megszólítja a *bolivianó*t:

– Idelent, a bányában te is ugyanolyan chilei vagy, mint mi. – Chilében rendszerint ugyanúgy lenézik a bolíviaiakat, ahogyan más országokban is a külföldieket, így a bányászok tudják, nem könnyű bolíviainak lenni Chilében. – Barátunk és testvérünk vagy – mondja Mario.

Amikor befejezi mondandóját, taps tör ki körülötte, egyesek a szemüket törölgetik, hiszen Mario igazat szólt: mindnyájan együtt halnak meg itt lenn, amilyen sorsot senki, még egy bolíviai sem érdemel.

Carlos eddig csak figyelte, ahogy a többiek órákon keresztül dominójátékkal ütik el az időt, most pedig hívják maguk közé játszani. Mivel soha nem játszott még, előbb a szabályokra kell megtanítani. Nem bonyolult játék – huszonnyolc dominó, számnak számot kell megfeleltetni stb. –, így Carlos hamar beletanul. Immár ő is megtapasztalja, hogy a végtelen játék miként kurtíthatja meg az éjszakát, és teheti kevésbé sötétté. Néhány játszma után nyer egyet. Majd még egyet. Kisvártatva ő lesz a legjobb játékos, és mindenkit elpüföl.

– Nyert? Már megint? Ki tanította meg ezt a bolíviai fickót játszani?

A chilei férfiak között az a szokás dívik, ha valakit a barátjuknak tartanak, akkor állandóan ugratják. Spanyolul az *echándole la talla* kifejezés írja le ezt, ami valami olyasmit jelent, hogy „mértéket venni valakiről”. Úgy kigúnyolni valakit, hogy abból ne legyen verekedés, nagyra értékelt képesség, s ebben Víctor Zamora a legjobb: részben ezért nem dühösek már rá, amiért korábban az ő vezetésével dézsmálták meg az élelmiszerkészleteket, így neki köszönhetően éhesebb most mindenki. Víctor bármelyik pillanatban képes olyan helyzetet teremteni, amelyben a társaság egyik fele a másikon nevet. *Nézzétek csak Mario Gómezt, amint a fadarabjával a falakat füleli* – kezdheti el a tréfát Víctor. – *Közel van már az a fúró, Mario? Melyik irányból jön?* Majd Víctor feláll, és abba az irányba mutat, ahol Mario Gómez található. Olykor, ha Gómez nem figyel, Víctor csak három ujját kinyújtva mutat – a bányászok tisztában vannak azzal, hogy kegyetlenség a csonka kézen viccelődni, ám most itt viccesnek tartják. *Innen! Ja, nem is, hanem onnan!* Zamora Gómez rovására elkövetett tréfái olyan viccesek, hogy sokszor még napokkal később is ezeken nevetnek.

Hogy Carlos Mamani is a körön belülre kerüljön, Mario Sepúlveda megenged vele szemben egy tréfát. A többiekhez hasonlóan rajta is úgy lehet fogást találni, ha azt a tulajdonságát pécézi ki, amelyik megkülönbözteti másoktól.

– Mamani, jobban teszed, ha imádkozol a mentőexpedícióért. Mert ha nem jönnek, te leszel az első, akit megeszünk, hiszen te bolíviai vagy.

Mamani nem tartja sértőnek a tréfát, hiszen van-e bárki is, aki komolyan veszi ezeket a chileieket? „Soha nem gondoltam komolyan, hogy megehetnek” – meséli később. Ám amikor Raúl Bustos meghallja a tréfát, azt gondolja, hogy az őrült Mario most túl messzire merészkedett.

Néhányan egyetértenek vele. Miféle tébolyodott elme viccelődik az emberevéssel, amikor már tíz napja nem ettek jóformán semmit?! Talán mindnyájan éhen halnak, és nincs kizárva annak a lehetősége, hogy megeszik majd az első éhen halt társukat. „Tisztában vagyok vele, hogy Mamani nem aludt jól aznap este” – mondja Florencio Avalos. Raúlt szintén aggasztja ez a hátborzongató tréfa: nem biztos abban, hogy a férfiak akkor is összetartanak majd, ha már nem lesz semmiféle ennivaló. A talcahuanói cunami után az emberek hamar megadták magukat az ösztöneiknek. Mario Sepúlveda hangulatember, s Raúl immár tudja azt, amit csak Mario legjobb barátai és a családja tud: a férfi nem igazán ura az érzelmeinek. Egyik percben még azzal jöhet, mennyire kedvel, a másikban pedig megfenyeget, és elég valószínű, hogy mindent meg fog tenni a túlélésért.

Most, hogy mindenki egyre gyengébb, még Mario is azzal jön, hogy kötekedik a többiekkel. Vitába száll Omar Reygadasszal a fúrásról és a fúróberendezésről. Omar, aki idősebb nála, korábban dolgozott fúrócsapatokkal, s amikor a fúrás abbamarad, vagy úgy tűnik, más irányba tart, a férfi megosztja tapasztalatát. Az egyik hosszú csend során, amikor egyáltalán nem hallható a fúrás zaja, Omar azt mondja a többieknek, hogy semmi okuk az aggodalomra, s újfent emlékezteti őket, hogy dolgozott már fúróberendezéssel, így ismeri a szokásaikat.

– Nem adják fel – mondja. – Mindössze a rudakat erősítik meg...

Mostanra a férfiakon az alultápláltság félreismerhetetlen jegyei mutatkoznak. Már azért is nehezen kászálódnak fel, hogy az illemhelyként használt részhez vánszorogjanak, s amikor odaérnek, a guggolás kínjai gyötrik őket. Testük meg akar szabadulni a salakanyagtól, ám a nagy erőfeszítés árán kipottyantott széklet meglehetősen furcsa kinézetű. A kőkemény, ovális alakú fekália kecske- vagy lámaürülékre emlékezteti a vidéken felnőtteket.

Mario Sepúlveda pontosan ugyanolyan szorulásos, kimerült és kiborult, mint a többiek, és végül nem bírja tovább, elege lesz az ősz hajú szarjankóból.

– Mindig ugyanazt a nótát fújod! – üvölt rá Omarra. – Hazudsz. Semmit sem tudsz. Kretén vagy!

– Nem beszélhetsz így velem!

– Fogd be a pofád!

A becsületébe tipró támadásra Omar felveszi a kesztyűt, s néhány fenyegető lépést tesz előre, nem törődve azzal, hogy a kutyalelkű férfi magasabb, erősebb és fiatalabb nála.

– Menjünk és játsszuk le ezt a meccset... ott lenn a víznél.

A két férfi a többi bányász szeme láttára a Menedék melletti alvóhelyről lefelé indul a Rámpán. Egy mellékjárat felé tartanak, ahol a fúrások megkezdése óta felgyülemlett a víz. Mario menet közben arra gondol, hogyan tölti ki dühét ezen az idegesítő férfin, s hogyan fog megszabadulni a keblét feszítő méregtől. De a víz legalább száz méterre van tőlük, így az odavezető néhány perces út alatt dühe elpárolog. Omar eltökélt a küzdelemre, nem fog meghátrálni. Mario ráébred, hogy Omar is ugyanolyan elkeseredett és éhes, mint ő, s mekkora képtelenség is verekedni itt, a halál torkában.

„Ránéztem a fickóra, aki idősebb volt nálam, majd ez jutott eszembe: *Ha a fiatal kos elpáholja a vén kecskét, akkor lesz mit megmagyaráznom. Ha azonban a vén kecske porolja ki a fiatal kos nadrágját, akkor még több magyarázattal tartozom.”* Amint a víznél farkasszemet néznek egymással, és a sisakjukra rögzített fejlámpájuk belevilágít a másik arcába, Mariónak őrült vigyorba szalad a szája. Elmondja Omarnak, mit gondol a fiatal kosokról és a vén kecskékről, majd bocsánatot kér tőle, s izzadt, ám szívből jövő öleléssel nyomatékosítja a bocsánatkérést. Mindenki éhezik, és az őrület szélén tántorog, ám attól még testvérek.

– Sajnálom, *viejo. Perdóname.* Bocsáss meg.

Omar megkönnyebbültnek, kimerültnek tűnik. Közösen térnek vissza a Menedékbe. Amíg oda nem érnek, a többi bányász állva vagy felülve várja a két férfit, akik valószínűleg jól összeverték egymást. Ehelyett két félmeztelen, korom borította, éhes bányászt látnak, akik nevetve viccelődnek egymással.

Juan Illanes a 105. és a 90. szinten is barkácsol világítótesteket, ám a bányában rekedt férfiakból nem tudja elűzni az érzést, hogy napról napra egyre nagyobb sötétség veszi őket körül, hiszen lámpáik fénypászmái halványulnak, vagy akár teljesen ki is hunynak. A vaksötétség fenyegető réme eszébe juttatja Alex Vegának az egyik bányászlegendát: akik túlságosan sokáig vannak sötétben, azok megvakulnak. Jorge Galleguillos

pedig jól emlékszik rá, hogy néhányszor tönkrement a fejlámpája, és vaksötétben találta magát. Ilyenkor az ember hamar elveszíti tájékozódóképességét, s roppant ijesztő érzés elveszetten és tehetetlenül puszta kézzel kitapogatni a járat falait. Végül Illanes rájön, hogy a lent lévő jármű generátoraival fel tudja tölteni a fejlámpáik akkumulátorát, így a sötétség immár nem olyan félelmetes ellenség.

A cselekvő, tettre kész csoport időközben ráébred, hogy képtelenek tétlenül kivárni, hogy a fúrások elérjék őket. A mentőcsapatok feladják, ha nem kapnak valami életjelt a lent rekedtektől, így újult erővel látnak neki az üzenetküldésnek. Van náluk dinamit, ám gyutaccsal nem rendelkeznek, hiszen az omlás napjára nem volt tervezve robbantás. Ám Yonni Barrios és Juan Illanes fejéből kipattan egy terv, miszerint a robbanószerből kinyert lőpor és a kidobott tejesdobozok belsején lévő alumíniumfólia segítségével működésbe hozhatják hevenyészett robbanószerkezetüket. Egészen addig mennek felfelé, amíg csak tudnak, majd kivárják a reggel nyolc órát, és ekkor hozzák működésbe a Yonni által barkácsolt detonátort, hiszen a fúróberendezések zaja ekkor ül el, szinte bizonyosan ez a műszakváltás ideje. Amikor beáll a csend, Yonni a fabrikált gyújtószerkezettel babrál. Működik, a dinamit felrobban, és a robbanás is elég nagy – ám a felszínen senki sem hallja meg.

Hétszáz méter mélyen vagyunk a bánya gyomrában – gondolja Juan. – *Hogyan is hallhatna bárki is bármit?*

Amikor újra elkezdődik a fúrás, s a hang egyre közelebbről hallatszik, a rezgések és a dübörgés szinte tapinthatóvá válik a sziklában. A bányászok olyanokat mondanak, mint: „Ez a fúrás az enyém”, vagy: „Ez a fúrás elér bennünket”. Fel s alá járkálnak a Rámpán és a környező járatokban, hogy az áttörő fúrófejet keressék. A fúrás azonban egyre távolabbról hallatszik. Aztán egyszer csak megszűnik.

Augusztus 15-én, a tizenegyedik föld alatt töltött napon Víctor Segovia arról ír naplójában, milyen jelei vannak annak, hogy mindenkin kezd eluralkodni a reményvesztettség. „10:25 van, és a fúrás újra abbamaradt. Megint nagyon messziről hangzik. Fogalmam sincs, mi történik odafenn. Miért késlekednek ennyit?... Alex Vega kiabált Claudio Yañezzel, aki egyébként egész nap alszik, és senkivel sem hajlandó együttműködni...” Még mindig rengeteg a tennivaló, főként vízhordás a fenti szinteken lévő tartályokból. Másnap Viktor így ír: „Alig beszél már valaki.” Augusztus 17-

én azonban egy kis csoportnyi bányászra lesz figyelmes, akik halkan sustorogtak. „Lassan feladják – írja. – Nem hiszem, hogy Isten azért óvott meg az omlástól, hogy most hagyjon minket éhen pusztulni... Arcunkból kiütnek a pofacsontok, látszanak a bordáink, és remegő lábbal járunk.”

A fúrás néhány órára leáll, a bányászok pedig mindenfelé keresik a hangot, majd újra beindul a fúrószerkezet. A fúrófej nagyjából egy napig aprítja a sziklát, hirtelen egész közelinek tűnik, így a férfiak megint előveszik azokat az előkészületi terveket, amelyekben már korábban megegyeztek. Találnak egy vörös színű festékszórót, amellyel a hétköznapi bányaműködés során rendszerint négyzetet vagy kört rajzolnak a falra, ezzel jelezve a kijárat felé vezető irányt. Ha a fúrófej áttör, megjelölik a festékszóróval, s ha a fúrómester kiemeli, cáfolhatatlan bizonyítékát találja annak, hogy a föld alatt rekedtek még élnek. José Ojeda korábban dolgozott az El Teniente bányában, ami a világ legnagyobb föld alatti rézérclelőhelye, s ott az egyik munkavédelmi oktatás során megtanították arra, hogy bányaomlás esetén a föld alatt rekedtek üzenetükben három alapvető információt szolgáltassanak a keresésükre induló mentőcsapatoknak: a túlélők száma, helye és állapota. Vörös irónnal és milliméterpapírral tehát ilyen üzenetet ír, ami mindössze hét szóból áll. Richard Villarroel, a jövendőbeli apa szerszámai között kutat a legkeményebb fémet keresve, majd egy hatalmas csőkulccsal jelenik meg. Ha leér hozzájuk a fúrófej, az ő feladata az, hogy a csőkulccsal addig verje a fúrófej fémborítását, amíg a hang felér 700 méterrel magasabbra, a felszínre, ahol valamelyik kezelő a fülét a csőre tapasztva kutat életjelek után.

Egy nap után nyilvánvalóvá válik, hogy a fúró, amelyet folyvást hallanak, voltaképpen alattuk fúr. A férfiak megpróbálják követni a hangot, egyre mélyebbre hatolnak a bányába, az egyik mélyebben fekvő, kanyargó járatban hallgatóznak. Egyre lejjebb ereszkednek, végül a hang teljesen elül. Augusztus 19-én így ír a bánya krónikása: „Egyre inkább eluralkodik rajtunk az elkeseredés. Az egyik fúrófej a Menedék mellett haladt el, ám nem törte át a falát.” Másnap ezt jegyzi le: „Perri nagyon maga alatt van.” Aznapra csupán víz jut mindenkinek, hiszen a kekszek olyannyira fogytán vannak, hogy immár csak kétnaponta ehetnek egyet. „A fúró NEM tör át – írja Segovia később. – Azon tűnődöm, talán valami erő odafönn nem akarja, hogy kijussunk innen.”

A bánya mélyén kelepcébe esett férfiak immár nyolc különböző fúró hangját különböztetik meg, amelyek olykor megállnak és elhallgatnak. Néhány bányász követi az utolsó fúróberendezés hangját, és nagy meglepetésükre az a bánya legmélyebb pontja – a 40. szint – alá fúr. „Szörnyű volt. Mintha még egyszer meghaltunk volna” – mondja egy bányász. A gondolat, miszerint a bányatulajdonosok megint halálra ítélték őket, kézzelfogható lehetőséggé válik a San Esteban Bányavállalat bányatérképei olyan pontatlanok és megbízhatatlanok, hogy a fúrócsapatok aligha bukkanhatnak rájuk.

– A bányatérképek fabatkát sem érnek – kiáltják. *La planificación de la mina és una hueva.*

A harminchárom férfi a sötétben üldögél, és azon tűnődik, vajon a méltóságukra mért utolsó csapás egyben a véget is jelenti-e számukra: a föld alatt rekedt, éhező bányászok társaik erőfeszítései ellenére sem szabadulhatnak a kelepcéből, mert ez a nyomorult bányavállalat még az sem tudja pontosan, merre futnak a járatai.

9.
Az álmok ürege

Laurence Golborne bányászati miniszter elkeseredett, és mindenkitől mindenféle őrült tanácsot kap. A fúrószakértők elhibázzák a célpontot, a fúrófejek eltörnek, mielőtt lejutnának addig a szintig, ahol a csapdába esett bányászok vannak. Egy tucatnál is több lyukat fúrtak, ám mindegyik kudarcot vallott. Augusztus 19-én, két héttel a bányaomlást követően az egyik fúró elhagyja az 500 métert. A két nagy tárna közül az egyik felé tart, s Golborne és Sougarret, valamint a többiek is optimisták, hogy ezúttal sikerrel járnak. A családokat értesítették, hogy a fúróberendezés közel jár, így több éjszaka is derűlátó virrasztással telt a Remény Táborában, ám a fúró továbbra is működik, s végül 700 méterig jut le anélkül, hogy egyetlen tárnát vagy járatot eltalált volna. „A fúró kezelője annyira elkeseredett volt, hogy egyszerűen nem bírt leállni, jóllehet tisztában volt vele, túl mélyen van már” – nyilatkozza az egyik illetékes.

Golborne azt mondja a sajtónak, nem tudja pontosan az elhibázott fúrás okát, ám utalást tesz arra, hogy talán a bányatérképek pontatlanok. Sougarret, a mentés vezetője hasonlóan nyilatkozik a *La Tercera* című lapnak: „Rossz információ alapján nehéz jó döntéseket hozni.” Egy másik, név nélkül nyilatkozó kormányzati forrás azt is elképzelhetőnek tartja, hogy az egész bánya beomlott; a számos pesszimista vélemény egyikeként ez is eljut a családokhoz. „Aznap este valóságos forradalom tört ki a családok körében” – meséli Golborne. Azt sem tudjátok, mit csináltok, mondták a hozzátartozók. A Codelcónak fogalma sincs, mit tesz. Mi tudjuk! Hallgassatok ránk! A bányászok kis szakszervezete, a *perquineros* kijelenti, hogy saját felelősségükre *(de guatitas)* lemennek a bányába, ha a hatóságok megnyitják a bejáratot.

Végül a hozzátartozók kérése előtt meghajolva a bányászati miniszter beleegyezik, hogy találkozzon néhány „bölcs” emberrel, akik a rokonok szerint jó tanáccsal tudnak szolgálni. Egyikük médium, akivel Golborne egy kiváltképpen fagyos éjszakán találkozik.

– Tizenhét testet látok – mondja a médium. – Az egyikük lába sérült. Üvölt.

A miniszter úgy dönt, nem lenne helyénvaló megosztani a médium „felfedezéseit” a hozzátartozókkal, akik egyébként ahhoz is ragaszkodnak, hogy konzultáljon egy „kincskeresővel” is, aki afféle titkos, isteni „technológiával” akarja megvizsgálni a bányászokat csapdába ejtő hegy felszínét.

– Miféle technológiát alkalmaz? – kérdi Golborne.

– Nagyon összetettet – feleli a kincskereső.

– Mérnök vagyok. Fejtse ki nekem. Hanghullámokon, hő- vagy feszültségváltozáson alapul?

A kincskereső továbbra is köti az ebet a karóhoz, hogy nem mond részleteket, Golborne mégis úgy dönt, próbáljon szerencsét, mert ezzel főként a hozzátartozókat kívánja megnyugtatni. A kincskereső hosszú szőnyegeket terít le a hegyoldalban, majd egy olyan mérőműszer segítségével végez méréseket, amilyet Golborne még soha nem látott. Amikor végzett, dölyfösen bejelenti, hogy idáig rossz helyen végezték a fúrást, azért nem jártak sikerrel. Azt is hozzáteszi még, hogy Golborne, Sougarret és a mentőexpedíció többi résztvevője komplett idióta, és hagyják meghalni a harminchárom bányászt, ha nem hallgatnak rá és a műszerére: addig nem akadnak rájuk, amíg teljesen máshol nem kezdenek el fúrni.

Golborne figyelmen kívül hagyja a kincskereső tanácsát, lesétál a hegyről, hogy leüljön az asszony mellé, aki a strandon árult süteményekből tengeti az életét, s rászolgált a többi hozzátartozó bizalmára. Erre a bizalomra most neki is szüksége van. El kell hitetnie az asszonnyal, hogy ő és a kormány minden rendelkezésre álló eszközt bevet, és mindent megpróbál, hogy kiszabadítsák a föld alatt rekedt bányászokat. Az asszony, akinek meg kell nyernie a bizalmát, María Segovia, Darío Segovia nővére és a Remény Táborának „polgármestere”. María értesült róla, hogy a fúró 530, 550, majd 600 méterre jutott le, de mindegyik szám csak egy újabb sikertelen kísérletet jelzett.

– Kifutunk az időből – mondja a miniszternek. Majd megismétli: *se nos está acabando el tiempo.*

– Több fúrónk is dolgozik jelenleg – feleli erre a miniszter, ám az arckifejezése árulkodik arról, mennyire aggódik és kimerült. – Nem adtuk még fel.

María úgy emlékszik vissza a miniszterrel való találkozásra, mint a várakozás mélypontjára. „Folyvást küzdeni kell, ugyanakkor letaglóz a

szomorúság, az aggodalom és a tehetetlenség érzése” – meséli később. Jól bebugyolálja magát a hideg ellen, miközben hallgatja a vörös dzsekiben lévő minisztert. GOBIERNO DE CHILE, áll a felirat a kabáton. A miniszter ettől fogva gyakran jön a táborba, felkeresi Maríát, és együtt üldögél vele és a családjával matéteát kortyolgatva. Golborne így többé-kevésbé elnyeri María bizalmát. A miniszter meglehetősen sután viselkedik, és arról beszél, hogy az egyik fúró mindössze egykét napra van a céltól. María a kiváltságosok és mondandójuk iránti ösztönös szkepticizmusával küzd, és megpróbál hinni a miniszternek.

Az emberi agy hozzávetőlegesen napi 120 gramm glükózt igényel a túléléshez. A bányában rekedt harminchárom férfi napi átlagban ennek az értéknek a huszadát kapja. Élelem híján az első huszonnégy órában a májban tárolt glükóz kerül lebontásra. A szervezet két-három nap múlva a mellkason és a hason, a deréktájon és még számtalan helyen felhalmozódott zsírréteget kezdi égetni. A központi idegrendszernek azonban ez nem elegendő. Az agyba azok a zsírsavak, pontosabban ketontestek kerülnek, amelyeket a máj a testzsír lebontásából nyer. Amikor a test zsírkészletei elapadnak, a testben – kiváltképpen az izmokban – található protein lesz a fő energiaforrás. A protein fokozatosan aminosavakká bomlik le, amelyet a máj glükózzá alakít. Voltaképpen az agy az izmokat bontja le a túlélés érdekében: ez az a pont, amikor megkezdődik az éhezés. Két hét után a kisebb és soványabb testalkatú bányászok annyi izomtömeget vesztenek, ami már kollégáik számára is szembetűnő.

Alex Vega kulcscsontja majd átszakítja bőrét.

– Helló, Bicikliváz, hogy nézel ki?! – mondja Omar Reygadas Alexnek, aki azért jött dolgozni a bányába, hogy néhány további szobát építhessen a házához. Omar azonban hamar ráébred, hogy a biciklis hasonlat túlságosan vaskosnak mutatja be a félmeztelen, egyre cingárabbá váló Alexet. Sokkal inkább *charqui,* ami nagyjából szárított húspálcikát jelent. „A *charqui* az, amikor tartósítás céljából kiszárítod az állat húsát.” *Charqui de marioposa.* Azaz szárított pillangóhús. „El lehet képzelni, hogy nézne ki a pillangó*charqui.* Nem lenne más, mint por.”

Alex ugyanolyan humorral és kedvességgel fogadja, mint ahogyan azt Omar szánta. Azonban senki sincs túlzottan jó bőrben. A férfiak

metabolizmusa lelassul, még a legenergikusabb bányász is többet alszik a normálisnál, és gondolataik is kezdenek összekuszálódni. A hosszan tartó éhezés furcsa, váratlan mellékhatását is megtapasztalják, amiről már mások is beszámoltak, akik hosszú ideig böjtöltek: álmaik és rémálmaik szokatlanul hosszúak, élénkek és jelentőségteljesek. Nagyon hasonlítanak a valósághoz, amit sok elhivatott böjtölő a test és az elme megtisztulásaként értelmez. Mivel agyuk energiaforrása elapadt, képzeletük olyan helyekre repíti őket, ahol már jártak, vagy ahová csak vágynak, személyes tapasztalataikból afféle csak a fantáziájukban élő kamaradráma születik, amelyben a szerepeket családtagjaik és szeretteik játsszák.

Carlos Mamani, a Menedék újonnan felkent dominókirálya úgy találja, hogy tudattalanja utazásokra viszi. „Inkább aludtam, hogy ne érezzem az éhséget – meséli később. – Álmomban meglátogattam testvéreimet. Aztán felébredtem, majd megint elaludtam, s ilyenkor egy másik testvéremnél jártam.” Nyolc testvére Bolívia minden sarkába szétszóródott: a Gualberto Villarroel tartományban található szülőfalujától, Chojllától egészen a nagyvárosokig, La Pazig és Cochabambáig. „Csupán az egyik nővéremet nem látogattam meg, aki a szüleim halála után tanulásra kényszerített. Egyenként mentem el hozzájuk. Aztán meg a nagybácsik és a nagynénik kerültek sorra.” Álmaiban az Altiplano földes útjait rója, lámáknak és kecskéknek épített karámokat kerülgetve, vagy nagyvárosok apró, bútorokkal zsúfolt nappalijába lép, netán a szülőfalujában jár, ahol a hósipkás Illimami, az Aranysas sejlik fel a háttérben. A fennsík gyermeke, ahol burgonyát, zabot, *cañahua* magvait és quinoát termesztenek. „A *campó*n nőttem fel, vidéken – mondja. – Ott azt mondják, aki a halálán van, jár álmában. Álmomban én is járkáltam.” Amikor felébred, álmai valósággal letaglózzák: nincs arra felkészülve, hogy ilyen fiatalon hagyja itt ezt az árnyékvilágot. Felötlenek benne a chojllai iskolásévek, amikor a legidősebb nővére unszolására már árvaként járt iskolába. Hosszú volt az út, rendszerint este nyolc-kilenc tájt ért haza. Szeme sarkából olykor alakokat látott, amelyek gyorsan eltűntek a sötétségben. A haldoklók szellemei voltak, s immár ő is közéjük tartozik, szelleme szabadon kószál, miközben ő alszik. Rendre találkozik testvéreivel álmában, csupán a legidősebb nővérével nem. Felidézi, milyen volt anyja temetése, a halotti tor sok étellel és rohangáló gyerekekkel, ám a legidősebb nővérének emléke, aki iskolába készíti, sokkal erősebb. „Arra gondoltam, ha mégis

látom őt álmomban, akkor biztosan meg fogok halni.” Ehelyett Carlos sokkal reménytelibb álmot lát. Egy óriási fémvödörben áll – ilyet használnak a bányában is –, amelyet éppen a felszínre emelnek, mintha csak egy mozgólépcsőn menne felfelé a napfénybe és a biztonságba.

A nemrég kudarcot vallott Eduardo Hurtado és a Terraservice-csapat immár a 10B nevet viselő lyukat fúrják. Ez a harmadik próbálkozásuk, amihez augusztus 17-én, kedden, nem sokkal pirkadat előtt fognak hozzá. Száz méterenként leállnak, ilyenkor Sandra Jara topográfus giroszkóppal ellenőrzi a keskeny járatot. Jara, Hurtado és a fúróberendezés kezelőszemélyzete konzultációt tart; miközben egyre mélyebbre jutnak, összeadják ismereteiket a topográfia tudományáról és a fúrás mesterségéről, majd arra a kritikus döntésre jutnak, hogy nagyon lassan fognak haladni, feláldozzák a gyorsaságot a pontosság oltárán: percenként mindössze hat fordulattal fúrnak, ami kevesebb, mint fele a megszokott 12-15 fordulatnak. Nelson Flores, az egyik tizenkét órás műszakban dolgozó kezelő megérti ennek szükségességét, jóllehet minden porcikája tiltakozik ellene. „Hamar elunja magát az ember, gyorsabban akar haladni, hogy letudja végre a munkát” – meséli. Amikor lejár a műszak, a többi emberrel együtt ő is a főkapun át távozik, ahol az ott táborozók tapsa köszönti.

Azoknak az estéknek az egyikén, amikor is az el nem fogyasztott étel és a távoli fúrás hangja megmételyezi lelkét, Edison Peña néhány percig a közelgő végről mormol lefekvés előtt.

– Meghalok, meghalok – mondja.

A mellette fekvő Mario Sepúlveda megpróbál aludni, ám torkig van Peña sirámaival. Végül előbújik belőle a tréfamester. A haldokló Edisont utánozva előre-hátra veti fejét, száját kitátva fuldoklást imitál, mintha csak az utolsó, éhezés kiváltotta agyvérzés végezne vele éppen. Egy filmekben látható végső monológot is előad – hiszen Mario imádja a filmeket, főleg, ha Mel Gibson is szerepel benne:

– Ez itt a vég, Edison – nyögi halkan. – Meghalok. Most. Mondd... meg... a... feleségemnek... hogy...

Amikor a színészkedő Mario behunyja a szemét és elnémul, Edison felül, odahajol Mario mellkasa fölé, és kétségbeesetten rázni kezdi.

– Ne, Perri, ne! – kiáltja. – Ne halj meg!

Mario szeme erre kipattan, elneveti magát, majd jó pár vaskos chilei káromkodás hagyja el a száját. Úgy hiszi, a műhaldoklás bemutatása élete egyik legviccesebb előadása. Edison úgy tesz, mintha benne lenne a tréfában, majd kisvártatva immár közösen játsszák el újra a jelenetet, amelyben Edison is szerepet kap egy sor közbevetésével:

– Perri, mondd meg nekem, hová rejtetted a pénzt? Hol a pénz?

Az egyik bányász, aki szemtanúja a két férfi színészkedésének, később azt mondja: „Eleinte vicces volt, ám idővel egyre inkább valódinak tűnt.” Talán nehéz elképzelni, hogy emberek a halál torkában képesek még ebből is gúnyt űzni, ám Mario és Edison pontosan ilyenek voltak. „Szerintem néha csak az tud megnevettetni, ha elfogadjuk, hogy nincs kiút” – mondja Edison. Az első, abszurd színjátékot követően a közeli halál fojtogató jelenléte némileg enyhül a Menedékben, hiszen sokszor felidézik, ahogy Mario tréfát űzött Edisonból. Ki más tehetné ezt meg? Ki gúnyolódhatna más halálsiralmain? Ugyanaz a férfi, aki imára hívja őket, és azt mondja az éhező férfiaknak, hogy valakit meg fog enni közülük.

A 105. szinten, a bányatechnikusok szálláshelyén a higgadt, megfontolt és jó természetű, rádióbemondó hangú Juan Illanes történeteivel és az egyes dolgokról alkotott véleménynyilvánításával tartja a lelket a többiekben. Egy átlagos napon ez némileg unalmasnak hat, ám a föld alatt rekedt férfiak számára ezek a történetek magával ragadóak, hiszen addig sem kell szorult helyzetükre gondolniuk. Illanes tisztában vele, hogy némelyek a szeretteikért aggódnak, s azon tűnődnek, mi lesz a feleségükkel és a gyermekeikkel, ha a fúrók soha nem érnek le hozzájuk, és ők már többet nem visznek haza pénzt. Raúl Bustos, akinek két kisgyermeke is van, valamint Richard Villarroel, akinek a felesége első gyermeküket várja, kiváltképpen gondterhelt, így Illanes a chilei munkatörvénykönyvre tereli a szót.

– Tegyük fel, hipotetikusan persze, hogy nem jutunk ki innen – mondja. – A munka törvénykönyve meglehetősen szigorú rendelkezéseket tartalmaz a társadalombiztosítást és a munkahelyi baleseteket illetően. Létezik egy biztosítási terv is. Nem tudom pontosan, milyen összeg, de nagyjából 2000 UF. Vagy akár 3000 is.

– Komolyan?

– Olyan sok?

A férfiak egy pillanatra elfeledkeznek szorult helyzetükről, és elkezdenek fejben osztani-szorozni. Az UF rövidítés annyit tesz, mint „Unidad de Fomento”, az inflációhoz igazított árfolyam, amelyet a chilei kormány előszeretettel használ bizonyos pénzügyi műveletekhez. Az adott pillanatban egy UF körülbelül 20 000 chilei pesót, azaz nagyjából 40 dollárt ér. Illanes pedig most azt mondja nekik, hogy a családjuk 80 000-120 000 dollár körüli juttatásban részesül, amely nagyjából egy évtizednyi fizetése a keményen dolgozó átlag chileinek.

– De ez még nem minden – fűzi tovább a szót Illanes. – Özvegyetek, persze megint csak feltételesen szólva, jogosult arra, hogy megkapja a fizetéseteket, ha balesetben haltok meg. Erről a 16 744. számú jogszabály rendelkezik.

Illanes még a törvény pontos számát is tudja (történetesen jól). *Dieciséis mil setecientos cuarenta y cuatro. A* szám hangzása, valamint a grillezésekről és az egzotikus dél-amerikai gombáról szóló történetei hitelességet biztosítanak neki.

– A törvénycikk értelmében a balesetet megelőző három hónap átlagfizetése jár a feleségeteknek egészen harmincöt éves koráig, ám ha a gyerekeitek főiskolára mennek, akkor negyvenöt éves koráig kapja az asszony. Addigra pedig, kár is tagadni – komisz mosoly ül ki az arcára –, úgyis talál magának egy *viejó*t, aki gondját viseli.

Honnan tudja Illanes ezeket?

– Ha elolvassátok a törvényt, abban benne áll, hogy a vállalatnak kötelessége tájékoztatni benneteket erről – feleli. – Én pedig már annyi bányában dolgoztam, és annyiszor hallottam ezt, hogy végül megjegyeztem.

Ez az Illanes sokkal inkább tűnik most jogásznak, mint bányatechnikusnak, s a chilei munkatörvénykönyvről tartott kiselőadása némileg csitítja a kedélyeket, hiszen a férfiak akkor is gondoskodhatnak a családjukról, ha örökre a bánya foglyai maradnak.

Amikor Illanes a mondókája végére ér, és egyedül marad gondolataival, apró feladatokkal foglalja el elméjét. Elképzeli, hogy a felszínen van, visszazökken a rendes kerékvágásba, a megszokott ház körüli munkák közé. Ilyesféle mentális gyakorlatot végezve maradt épelméjű Papillon, a francia rab is ördög-szigeti magánzárkájában. Illanes a bánya börtönéből

kiszabadulva saját otthonába helyezi át magát, ahol elől hagyta a szerszámait, mivel éppen egy asztalt ácsolt. Most végre elkészíti az asztalt, és más feladatokba is belefog. *Ki kell javítanom a plafonon a beázást, de előbb az eresszel van dolgom. Három ereszcsatornára és két méter lefolyócsőre van szükség. Mennyiből is jön ez ki?* Fejben újra és újra elvégzi a számolást, elképzel minden egyes pozdorjacsavart, rögzítőt és szerszámot, amire szüksége lehet. Felmászik a csatornához, kezében fúrógéppel, majd lemegy. Amikor végzett, újrakezdi. Amikor a ház körüli feladatok már nem kötik le, megpróbálja felidézni azt a zsoltárt, amit tizennégy éves korában énekelt a templomi kórusban. Illanes most is dalol a chilláni kórusban, ám jelenleg azt a zsoltárt akarja feleleveníteni, amelyet hosszú évek óta nem énekelt. Csupán az első sorra emlékszik: *„Quiero cantarle una linda canción...”* Hogyan is volt tovább? Illanes három este kutat agya elfeledett zugaiban, hogy visszaidézze a zsoltár többi sorát. Lassanként eszébe jutnak, s a negyedik estére immár újra tudja a négy versszakos, tizenhat sorból álló zsoltárt, amelyből az utolsó így hangzik: „Csak őbenne leltem rá a boldogságra.” *Sólo en él encontré la felicidad. A* felidézett zsoltárral a tarsolyában Illanes a számtalan eldugott járat egyikébe zarándokol egyedül, hogy senki ne hallja énekét. Olyan hangosan énekel, mint tizenéves korában a kórussal, majd elsírja magát, hiszen felötlik benne, milyen csodálatos is volt fiatalnak lenni, és felkérésre énekelni.

A tizennegyedik és tizenötödik napon még a magukat leginkább elfoglaló és legkeményebben dolgozó férfiak is kezdik letenni a fegyvert a kimerültség és a reménytelenség előtt. Florencio Avalos, Luis Urzúa után a második ember kisteherautójával két hétig fel-alá járkált a bányában, vizet hozott, kifelé vezető járatok után kutatott, és megpróbált üzenetet feljuttatni a felszínre. A Menedékbe is gyakran járt, hogy megpróbálja felvidítani öccsét, Renánt, aki szinte az egész időt a hevenyészett ágyán fekve töltötte. Kelj fel, Renán, csinálj valamit, gyerünk, kifelé, itt rettenetes a bűz, mondja testvéröccsének, s olykor sikerrel is jár. A kimondatlan igazság azonban az, hogy Florenciót roppant aggodalom keríti hatalmába, hogy Renán esetleg a bányászok kilátástalan helyzetben alkalmazott, hagyományos megoldásához folyamodik: az El Rajo tátongó sötétjébe lép. Ha az Akna szélére állva egy fejlámpával belevilágítunk, nem látunk mást, mint a

sötétséget. Az Aknában elkövetett öngyilkosság olyan, mintha csak egy fekete lyuk szippantana be. A bányában már háromméternyi zuhanás is halálos lehet, ám ez az Aknában akár 30 méter is lehet. Néhány bányász később bevallja, hogy fontolgatta ezt a fajta megoldást, hogy megszabaduljon a hegy fülszaggató kínzásától, a sziklaomlás folytonos dübörgésétől.

Végül azonban nem Renán, hanem maga Florencio kerül maga alá. Elöljáróként – spanyolul *capataz* – a bányászok tisztelete övezi.

– A *capataz*unk fiatal, de rendkívüli ember – mondja később Mario Sepúlveda a többieknek még mindig a hegy gyomrában –, aki mindig felülemelkedik a nehézségeken *(tirando para arriba),* és aki nagyszerű tulajdonságokkal rendelkezik.

Florencio lába alól azonban akkor kezd kicsúszni a talaj, amikor nagy gumicsövekből összetákolt ágyán arra ébred, hogy vízben áll a lába. Talpra szökken, és a lábán átzúduló sárfolyam kellős közepén találja magát. Nagyon nehéz járni benne, s amikor a kisteherautója kereke is elkapar, Florenciót egyre inkább hatalmába keríti az érzés, hogy teljesen felesleges bármivel is próbálkozni a megmenekülés érdekében.

Florencio éppen azzal a csapattal tart felfelé, amelyik a vízhordó autóval az életet adó nedűért indul, amikor helyzete kilátástalansága elviselhetetlenné válik. Úgy dönt, tapodtat sem megy tovább, majd anélkül, hogy bárki is észrevenné, egy ott parkoló teherautóhoz surran. Beszáll a vezetőfülkébe, majd amikor a vízhordó csapat fényei elhalványulnak, egyedül marad a ráboruló sötétségben, hiszen fejlámpája akkumulátora már korábban lemerült. *Hasta aquí llego,* gondolja. Elért az út végére. Kimerülten hátradől a sofőrülésen. A kocsi akkumulátorát a Menedékbe vitték, hogy az ottani világítást táplálja; azzal, hogy ebbe a kocsiba szállt be, Florencio önként választotta a vakságot és a reménytelenséget. Soha nem érezte még ilyen gyengének magát. Hadd ragadjon magával az éhség, gondolja a párnázott ülésen, a felhúzott ablakok mögött, el innen a sártól és a robajlástól. Magányosan a koromsötétségben megadja magát a gondolatnak, hogy ha álomba merül, talán fel sem ébred többé. A gyermekeire gondol, és elképzeli, hogyan nőnek fel apa nélkül: a tizenhat éves César Alexis, „Ale” és a nyolcéves Byron. Hogyan festenek majd felnőttként? Ale-t könnyebb elképzelni, tudniillik már majdnem férfi:

felelős és megfontolt. Florencio halála egyvalamire azért biztosan jó lesz: egyik fia sem fog bányában dolgozni.

A vízért induló férfiak végül észreveszik, hogy Florencio nincs velük. Keresik a járatokban, a Menedékben és az illemhelynek kinevezett résznél is, de sehol sem találják.

Florencio mély álomba merül. Amikor felébred, korábbi elkeseredettsége is tovatűnik. Végre-valahára fényt lát. A kisteherautóban ülő Florenciót kisvártatva elvakítják keresésére indult társai fejlámpái.

– Hát itt vagy, Florencio.

– Aggódtunk érted.

– Azt hittük, belevetetted magad az El Rajóba.

Miközben a tizenhatodik nap is eseménytelenül virrad fel, a bánya gyomrában rekedt harminchárom férfi feleségei, barátnői és gyermekei immár belegondolnak abba, amit eddig hárítottak: Mi lesz velük akkor, ha a bányászok soha nem szabadulnak ki? Elvira Valdivia, Mario Sepúlveda felesége két gyermekével egy copiapói hotel vendégszeretetét élvezi, ahol minden este az ágy mellett imádkoznak a férfiért. A legutóbbi imádságot követően a fiú, Francisco megkérdi anyját:

– Biztos vagy benne, hogy apa életben van?

Mindössze tizenkét éves, ám felnőttes kérdést tesz fel, amire egyenes, őszinte választ vár.

– Igen – feleli anyja. Talán mégis némi kétely vegyülhet hangjába, hogy kezdi elveszíteni a reményt, mert Francisco újabb kérdéssel hozakodik elő:

– Mi van akkor, ha még sincs életben?

– Mindenre fel kell készülni, fiam – feleli a nő egy percnyi habozás után –, mert ha apád már nem él, akkor az Isten akaratából történik. Talán eddig tartott az élete, nekünk pedig meg kell tanulnunk nélküle élni. Ha van értelme, ha nincs, akkor is így kell lennie.

– Az nagyon baj lenne, anya – mondja Francisco. *Pucha*, *Mami*, *qué lata sería*. – De mit tehetünk?

Mario halála olyan téma, amelyet Elvira nem tud és nem is akar megtárgyalni tizennyolc éves lányával, akit egyébként sem ereszt a végzetes eshetőség. Scarlette nyugtatót szed, és megválaszolhatatlan kérdéseket tesz

fel anyjának: „Van apámnak vize? Van nála fény?” Elvira még véletlenül sem mutatja lányának, hogy kételkedik Mario életben maradásában.

Francisco azonban tudni akarja az igazságot, hiszen fel akar készülni a jövőre, amelyben a nélkül a férfi nélkül kell élnie, akit személyes hősének tart. Szembe fog nézni az igazsággal, elvégre apja mindig is harcosnak nevelte, aki nem futamodik meg a fájdalmas igazság elől. Elvira látja, hogy fia az apja erejét és elszántságát örökölte, ám olyasfajta hidegvérrel is rendelkezik, amivel apja nem. Amikor megszületett, a fiú mindössze 1 kg 9 dkg volt. Az emberiség hétköznapi csodái közé sorolható, hogy a kicsi és törékeny fiú olyan fiatallá serdülhet, aki belső erejével még anyját is képes vigasztalni és felkészíteni arra, hogy jövőjét a szeretett férfi nélkül képzelje el.

Nagyjából ekkortájt a bánya mélyén Mario Sepúlveda még mindig a napi ételosztásért felelős, ami immár korántsem napi, és ételnek is csak nagy jóindulattal nevezhető. A reggeli, ebéd és vacsora egyszeri étkezéssé tömörül kétnaponta egyszer. Egy félbetörhető keksz. Az egyik étkezés végén még desszert is akad. Egy szelet hüvelykujj nagyságú barack valahogyan megmaradt a korábbi ételosztásokból, ami most roppant nagy értéket képvisel, ám ezt is harminchárom egyenlő részre kell osztani. Sebészi pontossággal kell szelni a vékony barackszeletet, Mariónak pedig sok nézője akad a feladat végrehajtásában.

– Ne haragudj, Perri – mondja egyikük-, de ez a darab nem nagyobb, mint a többi?

Amikor Mario bevégzi a kényes műveletet, minden bányász nagyjából egy körömnyi barackra jogosult. A többi férfihez hasonlóan Mario is a szájában tartja a kevéske szirupos gyümölcsöt, ameddig csak lehet. Elég sokáig sikerül is, de valaki véletlenül belébotlik, ami arra készteti, hogy nyeljen egy nagyot, és az íz gyorsan eltűnik a szájából. Mario olyan dühbe gurul, hogy legszívesebb behúzna egyet az ügyetlen bányásznak.

A legtöbb étkezés azonban mindössze egyetlen kekszből áll, amely hozzávetőlegesen 40 kalóriát és nem egészen 2 gramm zsírt tartalmaz. Ez nem elegendő az életben maradáshoz, s ezt Víctor Zamora is látja, aki két héttel korábban az élelmiszerkészletek kifosztásának vezetője volt. „Ez a

legszörnyűbb dolog a világon – mondja. – Ezt soha sem lehet elfeledni: hogy a szemed előtt haldokolnak a *companeró*k.”

Mostanra a déli imádságok bocsánatért esedező szertartást is magukba foglalnak. Sajnálom, hogy felemeltem a hangom. Sajnálom, hogy tegnap nem vettem ki a részem a vízhordásból. Ma pedig a kerek képű Víctor Zamorán a sor, aki immár nem is oly kerek képű, és göndör haja is csapzottan tapad a homlokára.

– Néhány szót szeretnék szólni – kezdi. – Hibát követtem el. Én is egyike voltam azoknak, akik megdézsmálták az élelmet. Sajnálom. Nagyon megbántam, amit tettem.

Nem minden bányász tudta, hogy Víctor is benne volt a zabrálásban, így most rájuk a meglepetés erejével hat a férfi töredelmes beismerő vallomása.

– Azt hittem, csak néhány napig kell itt maradnunk – folytatja. – Nem mértem fel, mekkora kárt okozok azzal, hogy elveszem az ételt. Mostanra őszintén megbántam tettemet, és bocsánatot kérek érte.

„Víctor hangja egyszerre volt feszült és bánatos – meséli később Omar Reygadas. – Mindnyájan tisztában voltunk vele, hogy valóban megbánta tettét.”

A bocsánatkérés ideje után jön az ételosztás. Aznap tényleg kerül egy keksz az asztalra, ám Alex Vega egyszer csak előlép.

– Szólhatok? – kérdi.

El Papi Ricky, aki előbb Bicikliváz, majd Charqui de Mariposa lett, láthatóan alacsonyabbnak és törékenyebbnek tűnik a többi férfinél.

– Biztosan több ételt akar kérni. Mit tegyünk? – súgja Mario Sepúlveda Omar Reygadas fülébe.

– Én adok neki egy kis darabot, és te is tégy így – feleli Omar. – Majd megkérdezzük, ki akar még segíteni rajta...

De Alex nem több ételt kér.

– El fog tartani még ez egy ideig – kezdi. Az egyik fúró rossz irányba ment, és elképzelhető, hogy a mostani fúrás sem ér el hozzájuk. – Nagyon kevés élelmünk maradt, ezért azt gondolom, ma nem kellene ennünk. Ne együnk! Hagyjuk meg holnapra, így egy nappal tovább húzzuk.

Néhányan a fejüket rázzák és méltatlankodnak, hogy ők nem akarják kihagyni az étkezést. Együnk! Enni akarok! Ám végül mégsem esznek. Három napig csak vízen élnek. Egyeseket megérint Alex Vega nemes tette,

áldozatkészsége, hiszen a legösztövérebb bányász a csoportot és a kollektív túlélést helyezi a mindenki számára nyilvánvaló igénye elébe.

Miután a fúró nem ért el hozzájuk, néhányan Víctor Segovia példáját követve búcsúlevelek írásába fognak. Ők is abbéli reményüket fejezik ki, hogy valaki egyszer rábukkan üzenetükre. Immár annyira legyengültek, hogy könnyen elképzelhető, legközelebbi álmukból fel sem ébrednek, vagy már nem marad erejük arra, hogy levelet fogalmazzanak. Valaki már csak segítséggel tud felállni és az illemhelyre menni a Rámpán fel, a szikladarabokból tornyosuló halom mögé, hogy megszabaduljon a testéből kierőszakolt lámabogyóktól. Valaki javasolja, hogy csatlakoztassák megint össze a víztartályokhoz vezető csöveket, hiszen nemsokára túl gyengék lesznek ahhoz, hogy felmenjenek és megtöltsék a hordókat, majd levigyék a Menedékbe, ahogyan eddig tették. Az érzés, hogy itt az elkerülhetetlen vég, immár ragályos, és a búcsúlevelek írása is terjed. Carlos Mamani figyeli, amint az érzelmes chileiek oda-vissza szólongatják egymást: „Kész vagy már? Add oda azt a ceruzát. Papírra is szükségem van.” Egyesek sírnak írás közben. Mamani hallja őket, együtt érez velük, hiszen ha egy bányász a többiek előtt sír, akkor biztosan nagy a baj. Ahogyan a többi fiatal bányásznak, Mamaninak is feltűnik, hogy most kiváltképpen az idősebbek hajlamosak feladni a küzdelmet. „Hallottam, hogy az a hír járja, az idősebb bányászok voltak a támaszok odalenn, de ez hazugság” – meséli később Mamani. Jorge Galleguillosnak feldagadt a bokája. Mario Gómeznek odavan a tüdeje. „Az egyetlen idősebb bányász, aki végig erős maradt, Omar Reygadas volt. Mindig azt mondta, ne aggódjunk, jönnek értünk. De a többiek kezdtek megőrülni.” Víctor Segovia már napok óta a saját haláráról ír, s most, amikor a legtöbben is éppen így tesznek, sötét gondolatait immár nem csupán papírra veti, hanem ki is mondja:

– Mindenki meg fog halni!

– Fogd be a szád, öreg! *¡Concha de tu madre!*

Carlos Mamani azonban nem fog hozzá búcsúlevele megírásához, hiszen még nem álmodott legidősebb nővérével, s amíg ez meg nem történik, addig nem is hiszi el, hogy ütött az utolsó órája. „Nem akartam megírni a búcsúlevelem... Ha belefogok, azt jelentette volna, hogy haldoklom.” Mamani gyenge, ám korántsem a végét járja, *agonizando.* Mindemellett

akkor sem írhatná volna meg a levelet, ha akarná, hiszen nincs nála lámpa, tudniillik fennhagyta az öltözőben.

Mario Sepúlveda még mindig elég erős és éber ahhoz, hogy felmérje, milyen rossz állapotban vannak a többiek a Menedékben. A sovány Claudio Yañez tűnik a leginkább elgyötörtnek. Yañez egyébként alacsony, szögletes ember. Orcái beestek, a megszállottak arckifejezése ül ki rá, szeme a távolba réved. Mario hangjával is rá tudja bírni a többieket, hogy keljenek fel, kivéve az egy Claudiót, aki továbbra is csak fekszik a földön.

– Hé, *concha de tu madre*, kelj fel! Kelj fel, mert ha csak így heversz a földön, meg fogsz halni, és akkor mi megeszünk. Ha lusta vagy, eledelként végzed!

Amikor olyan férfi mondja, aki már három napja nem evett, a *megeszünk* kifejezés olyan többletjelentéssel bír, amivel egyébként rendszerint nem szokott.

– Jobb, ha felkelsz, különben felrugdosunk.

Az ijedt Claudio megpróbál talpra vergődni, és amikor sikerül neki, a többiek is jól láthatják, mennyit fogyott, és mennyire legyengült. Lassan, remegő térddel és imbolygó lábakkal áll fel. „Úgy nézett ki, mintha csak újszülött csikó lett volna, aki életében először próbál talpra állni” – meséli később Omar Reygadas. A „kiscsikó” végül kinyújtja a lábát, és megtesz egy lépést.

A fiatalabb bányászok Claudióhoz hasonlóan elég rossz bőrben vannak, tudniillik legalább tíz kilót veszítettek a súlyukból. Amikor Alex Vega feláll, hogy elmenjen az illemhelyre, felhőket hallucinál, majd néhány percre meg is vakul – az éhezés egyik gyakori mellékhatása ez, amit az A-vitamin hiánya okoz. Az idősebb és nagyobb darab férfiaknak még mindig van hájréteg a derekuk körül: javarészt a mellkasukról tűnt el a zsír, amitől félmeztelenül eléggé fiús kinézetük lett. Immár nyilvánvaló, hogy duzzadó mellizmaikat jókora zsírréteg vonta be, ami a túltápláltságnak, nem pedig a kiváló erőnlétnek tudható be. A legdrámaibb változás azonban az arckifejezésükben és a tekintetükben tapasztalható. Yonni Barrios szeme szinte a koponyájába süllyedt, és az egykor oly csábító, barna tekintet immár szomorúvá lett, amilyen csak a halálosan kimerült emberre jellemző. A veterán bányász Jorge Galleguillos kinyitja a száját, hogy mondjon valamit, ám olybá tűnik, mintha csupán rágná a szavakat. Hogy a legyengült Jorgét és feldagadt lábát távol tartsák a sáros padlótól,

faemelvényt ácsolnak neki, ahol vég nélkül heverészik, miközben a plafont bámulja. Jorge egyre szürkébbé válik; nem csupán ő, hanem mindnyájan egyre szürkébbek. Arcuk és karjuk elvesztette a dél-amerikai napsütéstől szerzett bronzszínt, mostanra sápatag hamuszürkévé, gombaszínűvé lett mindenki.

A gombaférfiak pedig nem néznek egymás szemébe, mintha csak szégyellnék fizimiskájukat, de nem hiúságból tesznek így. Kicsinek, összetörtnek érzik magukat, mint a kivert kutya, vagy mint a kiközösített fiú, akit annyiszor aláztak meg, hogy már-már elhiszi, osztályrésze a megalázás.

A tizenhetedik föld alatt töltött éjszakán a férfiak újabb fúró zajára lesznek figyelmesek. A fülsiketítő robaj egyre közelebbről hallatszik, kiszabadulásuk vagy újabb csalódásuk ígéretét kínálva.

Víctor Segovia nem áltatja magát, hogy a fúró eléri őket. Inkább megkérdi Mario Sepúlvedát:

– Te mit gondolsz, milyen lehet a halál?

Mario azt feleli, szerinte olyan, mintha csak elaludna az ember. Békésen. Becsukod a szemed, pihensz. Minden gondodat-bajodat magad mögött hagyod.

Fenn, a 105. szinten is egyre hangosabb a fúrás, így amikor Raúl Bustos nyugovóra tér, különös és biztató álmot lát. Eddig is sokat gondolt gyermekeire, kiváltképpen a hatéves María Pazra. Okos és egészséges versenyszellemmel rendelkező kislány, aki vetélkedőket nyer, és mindig megpróbálja a maximális pontszámot elérni a teszteken. Álmában pedig María a feléjük irányuló fúróberendezés kezelője. „Erős egyéniség, mindig nyerni akar” – meséli Raúl később. Álmában pedig arra kéri a lányát, hogy jöjjön érte, biztatja, hogy képes rá. „Nyerni fogok, apu. Ki foglak hozni onnan” – feleli a lány. María Paz nem szeret veszíteni, így az álmodó Raúl reménykedik abban, hogy a hatéves fúrómester eléri őt, és megmenti az életét.

A közelben alvó Alex Vega azt álmodja, hogy keresztülmászik a bányán. Átbújik a Rámpát lezáró hegyomláson, majd az Akna kőfalán felmászva eljut egészen addig, ahol a viharvert csörlőház található. Kilép a házból, már a felszínen van, ahol a szeme elé tárul, hogy egy városnyi mentőcsapat és fúrócsoport dolgozik azon, hogy kiszabadítsa őket a hegy gyomrából. „Élünk, odalent vagyunk – mondja nekik. – Meg tudom mutatni az utat.”

A Terraservice csapata egyre közelebb jut. Augusztus 21-én reggel a harmadik próbálkozásuk már 540 métert fúrt le: célpont a Menedék melletti tárna vagy akár maga a Menedék, amely 694 méterrel van a talpuk alatt. Nelson Flores a nappali műszakban dolgozó kezelő. Feladata annyiból áll, hogy a Schramm T685 teherautóhoz csatlakoztatott rácsos platformon állva a két mérőműszert figyeli, amelyből az egyik a fúrófej forgási sebességét, a másik a fúró és a kalapács működtetéséhez szükséges levegő nyomását méri. A dioritban nagyon jó fúrni, gondolja Flores, hiszen nincsenek benne repedések, és olyan sima, akár a zselatin. Hatméterenként leállítja a berendezést, ilyenkor beilleszt egy újabb hatméteres csőszelvényt, majd folytatja a fúrást. Flores megérinti a csövet, és felenged egy kart, amivel addig növeli a nyomást, amíg a kalapács is beindul. Amint a fúrófej egyre mélyebbre hatol, a kalapács keltette rezgések, amelyeket a cső továbbít a felszínre, egyre gyengébbek lesznek, s végül Floresnek behunyt szemmel kell koncentrálnia, hogy megérezze, vajon beindult-e kalapács. Egészen napnyugtáig fúr, majd hazafelé veszi az irányt, de előbb a többi, szintén hazaigyekvő társával egyetemben újabb tapsot kap a főkapunál gyülekező családtagoktól.

María Segovia még mindig a kapuhoz legközelebb eső sátránál tartózkodik, körülötte a sajátjai és a Vega család, akik mindnyájan feszültséggel teli éjszakai virrasztásra készülnek, tudniillik Golborne és Sougarret tájékoztatta a hozzátartozókat, hogy az egyik fúróberendezés már igen közel jár a férfiakhoz, és talán másnap reggel el is éri őket. Jessica Vega rendszerint kevéssel éjfél után tér nyugovóra, ám ma éjjel ő is virraszt a rokonokkal, köztük Alex húgával, Priscillával és annak barátjával, Roberto Ramirezzel, akik mindketten már majdnem betöltötték a harmincadik életévüket. A fiatal pár sokat énekel, Robertónak pedig van egy mariachi zenekara (a mexikói zene rendkívül népszerű az északi országrészben), és az ehhez illő pajesszel is rendelkezik. Elhozta magával a gitárját is, hogy feldobja a hangulatot, és talán ünnepeljenek egy kicsit, elvégre másnap talán már hírt kapnak Alexről. Roberto érzi, hogy „különleges, mágikus éjszakának néznek elébe. Jó kedve van, hiszen olyan dolgoknak volt szemtanúja, amilyenekre egyáltalán nem számított. Néhány nappal korábban vihar söpört végig a tájon, könnyű esőt hozva a világ

legszárazabb sivatagába. Copiapó éves csapadékmennyisége a 250 mm-t sem éri el, ám a mostani El Niño-év, így a korai csapadék (az első viharok rendszerint szeptemberben csapnak le) megöntözte a környéket, létrehozva ezzel az úgynevezett *desierto florido*, azaz a kivirágzott sivatag jelenségét. Roberto szeme elé az addig homokos-sziklás, barna és rézszínű hegyek helyett egyszer csak fukszia, fehér színű, csillag alakú, sárga trombiták látványa tárult. Ez önmagában elegendő ahhoz, hogy dalra fakadjon.

Amint a táborra leszáll az éj, a sivatagi szellő lobogtatja a Vega család által gyújtott tűz lángját, Roberto pedig a húrok közé csap. A közeli sátorban tanyázó Segovia család szokatlanul nyugtalan, így Ramirez és a Vega család úgy érzi, „zenebonával" kell megtörniük a csendet. Hajnali kettő-három felé járhat az idő, ők pedig már órák óta zenélnek, amikor Roberto azt mondja Jessicának, hogy írt egy dalt Alex tiszteletére. Tárcájából előhúz egy papírdarabot, amelyre a kottát jegyezte le. A többi latin-amerikai népdalhoz hasonlóan ez is igaz történetet beszél el, nevezetesen a Vega és a többi család történetét. Lassú, szomorkás nyitánnyal indít, amely a copiapói gyászteljes hangulatot hivatott érzékeltetni, hiszen sok bányász él a városban.

Cuando camino por las calles de mi barrio
noveo el rostrofeliz en losfamiliares.
En Balmaceda y ArturoPrat
sin ti no existe un mundo mejor.

Amikor a környék utcáit rovom,
a komák arcát vizslatom: mind boldogtalan.
Balmacedában és az Arturo Pratban
nélküled nem jöhet el a jobb világ.

A következő versszak a hegyomlásról szól, aztán jön az a rész, amikor José Vega megpróbálja kimenteni a fiát.

Se desintegran las rocas del cerro
Los mineros pronto saldrán
La chimenea está colapsada
Pero tu padre pronto te sacará.

A hegyek sziklái szétmorzsolódnak,
de a bányászok azért kijutnak,
és bár az akna már beomlott,
apád lemegy érted, s kihoz.

A kórusban megtudjuk Alex családi becenevét – El Pato, azaz a Kacsa, amelyet még egészen kiskorában kapott –, majd a tempó gyorsabbá válik, afféle tiltakozó nóta ritmusát veszi fel, amilyet gyakorta lehet hallani Chile utcáin.

Y El Pato volverá!
Y va volver!
Los mineros libertad
Y va volver!
En el campo o en el mar
Y va volver!
Y también en la ciudad
Y va volver!

És El Pato visszatér!
Bizony visszajő!
A bányásznak szabadságot ígér
Még visszatér!
Mind a szárazon s a tengeren
Még visszatér!
És a városban sem pihen!
Ő visszatér!

Az énekes arra kéri Alexet, hogy térjen vissza otthonába, amelyet feleségével közösen csinosítgatnak, a meredek utcában található kis házikóba, ahol a férj és a feleség hétvégente a betonkerítést építgették.

Pato vuelve a casa,
Tu esposa y tu familia te esperan
vuelve ya.

Y El Pato volverá,
Y va volver!

Pato, jöjj haza,
hisz vár rád a hitvesed és a család,
térj hát vissza!
És El Pato visszajő,
még visszatér!

A Vega család és Roberto Ramirez jó néhányszor elénekli a nótát, egészen hajnalig fújják. Végül nyugovóra térnek, hiszen a fúró áttörését csak jóval későbbre jósolták a kormány illetékesei.

Miközben a Vega család augusztus 22-én kora hajnalig énekel, a napokig egy szemhunyásnyit sem alvó Mario Vega végre álomba merül odalent – a legmélyebb álomba, amit csak fel tud idézni. Teste és elméje minden feszültségtől megszabadul. Az éhségtől oly élénk álmában arra a helyre kerül, ahol minden vágyakozása, fájdalma és életszeretete megfogant. Parralban van, a földön alszik, s amikor felemeli a fejét, meglátja nagyanyját, Bristelát és nagyapját, Domingót, akik mindketten „ünneplő ruhát öltöttek”. Mindketten régóta halottak, Mario pedig az újjászületés szemtanújának örömét érzi. Ők voltak a *viejó*i, akik törődtek vele, a kicsi, anya nélküli fiúval. Nagyanyja egy teli kosár élelmet hozott. *Porotitos con locro*: babos pörkölt kukoricával, filézett hússal. „Kelj fel onnan, *hombre* – mondja neki nagyapja a vidékiek erőteljes hangján. – Nem fogsz itt meghalni.” *Vos no vas a morir aquí.*

Nelson Flores csupán két órája van otthon, amikor telefonhívás érkezik, hogy azonnal menjen vissza a munkaterületre. Az éjszakai műszak fúrómesterének családjában haláleset történt, jobblétre szenderült a nagyanyja. Így Nelson a San José-bánya és a 10B jelzésű lyuk felé veszi az irányt. Egész éjszaka dolgozik, a fúró zaja elnyomja a hegyen lejjebb táborozó Vega család énekét. Hajnali öt óra tájban, amikor a felkelő téli nap indigókékre színezi az eget, 6-8 méter per óra sebességre állítja a

fúróberendezést. Majd megáll, hogy a csapat behelyezhesse az újabb hatméteres csőszelvényt. Immár 114 csőszelvény alkotja a csövet, és a 10B jelzésű furat elérte a 684 méteres mélységet, mindössze tíz méterre vannak attól, hogy reményeik szerint leérjenek a bányászokhoz. Amikor a helyére illesztik a csőszelvényt, Flores behunyja szemét, és feltolja a kart, amivel a levegőt adagolja a fúrókalapácsfejnek. A 114 összekapcsolt csőszelvény forogni kezd, mozgásba hozza a cső mélyén a fúrófejet és a volfrám-karbid gyöngyöket. A volfrám-karbid keményebb anyag, mint a diorit, így súrlódás esetén mindig az előbbi győz, porrá zúzva a dioritot, amelyet a légnyomás a közel 700 méterre található felszínre lő ki, a „ciklonnak” nevezett, ólomszínű porfelhőt produkálva. A kéményeiből port okádó Schramm T685 olybá tűnik, mintha afféle kőtüzelésű mozdony lenne. Flores főnöke, Eduardo Hurtado pedig a közelben nézi kisteherautójából, amint a ciklon egyenletesen emelkedik az ég felé, ami annak a jele, hogy a talpuk alatt dolgozó fúróberendezés a terveknek megfelelően működik és halad előre.

Mario Sepúlveda hajnali öt óra után nagyapja parancsára eszmél álmából, s a jó, már-már eufórikus érzés átjárja ébrenléte első perceit is, hiszen hallja az elviselhetetlenül hangos fúró fülsiketítő robaját.

Richard Villarroel, a leendő apa aludni próbál Mario felett 15 méterrel az egyik kisteherautó vezetőfülkéjében. A közeledő fúró zaja roppant hangos, ám azt nem lehet pontosan megmondani, vajon tényleg olyan közel van-e az áttöréshez, mint ahogyan azt Richard reméli. Folyamatosan a Miatyánkot és az Üdvözlégyet imádkozza, talán százszor is elmondja, miközben Jézust is dicsőíti. Amikor öt óra körül a zaj abbamarad, Richard így imádkozik: „*Papito* (atyácska), segíts a kezelőnek, és vezesd ide őket, kérlek...” Még mindig nem jön álom a szemére, így lemegy a Menedékbe, ahol éppen az álmatlanok dominójátéka folyik azzal a készlettel, amelyet Luis Urzúa készített. Richard játszik egyet José Ojedával, a kopaszodó, alacsony, öreg bányásszal. Kisvártatva a fúrás még hangosabbá válik.

– Át fog törni – mondja José tárgyilagos hangon.

Reggel hat óra tájt a Nelson Flores körüli emberek álomba zuhannak. Az áttörést csupán néhány órával későbbre várják. Flores valami egészen furcsát észlel: a 114 csőszelvény utolsó darabja meg-megakad forgás közben. A fúrófej valamilyen más anyagot ér. A Schramm kéményein áramló porfelhő hirtelen abbamarad, a nyomásmérő kijelzője pedig nullát mutat. Flores azonnal és ösztönösen üresjáratba kapcsolja a fúróberendezés motorját, és leállítja a légberendezést is. A fúróra néma csend borul, s ezt a csendet szinte azonnal Flores főnökének és munkatársainak kiabálása tölti be.

Mélyen odalenn, 688 méterrel Flores lába alatt kisebb robbanás rázza meg a Menedék melletti járatot, amit a lezúduló sziklák robaja követ. A sziklát véső fém fülsiketítő zaja hirtelen abbamarad, csak a fütyülő levegő hangja hallható. Richard Villarroel és José Ojeda talpra szökken, és a zaj irányába szalad, az utóbbi kezében a 48-as kulcs. Ók érnek oda legelőször. Az egyik csőszelvény kilóg a sziklamennyezetből, Richard pedig meglátja benne a fúrófejet, amely fel s alá mozog: azaz a felszínen Nelson Flores ráébredt, hogy valamilyen üreget ért el, most pedig „tisztogatja” a berendezést. Majd a fúrófej a sziklapadlóra hullik, és nem mozdul. Richard fogja a kulcsot, és ész nélkül ütni kezdi a sziklaplafonon belógó csőszelvényt.

Richard régóta vár arra, hogy használja a kulcsot. A közel 70 centiméter hosszú, króm-vanádium ötvözetből készült kulcs a legnagyobb szerszáma, most pedig kitörő örömmel és kétségbeesve püföli a csőszelvényt, amely azt hivatott jelezni a fentieknek, hogy emberi élet nyomaira bukkantak: *Idelent vagyunk! Idelent vagyunk!* Ahogyan üti a fémet, a gondolat, miszerint talán mégis meglátja elsőszülöttjét, egyre inkább magával ragadja. Imái meghallgatásra találtak, a fúrófej ideért. Richard egészen addig püföli a csőszelvényt, amíg főnöke, Juan Carlos Aguilar oda nem ér, és rá nem parancsol, hogy hagyja abba, mert most is bányászként kell gondolkodniuk, és meg kell erősíteniük a járat mennyezetét, ahol a fúrófej áttörte, nehogy agyoncsapják őket a meglazult sziklák.

Kisvártatva mind a harminchárom férfi a fúró és a csőszelvény köré gyűlik – azon tárgyak köré, amelyek behatoltak sötét világukba azt a reményt keltve, hogy újfent megláthatják a fényt. A gyöngy nagyságú

volfrám-karbid fogakkal rendelkező fúrófejjel mintha csak egy asszír dombormű elevenedett volna meg; afféle földön kívüli jelenés, amelyet a férfiak ámulva és ujjongva néznek, néhányan meg is könnyeznek. Carlos Mamani, aki térdre rogy a fúrófej előtt, úgy érzi, mintha „egy kéz tört volna át a sziklákon, és elért bennünket”.

José Henríquez rakodókezelő, aki a föld alatt félmeztelen és éhező prófétává avanzsált, rápillant a fúrófejre, és kinyilvánítja a nyilvánvalót:

– *Dios existe* – mondja. Van Isten.

Második rész

Találkozás a fenevaddal

10.
Hangsebesség

A 10B fúró áttörése utáni első néhány percben a férfiak a csőszelvényt püfölik. Nem csupán Richard Villarroel króm-vanádium kulcsával ütik, hanem a lehullott szikladarabokkal és egy kalapáccsal is, s nem sokat törődnek azzal, hogy a meglazult kövek akár a fejükre is pottyanhatnának. „Olyanok voltunk, mint a kisgyerekek, akik egy piñatát ütlegelnek” – idézi fel Omar Reygadas. *Como cabros chicos pegándole a una piñata.* A félmeztelen, sárga, kék és vörös sisakos fiúk egészen addig nem hagynak fel a püföléssel, amíg az egyik bányász oda nem kormányoz egy targoncát, amely felemeli Yonni és Carlos Barriost, hogy vasrudakkal erősítsék meg a födémet. Mindenki eszeveszetten tombol, utasítások röpködnek ide-oda: végtére is minden kétséget kizáróan meg kell győzni a fentieket, hogy ők idelent még életben vannak. Csapj zajt, adj jelzést, tűzz rá üzenetet! Valaki azt mondja, hagyják abba a cső ütlegelését, hogy meghallgassák, vajon a fentiek válaszolnak-e, mire Yonni rátapasztja fülét a csőre, és azt mondja, hallja, amint föntis verik. Az egyik bányász Yonni kezébe nyom egy vörös festékszórót, amellyel megjelölheti a csövet, ám azt a fentről csorgó sáros víz borítja, így ráfesteni sem lehet, mert a víz lemossa. „Meg kellett tisztítanunk a csőszelvényt, de nem volt kéznél semmi száraz.” Végül csak befogja a festék. A férfiak fogják az üzeneteket és a leveleket, bedugják egy nejlonzacskóba, majd szigetelőszalaggal jól átkötözik, hogy megóvják a fúró által vájt lyukból csordogáló nedvesség ellen, hiszen attól tartanak, a hosszú úton a felszínig átitatja a sár. Tovább püfölik a csövet.

Nelson Flores előbb érzi a cső pulzálását, mint ahogyan meghallja a hangot. Először azon tűnődik, talán a 115 csőszelvény 22 tonnás súlya miatt van, ahogy egymásnak verődnek a hosszú csőben. Amikor a legfelső csőszelvényre tapasztja a fülét, meghallja a lentről jövő kopogást, amely gyors és őrült ritmusú, mielőtt lecsendesedne, „mintha csak elfáradtak volna a *viejó*k odalenn”. Miután gyorsan elterjed az utasítás, hogy minden csapat álljon le a fúrással, mások is a cső köré gyűlnek és hallgatóznak.

– Ők azok!

A fúrócsapat körültekintően újabb csőszelvényt illeszt a csőhöz, hogy megmérjék, milyen mély az üreg: lejjebb engedik a fúrófejet, amíg valami szilárdba ütközik. Amikor megvannak, úgy találják, négy méter átmérőjű az üreg, amely pontosan megegyezik a célként kijelölt járat átmérőjével. Amikor újra rátapasztják a fülüket a csőre, úgy hallják, a lentről jövő zajok ritmusa változik, mintha csak morzejeleket küldenének, vagy rövid és hosszú szünetekkel tarkított zenét komponálnának. „Ekkor már minden kétségünk elszállt – meséli Eduardo Hurtado. – Volt ott lenn valaki vagy valakik, akik életben voltak.”

Értesítik a különböző chilei hivatalos személyeket. A mentést irányító Sougarret bányamérnök szkeptikus. Olyan utasítást ad a fúrócsapatnak, amit azok rögvest meg is szegnek: „Azt mondtam nekik, tartsák a szájukat, mert jól emlékeztem, mi történt a múlt alkalommal. Nem akartam újabb konfliktushelyzetet generálni a hozzátartozókkal.” Golborne miniszter is elővigyázatos; mivel még nincs reggel hat sem, így az elnök még biztosan az igazak álmát alussza, üzenetet küld hát a vezérkari főnöknek: *„Rompimos”*. Áttörtünk. Hivatalosan még semmit sem jelentenek be, ám a soknapnyi küszködés után a fúrócsoportok tagjai nem tudják tartani a szájukat, így a bánya területén tartózkodó mentőcsapatok és kisegítő személyzet körében elterjed a hír. Florencio Avalos barátja, Pablo Ramirez, aki először lépett be a bányába Carlos Pinillával, hogy a hegy gyomrában rekedt férfiak után kutasson, meghallja a hírt, és a 10B fúróhoz rohan. Immár sokan ismerik őt, tudniillik sokszor volt segítségére a fúróknak a bányaismeretével. Azt is tudják róla, hogy sok barátja van odalenn, így amikor a fúróhoz érkezik, őt is hagyják hallgatózni. A lentről hallatszó zaj egyre hangosabb: még a hétszáz méteres utazás után is egyértelmű, hogy ember csapja. A föld alatt rekedt bányászok olyan mélyen vannak, hogy ha beleüvöltenek az acélcsőbe, a hangjuk több mint két másodperccel később ér fel a felszínre. Ám a tömör fémben gyorsabban terjed a hang, így a fúrófejre mért csapásokat Ramirez előbb hallja meg, mint a férfiak hangját.

A kormányzatnak köszönhetően immár mobiltelefonok is működnek a bánya területén, Ramirez pedig azt az embert hívja, akit először szeretne értesíteni a jó hírről: Florencio Avalos tizenéves fiát, Ale-t. Mivel vasárnap reggel van, a fiú ma nem ingázik a bánya és az iskola között.

– Ale, apád jól van – mondja neki Ramirez. – Ne aggódj! Mindenki életben van. Hallgasd csak!

Majd Ramirez nekinyomja a kagylót a csőnek. Copiapói otthonában Alex jól hallja a hangokat, amelyek onnan erednek, ahol apja van élve eltemetve. „Olyan volt, mint a csengő – idézi fel Ale. – Mint az iskolai csengő.”

Ale telefonál a Remény Táborába, ahol édesanyja mindössze egy órával korábban merült álomba.

– Mama, Pablo bátyja azt mondja, hogy mindenki életben van.

Mónica hálát ad Istennek, de „csakis Istennek”; van valami dac abban, ahogyan ezt előadja, hiszen csak most ébred rá arra, mennyire egyedül volt augusztus 5. óta. „Mintha csak újra megnyílt volna a szívem.” Florencio életben van, és a saját élete is visszazökken majd a rendes kerékvágásba. Tizenhét napnyi rendszertelen étkezés, a saját gyermekeiről való megfeledkezés, kialvatlanság és alvajárás után Mónica újra főzni és enni fog rendszeresen. Amikor kilép a sátrából, meglátja a közelben táborozó anyósáékat. El akarja nekik mondani a jó hírt, ám mielőtt még szólásra nyitná a száját, látja rajtuk, hogy ők is értesültek róla. Miközben Mónica aludt, néhány fúró rohant le a hegyről, és ezt üvöltötték: „Megtaláltuk őket!” A rokonok meghallották a kiáltásokat, de nem ébresztették fel őt. Amióta a fiuk a bánya foglyává vált, meglehetős távolságot tartanak menyüktől: elnézték, amint Mónica összeomlott, és nem tudtak vagy nem akartak rajta segíteni. Úgy tűnt, haragszanak rá, talán, mert nagyszerű fiuk úgy hal meg, hogy a családjáért gürcölt a föld alatt. Mónica egyaránt zavart és sértett. Az öröm mámorát olyan új családi seb mételyezi, amelyre egyáltalán nem számított.

Mónica és az anyósáék egy kínos pillanatra egymásra néznek.

– *No importa* – mondja végül Mónica. Nem számít.

Augusztus 5. óta Copiapóban, a Remény Táborában és a föld alatt is a harminchárom bányász sorsa forog kockán. Augusztus 22. reményteli hajnala sem különbözik ettől. Susana Valenzula elmondja a jó hírt Martának, Yonni feleségének. Más családok, ahol egyes családtagok éveken keresztül kerülték egymást, immár újra összefogtak, hiszen adott a csodálatos eshetőség, hogy a férfi, akinek mindnyájan a szeretetét keresték, és akinek életéért imákat rebegtek, végül tényleg életben van. Nem könnyű bányászfeleségnek, -barátnőnek, -fiúnak, -lánynak vagy -exfeleségnek lenni. Az omlás előtt Darío Segovia felnőtt gyermekei egy szót sem szóltak

Jessicához, a férfi jelenlegi élettársához és kislánya anyjához. Mivel Darío a föld alatt rekedt, az aggodalom és a végzetes eshetőség immár tizenhét napja egybeforrasztotta az eleddig kétfelé szakadt családot. A régi sérelmek azonban nem váltak köddé. „Nem mentem feleségül az apjukhoz – mondja Jessica Darío felnőtt gyermekeiről. – Néha pedig volt egy olyan érzésem, nem akarják, hogy én is ott táborozzak.” Darío iránti szerelme olyan valódi, mint a közös otthonuk, mint a hosszú ölelés, amit Daríótól kapott, mielőtt elindult volna munkába, s talán Darío gyermekei is felfedezték ezt a szerelmet abban, ahogyan Jessica a gyermeke apját várja. Vagy akár arra is gondolhattak, „újabb skalp” Darío hódítási „listáján”, mondja Jessica. Egyetlen boldog és örömteli percre azonban mit sem számít az egész – hogy aztán megint teljes súllyal nehezedjen rájuk. A harminchárom bányász él – igaz, hivatalosan még nem erősítették meg, de már sokan úgy hiszik –, és hamarosan hazatérnek a tizenhét nappal ezelőtt megkezdett műszakból. Föld feletti életük gondjai pedig ugyanolyan kuszák maradnak, mint korábban voltak.

Mónica Avalos az egymást ölelő testvérek, házastársak, gyermekek és unokatestvérek között járkál a táborban. Sok helyütt ima hangzik fel, s a nap az áhítat és a hálaadás jegyében telik a „Jeruzsálemnek” nevezett táborban. Álmában egyszer a hegy száraz, poros felületén lépdelt. Szeme most nyitva van, jóllehet könnyel teli. Tizenhét nap után először teljesen éber, tudatos és jelen van: hallgatja, amint a táborban jelenlévő feleségek, barátnők, fivérek és fiúk beszélgetnek, miközben párát lehelnek a hajnali derengésbe.

A fúrófej és a volfrám-karbid gyöngyök négy órát pihennek a Menedék feletti járatban, mielőtt elkezdenék felhúzni a 20 cm átmérőjű csövön. A harminchárom férfi biztos távolságból figyeli, amint az üzeneteiket a felszínre vivő fúró eltűnik a mennyezeti nyílásban: magával visz néhány magánlevelet, információt arról, hogy pontosan hová ért a fúró, illetve José Ojeda tömör, mindössze hét, vörössel írt szóból álló jegyzetét, amely tartalmazza a legszükségesebb információkat (hányan vannak életben, milyen állapotban vannak, és pontosan hol tartózkodnak). Ojeda a kalapács

mögötti részbe rejti az üzenetet, mivel az egyik bányász szerint az a legbiztonságosabb hely. A harminchárom férfi ünnepel. Mario Sepúlveda odakiált a késlekedőknek, akik még nem értek oda a Menedék mellett tartandó összejövetelre:

– Florencio, Illanes, gyertek már ide!

Mindnyájan belefognak a chilei bányászok rigmusának kántálásába:

– *¡Chi-chi-chi, le-le-le, mineros de Chile!*

José „Pásztor” Henríquez telefonja videokamerájával megörökíti az eseményt. A férfiak legalább fele csak alsóneműt visel, olyan meleg van, éppen ezért úgy tűnnek, mintha hajléktalanok lennének, akik a *Legyek ura* című könyvből akarnak előadni egy jelenetet. Folyvást nevetnek, és egy meglehetősen piszkos vízzel teli palackot adogatnak körbe, mintha csak pezsgő lenne. A néhány órával korábban még meggyötört tekintetek immár a múltéi lettek. Mario Sepúlveda a magasba emeli kezét, majd agresszív mozdulatot tesz, amilyet a chilei férfiak szoktak focimeccseken. Alex Vega átöleli Mariót, majd az egész csoport a chilei himnuszt kezdi énekelni. Már az első sort is üvöltik, amelyben Chile „az Édenkert hű mása”, ám mire elérnek az utolsó sor harmadik ismétléséhez, hogy az ország „menedéket nyújt az elnyomás ellen”, hangjuk már meg-megbicsaklik, majd az utolsó dallamok is lassanként elülnek.

Amikor Golborne miniszter a bányához érkezik, elsőként a Remény Táborát keresi fel, csak utána megy a fúrókhoz. Hivatalosan is tájékoztatja a családtagokat arról, amit már úgyis tudnak: valószínűleg leértek a bányászokhoz, és hangokat hallanak lentről. Megígéri nekik, ha a mentőcsapatok is megerősítik, hogy életben vannak a férfiak, őket fogja elsőnek értesíteni a jó hírről. Minden forrás arról számol be, hogy Golborne keményen megdolgozott azért, hogy elnyerje a családtagok bizalmát, s néhány nappal korábban kapott egy olyan bányászsisakot, amelyet minden hozzátartozó aláírt. Kisvártatva a dedikált fejvédő lesz az eseménydús napok legértékesebb emléke. *Vamos, Ministro, déle con fuerza. Confiamos en Usted* – áll az írás a sisakon. Gyerünk, miniszter úr, mindent bele. Megbízunk Önben. Golborne ezután a 10B fúróberendezéshez tart, ahol Hurtado és csapata sztetoszkóppal várja. Amit hall, az minden bizonnyal

nem más, mint hogy valaki a csövet püföli. Mégis óvatos, amikor tájékoztatja a fejleményekről az elnököt.

– Nem lehetek teljesen biztos efelől. Elképzelhető, hogy még mindig a szuggesztió erejével van dolgunk.

Az elnök éppen a fővárosban tartózkodik, így felhívja a helyszínen tartózkodó megoldóemberét, Cristián Barrát.

– Utazzak a helyszínre? – kérdi az államfő.

Barra azt feleli, egyelőre maradjon Santiagóban, hiszen lehetséges, hogy csupán néhány bányász maradt életben, és a kormányra hárul az a keserű feladat, hogy bejelentse a halottak számát. Ám csupán költői volt a kérdés, hiszen az elnök már a repülőtérre tartó autóban ül, hogy onnan az egyórányira fekvő Copiapóba repüljön.

Miközben az elnök a helyszín felé tart, a fúrócsapat óvatosan felfelé húzza a fúrófejet, és egyenként darabjaira szedi a 115 csőszelvényből álló, a fúrófejet körbe-ölelő csövet. A munka eltart egészen kora délutánig. Piñera elnök még mindig nem érkezett meg, amikor a Terraservice csapata az utolsó csőszelvényt is eltávolítja, amelyben már a fúrófej és a kalapács található. Csak néhány dolgozó és hivatalos személy lehet jelen, ám a többiek is a közelben ólálkodnak, azon a kordonon kívül, amelyet Barra utasítására húztak fel a berendezés körül.

Barra azt is elrendelte, hogy senki nem hagyhatja el a körzetet, nehogy a rossz hírek még azelőtt kiszivárogjanak, hogy a kormány hivatalos bejelentést tenne a lenti táborban gyülekező több száz embernek. Tiszta, napfényes, csípős téli délután van, Golborne és a többi tisztviselő napszemüveget és vörös kormányzati dzsekit visel. Végül felbukkan az utolsó, sáros csőszelvény is. Vizet öntenek rá, hogy megtisztítsák a rárakódott piszoktól, így feltűnik a rápingált vörös jelzés: a bányászok jó nagy felületre ráfújtak a festékszóróval, ám csupán egy tenyérnyi részen maradt meg a festék a sziklán és sáron vezető úton felfelé.

– Ez ilyen volt eddig is? – kérdi a miniszter.

– Nem – hangzik a felettébb izgatott felelet.

Immár bizonyossá vált, hogy legalább egyvalaki életben van odalenn, s a 10B fúró köré gyűltek csendben összeölelkeznek. Golborne látja, hogy van valami a fúrófej köré tekerve, és érte nyúl, hogy leszedje. Valami gumicső az, ám hagyja leesni a földre, mert mögötte meglát egy darab papírt. A tucatnál is több üzenetből mindössze három jut fel a felszínre, Golborne

pedig az elsőért nyúl. Óvatosan veszi le a nedves papírt a fúrófejről, ám rögtön kezd szétmállani a kezében.

– Ne nyissa ki, miniszter úr – mondja valaki. – Várja meg, amíg megszárad.

– Ha nem olvassuk el most – mondja másvalaki –, akkor soha nem fogjuk.

Végül Golborne-nak sikerül kihajtogatnia az első üzenetet.

– Mit írnak benne?

A bányászati miniszter hangosan olvas:

– „A fúró a 94. szinten törte át a sziklamennyezetet, nem messze attól a ponttól, ahol a jobb oldali fal és a mennyezet találkozik. Víz folyik a furatból. A Menedékben vagyunk. A többi fúró alánk fúrt...” Innen hiányzik egy rész, csak az utolsó sorok maradtak meg: „Isten adjon világosságot! *Saludo* Clarának és a családomnak. Mario Gómez.”

Barra elkezdi felolvasni a második üzenetet:

– „Kedves Lilia! Jól vagyok. Remélem, hamarosan találkozunk...”

– Ez magánlevél – konstatálja valaki. – Meg kell őriznünk.

Mialatt Chile leghatalmasabb személyeiből ketten próbálják megfejteni az üzeneteket, az egyik napégette bőrű bányász csendben odébb rugdossa azt a gumicsövet, amelyet Golborne legelőször távolított el a fúrófejről. Arra gondol, megtartja szuvenír gyanánt, ám amikor közelebbről is megvizsgálja, észreveszi, hogy valamit elrejtettek benne.

– Újabb üzenet – kiáltja valaki mellette, majd kisvártatva a miniszter már a harmadik, összehajtogatott milliméterpapírra írt üzenetet olvassa:

ESTAMOS BIEN EN EL REFUGIO. LOS 33.
MINDANNYIAN JÓL VAGYUNK A MENEDÉKBEN. A 33-AK.

Mielőtt azonban tájékoztathatná a körülötte állókat az üzenet tartalmáról, azok, akik a miniszter válla fölött átkukucskálva elolvasták, üdvrivalgásban törnek ki. *¡Vivos!* Minden egyes tökfej életben van odalenn. *¡Todos los huevones!* Hamarjában az összes munkás örömujjongást hallat és ölelkezik, az egyik fúrószakember pedig térdre rogy. Egyesek újfent ölelkezni kezdenek, ám néhányan közülük már úgy szipognak, mint amikor elveszítették anyjukat, vagy gyermekük született. Ezek a kemény férfiak acélfúróval lyukasztották át a talpuk alatt szürkéllő sziklát, most pedig a

sziklahalmok és a meddőhányó mellett álldogálnak. A fúrókkal rendszerint arany, réz és más nemesfémek után kutatnak, ám most kifúrták életük legnagyobb furatát, hogy megtalálják a harminchárom tökfejet a látszólag mozdulatlan, legyőzhetetlen hegy gyomrában.

– *Gracias, huevón, gracias.*

– *¡Lo logramos!* Megcsináltuk!

A kitörő diadalujjongás következtében mindenki megfeledkezik a Belügyminisztérium biztonsági „előírásairól”, és senki sem állítja meg a lefelé rohanó fúrókat, akik a bányát és a Remény Táborát leválasztó kerítés felé tartanak. Ahol a sátrak, a szentély és a tábori konyha, a parabolaantennák, a tüzelőfahalmok állnak, ahol füstfellegek szállnak fel az imént kioltott tábortüzekből, köztük a Vega családéból is, amely körül késő éjszakába nyúlóan zengettek balladát Alex Vegáról. Az előírásokat megszegő fúrók olyan hangosan kiabálnak, hogy még a 10B fúróberendezésnél is hallani hangjukat, hiszen minden fúrás leállt, és a zajos fúróberendezésekre csend ült. A hegyoldalt pedig ujjongás hangjai járják be, köztük a leghangosabb a fúróké:

– Az összes tökfilkó él! Él! Mindenki! *¡Están todos los huevones vivos!*

Kisvártatva megérkezik az elnököt Copiapóból a bányába szállító helikopter is. A családtagok és a sajtó összegyűlik, hogy még egyszer, immár hivatalos forrásból is meghallgassa az értesülést, amelyet az egész hegy tud. Az elnöknek jut a dicsőség, hogy először tárja a nyilvánosság elé José Ojeda tömör, vörös betűkkel rótt üzenetét, hogy még a szkeptikusokat is meggyőzze, valóra vált a lehetetlen. Az északi határvárostól, Aricától, ahol az örökké éhes Víctor Zamora gyermek-otthonban felnőtt, egészen a patagóniai városokig, már majdnem az Antarktiszon, ahol a katona Juan Illanes járt egy karácsonyon, az egész ország a tévé elől az utcákra és terekre özönlő emberek örömujjongásától és üdvrivalgásától hangos. Copiapóban harangzúgással ünneplik a harminchárom bányászt; az egymásnak ütődő fémdarabok rezgése messzire száll a téli vasárnap levegőjében.

11.
Karácsony

Kamerát, mikrofont és hangszórót eresztenek le a 10B furatba, miközben a chilei elnök, a bányászati miniszter és válogatott tisztviselők árgus szemmel lesik a műveletet. Egy Alberto Iturra nevezetű pszichológus is jelen van, aki roppantul aggódik a tizenhét napja eltemetett bányászok egészsége miatt, hiszen a kormány legoptimistább (és módfelett tikos) előrejelzése értelmében is halottnak kellene lenniük. Szinte bizonyos, hogy valamiféle módosult tudatállapotban vannak, ezért Iturra dühös, mert a mentésvezető egyszerűen figyelmen kívül hagyta javaslatát. A pszichológus szerint az első hangnak, amelyet a bányászok a felszínről hallanak, ismerősnek kell lennie, ezért ő Pablo Ramirezt, Florencio Avalos és sok más bányász barátját javasolta a kommunikátor szerepére. Ám a jelen lévő kormányzati tisztviselők másképpen döntöttek, hiszen az elnök is jelen van, és a chilei nép nevében kíván szólni a mélyben rekedt bányászokhoz. Ki mondhat nemet egy elnöknek? A férfiak biztonságban vannak, és az egész világ figyelme a San José-bányában történt csodára összpontosul, így a nemrég megválasztott Piñera elnökre is vetül némi rivaldafény „Hamarosan megkezdődött az egók és a szervezetek vetélkedése” – meséli Iturra. Vegyük például a lefelé ereszkedő kamerát, mikrofont és hangszórót. A chilei haditengerészet és a Codelco között kisebb kakaskodás tört ki, hogy melyik állami szerv küldi le az eszközöket, és ki adja hozzá a kezelőszemélyzetet. A haditengerészet kiváló kamerákkal rendelkezik, hiszen a tengeralattjárók mentéséhez is használják őket, ám a Codelcónak megvan a saját technológiája, és a furat végső soron a Codelco „tulajdonában áll”, meséli Iturra, majd szárazon hozzáteszi: „A Codelcónak azonban a bányászok nem voltak a tulajdonai, ők a chilei társadalombiztosításhoz tartoztak.” A középkorú, némileg hiú pszichológus (önként bevallja, hogy fiatalabb korában ígéretes matematikus volt, és mérnöki végzettséggel is rendelkezik) úgy véli, neki kellene a mikrofonnál vagy legalábbis a közelében állnia. Mégis háttérbe szorul, amint a Codelco kamerája eltűnik a furatban a szürke dioritba vájt, vég nélküli, nedves csatorna képét mutatva a kijelzőn, mintha csak valami óriási

kőszörnyetegbe hatolna be. Amikor a kamera leér, a képernyő immár csak sötét képet mutat.

Darío Segovia, Pablo Rojas és Ariel Ticona folyamatosan a nyílást figyelik, és az abból csordogáló patakocskát dajkálják. Arra várnak, vajon mit bocsátanak le a felszínről, s végre-valahára meglátják a feléjük tartó, egyre erőteljesebb, szürke fényt. Kiabálni kezdenek.

– Valami jön! Siessetek!

Mind a harminchárom férfi a nyílás köré gyűlik. Afféle bandzsa üvegszemet látnak. Luis Urzúa úgy véli, bányaszkenner, amilyet ő is használt korábban a feltárásokkor, ám az egyik bányász kimondja a nyilvánvalót:

– Kamera!

– Lucho, te vagy a főnök, beszélj bele! Mutasd meg magad!

Urzúa közelebb megy a kamerához. Azon tűnődik, vajon hangszóró is tartozik-e hozzá. (Igen, de elromlott, így Urzúa nem tudja, hogy az ország elnöke van odafenn a mikrofon másik végén.)

– Ha hallotok, mozgassátok fel és le a kamerát! – mondja Urzúa.

A kamera megindul – és egy kört ír le. Urzúa követi, mintha csak körtáncot lejtene. Majd elkapja és belenéz.

Odafenn, a felszínen az elnök, André Sougarret, valamint a tisztviselők és technikusok csapata a fekete-fehér kijelzőn nézi, amint a lenti szempár belebámul a kamerába. Az egész jelenet hátborzongatóan semlegesnek, már-már álomszerűnek tetszik. Iturra, a pszichológus is látja a szempárt és a felette lévő fényforrást, majd a többi bányászlámpát is, amely a háttérben mozgó bányászok sisakjára van rögzítve. Összesen hét fényforrás. *Legalább hét emberre számíthatunk, hogy segítsen a többi huszonhaton, ha arra kerülne a sor* – gondolja.

Odalenn, a bánya mélyén a férfiak öröme hamar szertefoszlik. „Nagyon éhesek vagyunk – írja Víctor Segovia a naplójába. – A hegy sokszor dübörög és morajlik.”

Telnek-múlnak az órák, miközben a fentiek a csövön munkálkodnak. „Sokat veszekszünk. Mindenki rosszkedvű.” Mario Sepúlveda vitába keveredik Juan Carlos Aguilar egyik alvállalkozó technikusával. „Félreértés” – jegyzi le Víctor Segovia. Az összes bányász arról beszél, vajon mit is kapnak elsőre. Coca-Colát, csokiszeletet talán. Mit tudnak leengedni a csövön? Hát persze, hogy sört! Számtalan ízletes étel és ital befér a közel 20 cm átmérőjű csőbe, ám azon jelenleg nem jut le más a bányászokhoz, mint koszos víz – immár annyi víz van odalenn, hogy kisvártatva vízelvezetőt kell építeniük. „Mi a frászt csinálnak fenn? Miért tart ilyen sokáig, hogy ételt küldjenek le nekünk?” Végül délután fél háromkor, harminckét órával azután, hogy a fúró áttört, tizennyolc napi éhezés után újabb tárgy ereszkedik le a furatba. Narancsszínű PVC-cső, amely rejt valamit, mintha csak óriási, műanyag húsvéti tojás lenne. A csőből drót lóg ki.

– Itt egy vezeték, szóljatok Edisonnak – kiáltja valaki, hiszen mindnyájan tudják, Edison villanyszerelő. Edison kinyitja a csövet, és meglátja benne a telefonzsinórt és a telefonkészüléket.

A mentőcsapatok serege körül mindenféle szakértő és technikus ólálkodik, a kormány pedig a világ minden tájáról kap tanácsokat, még a NASA-tól is. Ám a készülék, amelyet lejuttattak a bányászoknak, használtcikk-kereskedésből származik: különböző részegységekből állította össze egy harmincnyolc éves copiapói üzletember. Pedro Gallo kommunikációs céget igazgat, amely a helyi bánya igényeit szolgálja ki, és már augusztus 6. óta a bánya környékén sertepertél. Megpróbálta felajánlani segítségét, ám nem tartották kívánatosnak jelenlétét, sőt ki is tiltották a bánya területéről. Gallónak nincsenek hozzátartozói a bányában: csupán azért lézeng ott – sok hasonszőrűvel egyetemben –, mert úgy hiszi, valami egészen fantasztikus történet van kibontakozóban a szélfútta hegyen. Gallo még akkor is fenn maradt, amikor hét hónapos terhes felesége hívta haza. Végül augusztus 23-án reggel rámosolyog a szerencse.

– Meg kell csinálnia a telefonvonalat, amiről már beszélt nekünk – mondja neki a Codelco egyik tisztviselője.

Alig háromnegyed óra múlva kész is van a régi alkatrészekből, fröccsöntött műanyagból és több száz méter használaton kívüli vezetékből

hevenyészett telefonrendszer.

Háromnegyed egykor Golborne miniszter, Carlos Barra és néhány válogatott személy szemtanúja, amint Gallo telefonja a hegy gyomrában rekedt bányászok felé ereszkedik. A telefonkagylóhoz csatlakozó kábelt kilenc különböző telefondrótból eszkábálta össze, csomók és szigetelőszalag tarkítja. A miniszter egyszer rá is kérdez:

– Mik ezek, jeladók?

Mire Gallo így felel:

– Nem, miniszter úr, ott csatlakoztattam egymáshoz a vezetékeket.

Ötven perc után a telefon 703 méterre, a furat végére ér. Gallo csatlakoztatja az utolsó vezetéket egy olyasfajta egyszerű telefonkagylóhoz, amelyből milliószám található szerte a világon.

Golborne felveszi a kagylót, és a telefonműszerész javaslatát megfogadva a bányászati rádiózás rendjét betartva szól bele:

– Figyelem, bányaműszak. Itt a felszín.

– Itt a bánya. Hallasz engem?

– Igen – mondja a miniszter, mire a köré gyűlt kéttucatnyi ember örömujjongásban és tapsviharban tör ki.

Odalenn, a bánya mélyén Edison váratlanul jól és tisztán hallja a felszíni történéseket, és a telefonkagyló megtelik a felszíni világ élő tagjainak reménykedő hangjaival. „Hallottam ezt a sok embert. *La colectividad de esta gente.* És hallottam ezt az erős hangot is... Összetörtem.” Tizennyolc napnyi sötétség és több órányi némaság után, amikor a halállal élt egy fedél alatt, s már azt hitte, senki sem szabadítja ki őket, Edisont végül legyűrik az érzelmei. Az idegenek hangja hallatán elsírja magát. „Nem tudtam beszélni.

– Itt a bányászati miniszter beszél.

Valaki átveszi Edisontól a kagylót, és belemondja, hogy rögvest adja a műszakvezetőt.

– Igen, *a jefe de turno*, kérem, adja – mondja a miniszter, majd kihangosítja a készüléket, hogy mindenki jól hallja körülötte a beszélgetést.

– Itt Luis Urzúa műszakvezető beszél.

– Körülbelül húszan vagyunk idefenn, hogy azonnali segítségnyújtásban részesítsük önöket. Hogy vannak? Hogy érzik magukat? – kérdi a miniszter.

– Jól. Mindenki jól van. Jó a hangulat is, várjuk, hogy kimentsenek innen bennünket – feleli Urzúa, jóllehet hangja némileg kapkodó és bizonytalan.

A miniszter azt mondja, a mentőcsapatok rövidesen vizet és orvosi utasítással ellátott más folyadékot eresztenek le hozzájuk.

– Volt valamennyi ivóvizünk, de pillanatnyilag már mindent megettünk, amink csak volt a... a... a... a Menedékben.

A miniszter azt feleli, nemsokára adja az orvost, aki a táplálkozásukért felel. A férfiak izgatottak, ám az első beszélgetésben nem esik szó arról, hogyan és miként menekítik ki őket a hegy gyomrából. Golborne ehelyett pillanatnyi érzelmi benyomástól vezérelve úgy érzi, arról kell beszélnie, mit jelent a chilei népnek az, hogy túlélték a katasztrofális bányaomlást.

– Azt szeretném önöknek mondani, hogy az elmúlt tizenhét napban az egész ország figyelemmel kísérte sorsukat. Az egész ország részt vett a mentési munkálatokban – mondja a miniszter. – Tegnap egész Chile ünnepelt. Az összes téren, az ország minden szegletében azt ünnepelték, hogy sikerült kapcsolatot létesítenünk önökkel.

Most pedig a föld alatt rekedt bányászokon a sor, hogy örömünnepet tartsanak, kiáltásaik és tapsuk jól hallható a felszíni kihangosított készüléken. A férfiaknak, akik most félmeztelenül és félholtan a hegy gyomrában vannak, fantasztikus érzés ezt a hírt hallani. Míg a sziklasírban magukra hagyottan vártak a koromsötétben, az egész ország rájuk gondolt, imádkozott értük, és azon dolgozott, hogy kikerüljenek onnan. Mintha csak a sötét sírboltból egy tündérmese fénylő világába csöppentek volna.

Amikor az örömzsivaj kihuny, néhányan Urzúára mutogatnak. Azt akarják, hogy a műszakvezető kérdezze meg, mi lett Raul Villegasszal, a sofőrrel, aki az omlás pillanatában éppen kifelé tartott a bányából.

– Feltehetek egy kérdést? – Így Urzúa.

– *Sí* – feleli a miniszter.

– Az egyik munkatársunk éppen a felszín felé igyekezett. Egy sofőr. Nem tudjuk, mi lett vele – mondja Urzúa.

– Mindenki megúszta sértetlenül. Senkin sem esett egy karcolás sem, halálos áldozat nincs – feleli a miniszter.

A harminchárom férfi újfent üdvrivalgásban tör ki. A San José-bányában történt csoda újabb eleme került a helyére, ám a miniszter mond még valamit:

– Van itt egy tábor, ahol a rokonaik gyűltek össze.

A családjuk itt várja őket, és imádkozik értük – mintha csak a nyomasztó magány és fájdalom egyszerre felemelkedne a mellkasukról. Szeretteik a

felszínen, éppen a fejük felett várják őket, a köré a nyílás köré gyűlve, amelybe tizennyolc nappal korábban leereszkedtek.

Kisvártatva a mentésvezető, André Sougarret veszi át a kagylót, és utasítja a bányászokat, hogy ne menjenek a Rámpát lezáró szikla és a kürtők közelébe.

– Mert további omlás is elképzelhető – mondja Urzúa.

– Pontosan – válaszol Sougarret.

Majd Cristián Barra, az elnök megoldóembere szól bele a telefonba:

– Az elnök üdvözli önöket. Már négyszer járt itt.

Nem sokkal korábban még senkik voltak, most pedig már elnöki *saludos*ban részesülhetnek. A mélyben rekedt bányászok és a felszíniek közötti telefonbeszélgetés azzal végződik, hogy a bányászok eléneklik a himnuszt. A kormány által készített videón jól látható, amint a mentőcsapatok a kihangosított telefonon keresztül hallgatják a mélyből jövő dallamot. Még aznap bejárja a világsajtót a felvétel, valamint a vörös dzsekis Laurence Golborne bányászati miniszterről a fotó, amint éppen a mélyben rekedt Luis Urzúa műszakvezetővel beszél telefonon. A világ híradói Urzúa képe alá vágják a hangját, és rendszerint a bányászok „vezetőjének” titulálják. De vajon kinek a kezében van a gyeplő odalenn? Iturra, a pszichológus egyenként, magánbeszélgetés keretében szeretné megkérdezni erről a bányászokat, miközben a bányamentők az első táplálékcsomagokat eresztik le a furaton.

A következő csomagban azonban a férfiak várakozásával ellentétben nem lakoma fogásai vagy harapnivaló érkezik le hozzájuk, hanem harminchárom kristálytiszta üvegben néhány unciányi glükózgél. Kezdetben nem mindenki elég erős ahhoz, hogy megbontsa az értékes rakományt. „Olyan gyengék voltak, hogy elaludtak” – emlékszik vissza Yonni Barrios. A férfi Claudio Acuñával, José Ojedával és Florencio Avalosszal pakolja ki az üvegcséket. A bányamentők figyelmeztetést is küldenek a jótékony géllel, miszerint ne igyák meg egy hajtásra, ám a bányászok legtöbbje azonnal lehúzza. Néhányan rövidesen gyomorfájásra panaszkodnak. Mikor jön vajon az igazi étel? Még egy küldemény érkezik fentről, ám ebben sem élelem van, hanem kitöltendő papírnyomtatványok. A chilei kormány minden egyes föld alatt rekedt bányászról alapvető információkat kér

(magasság, súly, életkor, cipőméret, kórtörténet), és fizikai állapotukról tesz fel kérdéseket: „Mikor evett utoljára? Van-e vizelete?” Legfőképpen azonban az úgynevezett R.U.T. – azonosító után érdeklődik a bürokrácia – Chile bürokráciája a leghatékonyabb Latin-Amerikában –, amely immár védőszárnyai alá vette az elgyötört férfiakat. Az azonosító már a születéstől fogva afféle születési számként funkcionál. „Persze, hogy meg kellett adni a R.U.T. – azonosítót – mondja kényszeredetten Juan Illanes. – Meg kellett bizonyosodniuk a személyazonosságunk felől.” R.U.T. nélkül senki sem létezik Chilében, ez még a bolíviai bevándorló Mamaninak is van.

A nyomtatvány alján egy olyan kérdés található, amelyhez Iturra pszichológus ragaszkodott. *„¿Quién la lleva?”* – szól a kérdés, ami nagyjából annyit tesz, hogy ki tartja kézben a dolgokat.

„Nem akartunk olyan konkrét kérdést feltenni, hogy például ki a főnök” – magyarázza Iturra. Mindenki tudta, hivatalosan ki a főnök odalenn. De vajon a „főnök” tényleg a kezében tartja a kantárszárat?

Juan Illanest némileg megzavarja a kérdés. Nemcsak őt, hanem másokat is. Mit írjunk ide, kérdi tőle néhány bányász, hiszen Illanes sokat beszélt a törvényekről, tehát biztosan tudja a választ. Mario Sepúlveda az? Az omlás utáni harmadik vagy negyedik napon Víctor Zamora nyíltan felvetette, hogy Mario legyen Luis Urzúa utóda, ám Juan Carlos Aguilar ellentmondott neki. Az alvállalkozó bányatechnikusok Juan Carlos Aguilar utasításait követik: írják ide az ő nevét? Vagy talán Florencio Avalosét, aki energikusságával és csendes magabiztosságával tekintélyre tett szert? Ha azonban jobban belegondolnak, voltaképpen nem egyetlen ember tartja kézben a dolgokat, hanem mindnyájan. Illanes azonban azt mondja nekik:

– Írjátok oda Luis Urzúa nevét. Ő a főnök.

Később hozzáteszi: „Don Lucho tekintélye talán egy paraszthajszálon függött. Ha mi nem álltunk volna mögötte, Mario Sepúlveda félresöpörte volna.” A formális tekintély nagy szerepet játszik a chilei dolgozók életében, így a legtöbben ugyanazt a választ adják a kérdésre: *„¿Quién la lleva?”* „Luis Ursúa.” (Juan Carlos Aguilar azonban azt válaszolja: mindenki.)

Miközben a bányászok a kérdőíveket töltik ki, Luis Urzúa lassan átveszi a mentés kritikus, technikai területe felett az irányítást. Kisteherautója vezetőülésében ülve – amely már egy ideje afféle mobil irodaként szolgál számára – éppen jegyzetel. Útmutatást készít a többi fúrócsapatnak, hogy

miképpen juthatnak le hozzájuk, mert legalább még egy fúrót hall, amelyik feléjük közelít. A bányamentőknek jó és pontos térképre van szükségük, hogy a beomlott bányában eljussanak hozzájuk, az ilyen térkép elkészítéséhez pedig új és precíz föld alatti mérésekre van szükség. Luis ezt készíti elő – most és az elkövetkező napokban is – hatékonyan és kompetensen, anélkül hogy nagy hűhót csapna körülötte. Soha nem volt és nem is lesz rá képes, hogy az egyetlen „vezető” legyen, aki a harminckét másik bányász egóját és idejét irányítja és terelgeti. Bárki bicskája beletörne ebbe, és a helyzet tovább bonyolódik a felszínen kibontakozó eseményeknek köszönhetően, ahol egy fekete Hummer éppen a San José-bánya felé tart.

Leonardo Farkas egy valódi chilei dandy, s amikor a bányához érkezik, teljes díszöltözetben virít: kétsoros, grafitszürke öltönyben lép ki a Hummerből, égszínkék nyakkendőben és hozzá illő díszzsebkendővel, keményített kettős kézelővel és mandzsettákkal, valamint válogatott ékszerekkel, amelyek csak úgy lobognak a keze körül, miközben gesztikulálva beszél. Jó kondiban van, hosszú, szőke haja megcsillan a napfényben, ami furcsává és különössé teszi megjelenését, mintha csak valami görög isten testesült volna meg a dél-amerikai vállalkozóban. Farkas multimilliomos, befektetései között egy közeli bánya is található. A chilei televízió jótékonysági tevékenységeinek állandó szereplője, és most azért jött a San José-bányába, hogy olyasféle boldogságot osszon, amit csak egy gondtalan és vagyonos ember tud: 5 millió chilei pesót (nagyjából 10 ezer dollárt) ad minden egyes bányásznak. A chilei televízió egyenes adásban közvetíti, amint Farkas a fekete Hummerrel a helyszínre ér. A bányászok családjával való találkozás elvileg magáneseménynek minősül, ám később a férfi YouTube-csatornáján megjelenik erről egy videó.

Farkas asszisztensei már kiosztották a nyomtatványokat rajta a mágikus összeggel, amely nagyjából egy átlag chilei munkás egész éves bérének felel meg. A különc milliomos egy kisebb színpadra lép fel, miközben néhány hozzátartozó a nevét kántálja:

– Farkas! Farkas!

– Szükség van a névre, a R.U.T.-ra és a bankszámlaszámra – kezd bele Farkas. – Akinek nincs bankszámlája, az Állami Bank ingyen nyit neki

egyet.

Az ő nagy ajándéka csupán a kezdet, mondja.

– Minden chilei járuljon hozzá! Ezer, ötezer, tízezer pesóval.

Farkas rendszerint nagy összegekkel segíti a chilei tévés adománygyűjtő műsort, amely Little-kórral vagy fejlődési rendellenességgel született gyermekeken hivatott segíteni, s most is úgy beszél a bányászokról, mintha ők is gyerekek lennének. Célja az, hogy minden egyes föld alatt rekedt férfinek egymillió dollárt kalapozzon össze, mondja.

– Álmodjunk nagyot! Én gyerekkorom óta álmodom nagyokat. Reménykedjünk abban, hogy mielőtt még kijutnának, mindenki számláján egymillió dollár lesz.

Farkas nyilvánvalóan az az ember, aki lubickol a pénzén vásárolt szeretetben, s ma délután ő is részesül a San José-bányát belengő örömmámorban. *¡Gracias, Señor Farkas!* Ám a hatalmas összeg, mások felajánlásai és a milliódolláros ígéret szinte azonnal elveti a viszálykodás magvait a hegy gyomrába zárt bányászok és a hozzátartozók között.

A váratlan jó szerencsével egyes családok olyan problémával szembesülnek, ami nem előzmény nélküli, ha máskor is részesültek hasonló áldásban: Ki költheti el a pluszpénzt? Kinek jut osztályrészül, hogy a bányászok pénzügyminisztere legyen? Vannak nős férfiak, akik külön élnek a feleségüktől, mégsem váltak el. Chilében a latin-amerikai országok között az utolsóként vezették be a válás intézményét öt évvel korábban, de a legtöbben még nem tudják, hogy hivatalos úton is véget vethetnek házasságuknak. Most pedig a *de facto* elvált bányász milliomossá vált (persze helyi valutában), vajon a törvényes, de elhagyott feleség ráteszi-e a kezét erre az újonnan kelt vagyonra, míg a férfit kimentik a föld alól, vagy pedig az megmarad a jelenlegi élettárs és a közös gyermekek birtokában?

Darío Segovia még nem értesült arról, hogy rövidesen *millionario* lesz. Ha tudna róla, minden bizonnyal a jövőt tervezgetné, vagy azt, hogy miképpen fizeti vissza adósságait. Odafenn a felszínen élettársa, Jessica Chilla úgy dönt, nem akar semmit sem kezdeni ennyi pénzzel: megkéri Darío bátyját, hogy kezelje a Farkastól kapott összeget. Érzi, hogy a pénz ellentétet fog szülni, és egymás ellen fordítja a család két szárnyát. Az igazság az, hogy amikor kiderült, hogy Daríót és a többi harminckét bányászt elnyelte a hegy, a nagy család több tagja halottnak vélte a férfit, és „csak a várható kártérítésre tudtak gondolni. Nem érdekelte őket, élnek

vagy halnak-e, csak az, hogy mennyi pénz jár utánuk.” Mielőtt a csodálatos adomány felbukkant volna, egyes családtagok magukban már hasonló számolgatást végeztek a halálos üzemi baleset estén járó járadékkal és a balesetbiztosítással, mint odalenn Juan Illanes. Most, hogy a bányában rekedtek életben vannak és Farkas jóvoltából milliomosok is, immár nyíltan és közvetlenül is el lehet mondani, kinek milyen szükségletei vannak. *Mielőtt beléd szeretett volna, én szenvedtem mellette... Én már a fia voltam, mielőtt találkozott volna veled... Nem kellene ránk is gondolnia?* „Az a sok pénz csak a bajt hozza ránk, megbolondítja az összes rokont” – mondja Jessica.

Az elkövetkező órákban a harminchárom férfi hozzátartozói hozzáfognak első levelük megírásához a föld alatt rekedteknek. Néhányan, köztük Jessica Chilla, úgy döntenek, férjüket jelenleg a legkevésbé sem érdeklik az anyagi ügyek. A pénzről beszélni olyan lenne, mintha kísértenék a sorsot, vagy kigúnyolnák Istent, miközben a felszín alatt 700 méterrel lévő férfiak élete még mindig veszélyben forog. Vannak azonban olyanok is, mint például Carlos Mamani felesége, Veronica Quispe, aki nem bírja megállni, hogy ne írjon a hirtelen jött gazdagságról. Két kisgyermekük van, és életük bevándorlóként mindig a pénz utáni hajsza jegyében telt Chilében. Most váratlanul megszabadultak az anyagi tehertől, a folyamatos aggodalomtól, ami miatt a férfiak a föld alatt dolgoztak. Ezek jó hírek, így Veronica első levelében így ír Carlosnak: „Hála Istennek, hogy életben vagy, Carlos. Miután sok napon át várakoztunk itt a felszínen, hogy hírt halljunk rólad, végre mindenki boldog és jól van. Még egy dolog. Leonardo Farkasnak köszönhetően milliomosok vagyunk.”

Augusztus 23-án, késő éjjel egy második fúró közelít ahhoz a járathoz, ahol a férfiak kelepcébe estek. A bányamentők arra kérték Urzúát, jelölje meg pontosan az első fúró áttörésének helyét, de ő addigra már el is végezte ezt a feladatot: 7 méterre az A40-es kutatójelöléstől. A második fúró az elsőtől számított 1,5 méteren belül tör át, mondják neki. A mentők a bányászok fizikai állapota felől is érdeklődnek. Azt feleli, vannak, akik nagyon lefogytak, és mindnyájan nagyon gyengék, ám nincs közöttük súlyos sérült. Az orvosok azt mondják, ne igyanak a lenti vízből – „küldünk innen fentről annyit, amennyi szükséges” –, és ne fogyasszák el a

megmaradt két tonhalkonzervet. Sougarret elmondja, hogy magát a mentést egy harmadik, emberméretű furaton keresztül végzik majd, amelyet valószínűleg a némileg feljebb található műhelyrészre fúrnak. Urzúa meglepődik: arra számított, hogy a két lyukon keresztül kapnak majd táplálékot és folyadékot, majd a mentőcsapatok az egyik kürtőn át próbálnak meg lejáratot nyitni, hogy kimentsék őket a hegy gyomrából. „Soha nem gondoltam volna, hogy azt tervezik, egy lyukon keresztül húznak ki minket innen.”

Urzúa elmeséli a többieknek, miről beszélt Sougarrettel. Néhányan dühbe gurulnak.

– Nem mondhatod nekik, hogy jól vagyunk. Nem vagyunk jól. Éhesek vagyunk, fáradtak vagyunk, ki akarunk jutni erről a pokoli helyről – mondják az elcsigázott bányászok. – Ha azt mondod azoknak a kormányzati embereknek, akik a mentést irányítják, hogy „jól” vagyunk, akkor nem fognak sietni a kiszabadításunkkal.

Este hat óra tájban a másik fúró is eléri a mélyben rekedt bányászokat, pontosan 1,3 méterre az elsőtől. (Három nappal később a harmadik fúró is áttör a 135. szinten, amely később kulcsfontosságú szerepet játszik majd a mentésben.) A második fúró vájta lyuk afféle technikai nyílás: itt eresztik le az elektromos és száloptikás vezetékeket, míg az első voltaképpen csak PVC-csövek, *palomá*k (galambok) küldésére szolgál, ezen keresztül tiszta víz, gyógyszerek és még több glükóz érkezik le a bányászokhoz. Az ellátásra használt furat figyelésére és a leküldött készletek kipakolására, rendszerezésére (valamint, hogy mindenkinek valamilyen elfoglaltságot adjanak) a férfiak három külön, egyenként nyolcórás műszakba tömörülnek. Az első, főként alvállalkozó bányatechnikusok alkotta váltás Raúl Bustost, a gondos és aprólékos cunamitúlélőt, míg a Menedékben és körülötte tanyát vert férfiak alkotta második és harmadik turnus Carlos Barriost, illetve Franklin Lobost, az egykori futballcsillagot választja meg vezetőnek. A bánya fogságába esett A műszak újult erővel és új célokkal néz szembe a jövővel. Tizennyolc napnyi válságos helyzet után Luis Urzúa újfent főnökként viselkedik, amihez szimbolikusan felteszi fehér sisakját is.

Az augusztus 23-i galambposta fogkefe és fogkrém mellett az első leveleket is tartalmazza. Sokan Mario Gómezhez hasonló üzenetet kapnak, ami egyfelől furcsának tűnhet a halál torkában, másfelől viszont segít, hogy a férfiak megőrizzék nyugalmukat: a számlákat rendben fizették, nincs

lakbérhátralék vagy más elmaradás, nyugodjanak meg. Jorge Galleguillos eltávolodott fiától kap bátorító sorokat; Edison Peña házassági ajánlatot barátnőjétől; Carlos Mamani pedig értesül arról, hogy immár milliomos. Víctor Segovia pedig a lányairól kap híreket, akiknek már tizennyolc napja írja naplóját. „Szüneteket kellett tartanom olvasás közben” – írja később naplójába.

Másnap, augusztus 24-én délután újra leengedik a telefont a bánya mélyére.

– Tartsa, kérem – mondja a hang –, mindjárt kapcsolom a La Monedát, az elnöki palotát.

Sebastián Piñera elnök visszatért santiagói hivatalába, távolsági hívását pedig Pedro Gallo hevenyészett telefonján keresztül kapcsolják a hegy gyomrában rekedt bányászokhoz, a 94. szintre. Az elnök Luis Urzúával beszél, akit újfent biztosít arról, hogy a chilei kormány minden rendelkezésre álló eszközzel megtesz mindent a kiszabadításukra. A kormány többek között a felajánlott külföldi segítséget is elfogadja. A spanyol miniszterelnök és Barack Obama is a támogatásáról biztosította, mondja Piñera. Amikor eszébe jut, mit mondtak neki társai, Urzúa megköszöni az elnök szavait, majd rögtön rákérdez, a bányamentők várhatóan mikor szabadítják ki őket „ebből a pokolból”. *Este infierno.*

Nem lesznek kinn szeptember 18-ra, feleli az elnök, ami nagyon lelombozza a kedélyeket a bánya mélyén, tudniillik a Függetlenség Napja a legnagyobb nem vallásos családi ünnep Chilében. Olyasféle, mint ha az amerikai Függetlenség Napját és a Hálaadás Ünnepét vegyítenénk, ám ez a szeptember 18. különös jelentőséggel bír, lévén az állam megalapításának kétszázadik évfordulója is egyben.

– Ám ha Isten is úgy akarja – teszi hozzá az elnök –, karácsonyra kinn lesznek.

Urzúa egy tréfát is megenged magának, hogy a mentőcsapatok küldjenek majd le nekik egy üveg bort az államalapítás bicentenáriumára, ám amikor véget ér a beszélgetés, és a telefonkészülék újra eltűnik a mennyezeti lyukon, néhányan mély depresszióba zuhannak.

„Azt hitték, rögtön kimentenek minket – meséli később Urzúa. – Aztán pedig úgy tűnt, még négy hónapot kell lehúznunk a sötétben.” A műszakvezető a többiek arcát tanulmányozza a sziklás üregben. A legfiatalabb bányász, Jimmy Sánchez, aki még ahhoz sem elég idős, hogy

legálisan dolgozhasson a föld alatt, kiváltképpen letörtnek tűnik. Sokan annyi energiát már nyertek, hogy legalább lábra álljanak, ám az újabb várakozás hírére újfent kiül a fintor és a kimerültség a mocskos arcokra. A bánya továbbra is robajlik és morajlik körülöttük, így a 20 cm átmérőjű, életet adó nyílás bármely pillanatban eltűnhet egy újabb omlásban. Négy hónapnyi várakozás a párás melegben a leggyengébbeknek talán az életébe is kerülhet.

– Négy hónap! – Néhányan Urzúval kiabálnak dühösen. – Nem várhatunk decemberig, nincs az az isten – üvöltik. – Nekünk kell kitalálnunk, hogyan jutunk ki innen.

– Az Aknán keresztül – mondja valaki. – Amint megerősödünk, ki tudunk mászni.

Hirtelen síri csend támad, majd Mario Sepúlveda ragadja magához a szót.

– Azt hiszitek, én nem akarok kijutni innen? – kérdi. – Ha tehetném, megragadnám a legközelebb leengedett tárgyat, és átpasszíroznám magam a nyíláson. De nem tudom, mert túl nagydarab vagyok.

Perri azon a reszelős, félig tébolyult és ironikus hangján adja elő mindezt, amit már túlságosan is jól ismer mindenki. A kazamatákba szorult megszállott életigenlő hangja ez, aki gúnyt űzhet a halálból, a másik megevéséből és abból is, hogy átszuszakolja magát egy 20 cm átmérőjű furaton.

– Nem, az egyetlen lehetőségünk az, hogy várunk – mondja.

Kisvártatva a többi erős és nyugodt férfi is csatlakozik hozzá. *Tranquilos, niños.* Ezt mondják akkor is, ha két férfi a kocsmában éppen azon van, hogy egymásnak essenek. *Tranquilo.*

– Higgadtnak és szervezettnek kell maradnunk – mondja Juan Carlos Aguilar, aki már augusztus 5. óta ugyanezt hajtogatja.

– Meg kell köszönnünk az Úrnak az előttünk kibontakozó csodát – mondja José Henriquez.

– És fel kell készülnünk arra is, hogy egészen decemberig maradunk idelenn, ha úgy hozza a sors – teszi hozzá Mario Sepúlveda.

Nem sokkal ezután történik, hogy Luis Urzúa első ízben konzultál Iturra pszichológussal telefonon, magánbeszélgetés keretében.

– Most jön még csak a neheze – mondja Iturra.

12.
Asztronauták

Néhány nappal azután, hogy először sikerül felvenni a kapcsolatot a San José-bányában rekedt férfiakkal, a chilei orvosok hozzáértése megmenti a bányászok életét. Jaime Mañalich egészségügyi miniszter olyan orvoscsapatot állít össze, amely már a kezdetekkor meghozza a kritikus döntést: ellen fognak állni a teljesen természetes (a fúrócsapatok és a helyi közösségi vezetők által is megfogalmazott) kérésnek, hogy „ételt lapátoljanak le a csövön” (ahogyan egy NASA-illetékes megfogalmazta) a hegy gyomrában éhező bányászoknak. Aki már legalább öt-hét napja nem evett, annak a foszfát- és káliumkészletei kimerülnek, amelyeket a test a szénhidrátok emésztéséhez használ fel. Ha ezeknek az ásványi anyagoknak a szintje alacsony, a nehéz ételek akár szívelégtelenséget is okozhatnak. Ezt a leckét a második világháború utolsó napjaiban tanulták meg, amikor a koncentrációs táborokból kiszabadultaknak harctéri ételcsomagot és csokoládét adtak. A chilei egészségügyi hatóságok kapcsolatba lépnek a NASA-val és világszerte más ügynökségekkel, és megfogadják a tanácsokat, miszerint „fontolva haladjanak”, előbb napi 500 kalóriát adjanak a szerencsétlenül járt bányászoknak főként energiaital formájában, amely gazdag káliumban, foszfátokban és tiaminban, azaz B_1-vitaminban, amelyet a szervezet az éhezés során felél. Tiamin nélkül a Wernicke-Korsakoff-szindróma kialakulásának veszélye áll fenn, amely súlyos izomkoordinációs problémákat okozó idegrendszeri rendellenesség. Az orvosok olyan vizeletvizsgáló tesztcsíkokat küldenek le, amilyeneket a NASA is használ űrhajósai állapotának folyamos figyeléséhez. A tesztcsíkok mérik a „fajsúlyt” (a dehidratáció mértékének megállapításához), a ketontesteket (az éhség indikátora) és a mioglobint (ami az izom bontásakor keletkezik). Tizenhat bányásznak magas a mioglobin-szintje, s az izom ilyen mértékű lebontása miatt kialakult a veseelégtelenség kezdeti fázisa. Nekik külön vizet küldenek le, valamint szétnyitható ágyakat is, hiszen a sziklás felszínen való alvás is serkentheti az izmok bontását. (A chilei kormány közfelhívást intéz, hogy olyan hordozható tábori ágyakat találjon, amelyeket a galambpostával leküldhet a

bánya mélyére. Végül egy helyi cég bocsátja ezeket rendelkezésre.) A veseelégtelenség küszöbén álló férfiak gyorsan rendbe jönnek. „A chileiek tankönyvszerűen jártak el – nyilatkozza később James D. Polk, a NASA orvosa –, s mivel így tettek... a harminchárom bányászból senkinek sem lett kutya baja sem.”

A mélyben rekedt férfiak egészségügyi állapotának további felméréséhez egy mérleget is leeresztenek hozzájuk. Ez egy hagyományos függőmérleg, így az egyik cseresznyeszedő kosarat használják fel, amelyet egyébként a járatok megerősítésénél alkalmaznak: felakasztják a kosarat, beleülnek, s a levegőben lógnak, amíg valaki leméri őket, mintha csak valamilyen sápadt bőrű termény óriási példányai lennének. A kicsi Alex Vega most döbben rá, hogy 16 kg-ot fogyott, s így mindössze 46 kg-ot nyom. A jóval magasabb Franklin Lobos pedig 18 kg-ot veszített a súlyából, amely 86 kg volt, amikor a végzetes napon belépett a bányába.

Az orvosok arról érdeklődnek Urzúától, van-e valakinek odalenn tapasztalata injekció beadásában és vérnyomásmérésben. A műszakvezető megkérdezi a többieket, majd valakinek eszébe ötlik, mintha Yonni Barrios említette volna egyszer, hogy ő már csinált efféle dolgokat.

– Neked kell beadnod az injekciókat – mondja Urzúa Yonninak, aki először élből elutasítja a javaslatot. „Eléggé fafejű, de végül rávettük, hogy ez az ő feladata lesz.” Yonni telefonon megbeszéli az orvoscsapattal a teendőket, és elmondja, hogy életében egyszer adott be injekciót: nővér édesanyjának tizennégy éves korában. Ám azt tudja, miként kell vérnyomást mérni, hiszen Susanának magas a vérnyomása, és azt Yonni szokta mérni. Kiváló, így az orvosok. Ő lesz a nővér odalent, s rövidesen egész Latin-Amerikában elterjed a férfi új neve: Yonni „El Doctor House” a méltán híres amerikai tévésorozatból, amely nagyon népszerű a térségben. A NASA arról is tájékoztatja a chilei orvoscsapatot, hogy az elszigeteltség és a stresszes körülmények – például egy bánya mélyében vagy az űrben – D-vitamin-hiányt és úgynevezett „látens vírusreaktivizációt” okozhatnak. Yonninak ezért vitaminokat és tüdőgyulladás, tetanus és diftéria elleni oltást kell beadnia társainak, s ezt olyan gyengédséggel csinálja, amit életének fontos női szereplői mindig is nagyra értékeltek.

Az életmentő védőoltásokat hozó galambposta további leveleket is kézbesít a szeretteiktől, majd szintén privát leveleket visz vissza a felszínre. Segovia kétségbeesett hangon fogalmazza meg sorait: „Panchito, nem fogok neked hazudni arról, milyen körülmények között élünk idelenn. Igazán rossz bőrben vagyunk. Nagyon sok a víz. A hegy folyamatosan robajlik körülöttünk. Ez a pokol az agyamra megy. Megpróbálok erős lenni, ám amikor alszom, álmomban mindig grillezőnk a kertben, majd amikor felébredek, az örök sötétség vár rám. Mindennap egyre gyengébbek vagyunk.” Amikor rokonai elolvassák a levelet, úgy döntenek, megmutatják a pszichológusnak.

A naplójában azonban Víctor jó hírekről is értekezik, amelyeket a többiek olvasnak a nekik küldött levelekben. „Az egyik bányásznak azt írták, Leonardo Farkas ötmillió pesót adományozott mindnyájunknak.” Farkas pedig annyi adományt próbál meg összekalapozni, hogy mindahányan gazdagok legyenek, „hogy soha többé ne kelljen dolgoznunk”.

Két nappal azután, hogy azért könyörögtek az elnöknek, hogy szabadítsa ki őket „ebből a pokolból”, a mentőcsapatok leengednek egy kamerát a hegy gyomrába zárt férfiaknak, hogy felvételeket készítsenek magukról. Florencio Avalos rögzíti a képeket, a félmeztelen Mario Sepúlveda pedig afféle idegenvezetőként kalauzol a sűrű szakállú Alex Vega asszisztálásával (aki egy kinyúlt és rettenetesen szutykos Dallas Cowboys pólót visel). Jó félórás felvételt készítenek, amiből nyolcpercnyi anyagot vetítenek le főműsoridőben a chilei nézőközönségnek.

A felvétel azzal kezdődik, hogy Mario Sepúlveda bemutatja a fehér kisteherautójában üldögélő Luis Urzúát, aki éppen térképet rajzol a mentőcsapatok részére. Majd továbbkalauzol az áttörés helyszínére, ahol a két kimerültnek tűnő bányász, Osman Araya és Renán Avalos üldögél a készleteiket tartalmazó dobozon, amelyet még az első nap kifosztottak. „Itt két roppant fontos bányászt láthatnak, akik a galambpostát felügyelik” – mondja a beszélgetős műsorok házigazdáinak vidám hangján megszólaló Mario, mintha csak a két férfi arcáról szeretné letörölni a fintort. Felnyitják a ládát, és megmutatják a kamerának a tartalmát: öt üveg víz, amelyet a felszínről küldtek. „Így vagy úgy – mondja Mario –, de megpróbálunk kellő rendet tartani, hogy végül minden jóra forduljon.”

Majd a kamera Jorge Galleguillost mutatja, aki egyből felül, amikor Mario felébreszti. Pillantása réveteg, zavart. Egy másik férfi nem ébred fel, tátott szája még akkor is a mennyezet felé mered, amikor a kamera fénye rávetül. Claudio Yañez felül, elmosolyodik, és *saludó*t küld családjának. Ezután a Menedék látható a felvételen, amelyet Mario az „ebédlőnkként” mutat be. Edison Peña egyenesen a kamerába néz, és ezt mondja: „Segítsenek minél gyorsabban kijutni innen!” Mario egy asztalt mutat, amely körül öten ülnek, és éppen dominóznak. „Itt tartunk mindennap megbeszélést, itt tervezgetünk – mondja. – Itt imádkozunk. Itt gyűlünk össze, hogy harminchárman döntést hozzunk.” Mario ezután Víctor Zamorát, az aricai – Chile és Peru határán található város az előbbi területén – árvát konferálja fel. „Nem tudjuk, hogy chilei vagy perui” – viccel Mario, amin mindenki nevet, és Zamora is egy óriásira nőtt gyerek mosolyát mutatja. Zamora vezette a készletek zabrálását, ám ezt a tévénézők persze nem tudhatják. A kamerába néz, majd a többi bányásznál sokkal összeszedettebben üzen családjának, fejbiccentéssel nyugtázva, „vigyázzatok magatokra”, és „mindenki ki fog jutni innen”. Ezután a mentőcsapatokhoz szól: „Köszönetünket fejezzük ki, hogy volt bennetek bátorság, és nem hagytatok magunkra minket.” Zamora úgy beszél, mint aki megbékélt magával és nehéz helyzetével, mintha csak filozófus lenne, aki csupán betévedt a bányába. „Hallottuk, mit vittetek végbe odafenn – mondja a láthatatlan mentőcsapatoknak. – És tudjátok mit, *niños*? Hatalmas tapsban részesítünk benneteket idelenn.” Kitör a tapsvihar, mindenki részt vesz benne, a következő jelenetben a *„Chi-chi-chi, le-le-le”* rigmust kántálják, majd Osman Araya Istent dicsőíti, végül pedig eléneklik a himnuszt.

A felvétel utolsó képkockáin a félmeztelen Mario Sepúlveda lelkes végszóval zár: „Barátaim, a bányászok családja immár nem ugyanaz, ami száz vagy százötven éve volt. A ma bányásza művelt bányász. Olyan ember, akivel le lehet ülni, és szót lehet érteni. Aki kidülleszti mellét, aki leülhet Chile bármelyik asztala mellé. Csók minden chileinek.”

A felvétel a nemzeti büszkeség hullámát indítja el Chilében. Az embereket mélyen megérinti az éhség gyötörte és korom lepte Mario Sepúlveda, a megszállottan ékesszóló latin-amerikai átlagember, aki szorult helyzete ellenére óriási bátorságról tesz tanúbizonyságot. A következő hetekben a chilei és nemzetközi internetes és nyomtatott sajtóban egyaránt

„Super Mariónak” nevezik. Életteli videója túljut messze Chile határain, amivel reményteljes és valószerűtlen karakterré válik a földtekét rövid ideig egyesítő dráma középpontjában; reszelős hangú optimizmusa az emberi szellem diadalát jelenti. Valódi emberek, nem mitikus alakok rekedtek hétszáz méteres mélységben, még ha van is valami mitikus a történetükben. Halottnak hitték őket, sziklakelepcébe estek, ám a felvétel bizonyítja, hogy élnek, mennyire valódiak, szurtosak és elkeseredettek, miközben optimizmus járja át őket. A felvételt újra és újra leadják kontinenseken és időzónákon átívelve, a harminchárom férfi történetét pedig újra és újra elmondják a melodráma felkent kommentátorai. A televíziók és számítógépek kikapcsolása után pedig a történet tovább él a családi és munkahelyi beszélgetésekben. *Hallottál azokról a dél-amerikai bányászokról? Láttad őket?* Nincsenek olyan műszerek, amelyek képesek lennének mérni a kollektív tudattalant, nincsenek globális pszichikai szeizmográfok, amelyek az emberi álmok folyását észlelnék. Ha léteznének, akkor augusztus utolsó napjaiban bizonyosan mérnék, hogy a barlangokban, föld alatti üregekben, sírokban, alagutakban és más sötét helyeken játszódó rémálmok és álmok száma jelentősen megnő.

A nyolcperces videó hatása nagyobb horderővel bír azok körében, akik jól ismerik a föld alatt rekedt harminchárom bányászt. Jessica Chilla, akit élettársa és gyermeke apja hosszan megölelt azon a bizonyos reggelen, szinte gyászol. Az a Darío Segovia, akit a felvételen lát, nem az a férfi, akit ő ismer. Kínszenvedés tükröződik fénytelen szemében, amint elfordul a kamerától. Amikor nővére, María, a Remény Táborának „polgármestere” látja, azt gondolja, most van Daríónak a leginkább szüksége arra, hogy valaki megölelje. A legtöbb bányász árnyéka önmagának. Akik ismerik, tudják, hogy Omar Araya szilárdan hívő ember, a videón pedig beletörődőnek és legyőződnek mutatkozik, és amikor Istenről beszél, láthatóan a könnyeivel küzd. Pablo „Macska” Rojas profilból látható, miközben félmeztelenül üldögél a padlón. Kimerültnek és töpörödöttnek néz ki, mintha szögletes fejét egy fiú testére helyezték volna. Jorge Galleguillos, akit családja magasnak, robusztusnak, makacsnak és büszkének ismer, alig tud kinyögni egy értelmes szót, és szinte alig lehet felismerni az arcát belepő korom és gomba alatt.

A bányában rekedt harminchárom férfi rokonait és a chilei nézőközönséget azonban sokkal jobban felzaklatná, ha a teljes felvételt,

nem pedig csak a szerkesztett, nyolcperces változatot látnák. Az egyik híradásban említést tesznek róla, miszerint a bányamentők úgy tudják, öten depressziótól szenvednek, ezért nem akartak megjelenni a felvételeken. A teljes felvételen Mario Sepúlveda a sárban caplat, bemutatja az illemhelyet is, és a film vége felé, amikor az állapotukról és a hangulatukról beszél, elkezdi elveszíteni higgadtságát. „Ki fogunk jutni innen. Nem maradunk itt. A családunknak szüksége van ránk – mondja. – Nagyon hálásak vagyunk, *chiquillos*... Csak azt az egyet kérjük, hogy ne mutassátok be, milyen körülmények között élünk idelenn.” Itt utalást tesz a halálra, hogy milyen közel is járnak a véghez. „Ez harcoshoz méltó helyzet. Ha életünket kell adnunk Chiléért, akkor megtesszük, itt vagy máshol... Rendkívül hálásak lennénk, ha megmondanátok a családjainknak, hogy nagyon szeretjük őket. Sok csodálatos ember áll mögöttünk.” Majd megemlíti szülővárosát, Parralt, aztán santiagói lakóhelyét, a sportklubokat, ahová jár, majd így szól: „Akik ismernek, tudják, mekkora szívem van – a kezével kört rajzol mezítelen mellkasa elé. – Én pedig fogom ezt a picinyke szívet, és felviszem a felszínre azoknak, akiknek szükségük van rá. Nem adom fel, harcolok egészen a keserű végig.”

Végül a többi emberhez hasonlóan Mario is úgy érzi, néhány szót kell szólnia családjához. „Francisco – kezdi, jóllehet alig tudja kiejteni fia nevét sírás nélkül. Köhint egyet, majd folytatja. – A jelszavam: kutya. Rettenthetetlen, *huevón*. Mel Gibson, *huevón*. Papa mindig ott lesz, hogy megvédjen téged, *viejo*. Megígérem, hogy mindig ott leszek.” Super Mariót egyszer csak elöntik az érzelmek, és elfordul a kamerától, miközben mutogat Florencio Avalosnak, hogy állítsa le a felvételt. Amikor a bányászati miniszter és a mentés többi vezetője megnézi a videót, megegyeznek, hogy teljesítik Sepúlveda kérését: néhány részletet kiválasztanak, amit leadhatnak, majd a felvétel többi, felkavaró részét a kormányzati archívumba küldik megőrzésre.

Iturra, a pszichológus megvizsgálja a teljes felvétel képanyagát, és optimizmussal tölti el a föld alatt rekedt férfiak mentális állapota. Némi telefonos konzultáció és a bányászok mentőkkel való első beszélgetésének kielemzése után kijelenti, hogy a hegy gyomrában rekedt férfiak jó állapotban vannak. *Están cuerdos* – mondja. Épelméjűek. A bányamentők

néhány tagja úgy véli, a pszichológus nem épelméjű, hogy ilyen kijelentést tesz, ám a klinikai bizonyíték meglehetősen egyértelmű. „Pszichológiai értelemben mindnyájan egészségesek voltak – meséli Iturra később. – Igen, féltek. Hogy valaki ilyen körülmények között fél, az teljesen normális. De nem sikoltoztak, hogy mindenáron ki akarnak jutni onnan.” A pszichológus többek között arra is felfigyel, hogy a bányászok mások miatt is aggódnak – hallotta, hogy az első érintkezésben arról kérdezték a minisztert, hogy Villegas sofőr kijutott-e a bányából, valamint kihallotta ezt Mario Sepúlveda és Víctor Zamora mentőcsapatokhoz intézett beszédeiből is. A férfiak nem estek pánikba, és megtartottak valamiféle szervezettséget, amit a pszichológus elégedetten vesz tudomásul, hiszen a kis helyre zárt, nagyobb létszámú csoportokról szóló tanulmányok rendszerint arról számolnak be, hogy az emberek rendkívül agresszívvá válnak, és előbb-utóbb szó szerint vér folyik. Iturra, aki az amerikai Carl Rogers pácienscentrikus módszerére alapozza saját terápiáját, úgy hiszi, pontosan úgy kezelheti a hegy gyomrában rekedt bányászokat, mint bármely más páciensét.

– Együttműködünk egészen addig, amíg ki nem kerülnek a beomlott bányából – mondja Iturra a férfiaknak telefonon. – Egészen addig leszek önökkel, amíg ez az egész véget ér.

Bármi is történt abban a tizenhét napban, amíg a mentőcsapatok rájuk nem bukkantak, egyáltalán nem érdekli őt, mondja Iturra.

– Nem ítélkezem. Azt tették, amit tenniük kellett.

Iturra immár rendelkezik a chilei egészségügyi hatóságok és társadalombiztosítási szervek által összeállított kórtörténeti lapokkal. Ezekből világosan látható, egyesek már megtapasztalták a bányászélettel járó viszontagságokat, valamint a családi életük is meglehetősen összetett, jellemzőek a szerelmi sokszögek, amelyek elég gyakoriak a chilei dolgozók körében. Az egyik bányász korábban öngyilkosságot kísérelt meg, ketten epileptikusok, egyiküket pedig bipolárisként diagnosztizálták. Iturra saját felszíni megfigyeléseiből jól tudja, hogy sokuknak van szeretője, akinek létezéséről feleségük a Remény Táborában bizonyosodott meg, vagy első ízben itt szembesült a ténnyel. Iturra a bányaiparra szakosodott pszichológus, így ezek a tények egyáltalán nem ejtik zavarba, hiszen jól tudja, hogy a bányászélettel járó stressz és nehézségek mellett jellemző az állhatatosság, a testvériesség és az önbecsülés is, amit a bánya

hipermaszkulin kultúrája megkövetel. Ám sem hurrának, sem más chilei szakembernek nincs tapasztalata az ilyen hosszú és ilyen mértékű elzártságtól szenvedő páciensekkel. Ha valóban karácsonyig is odalent maradhatnak, akkor kétszer olyan hosszú időt töltenek a föld alatt rekedve, mint eleddig bárki. Mintha csak sziklából készült űrállomás asztronautái vagy lakatlan bolygón űrhajótöröttek lennének. Hogy megtudja, miképpen tudják túlélni az ilyen hosszú ideig tartó bezártságot, Iturra e-mailben felveszi a kapcsolatot a NASA-val. Albert W. Holland, az űrügynökség pszichológusa (két orvossal és egy mérnökkel egyetemben) Houstonból rövidesen a helyszínre érkezik. Holland még e-mailben arról ír, hogy fel kell készíteni a férfiakat és hozzátartozóikat a hosszú menetre.

– Hosszú távú gondolkodás. Maraton elébe nézünk – mondja hurrának. A kifejezést kisvártatva felkapják a chilei pszichológusok is, majd előszeretettel mondogatják a bányászoknak és hozzátartozóiknak: *Un maratón.*

A Nemzetközi Űrállomáson dolgozók heti rendszerességgel tartanak videokonferenciát családtagjaikkal, így a chilei hatóságok valami hasonlót készítenek elő a hegy gyomrában rekedt férfiak számára is. Jelenleg nincs videokapcsolat a bánya és a felszín között, így a mentőcsapatok arra kérik a családtagokat, hogy rögzítsenek videoüzeneteket, amelyeket leküldenek a felszín alá. A pszichológusok azt mondják nekik, pozitív dolgokról beszéljenek, ne említsék a családi konfliktusokat. Az instrukció élénken él a Vega család öt tagjának fejében, amikor összegyűlnek a vízhatlan ponyva alatt, hogy elkészítsék a felvételt.

„Szia, szerelmem” – kezdi Alex felesége, Jessica. Alex most fogja először látni azóta, hogy nem engedte magát megcsókolni azon a reggelen, amikor munkába ment. Jessica most lágy és természetes hangon beszél, amely az elmúlt három héten egyáltalán nem volt jellemző rá: az első napoktól kezdve, amikor is keményen dolgozott azért, hogy gyermekei továbbra is iskolába járjanak, mintha mi sem történt volna, egészen az utolsó, aggodalommal teli órákig, amikor már sokan halottnak hitték a szerencsétlenül járt bányászokat. „Itt vagyok, az összes erőmet neked küldöm, *cariño.* A gyerekek jól vannak. Csókoltatnak.” Majd némileg szuggesztív hangon azt is megígéri, „illően megünneplik” majd a szabadulását. Jessica mindezt egy chilei zászló előtt ülve mondja, amelynek közepét a simára borotvált arcú, filmsztár kinézetű Alex képével díszítették.

Jessica után Roberto Ramirez következik – a mariachi, aki Alex tiszteletére dalt írt. Roberto Alex húgának a kedvese, így becenevén szólítja a szerencsétlenül járt bányászt: Kacsa. „Őrült Pato, nagyon ránk ijesztettél. Ezért amikor kijössz, kihívlak egy tequilára.” Testvére, Priscilla meglehetősen vidám hangon szól: „Testvérkém, ugye, tudod, hogy ez Isten leckéje? Remélem, te is így látod. Isten nem vet alá olyan próbának, amit nem tudunk kiállni. Ez sem lesz kivétel.” Majd vicces megjegyzést tesz Alex újonnan nőtt szakállára, amitől „farkasember” kinézete támadt. Alex apja, José, aki még a bányába is bement, hogy kiszabadítsa fiát, fehér sisakot tesz fel. „Fiam, üdvözölni szeretnélek téged és testvéreidet, hiszen ők már nemcsak a munkatársaid, hanem a testvéreid is ebben a kalandban.” Negyvennél is több rokon jött el a táborba, mondja az apja, de nem tudnak mindenkit felvenni a videóra. Majd elnézést kér, hogy nincs több mondanivalója, tudniillik „a Vegák szűkszavú emberek”. Az egyik unokatestvér hozzáteszi: „Alex, te úgy összehoztad a Vega famíliát, mint még soha senki.” Erre mindenki jóváhagyólag bólint a felvételen. Végül eléneklik azt a dalt, amelyet azon az éjjelen énekeltek, mielőtt rábukkantak volna a bányászokra a hegy gyomrában. Roberto, a mariachi Alex apjára és Alex zászlón lévő fényképére mutat, hogy érzékeltesse, a dal az egész családról szól, ami azzal fejeződik be, hogy Priscilla játékosan felemeli öklét, és mindenki ezt kiáltja: „És El Pato visszatér!”

Augusztus 28-án, a bánya mélyén a harminchárom férfi egy videokamera aprócska kijelzője köré gyűlik, hogy megnézzék ezeket a felvételeket, hiszen immár huszonhárom napja nem láttak semmit a kinti világból. Luis Urzúa úgy találja, hogy felesége, Carmen némileg kimerült és levert, így kisvártatva felvidító sorokat fogalmaz neki. Három ember számára azonban nincs videoüzenet – legalábbis nagyon úgy tűnik. „Nagyon dühösek voltak, főleg José Ojeda, akinek az üzenete ott volt a kamerán, de valami hiba miatt nem tudták lejátszani – írja naplójába Víctor Segovia. – Olyan dühbe gurult, hogy akkor sem akarta megnézni a felvételt, amikor már meg tudták volna mutatni neki.”

A Galleguillos család üzenete meglepetést is rejt: Jorge huszonhat éves, Miguel Angel nevű, korábban elhidegült fia is szerepel rajta.

A baleset előtt „volt némi problémám vele. Fellázadt ellenem. Nem nagyon tartottuk a kapcsolatot” – így Jorge. Az apaság bármely férfit kihívás elé állít, ám hogy mit jelent bányásznak és apának lenni Chilében,

az drasztikusan megváltozott Jorge életében. Az 1950-es években úgy nőtt fel, hogy látta apját egyedül leszállni az aprócska bányába; még emlékszik arra, hogy hatéves korában a bánya bejárata előtt játszott, miközben az apja lenn dolgozott. Amíg apja a vájárfejszével bajlódott a sötétben, ő a verőfényben kis lyukakat ásott, majd palánkkal borította: „bányászosat" játszott. Jorge tizenkét évesen állt először munkába, teherhordó állatokat pakolt meg zsákokkal; majd később (ahogyan Darío Segovia is) sziklatörmeléket hordott ki egy bányából a farkasbőrből készült kötényében. A sok évtizedes föld alatti munka megkérgesítette Jorge szívét, de ha valaki megkérdezi tőle, hogy miért dolgozik még mindig bányában, amikor már közel jár a hatvanhoz, így felel: „Mert a bánya bátraknak való!" *¡La mina és para los valientes!* Azért dolgozott keményen, hogy megkímélje gyermekeit a föld alatti munka veszélyeitől és szomorúságától, mégis csupán annyit ért el vele, hogy lett egy fia, aki nem értette, hogyan tud apja ilyen nyers és mogorva lenni. Augusztus 4-én, egy nappal a bányaomlás előtt Jorge felhívta Miguel Angelt, akinek nemrégen fia született. Évekkel korábban az első gyermeke nem sokkal születés után meghalt, az újszülött, a *guagua* azonban most egészséges volt.

„Megkérdeztem Miguel Angelt, hogy van a *guagua*, mire ő azt felelte: Mit érdekel az téged?" *¿Qué te importa vos?* Majd a fia kislányáról érdeklődött. „Miért?" – kérdezett vissza a meglehetősen ingerült fiú, így a beszélgetésük be is fejeződött. Jorge pedig tizenhét napon keresztül azon tűnődött, vajon ez lesz-e az utolsó beszélgetésük, s Miguel Angel gorombaságának fájdalmas emléke csak tovább fokozta az érzést, hogy úgy kell elhagynia ezt az árnyékvilágot, hogy számtalan dolga nincs lerendezve.

Ám a felszínről kapott első levélben támogató sorok voltak a fiától, Miguel Angeltől. Most pedig a felvételen láthatja testvéreit, sógornőjét, vallenari unokahúgát – és két fiát is, Jorgét és Miguel Angelt is. A fiú, aki az augusztus 4-i telefonbeszélgetésük során oly kíméletlenül bánt apjával, most bátorító szavakat mond: „Vigyázz magadra, *viejo*. Légy olyan erős, amennyire csak bírsz."

A felvétel megtekintése után „kitörő örömöt éreztem. Ám nem sokkal később beteg lettem. Depresszióba zuhantam. Nehéz leírni ezt" – mondja Jorge. Miután látja, amire a leginkább vágyott, hogy a fia megbocsát neki, Jorgét büskomorság keríti hatalmába. Nemigen tudja megmondani, pontosan miért is. Talán, mert ráébredt arra, hogy el kellett temetnie a

földnek ahhoz, hogy elnyerje fia bocsánatát. Vagy talán, mert nem lehet a fiával és az unokájával, netán a családjával, amely odafenn, a felszínen együtt vár rá. „Nagyon vágytam arra, hogy velük legyek” – mondja.

Hosszú bányászélete során Jorgének mindig is erősnek és bátornak kellett lennie. Bátornak, amikor még gyerekként először lépett be a bányába, erősnek, amikorra a bánya már majdnem felőrölte izmait, és felemésztette tüdejét. Ám eleddig soha nem kellett erősnek és bátornak lennie ilyen módon, amikor a testét immár két hete gyötri az éhség és a párás levegő, másoktól függ, akik táplálják őt, valamint egész családja ráirányítja szeretetét, amelyet ő nem tud viszonozni. A dolgok, amelyeknek jól kellene esniük, hirtelen bántani kezdik. Néhány napja még rettenetesen vágyott valami ételre, ám a felszínről leküldött csokoládés tápszer, az Ensure most nagyon megdolgoztatja beleit. „Bosszút állt rajtunk az a tej” – meséli.

Amikor José Henríquez, a Pásztor megissza a neki járó Ensure-t, olyan beteg lesz, hogy majdnem eszméletét veszti. Látva ezt Pedro Cortez továbbadja adagját egy másik bányásznak. Sokaknál emésztési és kiválasztási problémák lépnek fel, amelyek tovább kínozzák őket az elkövetkezendő napokban. Számos bányász nem tud vizelni, kollektív szenvedésük olyan mértékűvé válik, hogy Mario Sepúlveda azt mondja nővérüknek, Yonni Barriosnak, ha legközelebb a felszíniekkel beszél, kérjen valami gyógyírt bajaikra. Jorge Galleguillosnak még nehezebb dolga van, hiszen a lába is feldagadt, s néhány méternyi séta is nagyon nehezére esik. Valami gombás fertőzés terjedt szét a szervezetében. A napi összejövetelek során alig tud lábra állni, így a többiek segítik, és elmondanak érte egy imát.

Víctor Segovia naplójában nem mindig vidámak a sorok, amióta a fúró áttört, és megtalálta a hegy gyomrában rekedt bányászokat. „Claudio [Yañez] azzal rontja a levegőt, hogy egész nap csak alszik, és csak azért kel fel, hogy kritizáljon... [Darío] Segovia majdnem összeverekedett Franklinnel – írja augusztus 24-i bejegyzésében. – Mindenki elég lehangolt. Mielőtt megérkezett volna a segítség, béke volt, mindennap imádkoztunk... Most, amikor már itt van a segítség, ahelyett hogy még jobban összetartanánk, inkább veszekszünk...” Víctor másnaponta feljegyzi, hogy megint hallja morajlani a hegyet, mintegy emlékeztetőként arra a

sziklaomlásra, ami a hegy gyomrába zárta őket. A hangos pokolból való kivezető út gyötrelmesen közel van, ám ebben a pillanatban nem tehetnek egyebet, mint hogy várnak a megmentésükre – és az ételre. „Már tudom, mit érez a fogságba ejtett vadállat, amely attól a kéztől függ, amelyik eteti” – írja. Naplójába szinte mindennap lejegyzi, amint valakik apró-cseprő ügyeken összekapnak, ám augusztus 28-án, amikor megnézik a felszínről leküldött felvételeket, jobb kedvre derülnek. „Minden jól szervezett... Ma elég jó kedvünk van. Boldogok vagyunk.” Miután hetekig izzadságban fürödtek, és szinte mindnyájan eldobták ingeiket, új szállítmány érkezik a felszínről. A chilei focicsapat vörös mezéhez hasonló pólókat kapnak, amelyeket sokan fel is vesznek.

Augusztus 28-án este az új ruhát öltött chilei hősök megbeszélésre gyülekeznek. „Eléggé privát jellegű témát beszéltünk meg arról, hogy mi legyen, amikor kijutunk innen – jegyzi le Víctor. – Csak mi tudjuk, min mentünk keresztül. Kellő időben meg is osztjuk majd a történetünket másokkal.” A megbeszélés homlokterében az a történet áll, amelyet éppen átélnek. Nem is olyan régen még névtelen senkik voltak, akik életük kockáztatásával keresték kenyerüket egy sajthoz hasonlóan kilyuggatott hegy gyomrában található bányában, most pedig az elnökkel és miniszterekkel beszélnek, sőt még a chilei foci egének állócsillaga, Iván Zamorano is folytatott egy rövid beszélgetést Franklin Lobosszal (két évig egy csapatban rúgták a bőrt az 1980-as években). Saját hírnevük egyre vonzóbbá válik, kiváltképpen Mario Sepúlveda számára, aki sokat beszél arról, mekkorát kaszál majd azon, hogy elmeséli a történetüket. Újságok is érkeznek a galambpostával, és a lenn rekedt férfiak az egyik cikkben azt olvassák, hogy történetük lassanként az Andokban lezuhant uruguayi rögbicsapatéhoz kezd hasonlítani. Az írás azt is megemlíti, hogy a túlélők miként adták el a megfilmesítés és a könyv jogait. Juan Illanes azt mondja, a San José-bánya története közös, mindenkinek egyenlően kell részesednie belőle – ez olyannyira nyilvánvaló, hogy senki sem vitatja. Illanes még azt is mondja, hogy továbbra is be kell tartaniuk a korábbi megállapodást, hogy senkinek sem beszélnek a balesetről és az utána történtekről, és hogy Víctor Segovia naplója, amely a küzdelmet rögzíti, mindnyájuké kell, hogy legyen. Az összes bányász áldását adja rá: Víctor a hivatalos krónikásuk.

Másnap Víctor már új tollal és új jegyzetfüzetbe ír, amit a családjától kap. Mario Sepúlveda járul elé, hogy beszéljen vele. Víctor naplója „szent

tárgy”, mondja Mario, egyszer talán majd ez meséli el a történetüket, amivel pénzt hoz a konyhára mindenki számára. Víctor elgondolkodik ezen, majd ezt veti papírra: „Azért kezdtem naplót írni, hogy túléljem ezt a poklot, nem pedig, hogy könyv legyen belőle... Nem gondoltam volna, hogy ekkora dolog.” Víctor – akinek a tanulmányai akkor fejeződtek be, amikor ötödikes korában kirúgták az iskolából – soha nem gondolta volna, hogy attól érzi majd jobban magát, ha szavakat vet papírra, vagy hogy író válik belőle. Soha nem járt még a sivatagon kívül, ám a föld alatt ő lett egy olyan történet krónikása, amely egy nap majd bejárja a világot.

A San José-bánya területén a lakóautókban és a bungalókban, amelyekben a mentés vezetői vertek tanyát, olybá tűnik, mintha az egész világ összefogott volna, hogy támogassa őket. „Bármit és bárhonnan kérhettünk, megpróbálták megszerezni nekünk” – mondja Cristián Barra. Az egész világból fúrómesterek és fúróberendezések tartottak a bánya felé: Johannesburgból, Pennsylvaniából, Denverből és Calgaryból, sőt még egy Afganisztánban lévő amerikai katonai bázisról is. A chileiek a bányászat történetének egyik legnagyobb mentését akarják megismételni – amely 2002-ben, a pennsylvaniai Quecreek bányában történt –, ám ehhez az egész világból lesz szükség személyzetre.

Az amerikai szénbányában kilenc ember rekedt a föld alatt, amikor véletlenül vízbetörés történt. Mentésükhöz egy 90 cm átmérőjű, 80 méter mély, függőleges furatot fúrtak, majd acélkosárban emelték ki őket a mélyből. A chileieknek azonban kilencszer ilyen mélyre kell lehatolniuk. Ehhez pedig az ország legnagyobb fúróállványára van szükség, az Australian Strata 950-re a Codelco Andina részlegétől. Az eddigi három fúrótól eltérően, amelyek átlósan fúrtak le a bánya mélyére, ez a fúró csak függőleges irányba képes fúrni. Augusztus 30-án kezdi a munkát; ott, ahol korábban túlságosan lazának ítélték a talaj szerkezetét, amikor három héttel ezelőtt Eduardo Hurtado Terraservice-csoportja megpróbált először lefúrni. A fúrás egészen decemberig tart, akkor ér le a föld alatt rekedt bányászokhoz. Ám mielőtt még megkezdenék a munkát, az egyik csapat mechanikusa, Igor Proestakis egy alternatívával áll elő főnökeinek: Miért nem a harmadik, 20 cm átmérőjű furatot tágítják ki egyre nagyobb fúrófejekkel? André Sougarret néhány nappal később beleegyezik ennek a

második mentőfuratnak a fúrásába, ez lesz a B terv. A fúrás két részletben történik: előbb 43 cm-re, majd 70 cm-re tágítják a furatot.

Akad azonban egy probléma a B tervvel: Chilében még soha senki nem fúrt 70 cm átmérőjű lyukat ilyen mélyre. A legjobb berendezés, amelyik alkalmas az ilyen léptékű átlós fúrásra, a Schramm T130XD, ami jelenleg a Collahausi-bányában, Copiapótól 1000 kilométerre északra van, ám hamarosan útnak indítják délre. Miután tanácsot kérnek a világ számos bányavállalatától, Sugarret úgy dönt, a pennsylvaniai Center Rock Inc. ajánlatát fogadja el a fúrás felgyorsítására: amely voltaképpen négy, egyenként röplabda nagyságú fúrófej egy fúrószáron. A közel 12 tonnás berendezést a B terv második fázisában alkalmazzák majd. A UPS ingyenesen szállítja: előbb közúton Pennsylvaniából Miamiba, majd repülővel Santiagóig, aztán megint közúton Copiapóba, ahová szeptember 11-én érkezik meg. Természetesen vannak kiváló fúrószakemberek Chilében, ám a mélység és a szög miatt olyan kezelőre van szükség, aki képes kihozni a fúróberendezésből azt is, amire nem is tervezték. Így tehát megkeresik a kansasi Layne Christensen vállalatot, a fúrók specialistáját. Ki a legjobb fúrójuk Schramm T130-ra? A cég felhívja Jeff Hartot, aki éppen Afganisztánban tartózkodik, hogy az ott állomásozó amerikai csapatok számára fúrással vizet biztosítson.

Mind az A, mind pedig a B terv kisvártatva olyan terhelés alá helyezi a berendezéseket, amit a tervezéskor nem vehettek figyelembe, így a hiba esélye is megnő. Sougarret ekkor úgy dönt, hogy C tervre is szükség van: kell egy hatalmas olajfúrótorony, amelynek már az összeszerelése is több napig tart, ám gyorsabban fúr a többi berendezésnél. A Precision Drilling Company nevű kanadai vállalatnak van egy ilyen berendezése Chile déli részén: 31 kamion szükséges a fúró 1000 kilométerre északra történő szállításához. A célállomáshoz vivő technológiát és néhány technikust a Murray & Roberts nevű dél-afrikai vállalat biztosítja.

Telefonbeszélgetéseik során Sougarret felvázolja a három tervet Luis Urzúának. Természetesen nem számít, melyik fúró éri el előbb őket, ám Urzúa tájékoztatása során úgy tűnik, a B terv lesz a leggyorsabb.

A chilei kormány tucatnyi különböző ügynökségtől fogad el erőforrásokat. Számos magas rangú tisztviselő, köztük az elnök kabinetének két tagja lakik a bánya területén vagy közelében. Az egész hajcihő olybá tűnik, mintha a chilei holdra szállást terveznék, egy világűrbe irányuló

expedíciónak pedig nevet kell adni. Jaime Mañalich egészségügyi miniszter azt javasolja Piñera elnöknek, nevezzék „Szent Lőrinc-műveletnek” a bányászat védőszentjéről.

Carlos Vergara Ehrenberg kulisszák mögötti beszámolója szerint az elnöknek nem tetszik az ötlet.

– Lorenzo, Lorenzo – ismételgeti az elnök. Nem, ez túlságosan is hasonlít a Laurence-re, mint például Laurence Golborne. Az elnök tanácsadói privát közvélemény-kutatást is rendeztek a mentésről, aminek eredménye némi aggodalomra ad okot: jóllehet az elnök népszerűsége magas, Golborne miniszteré magasabb. Golborne, aki a kormány egyik leginkább homályos posztját tölti be, immár a mentés arcává lett, és lassan kilép főnöke árnyékából.

– Nevezzük csak „Jónás próféta-műveletnek” – mondja az elnök.

Ám ez a név nem ragad rajta a munkálatokon. A chilei és globális média ehelyett azon a néven emlegeti, amit a hegy gyomrában rekedt bányászokhoz igyekvő mentőcsapatok tagjai használnak informálisan: „Szent Lőrinc-művelet”.

Hogy a hegy gyomrába zárt bányászokat felvidítsa, amíg a felszínen a „Szent Lőrinc-művelet” kibontakozik, Iturra pszichológus hathatós örömszerző gyógy-készítményt vet be: a szerettek hangját a telefonban. Augusztus 29-én a feleségek, fivérek, nővérek, anyák, apák, fiúk és lányok egyesével a rendőrségi kordon, a biztonsági kerítés mögötti apró fémkutricába tartanak, amely mindössze néhány méternyire található a harminchárom férfihez vezető, fúró vájta nyílástól a homokos talajon. A kutrica kamerája és mikrofonja összeköttetésben áll egy lenti aknafolyosón elhelyezett kamerával és mikrofonnal. Hogy előkészítse a családtagok közötti beszélgetést, a pszichológus levelet ír a szerencsétlenül járt bányászoknak. Többek között arról ír nekik, hogy akiknek már két családjuk van, vagy meglehetősen bonyolult a magánéletük, azoknak a feleségüknek kell elsőbbséget biztosítaniuk e telefonkonferenciák során. „Azért írtam ezt le nekik, mert már láttam, hogy konfliktus van kibontakozóban a táborban a barátnőkkel – meséli később. – Azt is mondtam továbbá, hogy talán így könnyebb lesz, hiszen végső soron a barátnők sokkal inkább megbocsátok, mint a feleségek.”

Egyes barátnőknek már a táborba bejutás is problémát okoz. Susana Valenzula, Yonni Barrios barátnője elmondja, hogy nem sokkal Farkas felbukkanása után Marta – Yonni felesége – „elárulja”, és a Carabinerók kivezetik a Remény Táborából, tudniillik azt azért hozták létre, hogy a családtagok számára biztosítsák a nyugalmat. Augusztus 28-án az AP fotósa fényképet készít Susanáról, amint a tábor területén kívül egy transzparenst emel a magasba: „A jelenlét bátorsága”, alatta Yonni fényképe, majd még egy sor, immár kisebb betűkkel: „Érted, szerelmem, a te Chanitád”. A fotón úgy hivatkoznak rá, mint Yonni feleségére, ám néhány nappal később kiderül az igazság: az egyik szociális munkás rájön, hogy Yonni valódi felesége a tábor lakója, majd magától Yonnitól tudják meg, hogy évek óta külön élnek az asszonnyal. Martáról fénykép készül a Remény Táborában, amint Yonni fotójával ékesített posztert tart a magasba, az újságírók pedig élénk fantáziájukat bevetve azt ókumlálják ki, hogy Marta csupán a szerencsétlenség után szerzett tudomást Susanáról, már itt fenn a táborban. Az igazság azonban az, hogy a két nő már jó ideje ismeri egymást.

Susana egyaránt eltökélt és leleményes, hogy bejusson az előle elzárt tábor bizonyos részeibe, így kémfilmekbe illő cselhez folyamodik. Látja, amint halat és zöldséget szállítanak a nagy konyhába, ahol a hozzátartozóknak és a mentőcsapatok tagjainak főzik az ételt. „Felvettem egy köténytyt, megfogtam egy halat és egy fej hagymát, majd az őrök orra előtt belógtam a konyhába – meséli. – Az újságírók megláttak odabenn, és azt kérdezték, családtag vagyok-e én is. Csupán egy szakácsnő, feleltem nekik.” Susana ekként lassan a kis bódéhoz ér, ahol a pszichológus tanácsa ellenére felveheti a kapcsolatot a hegy gyomrába zárt Yonnival.

Kezdetben a családtagok és a föld alatt rekedt bányászok nem tudnak sokat beszélni, hiszen Iturra 15 másodpercben határozza meg az első kapcsolat hosszát. A második hívás is csupán talán egy percig tart. Iturra arra a mentális maratonra gondol, amelyet a bányászok futnak, ezért úgy véli, az ételhez hasonlóan a szeretteikkel való kapcsolatfelvételben is a fokozatosság elvét alkalmazza. „15-30 másodpercben nem lehet információt átadni. Csupán a találkozás élménye van meg, hogy ott vagyunk – mondja Iturra. – Mondhatunk valami olyasmit, hogy szeretlek, számíthatsz rám. De ennyi és nem több. Nincs arra idő, hogy megosszunk

több információt, például hogy apád szomorú, nagyanyád beteg, és a fiad nem jár iskolába.

Iturra a NASA tanácsait követi, ám a harminchárom férfi nem űrhajós, nem önkéntes alapon rekedtek hónapokra a föld alatt. A túlságosan rövid beszélgetések után a bányászok úgy érzik – joggal –, hogy gyerekként kezelik őket. Hadd beszéljünk asszonyunkkal, gyerekeinkkel. Férfiak vagyunk, nem tehetetlen idióták. A pszichológus apáskodása világosan látható a felszínen rögzített képsorokon, amikor is az egyik bányász felesége éppen a hegy gyomrában lévő férjével beszél.

– *Hola,* szerelmem – mondja a fiatalasszony gyenge, elhaló hangon.

Ittura a közelben ül. Úgy tűnik, a nőt mindjárt elöntik az érzelmek, ám a pszichológus hirtelen csettint egyet, hogy felvidítsa.

– *¡Ánimo!*

– Mindenki jól van – folytatja az immár kissé vidámabb hangú nő. Felsorolja az összes hozzátartozót, majd némi elkeseredettséggel a hangjában búcsúzik a férfitől.

– *¡Ánimo!* – utasítja újfent a pszichológus a nőt, aki megpróbál megint vidámabbnak hangzani, majd a férfi ismét beleszól a beszélgetésbe: – Kezdjen elbúcsúzni!

Miután a mentőcsapatok állandó száloptikás kapcsolatot létesítenek a felszín és a bánya között – állandó videó- és telefonkapcsolatot –, a pszichológus akkor is heti 8-10 percben korlátozza a családtagokkal való érintkezést, ami nagyjából megegyezik azzal, amit a NASA engedélyez űrhajósainak. (Víctor Zamora még egy kisebb sztrájkot is lefolytat, amikor hátat fordít a kamerának, és nem beszél a családtagjaival, amíg Iturra fel nem emeli a heti keretet minden bányásznak.) A külvilággal való kapcsolat „kimozdít a saját valóságodból – mondja Iturra. – Olyan világba kerülsz, ahol tehetetlen vagy.” A pszichológus pedig ettől próbálja megóvni a szerencsétlenül járt férfiakat: odalenn a bányamentők segítségével el tudnak végezni bizonyos dolgokat, ám nem lehetnek otthon, hogy jó apák vagy férjek lehessenek. Otthon szükség van rájuk, most már gazdagok, híresek is, és a gyermekeiknek szükségük van ételre és védelemre. A bányászok azonban nem vehetnek részt ebben a világban, ám Iturra óvó kísérletei ellenére mégis tudnak mindent, tudniillik a galambpostával küldött levelek tartalmát senki sem ellenőrzi. Zamora így tudja meg, hogy kisfiát zaklatják az iskolában: „Soha nem kerül ki apád a föld alól. Agyonnyomta egy

szikla!” Franklin Lobos megtudja, hogy volt felesége ott van fenn a felszínen, és közös gyermekeik azt remélik, a férfi helyrehozza a kihűlt kapcsolatot. Mások arról értesülnek, hogy barátnőik hallották Isten hangját, most pedig meg kell tenniük a következő lépést, és össze kell házasodniuk. Angelica Alvarez, Edison Peña barátnője az egyik első levélben felhozza a házasság témáját, mire Edison így felel: „Nem értem, miért akarnál hozzám jönni... Sok időm volt végiggondolni, mit is romboltam le, és milyen szenvedéseket kellett kiállnod miattam... Nem akarom, hogy mással légy, boldoggá szeretnélek tenni, bár eddig ez nem sikerült.”

Ez a levél valahogyan eljut az *El Vais* nevű spanyol napilaphoz, így Edison vallomását kisvártatva az egész spanyol ajkú közösség olvashatja. A bányászok azért nem teljesen tehetetlenek a családjuk megsegítését illetően, de kétségtelenül ki vannak szolgáltatva a sajtónak. Egyes riporterek pénzt is adnak a családtagoknak azért, hogy betekinthessenek a bányászok által írt levelekbe, más újságírók azonban mindössze egy kedves mosollyal fizetnek, s a chilei újságok hamarosan elkezdik lehozni a mélyben rekedt férfiak sorait. Aztán pedig a levelek újfent lejutnak a bányába, tudniillik Iturra és a mentés más vezetői úgy döntenek, az újságokat sem cenzúrázzák a hegy gyomrába zárt férfiaknak.

A santiagói lapokat így hát felgöngyölítve leküldik a galambpostával a helyi kormányzat illetékesei, akik az olvasnivalóért felelnek. Amikor a felszíni világnak ezeket az értékes relikviáit először kinyitják, a bányászok szembesülnek azzal, milyen híressé is váltak, hiszen a fényképük az egész első oldalt betölti. Néhány prűd felszíni munkás olykor kivág bizonyos fotókat vagy hirdetéseket, amelyeken meglehetősen hiányos öltözetű hölgyek szerepelnek, ám a *La Tercera* augusztus 28-i száma érintetlenül megy le a bányába. Egy cikket közölnek benne az egyik bányászról, akinek újonnan támadt hírneve szinte kimászik az újságból, és még egy olyan levelet is lehoznak tőle, amelyet a bányában írt. Amikor a harminckét másik férfi elolvassa a mondatokat, akaratlanul is Mario Sepúlveda gondolataiba nyernek bepillantást.

13.
Abszolút vezető

A nevével ellentétben a *La Tercera* Chile második legbefolyásosabb újságja. Az augusztus 28-i számban Mario Sepúlvedáról hoznak le terjedelmesebb anyagot, miután a bányász üstökösként bukkant fel, és csillagként tündökölt a chilei és globális televízióban. A cikk szerint Mario fotója a *The New York Times*, a *The Guardian* és az *El País* címlapján is megjelent. A cikk az augusztus 26-i videón mondott beszédéből idéz részleteket, és interjút közöl feleségével, Elvirával. „Nem lepődött meg azon, hogy férje a született vezető tulajdonságait mutatja" – így a cikk. Egy levélből is idéznek, amelyben Mario arról ír családjának, hogy miként jönnek ki a bányászok egymással. „Én vagyok az abszolút vezető. Én szervezek mindent, én adok utasításokat, és – mint mindig – igyekszem önuralmat gyakorolni. A legcsodálatosabb azonban az, hogy megbecsülnek, és semmi sem történik a tudtom nélkül." Elvira azt állítja, hogy a kormányzó hivatalában dolgozó szociális munkás lopta el a levelet, majd adta oda az újságnak, ám ezt sok bányász kétségbe vonja. A galambpostával leküldött újságban közölt cikk gyorsan terjed a bányászok között. A mesterséges világítás szürke fényénél olvassák a lapot, amelynek címoldalán Mario néz vissza rájuk abból az üregből, ahol ők is foglyul estek.

Jogos-e vagy sem, a föld alatt rekedt bányászok számára mindez önreklámnak tűnik. Mario volt az első, aki megemlítette, mennyi pénzt kereshetnek a történetükkel, ám ez az újságcikk azt sugallja, hogy a médiafigyelmet saját magára akarja irányítani, s ehhez felesége segítségét is igénybe veszi. A többiek egyszerre találják Mario megállapításait szórakoztatónak és sértőnek. Idelent úgy hiszik, harminchárman hoznak döntéseket, ám a világ most úgy tudja, hogy Mario az „abszolút vezető". Szinte már négy hete rekedtek a föld alatt, mindnyájan azért küzdenek, hogy megőrizzék elméjük épségét, hogy kiutat keressenek, és a többiek jólléte is foglalkoztatja őket. Igen, Mario többször is kiállt értük, és segített megmenteni őket, de mindig másokkal egyetemben tette ezt: amikor felmászott a kürtőbe, hogy kiutat keressen, Raúl Bustos is ott volt; amikor

imádságra szólított fel, voltaképpen José Henríquez és Osman Araya vezette az imádságot. Amikor pedig segített valakin, hogy felálljon a padlóról, azt sem szabad elfeledni, hogy ő is számtalanszor tört ki könnyekben, és *őt* kellett felemelni a földről. De ebben a sztoriban, amelyik Chile minden részébe eljut, Mario Sepúlveda azt állítja, hogy ő a főnök, hogy ő a hős.

Néhányan, kiváltképpen a technikusok úgy látják a levelet és az újságcikket, mint Mario örökös középpontban levésének megtestesülését, így sokkal gyanakvóbbak lesznek vele szemben. Raúl Bustos kíméletlenül tréfát űz abból, hogy Mario szerinte minden lehetőséget megragad az érvényesülésre.

„Raúl Bustos elkezdett gúnyolódni velem, tréfát űzni belőlem, és nevetni rajtam – meséli Mario. – Számon kérte, hogy mit képzelek magamról, úgysem leszek senki főnöke. José Aguilar is csatlakozott hozzá."

Mario azt mondja mérges munkatársainak, azért írta azt a levelet, hogy ne szegje fia kedvét, akinek védelemre van szüksége: azért tette magát az egyetlen vezetővé, mert azt szerette volna, hogy Francisco azt higgye, ő a „Rettenthetetlen", Mel Gibson, aki harcba vezeti az embereket. Mario magyarázkodása azonban nem tudja kiköszörülni a becsületén esett csorbát; levele csak tovább növeli a harminchárom szerencsétlenül járt bányász közötti megosztottságot.

Akik a Menedékben vagy a környékén szállásolták el magukat, továbbra is támogatásukról biztosítják a kutyalelkű férfit. „Odalenn Mario Sepúlveda volt a vezető – meséli később Omar Reygadas. – Ő tartotta bennünk a lelket. Ezt nem tagadhatjuk le, én sem tagadom, mert nem vagyok hálátlan." Lobos egy ideig hallgatja Bustos csipkelődését, majd megvádolja a férfit azzal, hogy „szándékosan megosztja a csoportot". Mario úgy hiszi, ellenségei azon munkálkodnak, hogy „megmariconearozzák" – a chilei kifejezés annyit tesz, konspirálni valaki ellen, jóllehet a szó eredetileg a homoszexuálisokra vonatkozó gúnynév. Mivel soha nem tudta elviselni, hogy ő üldögél, míg mások ellene áskálódnak, Mario végül úgy dönt, „kiteríti a kártyáit", és felmegy a 105. szintre, hogy szembenézzen ellenfeleivel.

„Ott volt Luis Urzúa, Juan Illanes, Jorge Galleguillos, mindenki. Bementem, és azt mondtam nekik, hogy oké, seggfejek, tegyük ezt tisztába. Nem én vagyok a főnök. A főnök az, idióták, aki egész álló nap aggódik a

srácok miatt, akiknek fáj a hasuk, és segítségre van szükségük. A főnök az a *huevón*, aki mindent tisztán tart, a főnök az az idióta, aki utasítja a srácokat, hogy tartsanak mindent tisztán. A főnök az a *huevón*, aki éppen most jött le a 120. szintről, és kesztyűt húz, hogy eltakarítsa a szart, amit ezek a srácok hagytak szerteszét, mert az egyik idióta a saját szarával bekente az ajtót. És tudjátok, melyik *huevón* az a *huevón*, aki mindezt csinálja? Én vagyok az, seggfejek."

Mario később odamegy a telefonhoz, és leteremti a pszichológust, akit azért hibáztat (alaptalanul), mert szerinte ő szellőztette meg a sajtónak a levelet.

– Seggfejkém! – kezdi. – Micsoda profi vagy te, hogy csak úgy kiadsz egy ilyen levelet?

Jóllehet Mario a saját maga által előidézett kuplerájt próbálja eltakarítani, egyesek megjegyzik, hogy rátette a mancsát a telefonra, és rá nem vonatkozik az időlimit, ami a többi bányász kezét egyébként megköti. Még akik kedvelik, azok sem átallják kimondani, hogy Mariónak fejébe szállt a dicsőség. Víctor Segovia leírja naplójába, miként járkál a frusztrált Mario fel s alá. Noha közismert lett, még mindig itt van a föld alatt, és semmit sem kezdhet újonnan szerzett hírnevével. Az ellentáborból leginkább Raúl Bustos fogalmazza meg gyanúit és félelmeit a kutyalelkű férfival kapcsolatban. Úgy hiszi, Mario csupán egyszerű utcai harcos, az a fajta, aki lármás viselkedése miatt könnyen a börtönben találja magát. Amióta a fúró leért hozzájuk, Bustos azt hallgatja, amint Mario és Víctor Zamora vaskos tréfákat sütnek el a nem is olyan távoli napokról, amikor még mindnyájan éheztek. „Azt mondták, van egy zsebkésük, amit arra használtak volna, hogy lemészároljanak *[fanear]* minket. Hogy megették volna az első embert, aki éhen hal. Azt mondták, viccelnek, de az ilyen dolgokból nem kellene gúnyt űzni... Jól megnéztem őket. Láttam a szemükben bujkáló kegyetlenséget." Bustos az hiszi – helyesen vagy helytelenül –, hogy az ő technikusi becsületessége mentette meg Luis Urzúát attól, hogy Mario Sepúlveda és „klánja" átvegye a hatalmat a Menedékben. Bustos aggódik saját személyes biztonságáért, kivált, hogy most kivívta Mario ellenszenvét. Feleségének is ír erről. „Raúl mesélte, hogy soha nem tudott jól aludni – mondja Carola Bustos. – Mert fél szemét soha nem hunyhatta be."

Több bányász beszél a pszichológusnak arról, hogy a többiek részéről zaklatást tapasztal.

– Még beszélni sem lehet, mert figyelik, amit mondasz – mondja neki az egyik bányász a telefonon tartott privát konzultáció során. – Félek.

– Építsen ki szorosabb barátságot azzal, aki meg tudja védeni – tanácsolja a pszichológus.

A verbális lovagi torna tovább folytatódik, Víctor Segovia pedig mindennap új részleteket jegyez le naplójába. Claudio Yañez és Franklin Lobos hangos csetepatéba keveredik – Franklin „igazán hisztis”, írja Víctor. Claudio végül az ágya mellé tesz egy csövet, mert Franklin megfenyegeti. „Húsz napig, mialatt éheztünk és kétségbe voltunk esve, össze tudtunk tartani – írja Segovia –, de amint élelmet kaptunk, és kicsit jobbra fordultak a dolgok, kibújt a szög a zsákból, és mindenki azon volt, hogy megmutassa, ő keményebb.”

A pszichológus számára nyilvánvaló tény, hogy az emberek megosztottak, és a lenti „autoritásválságból” táplálkoznak félelmeik is. A föld alatt rekedt bányászokkal való telefonbeszélgetésekből és a családoknak írt levelekből értesül a lenti konfliktusokról. Urzúa „passzív vezető”, így erőskezű főnök hiányában „egyesek magukhoz ragadták a hatalmat, mások pedig azt tettek, amit csak akartak” – mondja Iturra. „Ha odalenn valaki kilépett a sorból, lenéztük és kényszert alkalmaztunk *[hacíamos fuerza]”* – meséli valaki később a pszichológusnak. Amint valaki a mentőcsapatok által biztosított tábori ágyon hajtja álomra a fejét, új félelem keríti hatalmába: nem csupán szintén szenvedő testvérekkel szorult a föld alá, hanem olyanokkal is, akik nem tisztelik vagy álmában megtámadhatják, netán elárulják a csoportot, és magukévá teszik a gazdagságot, ami a felszínen várja őket.

„Szerintem a félelem miatt megy a civódás” – írja Víctor Segovia augusztus 31-én naplójába. Víctor még azt is gondolja, hogy a kinn rájuk váró pénz miatt kezdik sokan elveszíteni a fejüket, ezért rendkívül hálás, hogy a családja soha nem említi az anyagiakat a neki írt levelekben. Ugyanazon a napon a 90. szinten tartott napi imádság során is felmerül a kérdés. „Imádkoztunk, és arra kértünk mindenkit, őrizze meg hidegvérét, és hagyja abba a veszekedést” – írja Víctor a naplójába. Néhány nappal később harminchárom feszület érkezik a galambpostával. Rómából küldték, maga a pápa áldotta meg őket. Víctor az új, felfújható ágya fölötti dobozhoz rögzíti a keresztet, és testvérei közötti békéért imádkozik.

A harminchárom férfi bizonyosan nem büszke a konfliktusokra, amelyek így megosztották őket kényszerű föld alatti fogságuk negyedik hetében. Azt is nehéz azonban elképzelni, hogy hasonló körülmények között mások sokkal jobban csinálták volna. Bárki elképzelheti, milyen lehet egy forró és párás barlangban háromheti éhezéstől és bezártságtól elgyötörten a világsajtó érdeklődését elviselni egészen addig, amíg a továbbra is morajló hegyből kiszabadítanak a mentőalakulatok, miközben egy újabb omlás akár végzetes is lehet. Képzeljük el azt is, hogy időközben híresek és gazdagok is lettünk, mégis mások határozzák meg, mit és mikor eszünk, mennyi időt beszélhetünk a családunkkal. Mindemellett az egész ország felnéz ránk, hiszen a bátorság és a bányászat kedvező oldalának szimbólumai vagyunk, ami az állam identitásának alapja.

A férfiak tisztában vannak azzal, hogy történetük mit jelent a chilei embereknek, hiszen olvassák a napilapokat, és érzik annak a felelősségét, aminek a szimbólumaivá váltak: kitartás, hit, testvériség. A kemény pengeváltások ellenére pontosan ezért nem adják fel a reményt, hogy olyan büszkék és egységesek lehetnek, amilyennek a chilei munkások látni szeretnék őket. Bizonyos értelemben mindig ez van a bányában, ahol állandó életveszélynek kitéve kell másokkal együttműködniük, és ahol egymás ugratása és sértegetése a mindennapi élet része. „A bányában, ha valakivel szórakozunk, és ő a következő nap is eljön dolgozni, akkor biztosak lehetünk benne, hogy nem neheztel, hanem tovább akar lépni, s mindez bizalmat szül – mondja Iturra. – Ilyenkor azt gondolhatjuk, ez a fickó nem fog magunkra hagyni.” Ameddig a lent rekedt férfiak elfoglalják magukat, ameddig bányásznak érzik magukat, meg kell tartaniuk az egység valamiféle látszatát.

A férfiak voltaképpen felvesznek egyfajta munkaritmust, amely azonban teljesen különbözik az augusztus 5. előtti rutintól. Ellátmányokat, gyógyszereket és személyes csomagokat pakolnak ki egész nap, illetve karbantartják a felszínre vezető kommunikációs csatornákat, és üzemeltetik a világítóberendezéseket. A galambpostán érkezett csomagok kipakolásakor számtalan érdekfeszítő dolog kerül elő: westernregények, zsebbibliák, valamint egy MP3-lejátszó annak a bányásznak, aki annyit panaszkodik, hogy társai ezzel az eszközzel remélik elcsendesíteni. Aztán persze többen zúgolódni kezdenek, hogy ennek a bányásznak van MP3-lejátszója, így

rövidesen mindenkinek küldenek egyet. Érkezik még egy tenyérnyi Samsung SP-H03-as kivetítő is, amelyen kisvártatva videókat, filmeket és élő tévéadásokat nézhetnek. A legjobb dolog mégis az, hogy a galambposta immár valódi ételt szállít. A kezdeti napi 500 kalória most már 1000, rövidesen pedig 1500 lesz. A rizs, húsgolyó, kenyér, csirke, tészta, burgonya és körte felszíni konyhában készül, kicsiny, ám ízletes adagokban kapják.

Néhány nappal azután, hogy a lent rekedtek bőségesen étkeznek, a felszíni mentőcsapat a lentről felküldött, üresnek gondolt galambpostában egy érintetlen süteményt talál. Az egyik bányász visszaküldte a napi desszertet. „Nem valami finom, nincs valami más?" – áll a mellétűzött üzenetben. A visszautasított desszert egyértelműen jó jel: a hegy gyomrába rekedt bányászok immár nem olyan elkeseredettek, hogy bármit megegyenek, amit eléjük tesznek.

Augusztus 30-án, egy nappal azelőtt, hogy a férfiak békéért imádkoznak a 90. szinten, a mentőcsapatok elkezdik fúrni azt a lyukat, amelyet már magára a személyi mentésre terveznek. A Strata 950 fúróberendezés olyan hatalmas és kimunkált, hogy ékes szavak kellenek a leírásához. A majdnem háromemeletnyi magas főszerkezet hat rozsdamentes acélból készült lábbal rendelkezik, ezek egyenként két emelet magasak, és egy óriási acéltetőt tartanak, amelyből további négy fehér oszlop nyúlik ki. A felépítményt frissen öntött betonra helyezik, majd a hidraulikus emelők és csövek segítségével vezetik az embernagyságú fúrófejet a talajba. Előbb 15 coll átmérőjű lyukkal próbafúrást végeznek, amelyet majd egy másik fúrófej 28 collosra, azaz 70 cm szélesre tágít, amelyen már átfér a mentőegység. Az első, kisebb fúrófej göbös lemezekből áll, amikor belemar a sziklába, a kivájt üregbe percenként 36 liter víz kerül, hogy csökkentse a súrlódást. A Strata 950 átvágja magát a dioriton, miközben a sárga overallos férfiak csapatokban különböző fém alkatrészeket emelnek, forgatnak, igazgatnak és tesznek le, mindenki mást, mintha csak egy sziklatörő munkaszalag mellett dolgoznának. A gép által keltett hang nagyban emlékeztet a kifutópályán guruló sugárhajtóműves repülőgépére. A fúrófejek szerény, ám állandó 20 rpm sebességet tartanak éjjel-nappal. Az éjszaka fehér lámpákkal megvilágított munkaterületen tevékenykedő kezelők olybá

tűnnek, mintha csak egy sci-fi szereplői lennének. A mentőcsapatok fénybúrában dolgoznak, hogy elérjék az immár nem éhes, ám roppant ingerlékeny bányász-űrhajósokat, akik 700 méterrel a lábuk alatt várnak a szabadulásukra.

A NASA egészségügyi szakemberei és mérnökei két nappal houstoni indulásuk után, szeptember 1-jén érkeznek Copiapóba. A San José-bányáig tartó út során dr. J. Michael Duncan elé tárul a száraz és kietlen táj, ahol a színek is arra emlékeztetik, mintha csak a Marson lenne. Eszébe jut, hogy a chileiek éppen ebben a sivatagban építik a Hold Mars Atacama Kutatóállomást, amely a más bolygókon való élet lehetőségét tanulmányozza az itteni sivatagi környezet segítségével. Amint a küldöttség belép a bánya területére, nyomban felfigyelnek a nyüzsgésre: férfiak és nők vegyesen bányászsisakban és overallban. A hegy tetején látják a masszív fúróberendezést, amely az A terven dolgozik. A NASA szakértői több napig tartózkodnak a helyszínen. Szeptember 4-én az egyik aprócska irodában tárgyalnak a chilei illetékesekkel, amikor kintről hangos ünneplés zajai szűrődnek be. Kinyitják az ajtót, majd látják, hogy az emberek tapsolnak és integetnek, miközben teherautók haladnak át a kapun: a kétrészes B tervhez szükséges első fúró érkezik éppen.

A chilei hatóságok arra kérik a NASA embereit, hogy beszéljenek a bányászokkal. Egy másik válogatott társaság tagjai is, akik csak látogatóba érkeztek a szerencsétlenség helyszínére, egykettőre azon kapják magukat, hogy a kommunikációs részlegnél vannak, hogy a mélyben rekedteknek üzenjenek: Isabel Allende írónő és az Andokban lezuhant uruguayi rögbicsapat négy túlélője. Albert Holland kezébe telefonkagylót nyom egy chilei technikus.

– *Hola* – mondja bele, de itt meg is áll, hiszen ennyiben merül ki spanyoltudása, így nem érti a lentről válaszul érkező szavakat.

– Csak mondja azt, hogy *bien* – tanácsolja az egyik chilei, amit Holland meg is fogad, így a beszélgetésnek rövidesen vége szakad.

A NASA képviselői találkoznak a hozzátartozókkal is, akiknek úgy mutatják be őket, mint az amerikai űrügynökség képviselőit, akik felajánlják tapasztalatukat a mentéshez. Holland elmondja, hogy a bányamentők minden erőfeszítést megtesznek, hogy felszínre hozzák a

férfiakat. Nap cserzette, tűzrőlpattant, ötven körüli asszony lép elő; a Remény Táborának polgármestereként mutatják be a NASA illetékeseinek. María Segovia meghallgatta Holland beszédét, amelyen meg is hatódott; az antofagastai utcai édességárus szívből jövő öleléssel jutalmazza a houstoni űrszakértőt.

– Most azonnal örökbe fogadom – mondja María.

Napnyugtát követően a csillagos ég ejti ámulatba a NASA képviselőit. A sivatagi éjszaka már évtizedek óta vonzza az asztronómusokat, tudniillik a bolygónak ezen a pontján érzik leginkább közel magukhoz az űrt. „A hosszan elnyúló Tejút hatalmas ívet formált, amely az egész égbolton átnyúlt a mögöttünk található hegyek körvonalától az előttünk lévő bércekig – meséli később Holland. – Mintha csak egy ragyogó üvegtál borult volna fölénk. A sivatag, az éjszaka és a csillagok teljes csendben... Nagyszerű, kortalan nyugalom.” A világűr végtelen boltozata alatt a bánya „lázasan lüktet”, és a mentőcsapatok serénykednek, hogy kiszabadítsák a hegy gyomrában rekedt harminchárom tökfejet.

Odalenn, a hegy gyomrában a harminchárom szerencsétlenül járt bányász, akik még nem láthatják a Tejutat, mozdulatlanságban töltik a fogság óráit a föld mélyéről áramló hőségben. Még nem hallják az A terv fúróberendezését, a csendet pedig férfiak véletlenszerű nyögései törik meg, akik még nem nyerték vissza teljes testi és mentális épségüket. Immár nem éhesek, és a felszínről kapott vizet isszák – rengeteget –, így sokuknál vizelési zavar lép fel. Tagjaik feldagadnak, és nem tudják kiüríteni megtelt, fájó és makacs hólyagjukat. Panaszaikkal az önkéntes nővérhez, Yonni Barrioshoz fordulnak, aki felveszi a telefonkagylót, és a felszíniektől kér segítséget. Az Egészségügyi Minisztérium kötelékébe tartozó orvoscsapat meghallgatja Yonnit, majd nekiszegezik a kérdést: Helyezett-e fel valaha katétert? A vizelet elvezetésének legjobb módszere, mondják neki, hogy a húgycsövön keresztül felvezetnek egy gumicsövet a húgyhólyagig. Leküldik a katétereket és a gumikesztyűket, amelyek szükségesek a művelet elvégzéséhez. „Ha megmondják, hogyan kell csinálni, megpróbálkozom vele” – mondja Yonni az orvosoknak, noha azt álmában sem gondolta augusztus 5-én, amikor munkába jött, hogy végül kollégái katéterezésének feladata hárul rá, azaz hogy a péniszükön keresztül

gumicsövet kell felvezetnie húgyhólyagjukba. Szerencsére azonban az orvosok azt mondják neki, addig ne kezdje el, amíg orvosságot nem küldenek le nekik. Yonni addig kipróbálja a házilagos gyógymódot, miszerint néhány vizespalackot felmelegít a beindított kisteherautók kipufogójához szorítva, majd a meleg palackokat borogatás gyanánt használja. „A kipufogócső épp megfelelő hőmérsékletű volt: anélkül melegítette fel a palackokat, hogy megolvasztotta volna” – meséli Yonni. A felmelegített palackokat először a leginkább szenvedő Víctor Segovia kapja, aki a ruhája és a medencecsontja közé helyezi. Néhány órányi borogatás után némi vizeletet produkál. Yonni jelenti a felszínieknek a fejleményeket, akik arra kérik, küldjön fel mintát elemzésre.

Ezután Yonni gumikesztyűt húz, hogy a legsúlyosabb, helyi járvány jellegű problémát kezelje: a mindenki testét ellepő gombafertőzést. Mielőtt a mentőcsapatok elérték volna őket, csupán néhányan szenvedtek a megbetegedéstől, ám amióta fürödhetnek, lemosták magukról azt a por- és koromréteget, amely megvédte őket a valósággal rájuk csöpögő gombáktól. A fúróberendezésekhez használt súrlódást csökkenteni hivatott víz folyamatosan folyik a nyakukba, amelyet tovább tetéz a bánya meleg és páradús levegője, kiváló táptalajt nyújtva a gombák szaporodásához. Az iszap rothadásnak indul, s amikor szellő járja át a bányát, Yonni érzi a bomlás szagát. „Olyan büdös volt, mintha csak egy folyó fekete iszapját turkálná meg valaki.” A Menedék falain és plafonján is gombák tenyésznek. „Vékony hajszálakként lógtak le mindenhonnan” – mondja Yonni. a gombafonalakról. – Úgy hullottak lefelé, mint a záporeső. Fényesek voltak, és csillogtak a fényben. Mintha csak átlátszó haj lett volna.” A gomba ráhullik a hőség miatt félmeztelenül alvó bányászokra, ébrenlétük során pedig felfújható ágyaikon tenyészik. Kisvártatva mindenkin megjelenik a bőrpír, amely fokozatosan elborítja testüket. Yonni felveszi a gumikesztyűt, és megvizsgálja a társai karját és mellkasát ellepő gombát. Minden egyes pont csupán néhány milliméter átmérőjű, gennyel a közepén, de idővel egyre mélyebbre hatol annak ellenére, hogy Yonni állandóan kezeli krémmel. Yonni aggódik, hogy a gennyes pattanások idővel elfertőződhetnek, és szinte látja, amint a gomba egyre mélyebbre hatol, olyan fertőzést terjesztve, amelynek a megfékezése teljesen lehetetlen ebben a nedves és büdös üregben. Az is aggályos, ha decemberig lesznek idelent: a gomba belülről is felfalhatja őket, a fele embert eltéve láb alól.

Meghalnak, és megeszi őket ez az élő valami, ami a nedvességben, sötétségben és a bányászok saját, egyre halványabb húsán élősködik.

14.
Cowboyok

Miért ne lehetne akár most kijutni? Miért kellene karácsonyig várni, hogy a kormány mentőegységei elérjenek és kimentsenek? Ez a kérdés szeptember elejétől újra és újra felmerül. A mennydörgés és a robajlás korántsem ért véget, sokuk számára a váltakozó hang komoly pszichés terhet jelent. Remegnek, miközben megpróbálnak aludni a sötétben, és egyáltalán nem nyerték vissza régi önmagukat annak ellenére sem, hogy immár rendes táplálékot kapnak. Augusztus 5-én a hegy sziklarobbanást és kőomlást küldött a járatokra, hogy elveszejtse a bányászokat, így minden rezgésre, morgásra és robajlásra újra eszükbe jut a végzetes nap, amikor mindnyájan majdnem halálukat lelték. A soha véget nem érő, a fülüket érő kínzást az a hegy váltja ki, amely foglyul ejtette őket, s lassanként felszámolja a reményt, hogy egyszer újra valóban boldog és szabad emberek lehetnek.

Yonni Barrios azt állítja, a kürtőkön vagy az Aknán keresztül kijuthatnak. „Mivel Yonni azt gondolja magáról, hogy valódi keményfiú *[se cree capo]*, akkor is a kürtőkön keresztüli kijutással áltatja magát, amikor pontosan tudja, hogy azok beomlottak, vagy ami esetleg nem omlott be, abban nincs hágcsó” – írja Víctor Segovia a naplójába szeptember 6-án. Yonnit annyira hatalmába keríti ez a rögeszme, hogy meggyőzi Mario Sepúlvedát és több rangidős bányászt, például Esteban Rojast arról, hogy terve működni fog. „Yonni olyannyira fél és elkeseredett, hogy ártatlan embereket taszít magával a romlásba – írja Segovia a naplójába. – Úgy gondolom, akik követik őt, azokra a biztos halál vár.” Miután Luis Urzúa számtalanszor meghallgatja, amint az idősebb bányászok egyre részletesebben tárgyalják ki a menekülő útvonalat, felveszi a telefont, és a kagylóhoz kéri az egyetlen olyan embert, akiben az összes szerencsétlenül járt bányász teljesen megbízik: Pablo Ramirezt, az éjszakai műszakvezetőt, aki rögtön az omlás után megpróbálta kimenteni őket. Ramirez beszél velük, és igyekszik „eloszlatni a kétségeket” a lehetséges megmenekülésről. A Rámpához kapcsolt összes kijárat teljesen elzárt, mondja nekik, az 540. szinten még mindig omlik a bánya, így a sziklaomlások megölhetik őket vagy a

segítségükre indult mentőcsapatok tagjait is. Miután ezt megtudják, a megmenekülésükről való ábrándozásuk is füstbe ment tervvé lesz.

Ma pedig, a 34. föld alatt töltött napjukon – csakúgy, mint az első éjszakán – Luis Urzúa hisz abban, hogy képes úgy irányítani embereit, hogy azok ne rohanjanak a vesztükbe. Víctor Segovia és mások azonban még mindig nincsenek kibékülve a műszakvezetővel.

„Megfövünk idelent, mindig vitázunk, de amikor a felszíniek beszélnek a főnökünkkel, ő mindig azt mondja nekik, hogy minden rendben van. Urzúa kívülálló, csupán néhány hónapja dolgozik a San José-bányában, és az omlás előtt jóformán alig ismerte embereit” – írja Segovia. Továbbá előszeretettel áll a technikusok mellé (akik szintén kívülállónak számítanak a bányában régebb óta dolgozó északiak szemében). A bányatechnikusok olyan feszült viszonyban vannak a régi motorosokkal és a Menedékben és környékén tanyázó újakkal, hogy immár egyáltalán nem töltik fel az akkumulátoraikat. „Mostanra fény nélkül maradtunk” – írja Segovia.

Urzúa mindössze azzal tudja nyugtatni aggódó embereit, amit Sougarret és mások mondanak neki a mentési munkálatokról. A személyzet, a fúróberendezések és a felszerelés az Egyesült Államokból, Ausztriából, Olaszországból és természetesen Chile legnagyobb bányáiból érkezik. Majd szeptember 7-én Urzúa értesül róla, hogy a B terv fúróberendezése a kétszakaszos fúrás első szakaszában 123 méternél jár, ami azt jelenti, hogy két nappal az üzembe helyezése után már le is hagyta az A terv fúróberendezését. Ha a B terv csapata tudja tartani a tempót, akkor már jóval karácsony előtt kikerülhetnek ebből a pokolból. Ez az információ mindenki számára megnyugtató. Újabb potenciális lázadásnak húzták ki a méregfogát, de Urzúának még sok minden miatt főhet a feje. A műszakvezetőt rendre a telefonhoz kérik, hogy olyan emberekkel beszéljen, akiknek vajmi kevés közük van a mentéshez. Egyik nap a palesztin nagykövet van a vonal másik végén, a következő nap pedig az izraeli nagykövet. Urzúa beszél a katolikus egyház különböző vezetőivel, aztán pedig riválisukkal, az evangélikusokkal. Az előkelőségek mind szolidaritásukról biztosítják őket; elmondják, hogy Chile és a világ a harminchárom szerencsétlenül járt férfi mögött áll. Urzúa nagylelkű és hálás férfi, soha nem panaszkodik arra, hogy voltaképpen úgy kezelik, mint afféle mutogatni való bazári majmot, aki bárkivel beszélget, akinek a mentők odaadják a telefonkagylót. Urzúa nem az az ember, aki felveszi az

elé dobott kesztyűt, kiváltképpen most, amikor amúgy is rengeteg felelősség nyugszik a vállán. Ő a kapocs a pszichológus, a mérnökök, az orvosok és legfőként Sougarret, a bányászati miniszter és az elnök felé. Végül ráébred arra, hogy „le kell osztanom a feladatokat”. Sámuel „CD” Avalos a hőmérsékletet mérő berendezések és a csövek felügyelője lesz, amelyeken felszíni levegőt pumpálnak a bányába. (Avalos megjegyzi, hogy amikor a légtechnika nem működik, és amikor a fúrás bizonyos szakaszainál jár, a hőmérséklet az 50 °C-t is eléri 95 százalékos páratartalom mellett.) Amikor száloptikás kábelt engednek le, Urzúa kijelöl két fiatal és műszaki érzékkel megáldott embert – a huszonkilenc éves Ariel Ticonát, akinek nemsokára gyermeke születik, illetve a huszonhat éves Pedro Cortezt –, hogy építsék ki a kapcsolatot, és hozzák létre a kommunikációs csapatot. Az újonnan felállt csapat kisvártatva konfliktusba keveredik Mario Sepúlvedával, tudniillik ő úgy képzeli, bármikor felveheti a kagylót, hogy kapcsolatba lépjen a felszínnel. „Perri majdnem összeverekedett Ariellel” – írja Víctor Segovia a naplójába. Ticona és Cortez azonnal lemond új megbízatásáról, és visszatér a Menedékbe, míg Urzúa meg nem találja és meg nem győzi őket, hogy foglalják el újra a posztjukat.

Az új száloptikás vezetéket hamar üzembe helyezik. Szeptember 7-én összekötik egy hordozható Samsung projektorral, amelyen tudják nézni a tévéközvetítést: a chilei válogatott barátságos mérkőzést játszik egy ukrán csapattal, élő adásban, egyenesen Kijevből. A chilei csapat összeáll egy csoportképre a kezdőrúgás előtt: mezeiken a FUERZA MINEROS felirat látható. Szinte az összes szerencsétlenül járt bányász összegyűlik a hevenyészett képernyő előtt, legtöbben a válogatott vörös mezét viselik, amelyet fentről kaptak. Erről fekete-fehér felvétel is készül, amelyet a kormány később a világsajtó rendelkezésére bocsát. Franklin Lobos, aki egykoron maga is a chilei válogatott tagja volt, ajánlkozik a kommentátori szerepre, ami csak tovább fokozza a képsorok különlegességét. A híradások némi gúnnyal számolnak be arról, hogy a 700 méteres mélységben rekedt bányászok is pontosan azt teszik, amit a legtöbb férfi általában: focit néznek a tévében. A férfiak mosolyognak, és integetnek a kamerának, s egyforma mezükben olybá tűnnek, mintha csak a Föld középpontjába tartó csapat tagjai lennének. A férfiak a globális szórakoztatás alanyaivá válnak, jóllehet nem tiltakoznak ellene, Víctor Segovia mégis úgy dönt, nem csatlakozik

közvetítést néző kollégáihoz, mert nem akarja, hogy a fenti világ úgy higgye, minden rendben van a föld alatti üregben. Nemsokára többen is lázadnak a gondolat ellen, hogy kirakatban mutogassák őket: néhány órára lefedik a galambposta-kirakodónál található kamerát, amelyik folyamatos élőképet sugároz a felszínre.

Odafenn, a felszínen néhány hozzátartozó szintén arra ébred rá, hogy a San José-bányabeli szerencsétlenség médiaeseménnyé és hírességek játszóterévé válik. A politikusok, diplomaták és emberbarátok mellett immár színészek és zenészek is feltűnnek a Remény Táborában, mint például a cowboykalapos chilei cumbia-ranchera zenekar, a Los Charros de Lumaco. A családtagokat buszon Copiapóba szállítják, ahol egy bohózatot tekinthetnek meg, később pedig fehérneműt adnak a feleségeknek és a barátnőknek. A zenészek, a komédiások, a színészek és a női fehérneműk szállítói azzal a szándékkal érkeznek, hogy felvidítsák a hozzátartozókat, ám Carmen Berríosra, Luis Urzúa feleségére egyáltalán nincsenek pozitív hatással.

„Jöttek ezek az emberek, »művészek«, ahogyan mondták, akik egyáltalán nem érdekeltek – írja férjének. – Ismersz és tudod, mi a véleményem erről.” Carmen a hírességeken és a *belőle* hírességet faragni kívánó riportereken egyaránt keresztülnéz. Luis Urzúa, Mario Sepúlvedával és Yonni Barriosszal egyetemben azon bányászok közé tartozik, akik a legtöbb médiafigyelmet kapják, és a riporterek azt szeretnék, ha Carmen és két gyermeke helyettesítené a mélyben lévő családfőt. „A család ígéretet tett: Noelia, Luis és én nem fogunk a sajtó »idióta« kérdéseire válaszolni – írja. – Anyád, testvéreid, unokatestvéreid stb., mindenki tudja, mit gondolunk a riporterektől, és tiszteletben tartják a döntésünket. Csak ha kiszabadult mindenki, akkor állunk szóba velük. Éppen ezért semmilyen újságban sem leszünk benne.”

Odalenn, a bánya mélyén Luis mohón issza felesége sorait. Maga Carmen semmit sem változott, napi rendszerességgel írt levelei olyan mentális épségről tanúskodnak, amely már-már abszurd és ijesztő. Luis azt szeretné, ha Carmen többet írna, mert amikor normális dolgokról olvas, olyan, mintha – hacsak egy pillanatra is – otthon lenne, és az ebédlőasztal mellett hallgatná őt. Carmen nem tudja megállni, hogy ne ironikusan

válaszoljon: „Mindig is azt mondtad, hogy túl sokat beszélek” – írja. Carmen újra és újra elmondja neki, hogy támaszkodjon közös hitükre („Olvasgatod az imádságos könyvet, amit küldtem?”), arra összpontosítson, ami fontos, ne pedig az eljövendő hírnévre és gazdagságra. Egyszer sem említi a Farkastól kapott milliókat, amikor pedig Luis rákérdez, így ír vissza: ne aggódj emiatt, a mentésre összpontosíts, hiszen nevetséges dolog a pénzről beszélni akkor, amikor az életed még mindig veszélyben forog. Luis jobban megbízik Carmenben, mint bárki másban, így ő lesz a felszíni füle és szeme. Az egy dolog, hogy a chilei hatóságok azt mondják, mindent megtesznek a kimentésükért, mégis más az, ha ezt Carmentól hallja. „Nem tudod elképzelni, mennyi gépet, mennyi embert hoznak ide... óriási reflektorok, konténerek és gépek lepik el az ide vezető utakat mind a négy égtáj felől – írja. – Óriási teherautók hordják el a földet, és hozzák fel a vizet, napi 5000 liternyit. Halljuk a reflektorokat árammal tápláló generátorok zúgását, amelyekhez foghatót már biztosan te is láttál Punta del Cobrében [Chile legnagyobb bányájában] vagy máshol, de biztosan nem a San Joséban.”

Carmen legfőként azért ír a férjének, hogy az ne feledje, szeretik. Egy költeményt is küld neki galambpostával: „Nagylelkű, szerény, szenvedő bányász / a Föld testébe vájt sebekből iszik, / úgy néz, hogy fáradt szemével mit sem lát. / Azt mondom, bányász, aztán mondom a neved, / a szén, a por, az ásványok bányásza, / kezeid szárítják korai telek. / Jól ismersz lapátot, vájsz sziklát, fogsz csákányt.” Levelei olykor lányosak és kacérak, mintha nem is lennének házasok immár két évtizede. „Gondoltál rám, hiányoztam neked, elfeledted már, milyen parfümöt használok?” – kérdi egyik levelében. (Luis nem feledte el: az omlás után néhány napig még érezte a kisteherautóban a parfüm illatát – valószínűleg a ruháján keresztül került a kisteherautó levegőjébe, ahol valahogy megmaradt.) Levelei azonban rendszerint érettek, szeretetteljesek és kitartásra buzdítok. „Ne feledj el engem – írja. – Emlékezz a jó dolgokra, és a rosszakra is, bár abból csak kevés volt. Mert újra találkozunk, újrakezdjük, mintha csak az első alkalom lenne.” Egy ígérettel zárja sorait: „Örökké várni fogok rád.” *Te espero por siempre*. Amikor Luis Carmen leveleit tartja a kezében a fehér kisteherautóban, amely föld alatti irodaként funkcionál, úgy találja, könnyebb elhinni, hogy egyszer majd ép elmével kiszabadul az omló hegy

gyomrából, és ki tud tartani decemberig, sőt januárig is a dühös férfiak közepette.

A harminchárom férfi családjának legtöbb tagja tisztában van azzal, hogy nekik kell nyugalmat és a házirend afféle érzését közvetíteni a lent rekedtnek, ami jóval nehezebbé válik, amikor az új száloptikás vezetéket összekapcsolják a videokonferencia-rendszerrel. A fehér üstökű Omar Reygadas, aki korábban a láng segítségével fedezte fel a bánya mélyét bejáró huzatot, immár a kivetítőn láthatja felnőtt fiát, az ifjabb Omart. Mindkét férfinek erősen kell küzdenie, hogy ne engedjenek szabad utat könnyeiknek, amikor a nekik szánt idő lejár. Most, hogy látják egymást, az idős férfit fogságba ejtő hegy még nagyobbnak, hatalmasabbnak tűnik, ők pedig még kisebbnek látszanak. „Sírni akartam, de mégsem tettem, aztán persze később megtudtam, hogy a családomnak is sírhatnékja támadt” – meséli az idősebb Omar. Apa és fia nem akarja könnyekkel súlyosbítani egymás terhét. Az ifjabb Omar ezért inkább így szól:

– Mindig is hittük, hogy életben vagy, hogy Isten megóv téged odalenn.

Omar az idős nagynénjéről érdeklődik, aki felnevelte őt, mert cukorbetegségtől szenved, és a férfi mindig is sokat törődött vele. Rendben van, feleli a fiú. Mi van a lakbérrel, a számlákkal?

– Ne aggódj semmi miatt, *viejo*, mert a számlákat időben kifizetem.

Az idősebb Omar háza egy részét kiadja; az itteni bérlők is időben fizetnek, mondja a fia.

– Mindenki jól viseli magát, segít és fizet. Ne foglalkozz mással, mint hogy vigyázol magadra odalenn – mondja.

A többi rokon is meglehetősen jókedvű.

„Jó érzéseket közvetítettek felém – emlékszik vissza az idősebb Omar. – A jó rezgéseiket.” *Su buena vibra.* Leveleiben viccelődik családtagjaival a legkedveltebb ételével – steak és avokádó –, amivel csupán azt akarja mondani, hogy ugyanaz az ember, aki augusztus 5-én dolgozni jött a bányába, aki keményen robotol, majd munka után *corazón con paltá*t eszik. „Az egymásnak írt levelekben nem volt félreértés, veszekedés a családtagokkal vagy panasz. Nagyon is egészséges beszélgetéseket folytattunk le. A feleségemmel ugyanígy. Feljött a bányához, odaadta a leveleket, majd visszament dolgozni, ennyi történt. Egyszerű szerelmes levelek voltak.” A felszínről jött levelekből Omar Reygadas érzi, hogy odafenn a normális életritmus vár rá. A San José tárnáiban már csak a rá

háruló kis feladatot kell elvégeznie, mindemellett össze kell szednie magát, és pihenni a sötétség, a robajló hegy és kollégái hangos panaszkodása ellenére. Legtöbbször a Menedék bejárata mellett, az ágyán fekve olvas, ahol egy doboz szolgál éjjeliszekrényként. Rokonai meglepik Marcial Lafuente Estefania spanyol író műveivel, aki texasi rangerekről és banditákról ír olyan lektűröket, mint például az *El Caballero de Alabama* és az *El Capitán „Plomo”*. *A* borítón látható főhős pontosan ugyanolyan széles karimájú, csapott tetejű kalapot visel, mint Clint Eastwood a westernfilmjeiben. Omarnak azonban Paulo Coelho *Alkimista* című kötete tetszik leginkább. Már több millióan olvasták, most pedig Omaron a sor, aki a 90. szinten elhelyezett felfújható ágyán olvassa a könyvet, benne a sivatagot átszelő pásztorfiú történetét és a számos aforizmát: „...ha akarsz valamit, a teljes univerzum összefog, hogy elérd”.

Miközben Omar a könyvet olvassa, negyvenkét férfi szeli át az Atacama-sivatagot, hogy összefogva kiszabadítsák a San José-bányában rekedteket. Nem pásztorok, hanem teherautó-sofőrök, akik még több felszerelést szállítanak a helyszínre, hogy elősegítsék a harminchárom bányász kimentését. A C tervhez felhasználandó hatalmas olaj fúrótorony 45 méter magas, most pedig alkotóelemeire bontva szállítják a helyszínre. Amikor szeptember 9-én felkel a nap, az óriási fúróberendezést szállító konvoj mindössze huszonnégy órányira van a bányától.

Jessica Chilla, aki augusztus 5-én azt a hosszú és váratlan ölelést kapta hites férjétől, Darío Segoviától, szintén tartózkodik a sajtótól, kiváltképpen azért, mert attól tart, nem lesz képes uralkodni az érzelmei felett, ha a kamerák kereszttüzébe kerül. „Azt akartam, hogy mindenki azt a Jessicát lássa, aki a bányából hazatérő férjét várja – meséli. – Jessicát, aki kihúzott tartással várja férjét, hogy erőt adjon neki. Mert aki azt mondja, hallott sírni... nos, az nem mond igazat. Erősnek kellett lennem, hogy ha a férjem kijut a bányából, tudjon rám támaszkodni.” Jessica azt szeretné, ha Darío látná, a lelkiállapota *„super bien”*. Ezért követi el azt a hibát, hogy olyan képet küld le a bányába, amin testvérével, Maríával együtt a Los Charros de Lumaco tagjaival fotózkodik.

A fénykép akkor készült, amikor az együttes a Remény Táborába látogatott, Daríónak pedig galambpostán küldik le egy levél kíséretében. Ez

valami vicc akar lenni? – tűnődik. A fotón a felszíni napsütésben a felesége látható hat simára borotvált arcú, ugyanolyan fekete cowboykalapba és fehér virágmintákkal hímzett fekete ingbe öltözött jóképű férfi társaságában. A férfiak fiatalabbak és jobban tápláltak, mint Darío, sőt, az egyikük karja az asszony dereka köré fonódik.

„Miért küldted ezt le nekem? – írja Darío a levelében, amellyel visszaküldi a fotót. – Nem akarok egyetlen *huevón*t sem látni. Azt meg még kevésbé, hogy valamelyik hozzád ér."

„Mindig is féltékeny volt. Most pedig, hogy a föld alatt rekedt, kétszeresen is féltékeny volt" – mondja Jessica később.

Jessica kétszeresen is megbántva érzi magát: egyfelől Darío keresetlen szavai miatt, másfelől pedig attól a burkolt célzástól, hogy ő jól él odafenn, miközben a férje a bánya mélyén szenved. Nem, a táborban nem megy a folyamatos mulatozás. A sátorban alvás cseppet sem mókás. Éjszakánként hideg van, ő pedig kimerült, mert folyvást tartania kell magát Darío kedvéért olyan emberek társaságában, akik nem értik meg, hogy a férfi élete még mindig veszélyben forog. Jóllehet semmi garancia nincs arra nézvést, hogy Darío és a többi harminckét férfi élve kijut a hegy gyomrából, a tábor mégis mintha afféle utcai fesztiválla alakult volna. „Voltak, akik azért jöttek, hogy ingyen élelmet kapjanak, tudniillik a Jumbo szupermarketlánc felajánlásából történt az étkeztetés. Bármit lehetett enni. Adtak csokit, teát, de volt még ott egy kicsi pult is, ahol sült krumplit, hot dogot és tortillát lehetett kapni."

A copiapóiak és a környező városokban lakók közül sokan keményen megdolgoztak a fennmaradásért, és hálát adtak Teremtőjüknek minden szelet kenyérért, steakért és csirkemellért, ami az asztalukra került. A Remény Táborában a Jumbo *hipermercado* biztosítja a bőségszarut, mellette az elegendő mennyiségű tűzifát és a helyi tengeri halételek nagyszerű választékát – néhányan pedig nem tudnak ellenállni a kísértésnek.

Valami hasonló dolog van kibontakozóban odalenn is. A fiatal és nagyivó Pedro Cortez azon gondolkodik, mire költi majd hirtelen jött szerencséjét. Amikor augusztus 5-én dolgozni ment, még nem gondolta, hogy egy műszak helyett az egész éves bére vagy még annál is több üti a markát. Korábban fizetése jelentős részét a copiapói *chopperiá*kban, azaz söröző́kben hagyta. Most azonban annyi pénze lesz, hogy házat vásároljon a

szüleinek. Azt mondja társainak, hogy törődni fog a lányával, akit a bányabaleset előtt meglehetősen elhanyagolt, és kiváló magániskolába íratja be. Sok fiatal bányász, köztük Jimmy Sánchez és Carlos Barrios autósújságokat küldet le, s sziklabörtönük falai között számtalan órát tölt a csillogó európai sportkocsik és amerikai kisteherautók nézegetésével. A többmilliós árcédulák immár nem tűnnek olyan riasztónak, mint korábban. Pedro azt mondja barátainak, hogy egy Chevrolet Camarót fog vásárolni; pontosan olyat, mint amilyet a *Transformers*ben látott. Barátja, Carlos Bugueño szerényebb vágyakkal rendelkezik: ő beéri egy kis Peugeot 206-ossal. Az idősebb férfiak arról beszélnek, hogy valamiféle furgont kellene vásárolniuk, amivel akár kisebbfajta vállalkozásba is lehet fogni.

Az álmodozást némileg hátráltatja, hogy a legtöbb jövendőbeli autótulajdonosnak – köztük Pedro Corteznek – nincs járművezetői engedélye. Chilében jóval nehezebb jogosítványt szerezni, mint a legtöbb latin-amerikai országban, tudniillik írásbeli elméleti vizsgát is kell tenni, és nincs mód arra, hogy megvesztegessék a vizsgabiztosokat. A mélyben rekedt férfiak közül néhányan azt kérik hozzátartozóiktól, hogy küldjenek le nekik anyagot, amelyből tanulhatnak a vizsgára. A 90. szint kisvártatva egy autósiskolára kezd hasonlítani, hiszen majdnem mindenki a chilei közlekedési szabályokat búvja, és különféle tesztkérdésekre próbál választ kapni: Miért kell csökkenteni a sebességet, ha köd van? Ha lovassal találkozik a főúton, mekkora sebességgel előzheti meg? Ha 65 km/h sebességgel elüt egy gyalogost, mekkora annak az esélye, hogy túléli?

Őrültség úgy járművezetői vizsgára tanulni, hogy az életed közben még mindig egy paraszthajszálon múlik. A pénz kiváltotta láz ez, Carlos Bugueño pedig tisztán látja, amint ő és társai behódolnak Mammonnak. „A pénz kezdte elhomályosítani a látásunkat” – mondja. Délelőttönként a felszínről levezetett száloptikás kábelen a Santiagóból közvetített *Buenos Días a Todos* című műsor megy. A *Jó reggelt mindenkinek!* egyik adásában bejelentik, hogy a dominikai kormány jóvoltából az összes szerencsétlenül járt bányász és családja számára felajánlanak egy nyaralást a karibi országban.

– Megyünk a tengerpartra! – kiált fel valaki. Már egy hónapja nem láttak napfényt, és a legtöbben még soha nem tették ki a lábukat az országból, sőt sokan még az Atacama-sivatagon túl sem jártak, most pedig ellátogatnak a fehér homokkal és türkizkék vízzel övezett földi paradicsomba.

„Eléggé szürreális volt – meséli Luis Urzúa. – De egy idő után a szürreális dolgok reálissá változtak.”

Urzúa úgy véli, az emberei túl sok időt töltenek a *Buenos Días a Todos* című műsor nézésével. Órákon keresztül bámulják, miközben fontos teendőket hanyagolnak el. Mivel immár rendes ételt esznek, rengeteg eltakarítanivaló van az illemhelyként használt részen. Nem lámabogyók, hanem rendes bányászürülék. Hogy rávegye embereit a takarításra, Urzúa szól a felszínieknek, hogy szüntessék be a délelőtti tévéműsor sugárzását. Mivel nincs több *Buenos Días* a fővárosból, a bányászok végül ráfanyalodnak, hogy kitakarítsák a latrinát. Innentől kezdve a tévéműsorok csupán délután elérhetők, köztük a focimérkőzések, ahol a leghíresebb csapatok, például a La Universidad de Chile és a Colo-Colo játszanak, valamint filmeket is nézhetnek, főleg olyanokat „amelyek nem zaklatnak fel bennünket, és nem késztetnek arra, hogy továbbra is panaszkodjunk” – összegzi egy bányász.

A hegy gyomrában rekedt férfiak közül nem mindenki képes arra, hogy feszültség nélkül várakozzon a mentőcsapatokra. Szeptember első hetében Víctor Segovia meglehetősen fura jelenségről számol be naplójában: Edison Peña elkezd futni a bányában. Fog egy pár bakancsot, boka felett levágja a szárát, majd abban futkározik egyedül fel s alá a sötét járatokban. Csupán a fejlámpája fénye biztosítja a fényforrást. Edison már régóta az A műszak különcének számít: korábban egyedül bóklászott a bányában, Elvis-dalokat énekelt a Menedékben, s amikor éheztek, Mario Sepúlvedával karöltve morbid és kannibalisztikus tréfákat sütött el. Ám a futóedzés idelenn a pokolban valamiféle magasabb szintű eszelősségnek tűnik. Miért fut Edison? Ő azt mondja, amikor leért hozzájuk a fúró, előbb öröm és hála öntötte el a szívét. „Kék fényt”, a hit fényét látta kigyúlni a bányában. Megfogadta Istennek, hogy valamivel kimutatja elköteleződését: mi lehetne ennél frappánsabb, mint hogy a 10 százalékos emelkedőkön, a földből kivájt járatokban fut felfelé? Továbbá azért is fut, mert érzi, hogy a testének mozgásra van szüksége ahhoz, hogy újfent jól legyen. Amióta rendes ételt eszik, folyamatos és fájdalmas szorulástól szenved, csakúgy, mint néhány másik társa. Az árnyékszékre menni mintha istencsapás lenne. „Csak nyomtam és nyomtam. Valami egészen vastag dolog mozdult bennem. Majd

valahogy megakadt, ó nem. Mintha gyereket szültem volna. Nagyon fájt.” Valamit tennie kell, hogy megkönnyítse a teste dolgát, s mivel biciklije nincs, futni kezd. Amikor meglátják a többiek, sokan nevetésben törnek ki. „Gúnyt űztek belőlem. Senki nem szólalt fel mellettem. Talán az egy Yonni Barriost kivéve, aki aggodalmának adott hangot, hogy valami történhet velem.” Flornecio Avalos számára úgy tűnik, hogy Edison „azért fut, mert feledni akar; ki akarja fárasztani magát, hogy tudjon aludni”. Florencio azzal is tisztában van, milyen veszélyes egyedül mászkálni a bányában, ezért egy chilei kifejezéssel összegzi Edisonról alkotott véleményét, hogy nincs ki a négy kereke: *le falta un palo para el puente*. Edisonnak a járatokban való futás, ahol bármikor halálra sebezheti egy lehulló szikla, a viszontagságokkal való afféle szembenézést jelenti. Később küldenek le neki futócipőt, egy világszerte ismert márka termékét, valamint egy pár neoprén cipőt is. A futás felszabadítja az elméjét, ám egyúttal arra is emlékezteti, pontosan hol is van, és min ment keresztül. „Teljesen egyedül éreztem magam” – meséli.

Míg Edison Peña fut, mások fúrnak felette. A B terv fúrója szeptember 9-én eléri a 200 métert. A diorit keménysége, a mélység, valamint az eredeti furat dőlésszöge és kialakítása végett hamar elhasználódik a fúrófej. Immár tizenkét óránként cserélik. A fúrás sebessége is jelentősen csökken: az óránkénti 20 méterről 4 méterre. A fúrócsapat tagjai amerikai részről a Center Rock Inc. és a Driller Supply, valamint a Geotec chilei oldalról. Mindnyájan együttműködve teszik oda magukat, hogy ne csak a testük, hanem a fúróberendezés határait is feszegessék. Olyannyira ki akarják szabadítani azokat a szerencsétlen lelkeket, hogy belecsúsznak abba a hibába, aminek Laurence Golborne és André Sougarret korábban már szemtanúja volt: pontosan úgy, mint a férfi, aki jóval a szerencsétlenül járt bányászok alá fúrt, ők sem tudják „elengedni” a lyukat. Abbéli idegességükben, hogy minél hamarabb elérjék a bánya mélyén lévő férfiakat, akkor is fúrnak, amikor nem kellene. Sajnos azonban, míg a fúróberendezéseket üzemeltető csapat össze tudja szedni magát, hogy akár a végkimerülésig is dolgozzon, a fúrófejek nem tudnak kibújni a fizika törvényei alól. Végül bekövetkezik az, amire mindenki számított: 262 méter mélyen a T130-as fúróberendezésben hirtelen bekövetkezett nyomásesés

következtében világossá válik, hogy a fúrófej beletört a dioritba. A kezelők felhúzzák a szerkezetet, majd kamerát engednek le a fúró által kivájt lyukba, amelynek segítségével megállapítják, hogy a fúrófej egy kosárlabdányi darabja benne maradt a lyukban, és a furat használhatatlanná vált.

Kisvártatva az A terv fúrójánál hidraulikus problémák merülnek fel, és leállnak a munkálatok. A fúrás zaja, amely nyugalommal tölti el a hegy gyomrában rekedt bányászokat, hirtelen elül, majd az ezt követő csendben egyre inkább eluralkodik rajtuk a magányosság és a kétségbeesés – sokkal jobban, mint mielőtt leért volna hozzájuk az első fúrás. Leveleket írnak és telefonálnak a felszínre, hogy megtudják, mi az oka a fúrás abbamaradásának, majd letaglózza őket a hír, hogy talán mégis decemberig kell kihúzniuk a föld alatt.

Edison Peña egyedül visszatér az egyik járathoz, ahol mélyebb magányba merül, mint bajtársai, miközben „futóbakancsa” hirtelen hangosabb és élesebb csattogását hallgatja, ahogy egyik lábát a másik után veri a bánya padlójához. Florencio Avalos, a második ember Luis Urzúa után, torkig van már azzal, hogy karba tett kézzel várja a megmentőiket. Kötelet és mászáshoz szükséges eszközöket vesz magához, majd három másik emberrel elindul felfelé a szürke kőfalhoz, amely elzárja a bányából kivezető utat.

15.
Szentek, szobrok, sátán

Mielőtt elindulna az expedícióra, Florencio Avalos telefonon értekezik régi barátjával és bajtársával, Pablo Ramirezzel. Megpróbálok kivezető utat találni a kürtőkön át, mondja Florencio. Ramirez természetesen megpróbálja lebeszélni, ám Florencio hajthatatlan. Testvérével, Renánnal, Carlos Barriosszal és Richard Villarroellel kocsiba ülnek, és felhajtanak az egy kilométerre lévő 190. szinthez, ahol a kürtők a legközelebb vannak az omláshoz. Azt tervezik, követik Mario Sepúlvedát és Raúl Bustost, akik még az omlás utáni első este indultak felfedezőútra, hogy aztán majd szintenként próbáljanak meg kijutni. Beröffentik az emelőkosaras bányagép motorját, és megkezdik a mászást.

A felszínen a mentőcsapatok nem akarnak lemondani a B tervről. Ha valamiféleképpen el tudnák távolítani azt a beletört fémdarabot, folytatódhatna a fúrás. Mágnest eresztenek le a lyukba, de erőfeszítéseiket nem koronázza siker. Még ugyanazon a napon megérkezik Afganisztánból Jeff Hart, aki a B terv következő, végső fázisában is a helyszínen marad, amikor is újra fúrhatóvá teszik a jelenlegi lyukat, és új fúrót állítanak munkába.

A nagy csend és várakozás közepette Carmen Berríos levelet kap férjétől, Luis Urzúától. Azt írja, hogy a bányászok elkeseredettek, mert nem hallják a fúrókat. „A mentőcsapatok keményen dolgoznak azért, hogy kimentsenek benneteket – írja válaszlevelében Carmen. – Mert Isten velük van. Ám ha ti ott lenn mindahányan felhagytok a reménnyel és az imával, minden hiábavaló. Nem gondolod?... Ha pedig nem hallod a fúróberendezések zaját, az nem azért van, mert elmentek. Higgy, és ne add meg magad a kétségbeesésnek. Azért írom ezt neked, hogy megértsd, a mentésben résztvevőket csupán egyetlen cél vezérli: hogy kimentsenek benneteket odalentről.”

Szeptember 10-e ködös reggelén, kevéssel kilenc óra előtt megérkeznek a kamionok, amelyek a C terv fúróberendezését szállítják. Lassan közelítenek

azon a keskeny úton, amelyik a San José-bányához vezet. Eléggé hideg van, ami rányomja a bánya körül gyülekező hozzátartozók hangulatára a bélyegét, jóllehet leng néhány chilei zászló és a *„Chi-chi-chi, le-le-le”* rigmus is felhangzik néhányszor. Az egyik kamionsofőr megáll, mert az előtte haladó jármű is lefékez a kapunál, és ekkor odalép hozzá egy tévéstáb, hogy meginterjúvolja.

– Megjöttünk, de sok áldozatot követelt a sivatagon való átkelés – mondja a sofőr, akit szemmel láthatólag megérintett, hogy itt van a bányánál, ahova számos honfitársa és a világ más polgárai is figyelnek. – De itt vagyunk az óriási chilei szívünkkel.

A 190. szint fölött Florencio Avalos és három társa éppen bátorságot gyűjt, hogy felmásszanak a kürtőbe. Elérik a Rámpa következő szintjéhez vezető nyílást, majd tovább mennek a második, magasabb kőfal felé, amely lezárja a felszínre vezető utat. Elkezdik megtisztítani a helyszínt a sziklatörmeléktől, az óriási sziklát fedő kisebb kövektől. Kisvártatva megtisztítanak egy akkora helyet, amelyen Florencio macskaként át tud kúszni.

– Bemegyek oda – mondja, pedig a többiek figyelmeztetik, hogy veszélyes dolgot művel. Florencio mégis átpréseli magát a résen, amely mögött egy óriási, sötét aknát lát, ahol a fejlámpája fénypászmáját elnyeli a sötétség. Odakúszik a szakadék szélére, meglazít egy követ, majd beledobja: két-három másodperces zuhanás után hangosan csattan odalenn. Tapasztalatból tudja, ez 30-40 méter mélységet jelent, amely hozzávetőleg egy tíz-tizenkét emeletes épület mérete. Ráébred, hogy egy új belső *rajo*, azaz akna szélén van éppen. A továbbhaladáshoz kötelet teker a derekára, és arra kéri társait, hogy fogják meg a végét, „mert pontosan tudtam, hogy egy rossz lépés, és a mélybe zuhanok”. Ki tud mászni és fel tud állni egy sziklára, ahonnan belátja az üreget. „A lámpám fényében nem láttam mást, mint sziklákat a hatalmas térben, de azt gondoltam magamban, hogy ki tudunk innen jutni. Azon a helyen állva tudtam, hogy csupán harminc méter kell ahhoz, hogy feljussunk oda, ahonnan talán szabad az út.” De Florencio azzal is tisztában van, hogy a repedés, amelyen átpréselte magát, túlságosan szűk, a rájuk váró mászás pedig túlságosan kimerítő lenne néhányuknak. A nagyobb darab és idősebb bányászoknak főleg. *Talán 15-20 ember tudna*

maximum így kijutni. Luis Urzúa, Franklin Lobos vagy José Henríquez nem tartozna közéjük.

Amikor a kis csapat visszaérkezik a Menedékbe, Florencio értesül róla, hogy André Sougarret kereste őt. Ne próbálkozzon ezzel még egyszer, mondja neki Sougarret, mert a hegy instabil, és omlásveszély áll fenn. Florencio a saját szemével látta, mit okozott a felhőkarcoló méretű diorit augusztus 5-i omlása, amely voltaképpen megsemmisítette a bányát. A robajló hegy néhány naponta vagy akár óránként még mindig sziklát köpdös, Florencio pedig a szerencse kegyeltje, hogy közelről látta az újonnan keletkezett szakadékot úgy, hogy mindeközben kutya baja sem esett.

Szeptember 13-án délelőtt tíz órakor, amíg a mérnökök, technikusok és fúrókezelők csapata a B tervet próbálja menteni, érkezik egy Szűz Mária-szobor a San José-bányába. A fából faragott szobor Virgen del Carmen, Chile védőszentje és azoknak a katonáknak a szellemi vezetője, akik megvívták a Spanyolország elleni függetlenségi háborút. Ricardo Villáiba ecuadori szobrász faragta XVI. Benedek pápa megrendelésére, aki megáldotta a szobrot, és Chile függetlenségének bicentenáriumára ajándékozta az országnak. Előbb az északi országrész bányásztelepülésein vitték körbe, majd augusztus 5-e után több ezren kérték, hogy legyen segedelmére a harminchárom szerencsétlenül járt bányásznak. Mialatt az üvegdobozban lévő szobor a bánya területére érkezik, több asszony gyűlik össze gyertyákkal, amelyek sárga fényét eldobott műanyag poharakból és üvegekből összeeszkábált tartó óvja a sivatagi széltől. A sárga fény a hívők arcát olyan színbe vonja, amely melegebb és kedvesebb, mint a tábor körül égő lámpák hideg fénye. A copiapói püspök, Monsignor Gaspar Quintana celebrálta istentiszteletet követően az asszonyok imákat mormolnak, néhányuk pedig hagyja, hogy a fehér gyertyák viasza rácsöpögjön a kezére, amíg végül a kezük is egy viaszszoboréra emlékeztet. Szűz Máriához imádkoznak, hogy hárítsa el a harminchárom férfi kimentése elől az akadályt, akik odalenn, pontosan a talpuk alatt senyvednek a sötétségben. Az üveg mögött a Szűz látja buzgalmukat, és rájuk mosolyog azzal a halovány, üdvözült mosollyal, amelyet a szobrász Villalba faragott neki.

Szűz Mária jelenléte a felszínen hamar lejut a mélybe is. A katolikusok számára Jézus anyjának hatalma megidézhető a földön, és néha konkrét formát is ölt egy tárgyban, amelyet Isten keze alkot: például a copiapói Candelariai Szűz történetében a kicsi kőszobor annak a 18. században élt öszvérhajcsárnak jelent meg, aki a vihar elől keresett menedéket a közeli hegyekben. Az emberek rendkívül nagyra tartják és mélyen tisztelik ezeket a szobrokat, ilyenkor ugyanis közelebb érzik magukat Istenhez. A San José-bánya mélyén rekedt férfiak közül a katolikusok Virgen del Carmennek tulajdonítják a szerencsés eseményt, amely mindössze néhány órával azután következett be, hogy a szobor elhagyta a bánya területét: nevezetesen a B terv fúrója által kivájt furat megmentését. A fúrómesterek és bányamérnökök egy fém „pókot” engednek le a furatba, és a közel 220 méterről sikeresen kiemelik a 15 kg súlyú fémdarabot. Úgy tűnik, a Szűz közbenjárt értük, s a nagyon mélyen hívő katolikusok, akik maguknál hordják Jézus anyjának és Chile védőszentjének képmását, most hálát adnak neki. Ötnapnyi krízishelyzet és folyamatos fohászkodás után újra felcsillan a harminchárom férfi gyors kimentésének reménye.

Miután meghallgatta a katolikusok dicsőítését a Szűz szobrának vagy képmásának csodatévő képességét illetően, José Henríquez a napi imádság alkalmával néhány szót szól az Isten imádása helyetti bálványimádás veszélyeiről. Az egyik bányász még táncot is lejtett a Szűznek. Henríquez a szobrok kultuszát egyaránt tekinti különösnek és sértőnek. Végül is benne van a Tízparancsolatban: Uradat, Istenedet imádd, és csak neki szolgálj! A Sínai hegyen Isten azt parancsolta Mózesnek, hogy ne hajtson fejet faragott képek előtt. Henríquez végül úgy tálalja a saját hitét, hogy azt több bányász is sértőnek találja. „Egy bizonyos ponton Don José ránk akarta tukmálni a vallását – mondja Omar Reygadas. – Elkezdte ócsárolni a szenteket. Én sem hiszek a szentekben, de tisztelem az összes vallást. Az imádságokon megjelenők többféle vallást képviseltek, sőt voltak köztük nem hívők is, akik csupán imádkozni akartak. Sokan tisztelték a Candelariai Szüzet, aki a bányászokat vigyázza. Így amikor Don José a szentek és a bálványimádás ellen prédikált, megsértette ezeket az embereket.” Mire Henríquez így felel: „Nem támadtam meg senkit. Magyarázattal éltem? Igen, mert benne áll a Szentírásban, hogy ne imádd a bálványokat.”

Víctor Segovia, aki maga sosem volt vallásos, roppant mód szeret elmenni a nem hivatalos föld alatti templomba, ahol José Henríquez a pásztor. Ám a többiekhez hasonlóan őt is zavarja, amilyen irányba a szertartások menete terelődik. Egyik szeptemberi bejegyzésében arról ír, hogy elmegy az aznapi szertartásra, ahol látja az immár teljesen felépült Osman Arayát, aki vallásos transzba esve égbe emeli karjait, hiszen valóban érzi az Urat. „Már nem élvezem annyira a déli imádságokat, mint korábban, mert Osman imádkozás közben elkezdett kiáltozni és óbégatni, ami engem azokra a templomokra emlékeztet, ahol ugrálnak és óbégatnak” – írja Víctor. Jóllehet mesterkéltnek és különösnek tartja, mégis eljár az istentiszteletre azután is, amikor már mások abbahagyták.

Omar Reygadas sem hagy fel a napi istentiszteletekkel, de megjegyzi, kik nem mennek többé: „Franklin Lobos egyedül imádkozik. Mások is félrevonultak, hogy magukban fohászkodjanak. Mások pedig egyszerűen elfeledték az imákat, és csak zenét hallgatnak.”

Mario Sepúlveda számára, aki öt héttel korábban imádságra szólított, az istentiszteletekről hiányzó bányásztársak újabb csapást jelentenek. Egykor mind a harminchárom szerencsétlenül járt bányász együtt imádkozott, ám immár alig néhányan hallgatják a Pásztorral Isten Igéjét. Mario jól látja, hogy az a testvériség, ami eddig együvé tartotta őket, széthullásnak indult, s ezért lefelé indul a bányába, annak mélyebb szegletei felé, egészen le a 44. szintig. Ez a rész a bánya legújabb része, nemrégiben vájták ki, ami kiváltképpen veszélyessé teszi, valamint itt melegebb és párásabb a levegő, amiért a tavacskában felgyülemlő víz a felelős. A föld alatti tó és a nagy, nyílt tér csupán fokozza a 44. szintet körüllengő misztikumot. Mario magáénak kiáltotta ki a bánya e meglehetősen nehéz levegőjű szegletét, s elnevezte „szent helynek” *(lugar sagrado).* Kövekből még szentélyt és szónoki emelvényt is épített. Egyedül jár ide, hogy a Szentírást olvasgassa, és rétori készségeit csiszolgassa. A videón, amelyet a bányászok küldtek fel a felszínre, Mario a kamera lencséjébe nézve az egész világhoz szólt, itt pedig zsoltárokat olvasgat, és olyan sokasághoz intéz beszédet, amely csak az elméjében létezik. Azért gyakorol, mert már látja a saját jövőjét: amint kiszabadul a beomlott bányából, utazgatni fog a világban, ahol Isten igéjét és a chilei munkások jóságát és erejét hirdeti. A 44. szinten tartott

beszédekben történeteket mesél arról, ahogy fiával, Franciscóval biciklizett – hangja visszhangzik a sziklateremben. Ám ma, szeptember 11-én, a harminchetedik föld alatt töltött napján nem azért megy le sziklába vájt előadójába, hogy a hangját hallassa, hanem inkább fohászkodni és rendezni a gondolatait, valamint megkérdezni Istent, mit tehetne azért, hogy összehozza az egyre inkább megosztott és dühös bányászokat. Mario azért tudja pontosan, hogy a harminchetedik napját tölti a föld alatt, mert sisakjára rovásokat vés a bányaszerencsétlenség óta. A huszonkettedik rovásnál estek egymásnak a férfiak, most pedig, a harminchetediknél „sírva mentem le oda, hogy arra kérjem Istent, tegyen erősebbé, és érvényesítse akaratát közöttünk. Mert a sátán megkörnyékezett bennünket."

A gonosz kétségkívül jelen van a bányában irigység, kapzsiság, a megértés hiánya és árulás formájában. Mario úgy hiszi, a gonosz fentről szállt alá, mégpedig a levelekhez, a pénz és hírnév ígéretéhez tapadva, ami egymás ellen fordította a bányászokat.

Mario imádkozni kezd:

– Uram, védj meg minket és elménk épségét! Az ördög megszállta mindnyájunk lelkét. Könyörülj rajtunk, és tégy minket olyanná, amilyenek korábban voltunk. És Uram, kezdhetnél velem, mert az igazság az, hogy félek a gonosztól.

Miközben Mario ezeket a szavakat mondja, óriási robajra lesz figyelmes. Tőle nagyjából három méterre, az instabil sziklaüreg plafonjáról egy hatalmas kőtömb zuhan le; pontosan olyan nagy és halálos, mint amelyik agyonnyomta Gino Cortést. A kőtömbök zuhanása nem szokatlan jelenség a bányában, ám ha akkor történik, amikor valaki éppen Istenhez szól, hogy szabadítsa meg a gonosztól, szerfelett furcsa. Mariót sokkolja az eset, tudniillik abban a percben úgy érzi, valaki van a háta mögött, mintha csak forró lehelet érné a tarkóját.

– Ki van ott?! – kérdi kiáltva.

Megfordul, és lámpájával a tavacskára világít, amelyben riadt, már-már félőrült szempárt lát: a saját tekintete tükröződik a vízen. Szembetalálja magát a saját félelmeivel, ami sokkal jobban sokkolja, mint bármi más a föld alatt töltött harminchét nap során.

– *¡Diablo!* – kiáltja bele a sötétségbe. Érzi, amint a gonosz megpróbálja megragadni. Hirtelen már nem csupán egy gondolat, hanem jelenléte betölti az egész 44. szintet, a víz felett lebeg.

– Soha nem leszel úrrá rajtam! Soha nem hódolok be neked!

A leomló szikla, saját arcának látványa a víztükörben és a forró lehelet a tarkóján olyan tudatállapotba taszítja Mariót, hogy tényleg elhiszi, gonosz lénnyel áll harcban. A sárban kúszik, hogy köveket találjon, amelyeket a sötétségbe dobál, hogy eltalálja a lényt, amelyik megpróbál belebújni a bőrébe.

– Soha nem hódolok be neked! *¡La concha de tu madre!*

Köveket hajigái a sziklafalnak, majd felfelé szalad, a 90. szint felé, ahol az élő lelkek várnak arra, hogy kiszabadítsák őket föld alatti tömlöcükből.

Amikor Mario visszaér a többiekhez, látják rajta, hogy ruhája és arca sárral borított, mintha csak odalenn megküzdött volna valakivel.

– Mi történt veled? – kérdik.

– Megküzdöttem a gonosszal – feleli Mario.

Egyesek nevetnek, mások azonban komolyak maradnak, hiszen dolgoztak annyi időt bányában, hogy lássák vagy érezzék, a gonosz időről időre csakugyan felbukkan. Egy chilei bányászlegenda szerint a Sátán ott van minden aranybányában, ők pedig pontosan ez után kutatnak idelenn, a hegy gyomrában megbúvó hatalmas tárnákban. Több tonnányi sziklát kell kibányászni néhány uncia aranyért, eközben pedig meggyengítették a hegyet, óriási tárnákká és aknákká alakították át, amelyek falai figyelmeztetés nélkül beomolhatnak. A San José bányászai látták a felrobbanó sziklát, amely beléjük plántálta az istenfélelmet és a gonosz félését is. Mario Sepúlveda küzdelme után nem sokkal újabb omlás következik be a 44. szinten. Óriási robajlással egy több mint egytonnás szikla leszakad a tárna plafonjáról, és pontosan oda zuhan, ahová Mario építette előadóját és szentélyét.

16.
A függetlenség napja

Amikor augusztus 5-én belépett a bányába, Ariel Ticona tudta, hogy felesége szeptember 18-ra, a chilei függetlenség napjára van kiírva harmadik gyermekükkel. A bányaomlást követő első tizenhét napon azt mondogatta magának, hogy életben kell maradnia, hogy láthassa megszületendő lányát, akinek már nevet is adtak: Carolina Elizabeth. Talán ez a vágy ösztökélte arra, hogy a Víctor Zamorától kapott kekszeket beossza magának, miután első este megdézsmálták a készleteket – az első héten titokban négyet evett meg belőlük. Amikor a 17. napon ráleltek a bányászokra, Ariel elkezdett reménykedni abban, hogy még időben kimenekítik, hogy láthassa a lánya születését, és betarthassa feleségének tett ígéretét: az előző két alkalommal ellentétben most vállalja az apás szülést. Ariel huszonkilenc éves, és elismeri, jóval érettebbé vált, amióta apa lett. Néhány gyermek után a férfi jobban értékeli azt a házimunkát, amelyre a család épül, így felesége harmadik terhessége alatt megpróbált jobban a segítségére lenni – például mosott –, és abban reménykedett, az utolsó percig ott tud állni mellette, hogy fogja a kezét, és erőt öntsön belé.

Mostanra Ariel beletörődött, hogy nem látja lánya születését, ám időközben afféle epifániát tapasztalt meg. Miután beszélt a családjával a videotelefonon keresztül, és látta a képkockákat a harminchárom családról és a több száz bányamentőről, úgy dönt, hogy lányának az Esperanza nevet kell adni. Szeptember 14-én, az egyik copiapói kórházban Esperanza meg is születik. Ariel sógornője bevisz magával egy videokamerát a szülőszobába, és a Megavision nevű chilei tévécsatorna is elkészíti a saját, zenei aláfestéses felvételét a szülésről. Ariel azonban egyiket sem láthatja. Mivel Esperanza császármetszéssel jött a világra, a pszichológusok úgy döntenek, nem teszik ki Arielt az orvosi beavatkozás látványa által okozott traumának, miközben még mindig a hegy gyomrában van. Így a száloptikás kábelen egy erősen megvágott felvételt sugároznak, amelyet a nagy kivetítőn nézhet meg. A többiek úgy vélik, Arielnek egyedül kell megnéznie a lánya születéséről készült felvételt, ezért magára hagyják a férfit. Előbb maszkos orvosokat lát a felesége körül, majd az egyikük feltartja újszülött lányát.

Csapzott, matt fényben úszó hajú, csukott szemű újszülött a kimerült, ám mosolygó neje mellett. A felszínről irányított kétperces felvételt újra és újra leadják. A felvétel minősége azonban hagy némi kívánnivalót maga után, így nem tudja kivenni, vajon újszülött lánya rá vagy a feleségére hasonlít-e. A világtörténelem során még senki sem látta úgy a lánya születését, hogy eközben egy föld alatti üregbe volt bezárva, így amikor később szembesítem Arielt ezzel a ténnyel, és megkérdezem, milyen érzés volt, amikor először látta a lányát, így felel: „Nem tudom, mit éreztem. Hogy érzelem, boldogság vagy mi volt.” Miután meginterjúvolják Ariel testvérét, a világ napilapjai megírják, hogy a férfi nem kevés könnyet hullajtott a hír hallatán. Az újszülött adatait is leközlik: 3500 g, 48 cm, születési ideje 12:20. Az adatokat a fúróberendezések legfrissebb statisztikáival vegyítik: a B terv 368 méternél, az A terv 300 méternél jár. A C terv hét nap múlva kezdi meg a fúrást.

Amelyik fúró először tör át, az általa vájt furatban használják majd azt a kapszulát, amelyet a mélyben rekedt harminchárom bányász kimentésére terveztek. A chilei haditengerészet kezdi meg a kapszula gyártását – történetesen abban a hajógyárban, ahol Raúl Bustos bányatechnikus javította a motorokat a cunami után. Mindössze egy kétperces séta választja el az óriási ASMAR hajógyárban Raúl Bustos egykori munkahelyét és azt az üzemrészt, ahol a kapszulát gyártják. A hajógyár legtöbb épületének belső falaira fel van vésve a fél évvel korábbi cunami árvizét jelző csík, és az óriási komplexum egyes részei még mindig vízzel telítettek. A chilei haditengerészet azonban elhordta a haltetemeket és a megfeneklett hajókat, majd újra működésbe hozta a gyárat. Most pedig a mérnökök és a gépészek azon a menekülőeszközön dolgoznak, amit a NASA-nál dolgozó kollégáik az amerikai hagyományokat követve ME rövidítéssel illetnek. A chilei szakemberek tizenkét oldalas jegyzőkönyvet kapnak a NASA-tól, amelyben pontosan leírják, milyen ajánlások vonatkoznak egy ilyen típusú szerkezetre: „Az ME-be... megfelelő méretű, hordozható oxigéntartályokat kell beépíteni, hogy percenként 6 liter gyógyszerkönyvi minőségű oxigént tudjon biztosítani 4-6 órán keresztül... Az ME-t úgy kell megtervezni, hogy a benne tartózkodó személy képes legyen legalább az egyik kezét az arcához emelni.” Ám a chilei szakemberek tervezte kapszula teljes

mértékben az ország mérnökeinek keze munkáját dicséri (kisvártatva már azt fontolgatják, hogy levédetik szabadalommal), és a kormány szeptember 12-én ismerteti a szerkezet alapvető adatait a médiában. Az acéllemezekből épült menekülőeszköz külső átmérője 54 cm, hossza legfeljebb 2,5 méter, tömege üresen nagyjából 250 kg. Beleépítik a NASA által ajánlott oxigénellátást, valamint olyan szerkezet kerül a tetejére, amely megóvja a nagy magasságból lezuhanó tárgyaktól. (A levehető gumikerekeket végül egy olasz vállalat gyártja majd le.) Amennyiben a benne utazó ember elveszti az eszméletét, a hám nem engedi, hogy összerogyjon.

Néhány nappal később a chilei kormány a nyilvánosság elé tárja a kapszula tervrajzát. Vörös színű, és már neve is van: a Fénix, magyarul a Főnix nevet kapja a keresztségben. A Főnix a déli félteke égboltjának egyik kisebb konstellációja; háromszög és gyémánt alakzatba rendeződő égitestekből áll, amely a görög mitológia hamvaiból feltámadó, legendás madarát idézi meg. A névadásból nyilvánvaló a chilei kormány szándéka, tudniillik maga az ország is haló poraiból támadt fel. A chilei munkások, a chilei technológia és a chilei hit bátor mentést tesznek lehetővé, amely reménnyel tölti el a népet a számos emberéletet követelő szörnyű földrengés és cunami után, és jobb hangulatra deríti a nemzetet. A harminchárom ember kimentése a föld alól a nemzeti színre festett Fénixben szintén azt sugallja, hogy a kormány miképpen szeretné megőrizni az emlékezetben a mentést: heroikus, nemzetformáló mítosz ez, amelyben a chilei munkásemberek játszzák a főszerepet.

A görög mitológiában azonban még az istenek sem tökéletesek, hiúság, büszkeség, féltékenység, bosszúszomj és mindenféle túlságosan is emberi gyarlóság tölti el őket, ami a beomlott San José-bánya mélyén tartózkodó férfiak között is előfordul.

Szeptember 18., a chilei függetlenség napja előtti időszakban felmerül a kérdés: Hogyan fog a harminchárom chilei hazafi ünnepelni a hegy gyomrában? A felszíni mentőcsapatok néhány magas rangú tisztviselője azt javasolja, küldjenek le nekik bort. Elvégre ez az év legnagyobb ünnepe, amelyet rendszerint családi körben, lakmározással és italozással töltenek. Ha pedig a nemzeti büszkeség e jeles szimbólumai hegyi tömlöcükben némi bort isznak, az egész ország jobban érzi magát tőle. „Én is bort akartam

leküldeni nekik – meséli Iturra, a pszichológus –, de az orvosok nagyon ellenezték.” Néhányan a lent rekedt bányászok közül masszív alkoholisták, s immár negyven napja egyetlen korty alkoholt sem ittak. Az absztinencia által generált krízishelyzet tovatűnt: mostanra mindnyájan antialkoholistákká váltak. Miután végiggondolja, a pszichológus is arra a következtetésre jut, hogy rossz ötlet bort leküldeni. Ekkortájt jut tudomására az az aggasztó dolog is, miszerint néhányan odalenn kemény küzdelmet vívnak egy másfajta függőséggel. „Az egyik anya odajött hozzám, és elmondta, hogy a fia kábítószert kapott.” A családtagok csomagokat küldhetnek a mélyben rekedt bányászoknak, így valaki illegális dolgot rejtett el a pakkban. „Kokain vagy marihuána volt, nem tudom pontosan, de nem is számít. Egyszerűen nem engedhettem meg, hogy valaki odalenn módosult tudatállapotban legyen.” Iturra módosítja a csomagok összeállításának rendjét, hogy elejét vegye a további drogküldeményeknek. Az ünnepnapi borivást illetően pedig rámutat, hogy a bánya járatai munkahelynek minősülnek, így a törvény és a józan ész is tiltja az ottani alkoholfogyasztást. Odalenn, a mélyben a bányászok hasonló következtetésre jutnak: köszönjük szépen, de nem kérünk bort, mondják.

A harminchárom férfi empeñadát és sztéket kap, mintegy emlékeztetőül, hogy a felszínen is hasonlót fogyasztanának. Úgy készülnek a nagy napra, hogy költeményt fabrikálnak az elnöknek. „Perri és Edison majdnem egymásnak estek, mert nem értettek egyet, miről is kellene szólnia a versnek – írja Víctor Segovia szeptember 16-i bejegyzésében. – Majd közbelépett Zamora, ami heves vitába torkollott: mindez a bicentenáriumra írandó versért. Hahaha.”

A rossz érzések azonban hamarosan tovatűnnek, mert az ünnepségre való készülődés közepette jó hírek érkeznek a felszínről: a B terv első szakasza hamarosan elkészül. Szeptember 17-én áttör a fúró. Immár 43 cm átmérőjű furat köti össze a mélyben rekedt bányászokat a felszínnel. Miután majd 72 cm szélesre tágítják, a férfiak kiszabadulnak. Ha minden jól sül el, az újabb fúrás már mindössze néhány hétig tart. „Gyorsan történnek a dolgok, ami rendkívül boldoggá tesz bennünket” – írja Víctor Segovia a naplójába. A másnap, a chilei függetlenség napja hajvágáson átesett, megfürdött és tiszta ruhát öltött férfiakra virrad. Olyan a hangulat odalenn, „mintha csak látogatási nap lenne a börtönben”.

Odafenn pedig újra és újra a bányászok fotóit mutogatják a hivatalos bicentenáriumi ünnepségeken. A kétemeletnyi magas, híres üzenetet *(Estamos bien en el Refugio* – Jól vagyunk a Menedékben) az elnöki palota, a La Moneda falaira vetítik, így a fővárosi állami ünnepségek részét képezi. A bányában a férfiak elfogyasztják az empeñadát, és leöblítik egy kólával. Felvonják a zászlót, újra eléneklik a himnuszt, majd nézik, amint Mario Sepúlveda előadja a tradicionális cueca táncot – a produkciót rögzítik, majd eljuttatják az ország minden szegletébe.

Az egyetlen bányász, aki úgy dönt, nem vesz részt az ünneplésben, Franklin Lobos. Azért dönt így, mert „nem akar konfliktust azokkal, akikkel nem jön ki” – írja Víctor a naplójába. A bányában, ahol az idő teltével mindenkiben egyre csak nő a frusztráció, Franklin kiváltképpen dühös, egészen a bányaomlás óta. „Nagyon rossz kedvem volt, a barátaim is megmondhatják” – meséli. Amit azonban a legtöbben nem tudnak, hogy az érdes külső alatt Franklin szíve minden egyes nap elteltével egyre csak lágyul: életében először tisztán látja önmagát.

A bányaomlásban híressé vált férfiak közül csupán egyikük tapasztalta meg korábban a hírnevet. A futballcsillag szerepe nagyszerű dolog egy fiatalember számára, kiváltképpen egy olyan vidéki városban, mint amilyen Copiapó is. Franklin Lobos akkora sztár volt, hogy nem csupán egyszerű becenevet kapott, hanem olyat, amely különösen harcias és férfias: Mágikus Mozsár. Azért hívták így, mert rakétasebességű szabadrúgásokkal csavarta be az ellenfél kapujába a labdát. Az 1980-as évek elején válogatott kerettag is volt, és hordhatta a hőn áhított vörös mezt is. Akkortájt, bár megnősült, és gyermeke is született, soha nem nélkülözte a női társaságot. *„Mujeres, mujeres, mujeres”* – mondja, ha erre az időszakra terelődik a szó. Bárhová ment szórakozni Copiapóban, senki sem engedte fizetni: „Kérlek, Franklin, ez a mi körünk. Hadd vendégeljük meg az El Mortero Mágicót!”

Franklin karrierje a harmincas éveiben kezdett hanyatlani, noha egészen harminckilenc éves koráig, jóval hosszabb ideig volt a pályán, mint a legtöbb játékos. Visszavonulása után hatalmas űr keletkezett benne, amit nem tudott betölteni. „Egy nap még ott vannak a barátok, és mindenki meg akar vendégelni, aztán pedig eltűnnek. Egy nap még ott zsonganak körülötted a nők, aztán pedig nincsenek sehol.” Miután karrierje is

lejtmenetbe váltott, a házassága is válságba jutott. Felesége szenvedett Franklin rosszkedvétől, kimaradozásaitól, így afféle együttérzésből a férfi elvált tőle, „papírokkal és mindennel, ahogyan kell”.

A Mágikus Mozsár taxikat és teherautókat vezetett, majd ötvenkét éves korában a szerfelett veszélyes San José-bányába került, ahol kemény munkával kereste meg a pénzt lánya felsőoktatására. A lány, Carolina volt az, akinek könnybe lábadt szeme oly nagy hatást tett a bányászati miniszterre, hogy elsírta magát a kamerák össztüzében. Carolina és édesanyja, Coralia, Franklin volt felesége is ott tartózkodik most a Remény Táborában. Annak ellenére, hogy mit tett Franklin, Coralia mégis ott van a viharvert sátrak között, felnőtt gyermekükért és a volt férjéért. Vajon szerelmes leveleket is ír? „Dehogy, mindig is hűvös teremtés volt. Nem akarta kimutatni az érzéseit. Csak annyit mondott, hogy vigyázzak magamra, meg ehhez hasonlókat.” Az asszony puszta jelenléte, napi virrasztása az őt megcsaló, ám most föld alatti börtönében senyvedő volt férje mellett azonban afféle szerelmi vallomásnak is tekinthető. Végül az unokatestvérek elmondják Franklinnak, hogy Coralia minden nap ott van a táborban. Tényleg törődik vele. Franklin Lobos, a Mágikus Mozsár pedig olyan lépést fontolgat, amely augusztus 5-én, amikor felvette a munkát, még elképzelhetetlen lett volna: nevezetesen, hogy újra megpróbáljon együtt élni a volt feleségével.

Franklin azon elmélkedik, hogy ideje visszatérni korábbi, egyszerűbb és hírnév nélküli önmagához. Újfent párkapcsolatban fog élni gyermeke anyjával. Miközben kedvező személyiségváltozásán tűnődik, hogy az alázat útjára lépett, látja maga körül társait, akiknek egyre inkább fejükbe száll a dicsőség attól, hogy milyen fontosak most, és hogy mi vár rájuk odafenn, a felszínen. A nemzeti ünnep megüléséhez is a válogatott mezét öltötték fel. Franklin botorságnak véli, hogy bányásztársai azt hiszik, nemzeti hősök, hiszen mindössze annyit tettek, hogy csapdába estek egy olyan helyen, ahová csak a nagyon elkeseredettek és a pénzszűkében levők mennek gályázni. Immár híresek, ám a hírnév adta illúzió, hogy körülöttük forog a világ, sokkal hamarabb tovatűnik, mint azt bárki is gondolná.

Franklin megpróbálja megértetni társaival a hírnév illékonyságát, ám csupán félszívvel teszi, hiszen jól tudja, csak akkor fogják fel igazán a lényegét, ha megélik. Inkább csak figyeli, hogy saját hírnevük rögeszméje miként torkollik kicsinyességbe. *Veszek egy Chevrolet Camarót. Az olasz*

tévé kér tőlem interjút. A szülővárosom ki akar tüntetni. Franklin kiváltképpen a talcahuanói Raúl Bustosra dühös, aki kíméletlenül piszkálta Mario Sepúlvedát, amikor az „abszolút vezetőnek” kiáltotta ki magát. Franklin úgy hiszi, Raúl saját hiúsága okozta a 105. szinten lévők és a Menedékben tartózkodók közötti nézeteltéréseket, így az ünnepség kihagyásával nem kell találkoznia vele (és a többiekkel sem). Ám odafenn, a felszínen meglehetősen visszás módon Franklin felnőtt lánya, Carolina, egyre közelebb kerül Raúl feleségéhez, Carolához. Apjához intézett egyik levelében megvallja ezt az új barátságot: hogy a két nő mindennap beszélget, és egymást erősítik.

Ekképpen amikor Franklin a 105. szinten találkozik Raúllal, átkarolja a vállát, és így szól hozzá:

– A lányom azt mondja, hogy barátoknak kell lennünk, mert odafenn a feleségeddel barátkozik. Nézd csak, ezt írja ebben a levélben. – Franklin vigyorogva nyomja Raúl kezébe a levelet. – De tudod, mit, Bustos? Soha nem leszek a barátod. Soha. Tudod, miért? Mert megosztottad az embereket, és ezt soha nem bocsátom meg neked.

Franklin tisztában van azzal, hogy igencsak arrogánsan hangzik, amit mond, ám sem akkor, sem később nem bánja meg, hogy nem tett lakatot a szájára. „A legkeményebb szavakat mondtam odalent. De a szemébe mondtam, nem a háta mögött.”

Ugyanaz a Franklin Lobos, aki immár készen áll arra, hogy újrakezdje az életét volt feleségével, képtelen arra, hogy elássa a csatabárdot Raúl Bustosszal. Franklin a későbbiekben sem adja fel az ellenségeskedést, még akkor sem, amikor Isten akaratából a harminchárom férfi egyesével beszáll az acélkapszulába, amely a felszín és a napfény felé viszi őket.

Szeptember 20-án az amerikai fúrómesterek, név szerint Jeff Hart, Matt Staffel, Doug Reeves és Jorge Herrera, illetve chilei kollégáik hozzálátnak a B terv végső szakaszához, amely során a nemrégiben kifúrt lyukat tágítják tovább. Amikor végeznek, a furat olyan átmérőjű lesz, hogy a Fénix mentőkapszula átférjen rajta. Ha minden jól megy, alig egy hónap alatt végeznek.

– Ha karácsonyra végzünk csak – mondják egymásnak az amerikaiak –, akkor fel kell hagynunk a fúrással, és valami más munka után kell néznünk.

Hogy felpörgessék a fúrás sebességét, a B terv csapata a T130-as fúróberendezés által kivájt zúzalékot a bányába engedi le. Az óriási fúró rengeteg bányameddőt ereszt a mélybe, pontosan oda, ahol korábban a bányatechnikusok gyülekeztek, hogy érezzék az Akna oldaljáratain áramló levegőt. Luis Urzúa kijelöli Juan Carlos Aguilart egy csoport élére, akik az egyik rakodóval takarítják el a lehullott dioritot. A felszíni mérnökök felajánlják, hogy küldenek le üzemanyagot, ám Aguilar azt mondja, nincs szükség rá, hiszen ő már kiszámolta, mennyi gázolaj van a velük együtt lenn ragadt kisteherautókban, a rakodókban és a többi járműben (összesen 16 darab van odalenn). Több napra elegendő üzemanyaggal rendelkeznek. A rakodó által keltett ismerős zajoktól mintha csak új életre kelne a beomlott bánya. Pontosan ugyanezt tették akkor is, amikor még aranyban és rézben gazdag ércet bányásztak idelenn: kitermelték, rakodták, majd meddőre hányták az alapanyagot a gépekkel, mintha csak a kezük meghosszabbításai lennének. A rakodó által felmarkolt, majd kiborított zúzalék hangja ismerős és megnyugtató a föld alatt dolgozók számára. Egy rövid időre újfent bányászok, akik járatokban tevékenykednek, és az otthonukra gondolnak, amely várja őket a műszak letelte után.

Amikor elkészül a Fénix és a B terv megfelelő átmérőjű vájata, az egyik bányamentő leereszkedik a mélybe. Az ő feladata lesz, hogy odalentről irányítsa a mentést, nevezetesen, hogy ellenőrizze, mind a harminchárom férfi beszáll a kapszulába, majd utolsóként ő hagyja el a bányát. Ez a feladat óriási felelősséggel és nagy megbecsüléssel jár, így akit ezzel bíznak meg, annak ez hatalmas előrelépést jelent a bányamentői karrierjében. Hogy megtalálják a megfelelő embert, a chilei kormány olyasféle válogatást tart, amilyet az amerikaiak folytattak le az 1960-as években a berepülő pilóták között, hogy kiválasszák az első asztronautákat; erről szól Tom Wolfe *Az igazak* című könyve is. A kormány tizenhat férfit választ ki, akik mindahányan a mentésben részt vevő három szervezet – a Codelco nemzeti bányavállalat, a chilei haditengerészet és a GOPE, a chilei rendőrség elit csapata – alkalmazásában állnak.

Manuel González is bekerül a jelöltek közé. Bányász és bányamentő a Santiagótól 80 km-re található El Tenientében, a világ egyik legnagyobb bányájában. Az El Tenientében hatvankét fős bányamentőrészleg található,

akik afféle önkéntes tűzoltókként tevékeny – kednek a bányában. Rendszerint normális munkakörben dolgoznak – González robbantásmester és műszakvezető csak vészhelyzet esetén lépnek akcióba. Néhányszor már ki kellett mentenie bányásztársai összezúzott testét. Vannak olyan bányamentők az El Tenientében, akik jobban másznak Gonzáleznél, őket már néhány héttel korábban kiválasztották arra, hogy a kürtőkön át ereszkedjenek le a beomlott bányába. A Fénixbe azonban nem mászók, hanem egészséges férfiak kellenek, akik türelmesek, és jó vezetői képességekkel rendelkeznek. A tizenöt éves bányamentői tapasztalattal rendelkező, műszakvezetői és profi focikarriert is maga mögött tudó González épp megfelelő a feladatra. 1984-ben még az O'Higgins-csapat tagjaként meccset játszott Franklin Lobos ellen, amely során berúgta rövid profi pályafutása egyetlen gólját. Most pedig az El Teniente azon féltucatnyi bányamentőinek egyike, akik Copiapóba tartanak.

Amikor González a San José-bányába érkezik, találkozik a többi jelölttel, akiket a Fénixhez választottak ki, s rögtön baráti összhang alakul ki közöttük. Az lesz a feladatuk, hogy felkészítsék egymást a mentésre, miközben azon is versenyeznek, ki kerüljön be elsőként a kapszulába. Amikor az elkészült szerkezet a bányába érkezik, meglepődve veszik tudomásul, hogy olyan játék űrhajóra hasonlít, amelyet múzeumokban szoktak kiállítani, hogy a gyerekek játszhassanak benne. Van benne oxigéntartály, hám, fényszórók és rádió, miközben a szivar alakú acéltárgy látszólag nem sokban különbözik a játszótereken található körhinták hasonló szerkezeteitől. A Fénixet a föld mélyére történő utazásra tervezték, így talán egy jobb képzelőerővel rendelkező bürokrata akár Verne Gyulának is elnevezhette volna. González és a többiek a 20 méter hosszú csőbe helyezett kapszulában gyakorolnak, amelyet a közelgő mentés szimulációjaként egy daru mozgat. A jelöltek egyenként ülnek bele a kapszulába, ahol fel s alá mozgatják őket a csőben, olykor némi pihenőt közbeiktatva. Az acélbörtönben töltött percek ízelítőt adnak abból, mi történik majd, ha a szerencsés kiválasztott éles bevetésben a morajló hegy gyomrába indul.

Amikor a hegy gyomrában rekedt bányászok beszállnak majd a kapszulába, felmennek a felszínre, és ott találkozni fognak szeretteikkel. De

ki fogja Yonni Barriost, a két családdal rendelkező bányászt köszönteni? Felesége, akivel lázas levelezést folytat? Vagy barátnője, akinél rendszerint a napjait tölti? Amióta az első fúró leért hozzájuk, Yonni szinte ugyanúgy éli az életét, mintha csak a felszínen lenne. A rendelkezésére álló nyolcperces videobeszélgetéseket két egyenlő részre osztja: négy percet a feleségének, Martának, másik négy percet pedig barátnőjének, Susanának szán. „Nem érdekelt, hogy csak négy perc jut nekem – így Susana. – Hiszen minden egyes másodperc olyan volt, mintha a mennyben lettem volna.” Susana számára a száloptikás kábelen lefolytatott beszélgetés egyaránt mágikus és misztikus. Az első alkalom során fehér köpenyben látja Yonnit, hiszen ez az ápolók egyenruhája. Fehér öltözete és a sziklaüreget megvilágító fények Susanában azt a benyomást keltik, hogy Yonni a „mennyben” vagy valami nagyon távoli helyen van. „Éppen ült, és a szemében valami különös fény gyúlt ki. Mintha csak a Marsról jött volna. Erős fény vette körbe, csupán a szemét lehetett látni. Egy pillanatra azt hittem, meghalt, csak a bányavállalat valamiféleképpen gúnyt űz velem.” Elkezd pityeregni, jóllehet a pszichológus azt tanácsolta, ne engedjen teret a gyengeségének.

– Halott vagy! – üvölti.

„Egyre csak sírtam, mire Yonni folyton bizonygatta, hogy nézzek rá, még él: »Élek, Chana! Nézz rám! Érted? Élek!«” A drámai nyitányt követően a beszélgetés normális mederbe terelődik, a kellemes és bizonytalan hangú Yonni olyan dolgokról beszél, amelyek ismerősnek hangzanak, mert szó esik Martáról. Elmondja Susanának, hogy legszívesebben nem is beszélne a feleségével, ám mégsem teheti meg, mert az asszony belebetegedett, hogy majdnem elveszítette őt, és belehal, ha nem beszélhet vele. Susana úgy hiszi, Marta manipulálja Yonnit, így mint mindig, most is megbocsát a férfinek.

A beszélgetés után, amikor Susana már otthon tartózkodik, olyanokat olvas és lát, hogy ő és a férfi a szappanoperákban látható gonoszok, míg Marta az áldozat. „Olyan nagy volt a boldogságom, hogy egyáltalán nem foglalkoztam ezzel. Yonni életben volt, és én csak nevettem ezeken a történeteken. Számomra a fokozódó mocskolódás csak azt igazolta egyre jobban, hogy Yonni valóban életben van. Ha a halállal kell megküzdeni, semmi sem tölt el szégyenérzettel. Mert a halál valami hatalmas dolog. Hadd mondják csak, amit akarnak, hadd állítsanak pellengérre, hadd

hívjanak szeretőnek. Én voltam a szerető. Igen, én vagyok a szerető. »Hány nője is van ennek a férfinek?« »Körülbelül tíz. Több, mint ahány cipője.«”

17.
Újjászületés

Az ingujján amerikai zászlót viselő Jeff Hart a B terv fúróberendezésén dolgozik, olykor pedig kendőt hord, amely kilátszik Layne Christensen-sisakja alól. Szinte mindig úgy dolgozik, hogy egyik lábát a fúróállványon tartja. Amikor a bányászati miniszter megkérdi tőle, miért tesz így, azt feleli:

– A fúrás egy érzés. Rajta kell állni az állványon, hogy pontosan érezzük, mi történik odalenn a mélyben.

Odalenn a mélyben a fém aprítja a sziklát, az itt keletkező súrlódás pedig a felszínre jut, ahol Hart a lábával megkülönbözteti a „jó rezgéseket” a „rossz rezgésektől”.

– Innen lehet tudni, hogy a fúrófej éppen szétesőfélben van-e, vagy kicsorbult-e az éle – mondja.

Az összes amerikai résen van, tudniillik a szikla keményebb, mint amire számítottak. Amint a B terv fúrója egyre mélyebbre hatol, 10-20 méterenként állnak meg fúrófejet cserélni. „Egyre inkább idegfeszítővé vált a munka, mivel a dolgunk is nehezebb lett – meséli Hart. – A furat egyre csak görbült. Elméletben a fúrócsőnek a lyuk kellős közepén kell lennie, de itt egész végig nekinyomódott a szélének. Ilyenkor a nyomaték jelentős része elveszik.” Hart és a másik három amerikai elméletben két tizenkét órás műszakban dolgozna, de ehelyett tizenhat, sőt tizennyolc órát húznak le” majd a bánya területén térnek nyugovóra. A hegy gyomrába szorult, életben lévő emberek felé fúrni kétségtelenül nagyobb kihívást jelent, mint vizet vagy érctelért kutatni a mélyben. Hart siet, hiszen a mélyben rekedt bányászok közül valaki akár meg is betegedhet, ami további egy hónappal késleltethetné a kimentését, amit nem is biztos, hogy túlélne. A férfi maga is apa, aki sokszor hónapokat van távol a családjától, így szeretné minél előbb kiszabadítani a hegy gyomrában rekedt apákat, hogy láthassák a gyermekeiket. A stressz miatt azonban az amerikaiak is hasonlóképpen egymásnak esnek, mint odalent a chileiek.

Miközben a T130-as fúróberendezés egyre lejjebb ér, újabb pestis söpör végig a járatokon, ahol a harminchárom férfi él és alszik. Először az elviselhetetlen hőség és robaj, aztán a víz, a sár és a gomba, most pedig lassan mozgó porfelhő és gőz keseríti a bányászok életét. Szeptember 27-től néhány napig ködfelhő lengi be a 105. szintet és a Menedéket, és nem is mozdul el onnan. „7:40 van, mocsok és gőz mindenfelé – írja Víctor Segovia a naplójába. – Olyan, mint amikor a táj ködbe borul, minden nyirkos.”

A bányászok ebben a nyirkos és poros felhőben élik napjaikat, Víctor pedig azon tűnődik, vajon megbetegednek-e tőle, hiszen kénytelenek belélegezni. Még megtartják a napi imádságot, ám már csak néhányan látogatják rendszeresen. Vannak, akik zászlókat és képeket adnak körbe, amelyeket autogramért küldtek le nekik, mert a velük történtek immár a chilei történelem eseményei közé sorolandók. „Amit mind a harminchárman aláírtunk, az értékesebb” – írja Víctor. A férfiak leginkább leveleket írnak, és mindenkiben ott munkál az érzés, hogy a most megélt napok kisvártatva az írott történelem részei lesznek. Miként emlékeznek majd rá, és hogyan lesz megírva a könyv? Kétségkívül felidézik a férfiak és nők áldozathozatalát, akik segítettek kijutni a beomlott bányából, valamint saját hitüket és szenvedésüket. Víctor „Poéta” Zamora immár papírra vetett egy költeményt erről, amelyet publikáltak is a felszínen. „Ne veszítsétek el fejeteket, bajtársak, meg kell szerveznünk előbb magunkat / Mindenki jöjjön, imádkozzunk együtt” – kezdődik Zamora műve nyersfordításban, felidézve azt az időt, amikor először Istenhez fohászkodtak odalenn.[3] Arról is ír, mit érzett, amikor azt hitte, el kell hagynia a családját: „...csupán arra tudtam gondolni akkor, / hogy elmondjam nejemnek és gyermekeimnek, mennyire sajnálom őket, / akik arra várnak, hogy belépjek az ajtón.”[4] Sorait egy reménykedő strófával zárja: „Chile, immár a te kezedben vagyunk.”

Van azonban egy másik olvasata is szenvedéseiknek. Nem árulások sora vezetett-e el oda, hogy rájuk omlott a bánya? Vajon nem látta senki, hogy a magából folyamatosan furcsa hangokat kiadó hegy egyszer csak maga alá temeti a bányászokat? Mindezért a bányatulajdonosokat terheli a felelősség, sőt a nekik dolgozó műszakvezetők is ludasak, mondja egyikük. Az egyik szokásos napi megbeszélést követően az egyik bányász Luis Urzúához és

Florencio Avaloshoz fordul. Miattatok estünk idelent csapdába, mondja nekik. Ha bezártátok volna a bányát, nem kerültünk volna kutyaszorítóba. A bányász azzal fenyegeti meg a két férfit, hogy amint felér a felszínre, azon nyomban büntetőfeljelentést tesz „emberölési kísérlet” gyanúja miatt, és elmondja a sajtónak is, milyen felelősség terheli a műszakvezetőt és az elöljárót az augusztus 5-i eseményekért.

Akárhogyan is tálalják történetüket, a kérdés az, ki fog hasznot húzni belőle. Legyünk okosak, javasolja néhány bányász, és ne hagyjuk, hogy mint mindig, most is mások húzzanak hasznot a szenvedéseinkből. A fentről jövő sajtónyomás hatására néhányan már korábban is javasolták, hogy tartsák be a Juan Illanes által javasolt paktumot. Illanes azt mondta, hogy az augusztus 5. és 22. között történt események nem egyvalakihez, hanem az egész csoporthoz tartoznak. Ha összetartanak, mindenki egyenlő részt kap majd abból az összegből, amely a markukat üti, miután a felszínen eladják a történetüket. Az egyéni gazdagság csábítása azonban továbbra is ott lebeg felettük, olykor pedig a galambpostával odafentről érkező levelekben konkrét formát is ölt.

– Nagyszerű ajánlatot kaptam – újságolja Edison Peña Illanesnek, mert meg akarja tudni, elfogadhatja-e anélkül, hogy megszegné az egyezséget. Egy bizonyos amerikai sportszergyártó cég pénzt ajánl a már híres „bányász-atlétának”, ha a cipőit hordja, miután kimentik a bányából. Mario Sepúlveda is Illaneshez járul, hiszen a paktum végső soron az ő ötlete volt, így afféle jogi tanácsadóvá avanzsált. Sepúlveda nem rukkol elő semmi konkrétummal, ám a kérdése, miszerint mit mondhat, és mit nem, gyanút kelt Illanesben.

– Nézd, *compadre* – kezdi Illanes. – Légy óvatos. Mert nagyon keskeny a határ aközött, hogy mi a tiéd, és mi a közös... Ha elkúrod, börtönbe csukatlak... *(Si vos la cagáis, yo te meto preso.)* Legyünk világosak. Nincs ide-lenn semmi olyan, ami csupán csak a tiéd lenne. Semmi. Csak nem azt akarod mondani, hogy ha hetekre bezárnánk téged a bányába, és egyedül, teljesen egyedül hagynánk, majd végül kiszabadítanánk, akkor pontosan ilyen pirospozsgás arccal lelnénk rád? Nem, *compadre*. Azért vagy ilyen jó bőrben, mert harmincketten vannak melletted.

Szeptember során Juan Illanes, Luis Urzúa és mások azon kezdenek tűnődni, hogy szóbeli egyezségüket kötelező érvényű okiratba foglalják. „A családtagok becsvágya arra sarkallta a mélyben rekedteket, hogy

megszegjék a paktumot – mondja Urzúa. – Az ambíció megváltoztatja az embereket.” Illanes és Urzúa jól tudja, a bányászok információmorzsákat szivárogtatnak ki a sajtónak. Ezért a felszínre küldött levelekben és a pszichológussal való konzultációkban azt kérik, jöjjön egy közjegyző a bányához, hogy a harminchárom férfi között létrejött szóbeli egyezséget írásban is szentesítse – még ha jelenleg még mindig a föld alatt tartózkodnak is arra várva, hogy kimentsék őket.

Iturra beleegyezik a bányászok kérésébe, ami majdnem az állásába kerül, hiszen összetűzésbe keveredik a Piñera-kormányzattal. „Ki akartak rúgni érte” – meséli. A bányászok nem árulják el az okát, hogy miért is kérik a közjegyzőt; részben azért, mert nem akarják, hogy a média bármit is megszimatoljon, így a kormányzati tisztviselők csupán találgatni tudnak: Vajon per van készülőben a kormány ellen, amely éppen azon munkálkodik, hogy kiszabadítsa őket sziklabörtönükből? Már el is adták a történetük megfilmesítésének jogát? Iturra azt mondja a tisztviselőknek, hogy ő nem aggódik, mivel a bányászok még mindig a föld alatt vannak, így „voltaképpen semmit sem tehetnek”.

A közjegyző október 2-án érkezik a bányához. A férfiak előadják neki a tervet, mire a közjegyző azt feleli, konzultál egy ügyvéddel, aki elkészíti a szerződéstervezetet, ám jogilag semmit sem tehetnek addig, amíg ki nem szabadítják őket a bánya mélyéről, hiszen a közjegyzőnek jelen kell lennie az okirat aláírásakor, nem pedig 700 méterről kell egy kamerán át figyelnie.

Amint a közjegyző elhagyja a bányát, a T130-as fúróberendezés 438 méterre ér; innentől mindössze 100 méter választja el a férfiakat attól, hogy örökre megszabaduljanak a beomlott bányából.

Mielőtt azonban a kapszula elérné a szerencsétlenül járt bányászokat, még egy bányászfeladat vár rájuk. A B terv fúrója által vájt lyuk aljánál kell robbantaniuk. Még ha el is készül a végső furat, a mentőkapszula nem tud addig leereszkedni, amíg a nyílás melletti kőfal egy részét robbantással el nem bontják. A feladat viszonylag egyszerű, mindössze légkalapáccsal kell nyílást ütni a sziklafalba, ahová behelyezhetik a robbanóanyagot. A légkalapács működtetéséhez sűrített levegő szükséges, amelyet az augusztus 5-i bányaomlás előtt a felszínről levezetett csöveken keresztül biztosítottak. Jorge Galleguillos, aki ezért volt felelős, most a felszínről

leküldött kétcolos csövek összeillesztésén munkálkodik. Miután a lábán lévő duzzanat lelohadt, Jorge elvezeti a csöveket a 135. szintre, ahol Víctor Segovia és Pablo Rojas arra vár, hogy az immár működő légkalapáccsal nyolc lyukat üssön a sziklafalba.

A tüsténkedő Jorge éppen egyedül sétál a 105. szinthez közeli járatokban, amikor belebotlik Yonni Barriosba. Yonni az egészségügyi feladataival van elfoglalva – éppen a felszínről leküldött, orvossággal teli műanyag üvegcséket cipeli –, és valamiért úgy véli, Jorge csupán a napot lopja a járatban sétálgatva.

– Hé, seggfej! Lógatod a lábad, mi?! – kiált rá.

Jorge maga is eléggé fáradt és frusztrált, mert felveszi a kesztyűt: sáros kézfejét beletörli Yonni fehér köpenyébe.

– Tessék, ilyen ügyesen lustálkodtam – motyogja. Majd lekever Yonninak egy pofont.

Yonni a földre ejti az orvosságos üvegcséket, összeszedi magát, aztán lábon rúgja az öreg Jorgét. Nyolchétnyi számtalan verbális csörte után az A műszak emberei között végül tettlegességbe torkollik a feszültség. Szemtanúja is van az incidensnek Luis Urzúa személyében, ám mielőtt még egy szót is szólhatna, a csetepaté véget is ér.

Október 9-én Jeff Hart és a T130-as fúrócsapat mindössze 30 cm-re van attól, hogy a 135. szinten áttörjék a sziklaplafont, amikor a fúróállvány váratlanul fura zajt hallat. „Nagyon megrémültünk” – meséli később Hart. Néhány másodpercig a fúrószakemberek agyán átfut a gondolat, hogy egész eddigi munkájuk kárba vész, ám meglepetésükre a fúrófej továbbhalad anélkül, hogy bármilyen változás állna be a nyomásban vagy a nyomatékban. Hart soha nem tudja meg, pontosan mi volt az oka a fura zajnak.

Golborne miniszter arról értesítette a családokat, hogy kürtszó felharsanása jelzi majd, ha áttört a fúrófej. Reggel 8:02-kor a hegyoldalt betölti a jelzőhang: a B terv fúróberendezése leért a férfiakhoz. A Remény Táborában felhangzik a „Zászlókhoz!” kiáltás, és mindenki a harminckét chilei és egyetlen bolíviai zászló felé rohan, amelyeket egy kőhalom aljára helyeztek el. A családok rendszerint ezen a helyen gyülekeztek, hogy megünnepeljék a jó híreket, és szembenézzenek a rosszakkal.

– Örömünk még nagyobb lesz, ha élve jönnek ki lentről – mondja María Segovia az egyik tudósítónak.

Két-három nap, amíg kiemelik a fúrófejet, és megbizonyosodnak a furat stabilitása és biztonsága felől. Egy későbbi sajtótájékoztatón Golborne azt a megállapítást teszi, hogy harminchárom napnyi fúrással érték el a mélyben rekedt harminchárom bányászt. Az utolsó ember október 13-án hagyja el a beomlott bányát a kapszulában: ha összeadjuk az év, hónap, nap számjegyeit, akkor is harminchármat kapunk, mondja a bányászati miniszter.

A 135. szinten a férfiak a plafonba ütött lyuk körül gyülekeznek, amelyen keresztül a szabadságba vezet az út, és egymással ölelkezve ünnepelnek, a felszínről leküldött fényképezőkkel örökítve meg az eseményt. Egy lépéssel közelebb kerültek a szabadsághoz. Víctor Segovia azonban aggódik: a nyílás túl kicsinek tűnik, és már most előjött klausztrofóbiája, hogy ezen keresztül kell kijutnia a felszínre. Kisvártatva a bányászok robbanóanyagot helyeznek az általuk kifúrt lyukakba. A San José-bánya 121 éves történetének utolsó robbantása következik, és a viszonylag kis detonáció hozzásegíti a szerencsétlenül járt bányászokat a szabadsághoz.

Másnap reggel a legtöbben a sziklák által közvetített robajlás zajára riadnak fel álmukból. A felrobbanó sziklák ismétlődő zaja talán abból az üregből jön, ahová Florencio Avalos benézett. A hegyben dúló vihar nagyon hasonlít arra, amelyik augusztus 5-én eltorlaszolta a Rámpát. Sámuel „CD” Avalos nem ébred fel a morajlásra, csak arra, hogy Carlos Barrios belerúg a lábába.

– Hé, CD, kelj fel, te *huevón!* A bánya morajlik. Vedd fel a sisakod! Mit csináljunk?

Pedro Cortezt, a fiatal bányászt, aki sárga Camarót akar venni, Pablo Rojas, a veterán bányász kelti fel.

– Repedezik a hegy – mondja Pablo.

– Igen, egy ideje már ezt csinálja – feleli a fiatal bányász, hiszen álmát *pencazos fuertes*, azaz erős dörgések szakították meg. Immár néhány másodpercenként ismétlődnek, majd órákon keresztül folytatódnak, de

mivel semmit sem tehetnek ellene, Pedro visszafekszik felfújható ágyára, és megpróbál aludni. Ez rendkívül bosszantja Pablót, tudniillik nem tudja felfogni, hogyan képes valaki aludni olyankor, amikor a bánya éppen beomlófélben van. „Eléggé vicces volt, hiszen a hírekben úgy adták elő, hogy a vén rókák próbáltak segíteni a tapasztalatlan zöldfülűeken – meséli később Pedro. – Pedig a pánikba esett öregfiúk jöttek oda hozzánk, fiatalokhoz.”

A Menedék közelében bevackolt bányászok kisvártatva mind felkelnek, és ott gyülekeznek, ahol a galambpostát szokták megkapni a felszínről. Az idősebb bányászok megviseltnek tűnnek, Yonni Barrios pityereg is. Beszélnünk kell Sougarrettel és Golborne-nal, mondják. Meg kell mondanunk nekik, hogy nem várhatunk még két-három napig. Most kell értünk jönniük. „Van ez a hiedelem, hogy az ördög az aranybányákban lakik” – meséli az egyik fiatalabb bányász. Egyesek úgy hiszik, a robajlás az ördögnek tudható be, aki megharagudott rájuk, hiszen rövidesen kiszabadulnak föld alatti csapdájukból. Vasárnap van, a lentiek rendszerint ilyenkor beszélnek a felszínen tartózkodó családtagokkal. Néhány bányász valósággal könyörög a hozzátartozóinak, hogy az Isten szerelmére, vegyék rá Sougarretet és Golborne-t, hogy gyorsítsák fel a mentést, mert a hegyben lakó gonosz dühös, és nem akarja őket kiengedni. Ám a mentés szervezői nem térnek el a tervtől: aznap és másnap is csak a fúró által vájt lyuk stabilitását vizsgálják, valamint homokzsákokkal megtöltve engedik le a Fénix kapszulát a mélybe.

A folyamatos robajlás végül óriási dörgéssel zárul odalenn, mintha csak sziklaomlás történt volna. Később, amikor a bányászok mélyebbre merészkednek, látják, hogy néhány járat beomlott, köztük a 44. szinten az a sziklaterem is, ahol Mario Sepúlveda magányosan szokott imádkozni.

Október 11-én, hétfőn a felszíniek 600 méterig engedik a le a Fénix mentőkapszulát. A mélyben rekedt bányászok pedig elkezdik rendbe tenni a Menedéket, mintha csak egy hosszú utazás előtt kitakarítanák az otthonukat. Luis Urzúa megbeszélésre hívja őket, még egy utolsóra, amelyen föld alatti kelepcébe esett bányászként vesznek részt. Azt mondja nekik, emlékezzenek vissza, miként segítették egymást a hegyomlás közben, és amikor éheztek, s hogyan működtek együtt, hogy hatvankilenc

napon át életben maradjanak. Néhányan előlépnek, hogy köszönetét mondjanak, és barátságukról tegyenek tanúbizonyságot. Víctor Zamora Mario Sepúlveda iránt érzett hálájának ad hangot, aki akkor is bátorító szavakat mondott, amikor mindenki mélyponton volt. Jorge Galleguillos, az északról származó rangidős bányász, aki olyan sokat szenvedett duzzadt lábától, most megköszöni a déli és nem bányász, hanem bányatechnikus Raúl Bustosnak a segítséget. „Mindig is valódi úriemberként viselkedett, amit nagyra értékelek. Igaz, hogy eléggé ingerlékeny tud lenni, de nekem mindig segített.” Amikor Galleguillos befejezi, Luis Urzúa előbb rá, majd Yonni Barriosra néz és így szól:

– Van itt két ember, akik sok időt töltöttek együtt, akik egymást segítették, akik mindig is barátok voltak, ám nemrégiben valamiért mégis összeverekedtek. Úgy gondolom, mindkettőjüknek elő kellene lépniük, hogy kezet rázzanak.

Harmincegy vizslató szempár kereszttüzében Galleguillos és Barrios kezet fog, majd összeölelkezik.

Juan Illanes is megragadja a lehetőséget, hogy magabiztos baritonján a többiekhez szóljon.

– Mivel most vagyunk utoljára együtt, úgy vélem, olyan megállapodást kell kötnünk, amely a jövőben is a javunkra szolgál – mondja. – Mostantól kezdve a többség által meghozott döntést mindenkinek tiszteletben kell tartania. Mindnyájan hazatérünk otthonainkba, ami gyakran több száz kilométerre fekszik a bányától, így gyakorlatilag lehetetlen újra összegyűlnünk. Ezért tehát, tetszik vagy nem, mindenkinek bele kell egyeznie abba, hogy tiszteletben tartja a csoport döntését.

Illanes emlékezteti őket, hogy miben állapodtak meg korábban: egyedül nem hozzák nyilvánosságra azt, hogy mit szenvedtek el együtt, csoportként. Közös történetük a legértékesebb tulajdonuk, amelynek mindenki részese.

– Azt akarom, hogy mindenki biztosítson arról, hogy tartja magát a megállapodásunkhoz. Ez nemcsak a csoportról szól, hanem arról is, mennyire szereted magad. Mert ha szereted magad, megvéded a többiek jogait is.

Illanes mondatai a beszéd végére némileg szétesnek, tudniillik arra kéri a többieket, higgyenek a szóbeli ígéretnek, amely olyan illékony, mint a levegő, amellyel a szavakat formálják. Arra kéri az embereket, hogy maradjanak lojálisak a becsület és a szolidaritás elvont fogalmaihoz,

álljanak ellen a rájuk leselkedő kísértésnek – a valódi hírnévnek és a valódi pénznek az őrült és szabad felszíni világban. Az egyik bányász előlép, és egyet nem értésének ad hangot – Esteban Rojas elmondja, hogy nem bízik Illanesben, és nem ért egyet azzal, amit javasolt. Mások is hangosan dörmögnek, hogy Rojasnak igaza van, s a gyűlés légköre hirtelen feszültséggel telik meg. Mindenkinek el kell tartania a családját anélkül, hogy támaszkodhatnának a csoportra; a család iránt érzett felelősség azt diktálja, hogy mindenki egyénileg sütögesse a maga pecsenyéjét. Ez az álláspont végül kisebbségben marad, és a férfiak megegyeznek, hogy a történetüket feldolgozó könyvből és filmből egyenlő részesedést kapnak. Aztán megszavazzák, hogy odafenn Illanes lesz a hivatalos szóvivőjük.

Mario Sepúlveda számára Illanes megválasztása arculcsapás azoktól, akikért küzdött és szenvedett. A bányában új küldetést talált az igazságosság és az igazság, valamint a dolgozók szószólójaként, de így nem mondhatja el az Atacama csodájának teljes történetét, ha kijut a felszínre. „Kiraktak a vezetésből – meséli. – Ez volt a legnagyobb árulás, aminek részese voltam odalenn a hetven nap alatt.”

A San José-bánya foglyává vált Mario Sepúlveda új célt talált, lehullott a hályog a szeméről, s tisztán látta munkás életének valódi nagyságát. Ezért a bánya adósává vált, következésképpen tizenkét órával azelőtt, hogy az első ember belép a Fénixbe, Mario búcsút int a járatoknak és tárnáknak. Emlékhelyet létesít a Menedéknek azon a helyén, ahol aludni szokott. Amikor az utolsó ember is elhagyja a bányát, az afféle időkapszulává válik az ország és a bányászat történelmében, amely évtizedekig, évszázadokig hermetikusan lezárva marad. Így Mario egy levelet fogalmaz, majd az ágya melletti vasrácsra kartondobozt rögzít, amelyre felírja a nevét, születési dátumát, valamint az alábbi sort: „Itt élt Mario Sepúlveda augusztus 5. és október 13. között.” A családja által küldött képet és az összes, általa összegyűjtött kicsi chilei zászlót nejlonba csomagolja. Aztán szikladarabokat gyűjt a 90. szint környékéről, számos kaland, köztük egy elvetélt próbálkozás színhelyéről, ahol robbantással akarták jelezni a felszínieknek, hogy élnek. „Nekem a 90. szint az életet, a reményt és az élni akarást jelentette” – mondja Mario. Az összegyűjtött kődarabokat André

Sougarretnek és Andrés Aguilarnak szánja, akik kulcsszerepet játszottak a mentésben, ám nem feledkezik meg az elnökről sem.

Amíg Mario az előbbieket végzi, Raúl Bustos is szedelődzködik. Raúl szintén köveket gyűjt – de ő az Aknához megy, és mérgében beledobálja őket a tátongó sötétségbe. Ezt neked, San José bánya! *¡Concha de su madre!* Majd néhány másik bányásszal karöltve fog egy alkoholos filcet, és a San Esteban Bányavállalat tulajdonában álló gépjárművekre vulgáris tartalmú köszönőüzeneteket írnak a bányatulajdonosoknak és felmenőiknek. Raúl búcsút mond a szálláshelyének is a 105. szinten. A fentről leküldött családi fotókból montázst készít; azokból a képekből, amelyek sok magányos napon át, amikor hazavágyott, egyedüli társai voltak. „Rájuk néztem, aztán eszembe jutott, milyen gondolatok futottak át a fejemen: a sok közös étkezés és születésnap, amit kihagytam” – meséli. A bánya egy csendesebb, elhagyatottabb zugába húzódik vissza, ahol senki sem látja, majd meggyújtja a képeket. „Meg akartam szabadulni tőlük, rossz dolgokra emlékezettek” – mondja. A fotók hamarosan hamuvá lesznek, amelyet szerteszór a bánya mélyét átjáró fuvallat. Amikor visszatér a 105. szintre, megbizonyosodik afelől, hogy minden nyomot eltüntetett. Mario Sepúlvedához hasonlóan Raúl Bustos is elképzeli a bányát a jövőben, amikor kamerával felszerelkezett emberek érkeznek a chilei történelem e helyére, azokba a járatokba és tárnákba, ahol megélte a legmélyebb magányt. „Nem akartam, hogy később bárki is azt mondja, nicsak, itt aludt Raúl Bustos. Nagyon bensőséges volt mindez; az enyém volt.”

Mielőtt elhagyná a bányát, Víctor Segovia megírja utolsó bejegyzését a naplójába. „A föld végül megszüli harminchárom gyermekét, miután két hónapig és nyolc napig magában tartotta” – veti papírra. Arra is szakít időt, hogy elmerengjen a San Esteban Bányavállalat különböző fejtésein történő munkavégzésén, egészen 1998-ig visszamegy az időben, így eszébe jut az összes munka, amit végzett, és a munkatársait ért minden baleset, amely ezen időszak alatt történt. Volt vájár, robbantómester és rakodókezelő. Az egyik teherautósofőr a közeli San Antonio-bányában vesztette életét, egy másik bányász pedig a bányához vezető közúton lelte halálát. Két embert is látott, akik a San Joséban haltak meg. Víctor nem magát a bányát hibáztatja, hanem „azokat, akik nem költöttek elegendő pénzt arra, hogy biztonságos

legyen”. Ennyi év után a bánya afféle második otthonává lett, immár elszakíthatatlan kötelék fűzi hevenyészett formájához és párakicsapódástól csepegő falaihoz. Víctor szívet rajzol jegyzetfüzetébe, és nagy betűkkel beleírja: SZERETLEK, SAN JOSÉ! A bánya roppant mód hasonlít rá: tökéletlen és elhanyagolt, ám tiszteletre és szeretetre méltó. „A San José ártatlan volt – írja. – Azok voltak a hibásak, akik nem tudták, hogyan kell működtetni a bányát.”

A chilei és NASA-tisztviselők között, akik a Fénix kapszula tervezésén együtt dolgoztak, két haditengerész is volt: egy chilei és egy amerikai, akik széles körű tapasztalattal rendelkeztek hazájuk flottájában. Mindketten részt vettek már olyan mentési munkálatokban, amelyek hasonlatosak voltak a bányamentéshez, így egyöntetűen abban állapodnak meg, itt is a tengeralattjárók mentésénél szokásos protokollt alkalmazzák: a legerősebb és legügyesebb férfi lépjen be elsőként a kapszulába, elvégre bármilyen felmerülő komplikációt ő tud leginkább kezelni. Éppen ezért a mentőcsapat úgy határoz, a harmincegy éves Florencio Avalos elöljáró, Luis Urzúa után a második ember lesz az, aki a mélyben rekedt harminchárom bányász közül elsőként a felszínre jöhet.

Mielőtt azonban Florencio kijöhet a hegy gyomrából, valakinek le kell mennie. A kimentés napjának délelőttjén, pontosan 10 órakor Manuel González értesül a jó hírről, miszerint ő a kiválasztott, aki lemehet a Fénix kapszulával a bányába. Miután a Bahía Inglésa nevű városka strandján megebédel, egy sötétített üvegű kisbuszban sofőr viszi fel a San José-bányába, ahol a szeme elé tárulnak a kibontakozóban lévő események. Az egykor kietlen hegyoldal immár zsúfolásig megtelt emberekkel: hozzátartozók és a mentésen munkálkodók, akik mindnyájan érzik, hogy hamarosan ünneplés kezdődik, illetve tévéstábok, akik szerte a világba közvetítik az örömteli eseményeket. Miután González lemegy a bányába, és az első bányász a felszínre ér, két haditengerészeti szanitéc ereszkedik majd le; ám most, ebben a pillanatban González áll a figyelem középpontjában. Amikor leszáll az este, és az utolsó simításokat is elvégzik a kapszulán és a furat bélelésén, González feszült arca tűnik fel az óriási kivetítőn, amelyet

azért állítottak fel a Remény Táborában, hogy a családtagok ezen követhessék a mentést. Felnéz, és látja a fúróállványon felette sorakozó riportereket és operatőröket, valamint a rengeteg fényszórót, mintha csak egy amfiteátrumba lépne be, ahol drámai esemény van kibontakozóban.

González a kapszula felé indul, majd 23:08-kor beszáll. Rikító narancs kezeslábast, fehér sisakot visel, arcán pedig olyan kifejezés jelenik meg, mint aki képtelen palástolni az ismeretlen miatti félelmét. Elmondták neki, hogy a rendszer, amelyen keresztül leereszkedik a beomlott bányába, többszörösen túlbiztosított; az osztrák gyártmányú emelőszerkezet például, amely a mentőkapszulát mozgatja, 54 tonnás súlyt, a Fénix tömegének százszorosát képes felemelni. Amikor a mentőkapszula fémborítású padlójára lép, olyan lyuk felett áll, amelynek mélysége megegyezik egy tizenhárom emeletes felhőkarcoló magasságával: szabadesésben mindössze 12 másodperc alatt érne le az aljára, ahol a biztos halál várna rá.

– Csak nyugalom – mondja neki a mentésvezető. – Teljes mértékben bízom benned.

Az elnök és a bányászati miniszter is jelen van az eseményen.

– Jó szerencsét, Manolo – mondja az elnök kedveskedve a férfinek.

23:17-kor a Fénix megkezdi a süllyedést. González nem látja maga alatt az acélbélésű lyukat, amint a 82 fokban megdöntött Fénix a hegybe hatol. Rádió is van nála, ám a jel csupán az első 100 méteren elég erős. A kapszulába azonban kamerát is szereltek, így kézjelekkel jelezni tudja a veszélyt. „Az volt a feladatom, hogy biztosítsam, minden rendesen működik” – meséli González, aki a 17 percig tartó út nagyobb részében nem tett mást, mint figyelt. Amikor már 200 métert haladt lefelé, észreveszi, hogy a bélelés egy repedésén víz szivárog. Egyre melegebb van: odafenn, a felszínen hűvös, őszi este van, ám a bánya mélyén trópusi hőség tombol. González kisebb zökkenést érez a végcéltól 150 méterre, tudniillik itt egyenesedik ki a 82 fokban sziklába vájt járat. Legfőképpen azért aggódik, milyen állapotban találja a lentieket, hiszen az a lehetőség is fennáll, hogy valamelyikük pánikba esve megpróbál beszállni a kapszulába, mielőtt még rákerülne a sor.

A probléma azonban voltaképpen ennek éppen az ellentéte: van valaki, aki nem akarja elhagyni a bányát. A Fénix egy korábbi tesztje során kisebb kőzápor zúdult a bányába, Víctor Segovia pedig meg van győződve arról, hogy az ekkor meglazult kövek csapdába ejtik a vele együtt felfelé tartó

mentőkapszulát. Ennél még rosszabb, hogy a robajló hegytől repedés támadt az üreg falán, ahová a Fénix leérkezik.

– Életben vagyok idelent – mondja Segovia. – Miért is mennék felfelé, és halnék meg abban a lyukban?

– Nézd – mondja neki Florencio Avalos. – Én megyek előre, és ha megakadok valahol, akkor senki sem jut ki innen.

Florencio szavai lenyugtatják Víctort. Később, amint Florencio az utazáshoz készülődik, a lehajtott fejű férfiak imát mormolnak. Hatvankilenc nappal korábban térdre rogyva kérték Istent, segítsen rajtuk, és szabadítsa ki őket innen; most pedig arra kérik Őt, védje meg Florenciót felfelé tartó útján. Ez a legutolsó bensőséges pillanat, aztán megkezdődik a mentés nyilvános eseménye. Az egész folyamat színpadias, amihez hozzájárul az is, hogy egy óriási reflektorral világítják meg azt a helyet, ahol a mentőkapszula kibúvik a hegyből, illetve a Fénixre erősített kamera élő képet közvetít a felszínre a száloptikás kábelen. A chilei kormány továbbítja az adást a sajtó összegyűlt képviselőinek és műholdas közvetítőkocsijainak, akik segítségével tévénézők százmilliói lehetnek szemtanúi világszerte, amint a mentőkapszula felfelé emelkedik a San José-bányában. Este fél tizenkettő van Santiagóban, már majdnem pirkad Londonban és Párizsban, Új-Delhiben dél, Los Angelesben este van.

A kapszula végül megérkezik a 135. szint egyik sziklás üregébe. A fehér rövidnadrágos, félmeztelen Yonni Barrios lép először a Fénix ajtajához, és köszönti a makulátlan narancs kezeslábasban pompázó Gonzálezt. Yonni szemében könnyek, a két férfi összeölelkezik. A többiekhez fordulva González így szól:

– Rengetegen várnak rátok odafenn! – Amint a többiek felé indulnak, hogy megrázzák a kezét és megöleljék, a bányamentő megkockáztat egy ártatlan tréfát: – Jobban teszitek, ha nem böllenkedtek velem, mert a haditengerészet speciális egységének két tagja jön utánam, akik nagyon jól verekednek!

A közel tíz hete kelepcébe szorult férfiak szemében a magas termetű González lehetetlenül tiszta és sima arcú. Győztes mosolya, kerubszerű arca és sivatagi nap szítta bőre miatt olybá tűnik, mintha csak egy távoli bolygóról érkezett idegen lenne.

– Már úgy éreztük, nincs is több ember rajtunk kívül – mondja az egyik bányász –, s most az emberi faj egy valódi és élő képviselője áll előttük.

González számára a harminchárom férfi meglehetősen elvadultnak tűnik. Sokan félmeztelenek, rövidnadrágjuk szárát feltűrték, amitől úgy néznek ki, mintha csak pelenkában lennének, illetve szétvagdosott bakancsban járnak. „Olyanok voltak, mint egy csapatnyi barlanglakó.” González huszonnégy órát tölt majd a bányában, később pedig lehetősége nyílik egy kis felfedezésre: a sarkon túl lát majd egy balesetben elhunyt bányász emlékének szentelt emlékhelyet. Ahogyan egyre többet lát, úgy érzi, mintha csak visszalépett volna az időben a bányászat korábbi és veszélyesebb fázisába. „Védőfelszerelés híján voltak” – mondja a hegy gyomrában rekedt férfiakról. Nem voltak légzőkészülékek vagy biztonsági szemüvegek, a hőség és a páratartalom pedig elképesztően megviselte a bányászok szervezetét. A mindennapi munkakörülmények „embertelenek”, mondja González. Egyetlen idelenn töltött nap is rettenetes fizikai megterhelést jelent, ám ők hatvankilenc napot töltöttek a mélyben. Az Isten szerelmére, hogyan voltak képesek erre?

Most azonban azon kell munkálkodnia, hogy segítse őket kiszabadulni innen.

– Manuel González vagyok, az El Teniente fejtés bányamentője – mondja nyugodt és határozott hangon. Elmondja nekik, mire számíthatnak, amíg a kapszulában felérnek a felszínre. – Lesz majd egy kisebb kilengés is, de senki ne ijedjen meg... A nyomásváltozás érzékelhető lesz.

Az előkészületek végső fázisában megméri Florencio vérnyomását és pulzusát.

– Eh, ez semmi – mondja González a magas értékek láttán. – Úgyis csak az előírások miatt kell megmérni.

Nem egészen negyedórával González érkezése után Florencio Avalos készen áll, hogy belépjen a Fénix mentőkapszulába.

– Találkozunk odafenn – mondja a többieknek, miközben González rácsukja a mentőkapszula ajtaját. Néhány másodperccel később a Fénix emelkedni kezd, olyan lassan és egyenletesen, mint egy lift, majd rövidesen eltűnik a szemük elől. Emelkedés közben Florencio úgy érzi, mintha egy kőtestbe hatolna bele.

– Nagyon jó érzés! – kiáltja le a többieknek. *¡Se siente rico!* – Nagyon jó érzés idebenn!

A férfiak visszaüvöltenek, hangjuk a talpa alól érkezik, miközben Florencio emelkedik felfelé a sziklában, amely tíz héten át szolgált

otthonaként és börtöneként.

A felszínen felesége, Mónica, aki egykor alvajáróként bolyongott a hegyoldalban, és nyolcéves kisfia, Byron várja Florenciót. Kicsit lejjebb, a Remény Táborában María „Polgármester” Segovia egy óriási készüléken nézi a mentést, és eltűnődik a gondolaton, hogy a felnőtt férfiakat egy sziklacsatornába begyömöszölve hozzák a felszínre: mintha a bánya állapotos nőként hozná világra őket. A többi nőhöz hasonlóan, akik a San Esteban Bányavállalat területén vannak, ő is érzi az analógiát a testével. „Ha állapotos vagy, tudod, hogy a gyerek vagy megszületik – akár komplikációkkal –, vagy belehal a szülésbe.” A csecsemő nyakára tekeredhet a köldökzsinór, vagy a szülőcsatornában megakadva megfulladhat. Miközben a férfiak előbukkannak a sziklából, az őket hordozó kapszula lezuhanhat, vagy újabb hegyomlás következhet be, amely során megsérül a sziklába vájt járat, így a Fénix és a benne lévő bányász bennragad. María Segovia négy gyermeknek adott életet, most pedig azok a férfiak, akinek az életéért harcol, 700 méter hosszú, a hegybe vájt szülőcsatornán keresztül bújnak elő. *Ha a Föld nem engedi ki őket, nem fognak tudni kijönni a mélyből*, gondolja. *De talán nem akarja őket továbbra is magában tartani.*

A kapszulában Florencio készen áll a születésre, és figyeli, amint a fényszóró megvilágítja előtte a sziklába vájt járatot. Ugyanabban a kifakult sisakban van, amelyet még augusztus 5-én, munkába álláskor vett fel. Néhány perc múlva éjfélt üt az óra, október 12-ről október 13-ára virrad. Csupán a kapszula zörgését hallja, mintha csak egy régi hullámvasúton ülne. Érzi a Fénix kilengését, de nyugodt marad a félórás úton, hiszen hosszúra nyúlt istenítélete immár hamarosan véget ér. Egyedül van, ám a felszínen 1,2 milliárd ember vár rá, akik most követik Florencio felszínre vezető útját.

Florenciónak eszébe jutnak az események, amelyek idelenn, a hegy gyomrában történtek meg, majd kinti életéből is felbukkannak emlékek: a nap, amikor találkozott az asszonnyal, aki később gyermekei anyja lett; a nap, amikor gyermekei születtek; a nap, amikor fiai először mentek iskolába. Ráébred, hogy jó élete van, a mai nap pedig ismét áldott, a bánya sziklatárnái közül jön fel a kapszulában, amelyet számára ismeretlen nők és férfiak húznak felfelé. Érzi, amint a levegő könnyebbé és üdébbé válik. Füle bedugul, pattan egyet. Amint a fúróberendezés által vájt kürtő utolsó

szakaszába ér a kapszula, s a felszínről érkező fuvallat betölti a Főnixet, egy pillanatra minden hang elhal az acéllal bélelt járatban, s néma csend borul rá. Aztán a rádió életre kel, majd hallja, amint utasításokat adnak egymásnak és neki; a hangok a feje felett lebegnek. Hirtelen tapsvihar tör ki. A Fénix apránként halad felfelé, fény és színek törnek be kintről, amikor pedig Florencio felnéz, fehér sisakos, nap cserzette férfit pillant meg, aki a kapszula ajtajának acélrácsán keresztül tekint rá.

Harmadik rész

A Dél Keresztje

18.
Egy jobb országban

Augusztus 5-én este Byron Avalos halottnak hitte apját, ám október 13-án, néhány perccel éjfél után látja, amint az újjászületve előlép a robajló hegy gyomrából. Byron könnyekben és kontrollálatlan üvöltésben tör ki a kamerák kereszttüzében. Az elnök felesége, aki a kisfiú mellett áll, megpróbálja lecsillapítani. Florencio Avalos kilép a Fénix kapszulából, majd csendes ölelkezésbe fog feleségével és fiával, aztán kezet ráz vele az elnök, a bányászati miniszter és a mentés irányítói. Miközben a világ minden tájáról idesereglett tudósítók lelkesedésükben még a lélegzetüket is visszafojtva nézik a szemük előtt kibontakozó eseményeket, a kapszula körül csendesen peregnek a percek, kiváltképpen annak fényében, ami nagyjából egy órával később várható, amikor is Mario Sepúlveda tart a felszín felé. A kutyalelkű férfi kiáltását már akkor hallják, amikor még 20 méterre van a felszíntől.

– *¡Vamos!* – üvölti a barlanglakok hangján, amely jól kihallatszik a sziklába vájt járatból. – *¡Vamos!* – kiáltja újra, amitől a mentők és a felesége is elnevetik magukat, s amikor a Fénix végül a felszínre ér, a kapszulából kilépő Mario állati rikoltást hallat, amivel még jobban megnevetteti a többieket. Kinyílik a kapszula ajtaja, Mario átöleli a feleségét, majd a bányából hozott zsákért nyúl. A 90. szinten gyűjtött palaszürke köveket ajándék gyanánt osztja ki Golborne miniszternek, a mentőcsapatok vezetőinek és magának az elnöknek; majd leveszi sisakját, és valódi úriemberként fejet hajt az elnök felesége előtt. Kisvártatva egy csapat mentővel ölelkezik sűrű *¡Huevón!* kiáltások közepette, majd elénekli a „Mineros de Chile” című dalt, miközben immár zabolátlan energiával karjait az ég felé löki, amíg az egyik mentő arra nem kéri, hogy vegye le végre magáról a hámot, hiszen még nem mindenki szabadult ki a hegy gyomrából. Mariót végül hordágyon viszik a közeli betegszobára, aztán repülővel Copiapóba (ahogyan a többieket is).

Juan Illanes harmadikként szabadul, utána Carlos Mamani, akit odafenn Chile elnöke, később a kórházban pedig Evo Morales, Bolívia elnöke köszönt. Utánuk a még mindig tizenéves Jimmy Sánchez jön, akit apja

üdvözöl, aztán Osman Araya, aki olyan sok imádkozást vezetett, majd José Ojeda, a híres „Los 33” értelmi szerzője. Claudio Yañez, aki egykor olyan gyenge volt, mint egy újszülött csikó, a kellemes és csendes, felhős reggelen száll ki a kapszulából, aztán magához szorítja barátnőjét, két gyermeke anyját. Utána Mario Gómez, a sofőr következik, aki némi pluszpénz reményében dolgozott odalenn, most pedig ragaszkodik hozzá, hogy térdre borulva mormoljon el egy imát a kapszula előtt. Amikor a tizedik bányász is kiszabadul, a nap kibújik a fellegek mögül, így a nyílásnál álló nők és férfiak lekiáltanak Alex Vegának, hogy vegye fel a napszemüvegét. Alex korábban azért aggódott, hogy a bánya sötétjében megvakulhat, most pedig a sivatagi napsütés tehet kárt a szeme világában, így kötelességtudóan felveszi a magánál tartott napszemüveget. Felesége, Jessica, aki nem akart neki búcsúpuszit adni augusztus 5-e reggelén, mozifilmbe illő jelenettel köszönti. Ölelésébe annyi sóvárgás és bánat vegyül, hogy a körülöttük lévő emberek abbahagyják a tapsot, így Jessica szipogása jól hallható.

– Ne sírj – mondja Alex. *No llorrís.* – Vége van.

Jorge Galleguilloson van a sor, akit Edison Peña követ ezekkel a szavakkal:

– Köszönjük, hogy hittetek abban, még élünk. Köszönjük, hogy hittetek abban, még élünk.

Még néhányszor megismétli a köszönetet, akkor is ezt motyogja, amikor annak a nőnek a karjaiba omlik, aki férjül kérte. (Nem fognak összeházasodni.) Nem sokkal később üzenet érkezik Memphisből, hogy Edisont várják Gracelandbe. Carlos Barriost, aki szinte az összes expedícióban részt vett, amikor kiutat kerestek a beomlott bányából, könnyező apja köszönti.

– *Tranquilo*, *ya* – mondja neki a kiszabadult bányász.

Utána Víctor Zamora, a poéta következik. Iturra, a pszichológus megígérte neki, hogy Zamora Arturo nevű fiából „junior mentőt” farag. A fiú rendőrségi logóval ellátott fehér sisakot visel, és a többi gyerektől eltérően odamehet a kapszulához, és segíthet kinyitni.

Nem sokkal dél után Víctor Segovia is felér, aki az oly értékes naplóját magánál tartja. Aztán a magas és mogorva Daniel Herrera jön, utána pedig Omar Reygadas, aki a bánya legmélyére szállt a lánggal. A tizennyolcadik és tizenkilencedik kimentett a két unokafivér, Esteban Rojas és Pablo „Macska” Rojas, aki apja halotti tora miatt késve érkezett a bányába. A délután közepére Darío Segovia is előbukkan a hegy mélyéről. Nővére, María nincs jelen, mert a Remény Táborában várakozik, de társa, Jessica Chilla vár reá. Jessica a kezébe veszi a férfi arcát, megérinti a végtagjait; mintha csak egy anya ellenőrizné újszülöttjét. „Látni akartam, egyben van-e – mondja. – Nem hiszem, hogy tudatában volt annak, pontosan mi történik, annyira ideges volt.” A mágikus és szürreális érzés, hogy szemtanúja lehetett a középkorú férfi „születésének”, bearanyozza az első együtt töltött órákat. „Mintha csak olyan új életet kezdett volna, amiről soha nem hitte, hogy létezik.”

Yonni Barrios „Orvos!” kiáltásokat hall, amint a felszínre érkezik. Sehol sem látja barátnőjét, Susana Valenzuelát, aki pedig ott van, éppen a bányászati miniszter mellett álldogál. A néhány napnyi családi drámából bizonyos részek kikerültek a médiába. Utolsó beszélgetésükkor Yonni azt mondta Susanának, ne aggódjon, és legyen ott a felszínen, hogy köszönthesse. Olyan lesz, mint Tarzan, a dzsungel királya, mondja: nem tesz egyebet, mint mondja a magáét, és a dzsungel összes állata engedelmeskedik neki. És így is lett. A mentőcsapat azt mondta Yonni legális, ám elhidegült feleségének, Marta Salinasnak, hogy a férfi azt szeretné, ha jelenlegi élettársa köszöntené a felszínen. Marta a sajtónak panaszkodott férje döntéséről: „Az a nő fogja üdvözölni... De azért örülök, hogy végre kiszabadul Yonni.” A férfi megmenekülésének reggelén Susana befejezte a tábori konyhában végzett munkáját (halat sütött), tiszta ruhát vett, majd rendőri kísérettel érkezett a helyszínre.

Most Susan végignézi, amint a láthatóan lefogyott Yonni kilép a kapszulából. Leveszi magáról a hámot, majd éppen hátat fordít a nőnek, amikor az halkan megszólítja:

– Hé, Tarzan!

Samuel „CD” Avalos huszonkettedikként ér a felszínre, aztán előbb Carlos Bugueño, majd José Henríquez, a Pásztor jön, akit az asszonya fogad. Késő délutánba fordul az idő, már az árnyékok is meghosszabbodnak, amikor Florencio fivére, Renán is kijut, akit a kislánya bömbölésére érkező Claudio Acuña követ. Franklin Lobos, az egykori futballcsillag a következő; mihelyt felér, azonnal megöleli huszonöt éves lányát, akinek a könnyei lágyították meg a bányászati miniszter szívét. A lány focilabdát ad apjának, amelyet az összes családtag aláírt, Franklin pedig leáll a labdával egy kicsit dekázgatni. Már leszáll az éj, mire az utolsó bányászok is kiszabadulnak a hegy gyomrából: Richard Villarroel, aki végül fel tudja majd nevelni megszületendő fiát; Juan Carlos Aguilar, a bányatechnikusok vezetője; Raúl Bustos, a talcahuanói férfi, majd Pedro Cortez, aki megjegyzi, milyen jó édes és friss a levegő idefenn, ahová egyébként is teremtették. Harminckettedik Ariel Ticona, akinek egy kicsit kell még várnia, hogy először találkozzon újszülött kislányával. Luis Urzúa az A műszak utolsó embereként hagyja el a beomlott bányát. Augusztus 5-én lehatolt a bánya legmélyebb pontjára, hogy meggyőződjön afelől, a műszakja összes embere megvan, ma este pedig elvégzi a műszakvezetők mindennapos rituáléját: csak akkor hagyja el a munkaterületet, miután műszakjában minden egyes ember már a felszínre jutott. Amikor előbukkan a mentőkapszulából, kürtszó és szirénavijjogás hangzik fel, amely visszhangzik a hegyoldalon. A műszakvezetőt előbb a fia, majd az elnök vonja a keblére. Urzúa olyan tompa és kimerült hangon szól Piñerához, hogy a közelben lévő mikrofonokkal alig tudják felvenni, mit is mond.

– Mint a *jefe*, ezúton átadom önnek az irányítást – mondja az elnöknek.

– Mint egy kiváló *jefe* – feleli az elnök.

Ezekkel a szavakkal a San José-bánya A műszakja harminchárom tagjának viszontagságai véget érnek.

Manuel González bányamentő utolsóként marad a bányában. Amikor a Fénix kapszula leereszkedik, hogy őt is a felszínre emelje, a férfi meghajol a képet a külvilágba közvetítő kamera előtt. Aztán beszáll a mentőkapszulába, hogy csatlakozzon az immár felszínen lévő társaihoz, ahol Piñera elnök köszönti őt. Az elnök segédkezik a B terv

fúróberendezése által vájt lyuk acéllappal való befedésében, majd beszédet mond a bányászok és a bányamentők bátorságát és állhatatosságát méltatva.

– Chile ma nem ugyanaz az ország, amely hatvankilenc nappal ezelőtt volt – mondja. – A bányászok immár nem ugyanazok az embereket, akiket augusztus 5-én kelepcébe ejtett a bányaomlás. Most jóval erősebbek, és még egy leckét is megtanítottak nekünk... Chile most erősebb és egységesebb, mint valaha.

Piñera elnök népszerűsége soha többé nem szárnyal ilyen magasan.

A Remény Táborában a több ezer újságíró, mentő és családtag csomagolni kezd. A sátrak, a kicsiny iskola, a konyhák, az oltárok, sőt még a zászlók is eltűnnek. Amint María „Polgármester”, valamint Darío további testvérei megbizonyosodnak afelől, hogy minden nyomot eltakarítottak, és rendben hagyják hátra a területet, a bánya kezdi felvenni az elhagyott és távoli sivatagi régészeti helyszín kinézetét. „Mi voltunk a legutolsók, már senki más nem maradt ott” – mondja María. Csupán néhány rendőrt hagynak hátra, hogy őrizzék a területet. A 74. nap délutánján, pontban négy órakor „egy családként zártuk be a tábort”. Darío kórházban fekszik Copiapóban és körülzsongják a családtagok. María úgy dönt, teret hagy neki, hogy rendezze sorait, és úgy utazik vissza Antofagastába, hogy nem is találkozik a fivérével, akiért tíz hétig küzdött. „Boldogan hagytam el a tábort, mert győztünk, visszanyertük az életét, de azért egy kicsit szomorú is voltam, mert nem találkoztam vele. Ez nyomot hagyott bennem.” Az elkövetkező hetek során María visszatér korábbi foglalatosságához, a tűző napon árulja süteményeit a strandon, otthon pedig a televízióban látja, amint Darío „mágnássá” válik, aki utazgat szerte a világban, és adományokat fogad el. Beszélnek telefonon, ám egy évbe is beletelik, mire a két testvér személyesen találkozik. Egy nap azonban María levelet kap fivérétől. „Nagyon büszke vagyok rád, Polgármester Asszony!” – kezdődik a levél.

19.
A legmagasabb torony

Október 16-án a copiapói országos társadalombiztosítási intézet egyik termében Juan Illanes és hat bányásztársa tartja első hivatalos sajtótájékoztatóját. A férfiak egy szakajtónyi mikrofon mögött ülnek, bőrük még mindig szürkés a két és fél hónapnyi föld alatti bezártságtól. Harminckét bányászt már kiengedtek a kórházból – csupán a szuvas fogától gyötört Víctor Zamora maradt orvosi felügyelet alatt így riporterek siserehada kereste fel őket otthonukban. Mario Sepúlvedát titokban kellett kicsempészni a kórházból: fejére egy törülközőt tekertek, hogy a sajtó képviselői ne ismerjék fel és zsongják körül interjút követelve. Illanes most arra kéri a médiát, tartsák tiszteletben a privát szférájukat.

– Hagyjanak elég teret nekünk, hogy meg tudjuk tanulni, miként kell bánni önökkel – kéri Illanes. Azt is kéri, ne rombolják le a bányászok csoportmítoszát, tekintettel kiváltképpen Yonni Barriosra, aki összekuszálódott szerelmi ügyeiből kifolyólag rosszindulatú támadások kereszttüzében találta magát. – Kérem, vegyék figyelembe az érzelmi állapotát – mondja Illanes.

Latin-Amerikában – ahogyan másutt is – a média előbb hősöket épít fel, majd élvezettel taszítja le őket pulpitusukról, mindenekelőtt akkor, ha nem hajlandóak az aktuális hírességekkel együtt beállni a sorba. Illanes érzi, milyen könnyen és gyorsan fordíthatják ellene a saját fegyverét. Válaszol a szerfelett szkeptikus kérdésekre, hogy miért is akar valaki egy ilyen veszélyes bányában dolgozni. „Mert szükségem volt a pénzre” – feleli. Azokra a kérdésekre azonban nem felel, amelyek azt firtatják, mi történt föld alatti fogságuk első tizenhét napjában, mielőtt kapcsolatba léptek volna a külvilággal. A férfiak titoktartási egyezséget kötöttek, hogy egyenlően részesednek a könyvből és a filmből, így nem beszélnek arról a bizonyos tizenhét napról, mondja Illanes. A riporterek által feltett kérdések itt, a sajtótájékoztatón, és amikor az otthonukban keresték fel a bányászokat, valami olyasfajta dolgot sugallnak, hogy elfojtott és ki nem mondott dolgok történtek odalent ez alatt az idő alatt. Tört-e ki verekedés? Gondoltak-e a szexre? Meglátták-e Isten arcát? Gondoltak-e a kannibalizmusra? A chilei

média már utalást tesz arra, hogy a San José-bánya hősei között nincs minden rendben. Nyilvánvaló, hogy a férfiak megosztottak voltak, egy hírforrás pedig arról tudósított, amit az egyik bányamentőtől tudott meg, aki hallott néhány bányászt így beszélni, amikor Mario Sepúlveda a Fénix kapszulában elhagyta a bányát: „Na végre, megszabadultunk ettől a fickótól!”

A tudósítók körbeveszik Víctor Segovia Kalkopirit utcában található házát. Amikor Víctor átjut az ajtaját falanxként elzáró újságírók hadán, meglepetten veszi tudomásul, hogy egyesek bejutottak a házába, köztük a szemkötős Santiago Pavlovic, az *Informe Especial* című show házigazdája is. Konyhájában egy másik tudósító Víctor anyjával beszélget, sőt egy ázsiai riporternek is sikerült bejutnia a házba. Víctor kimenne a kertjébe, hogy igyon egy nyelet sört, de ott is egy újságíróba ütközik. Hozzátartozói így szólnak hozzá:

– Kérlek, beszélj ezekkel a riporterekkel, hogy hagyjanak nyugtot nekünk!

Mindeközben Víctor megpróbálja lenyugtatni hetvenhét éves édesapját, aki beteg és szenilis. Amikor meglátja bányász fiát, elsírja magát, ami tíz hét alatt egyszer sem történt meg vele. „Még soha, de soha nem láttam azelőtt sírni – mondja Víctor. – Mindig is roppant kemény ember volt.” Mindezen felül Víctor némileg összezavarodott, tudniillik nem tudja hová tenni, hogy itt, a saját otthonában a családja áhítattal vegyes nehezteléssel úgy kezeli, mintha afféle híresség lenne, mintha gazdag lenne. Türelmetlenek vele, azt akarják, nevessen, és azt is tudni szeretnék, mit tesz a pénzével, mert többé már nem kell dolgoznia, hiszen minden chilei tudja, hogy az ország egyik leggazdagabb embere kijelentette, mind a harminchárom szerencsétlenül járt bányász milliomos lesz. Még Víctor egykori felesége is, aki már évekkel korábban elhagyta, hirtelen felbukkan a színen, és a bocsánatáért esdekel. Minden olyan álomszerű, mint a félszemű ember a konyhában, aki valahogyan odakerült a tévéből, és azt kérdi a riadt bányásztól, hogy: „Beszélhetünk?”

A média a tenyerén hordozza a harminchárom bányászt – majd a média kezd neheztelni a harminchárom bányászra. Chile legújabb nemzeti hősei olyan átlagos, hétköznapi munkások, akik veszik a bátorságot, és nem

felelnek a média sürgető kérdéseire, mert úgy döntöttek, hogy történetüket a maguk szolgálatába állítják – ráadásul nem a chilei fővárosban, hanem Hollywoodban és New Yorkban. Néhányan kisebb-nagyobb összegért mesélnek valamit. „Ötven dollárt kért, de úgy éreztem, visszatart még valamit” – mondja egy japán riporter, miután találkozik az egyik bányásszal. Ha a chilei sajtó nem csinálhat hőst a férfiakból, akkor könnyedén a sárba tiporhatja, és nevetség tárgyává teheti őket. Kezdetnek néhány hírportál megpendíti, mennyit fizetett az ország a kiszabadításukért: a kormány becslései szerint legalább 20 millió dollárt, amelybe belefoglaltatik a technikusok helyszínre reptetése, a haditengerészetnek kifizetett 69 ezer dollár a Fénix mentőkapszuláért, illetve a közel egymillió dollárba kerülő üzemanyag a különböző fúrók és más berendezések működtetetésére. Október 19-én a *La Segunda* nevű szenzációhajhász napilap leközli, hogy számításaik szerint a bányászok egyenként 38 ezer dollár (azaz 19 millió peso) értékű ajándékban részesültek „nyaralás, ruházat és adomány” formájában. Például egyenként 400 dollárt kóstáló Oakley napszemüveg, az Apple legújabb iPod touch verziója, valamint tervezett utazások Nagy-Britanniába, Jamaicába, a Dominikai Köztársaságba, Spanyolországba, Izraelbe és Görögországba (különböző hivatalos szervek és privát társaságok meghívására). Végül persze nem mindegyik utazás valósul meg, és csupán néhányan vesznek részt rajtuk. Luis Urzúa azonban észreveszi, hogy az emberek már másként tekintenek rájuk. „A *La Segundá*ban megjelent cikk után mindenki azt hitte rólunk, hogy meggazdagodtunk. Másként kezdtek viszonyulni hozzánk.” Sokan vannak azonban még, akik alig várják, hogy megajándékozhassák a bányászokat. A *La Segunda* írása után néhány nappal a Kawasaki Chile bejelenti, mind a harminchárom férfit megajándékozza egy vadonatúj motorkerékpárral. Ez a legdrágább modell a kínálatunkban, mondja a cég ügyvezető igazgatója (darabja 3,9 millió pesóba kerül). „Végül is megérdemlik a bányászok” – mondja az ügyvezető egy tévériporternek, miközben sikeresen összeköti a Kawasaki márkát a bányászokkal: „Ezek a férfiak a kemény munka, az áldozathozatal, az állhatatosság és az akadályok legyőzésének szimbólumai. Ezek az értékek a Kawasaki, Japán egyik legfontosabb társasága számára is kiemelkedő jelentőséggel bírnak.” Franklin Lobos veszi át az ajándékokat a többiek nevében, majd

olyasvalamit mond, amit a bányászok folyvást ismételnek, amióta újfent a felszínen vannak:

– Nem vagyunk hősök, ahogyan mondják rólunk. Csupán áldozatok vagyunk. Nem vagyunk hollywoodi sztárok vagy filmcsillagok.

Néhány nappal később Ariel Ticona egy madridi stúdióban találja magát feleségével és újszülött kislányával, Esperanzával, amint egy spanyol tévéshow házigazdájának kérdéseire válaszol. Egy ajándékkal kedveskedünk önnek, mondja a házigazda, majd egy testhez tapadó ruhát öltött hosztesz egy vadonatúj sportbabakocsit tol be. A következő spanyolországi helyszín Ariel számára a Santiago Bernabéu-stadion, amely a Real Madrid futballcsapat otthona. Három másik bányásszal együtt Ariel VIP-túrában részesül, amely során a pályára is kilépnek, ahol egy kamera veszi minden mozdulatukat.

– Ez az egyik legjobb dolog, ami valaha történt velem – mondja az Oakley napszemüveges Ariel, miközben feltekint a körülötte lévő 85 ezer üres helyre. Van valami varázslatosan ártatlan a férfi mosolyában, s a tekintete kinyílik, miközben megpróbál mindent befogadni.

Az első hetekben, miután kiszabadultak a San José-bánya sötét járataiból, a harminchárom férfi nyilvános tömjénezést él meg, ám mindeközben nem szabadulhatnak hányatott sorsuktól és a tíz héttől, amelyet kiszolgáltatva töltöttek a hegy gyomrában. Edison Peña is a sajtó figyelmének fókuszpontjában áll – végül is, aki a „Heartbreak Hotel” című számot dalolva kocogott a bánya mélyén, az méltán lehet a lankadatlan és örömteli emberi szellem megtestesítője. Ám miután túlélte a robajló bányát, Edison valami kegyetlenséget lát abban, ahogyan a felszínen szemtanúja lehet annak, amint mások az „átlagos” életüket élik. Edison elméje nincs szinkronban a testével: még mindig a ráomló hegy gyomrában, a félelmetes kőfal mögött van. A hegy akkor sem engedi, amikor a chilei bánya- és kocogókultúra nagyköveteként Tokióba, az egyesült államokbeli Tupelóba vagy máshová utazik. Kiváltképpen kísérti, amikor otthon van Santiagóban. „Az élet kiegyensúlyozottsága, annak könnyedsége meghökkentett – meséli Edison. – Valósággal sokkolt, amikor láttam, hogy az emberek nyugodtan, normálisan élnek. Azért is sokkolt, mert ahonnan én jöttem, ott nem így van, hanem az emberek kétségbeesetten harcolnak a túlélésért. Újjászülettem, aztán itt találtam ezt a békének nevezett szart. Kibillentett az egyensúlyomból. Nem csak engem, másokat is.” Edison a bányában azért

futott, hogy elfeledje, hol is van éppen. Október 24-én, alig tizenegy nappal a szabadulása után részt vesz a Santiagóban tartott triatlonverseny egy részén: lefutja a tíz kilométert. „Az orvosok és a dietetikusok szigorú étrendet írtak elő, amit be kell tartanom” – mondja az egyik riporternek a versenyen. „Némileg abnormálisnak éreztem magam” – vallja be Edison nyilvánosan és négyszemközt másoknak, hogy érzelmileg instabil, ám ez nem akadályozhatja meg abban, hogy elfogadja a New York City maraton megnézésére szóló meghívást. A New Yorkban töltött idő alatt elénekel egy Elvis-számot a David Letterman showban, majd válaszol az újságírói kérdésekre egy sajtótájékoztató keretében még a verseny előtt.

– Miért futott a bányában? – kérdi valaki.

– Mert azt mondtam a bányának, hogy le tudlak futni, és visszavágok a sorsnak – feleli Edison.

A bányaomlás előtt a férfi inkább biciklizett, mintsem futott, most mégis úgy határoz, nem csupán nézője lesz a maratoni futásnak, hanem maga is beszáll a versengésbe. Egy orvos és a helyi futóklub tagja azonban megpróbálják lebeszélni, tudniillik a maratoni táv felkészülés nélküli lefutása botorság, ám Edison hajthatatlan. Egyórányi futás után a térdei feladják, végül az utolsó 16 km-t sétálva teszi meg, de befejezi a versenyt (5:40:51 idővel), amit részben a két mexikói bevándorló éttermi dolgozónak és futóklubtagnak köszönhet, akik végigkísérik az egész távon. „Megszenvedtem ezt a maratont – nyilatkozza Edison a verseny után. – Megküzdöttem magammal, aztán megküzdöttem a fájdalommal.” Számos bányászkollégája egyöntetűen azt állítja, New York nem tett jót Edisonnak, hiszen ott csupán még mélyebbre süllyedt az alkoholizmus mocsarában. „Ha valóban egységesek lettünk volna mind a harminchárman, akkor nem hagytuk volna magára Edisont, és így nem is omlott volna össze” – meséli Pedro Cortez, a fiatal bányász. New Yorkban Edison egyre többször keveredik összetűzésbe barátnőjével azon, folytassa-e utazgatását, de nem tud nemet mondani, amikor újabb meghívás érkezik. „Bábokká válunk. Sőt már most bábok vagyunk. Előbb ide, aztán oda rángatnak. »Álljon így! Oda, oda, a fények alá!« Utazni akartunk, megismerni a világot. Újjászülettünk és ahhh... Az első év... Nem tudom, hogyan meséljem el, de nagyon kemény volt. Csomagolj össze, állj sorba. Tedd ezt, tedd azt. Csináld! Ha őszintén belegondolok, azt hiszem, olyan volt, mintha kicsúszott volna a lábunk alól a talaj.” Edison egyre mélyebbre süllyed,

amikor januárban Memphisbe és Gracelandbe érkezik, még éppen időben, hogy ott legyen Elvis születésnapján. Egy másik sajtótájékoztatón elénekel néhány sort a „The Wonder of You” című számból erőteljes, mégis elhaló baritonján. „When everything I do is wrong / You give me hope and consolation.” A gracelandi hallgatóságnak szívből jövőn tolmácsolja a dal bluesos világát, a közönség egy része pedig – akinek fogalma sincs, mi bántja Edisont – helyeslően sikongat.

Az első néhány hétben a bányászok pszichológusokkal és terapeutákkal konzultálnak.

– A kedvesem szerint kiáltozva ébredek fel az éjszaka közepén – mondja Carlos Bugueño az egyik pszichológusnak, aki altatót ír fel neki.

Napközben a hosszú csendek és a hangos, robajló zajok kísértik őket. Pedro öt másik bányásszal kisbuszba ül, ám amikor egy motor kipufogója hangosat dörren, mindnyájan a kocsi padlójára vetik magukat. Bugueño és Cortez többekkel együtt vesz részt a copiapói klinika egyik csoportterápiáján. Amikor a terapeuta becsukja az ajtót, hogy elkezdje az ülést, néhányan felkelnek és távozni készülnek.

– Miért zárt be ide minket? – kérdi valaki. – Ne zárjon be bennünket!

A csukott ajtó és az oly ismerős arcok látványa miatt sokan a föld alatt megszokott érzelmi állapotba esnek vissza. „Odamentünk az ablakokhoz, és mindegyiket kinyitottuk – meséli Cortez. – Nem tarthattak többé olyan ülést, ahol mindnyájan jelen voltunk, akkora volt a nyomás.” Innentől fogva egyéni terápiára járnak, ám azok jó része is csupán néhány hétig tart.

Iturra, a pszichológus egyáltalán nem elégedett a bányászok mentés utáni kezelésével. Javaslatait minduntalan figyelmen kívül hagyják, köztük azt is, hogy szerinte új és visszafogott munkarendbe (természetesen felszínibe) kellene beosztani őket, miután egy-két hétig pihentek. Ehelyett a legtöbben otthon maradnak, onnan próbálják meg kiélvezni világhírnevük gyümölcseit, és kötelességüknek érzik, hogy megjelenjenek a tiszteletükre tartott összes hivatalos és nem hivatalos eseményen. „Szimbólumokká, valóságos trófeákká váltak” – így Iturra. Ha valakit olyasvalaminek a jelképévé teszünk, ami sokkal több annál, minthogy bárki is elérje, óhatatlanul is azt kockáztatjuk, hogy az illető elveszíti valóságérzékelését. „A legrosszabb dolog, amit tettek velük, hogy hősnek kiáltották ki őket” –

mondja az egyik bányász felesége. Annak a kormánynak, amelyik semmilyen erőforrást nem kímélt, hogy a történelem során eleddig nem látott mentőexpedícióval kiszabadítson a beomlott bánya fogságából harminchárom átlagos férfit, arra is rá kellett volna ébrednie, hogy ezek az átlagos férfiak szintén precedens nélküli érzelmi megterheléssel kénytelenek megküzdeni. Ám a felszíni szenvedéseik javarészt a saját otthonukban bontakoztak ki, és semmilyen hivatalos szerv nem ajánlkozott, hogy irányítsa a rehabilitációjukat.

Késő októberben mind a harminchárom bányász meghívást kap a La Moneda elnöki palotába egy nyilvános ünneplésre. Néhányan, köztük Florencio Avalos is, ekkor mutatkoznak utoljára nyilvánosan. „Azért mentem el az elnöki palotába, mert még soha nem jártam ott, és mindig is meg akartam nézni. Utána pedig már sehová sem mentem el.” A harminchárom bányász átveszi a nemrégiben alapított bicentenáriumi kitüntetést, amellyel az immár kétszáz éves ország a hősies cselekedeteket jutalmazza. Meghallgatják az elnöki beszédet, amelyben a mentés annak a szinonimája lesz, amit még a ciklusa elején járó Piñera meg akar valósítani: olyan országot akar építeni, ahol nincs szegénység, ahol a társadalom jobban bánik a munkásokkal. Arról is szól, hogy a 700 méteres menekülőjárat, amely „a mi mérnökeink és technikusaink” keze munkáját dicséri, és amely „az élet, a hit, a remény és a szabadság hídjaként” szolgált, nem az utolsó lesz a nagy chilei vállalások sorában.

A jövő a San José-bánya harminchárom bányásza és Chile számára egyaránt reményteli. A bányászok szó szerint is új magasságokba törnek, amikor decemberben megbeszélést tartanak az új fővárosi ügyvédeik irodájában. Számos ajánlat után a férfiak úgy döntenek, az ország legnagyobb ügyvédi irodája, a Carey and Company segítségét veszik igénybe, hogy a föld alatt tett szóbeli ígéretet írásos formába öntsék. Az iroda a könyvvel és a megfilmesítési jogokkal kapcsolatos tárgyalások során is képviseli a bányászokat. Ám előbb azt kell pontosan megtudniuk, mit tud a Carey ajánlani, így meglátogatják a Chile jelenleg legmagasabb épülete – a hangzatosan „Sanhattanre” keresztelt, előkelő városészben található, nemrégiben átadott Titanium La Portada-torony – negyvenharmadik emeletén lévő irodát.

A Carey tíz jogásza dolgozott a szerződés összeállításán. Amikor az ország legjobb ügyvédei, a ragyogó elméjű, ambiciózus, több nyelven

beszélő nők és férfiak, akik Chile, Európa és az Egyesült Államok legjobb jogi egyetemein tanultak és ügyvédi irodáiban vértezték fel magukat tapasztalattal, először találkoznak a San José-bányában rekedt férfiakkal, lenyűgözve érzik magukat. Ha ezekre a chilei átlagemberekre néznek, az olyan megtisztelő, mintha az ország lobogójára vagy az Andok vonulataira tekintenének, jóllehet a csodálat rövidesen elpárolog, mihelyt munkához látnak. Az ügyvédek egy húszoldalas szerződéstervezettel és PowerPoint-prezentációval készültek, ám a bányászok figyelme gyorsan lankad, nem érdeklik őket a chilei és amerikai szellemi jogok felhasználásának finomságai. Az egyik ügyvéd észreveszi, hogy a fiatal bányász a hátsó sorban egészen gyerekes módon a telefonján lévő játékkal játszik.

Amikor az ügyvédek befejezik a prezentációt, magukra hagyják a bányászokat a tárgyalóban, hogy eldöntsék, elfogadják-e az ajánlatot vagy sem. A negyvenharmadik emeleti tárgyaló egész Latin-Amerika egyik legimpozánsabb ilyen jellegű helyisége – egyébként Manquehue-teremnek hívják, mert kilátás nyílik innen az Andok azonos nevű bércére. A vita rövid és civilizált hangnemben folyik annak ellenére, hogy sokan dühösek Mario Sepúlvedára, tudniillik interjút ígért a BBC újságírójának, aki a bányászokról szóló könyvén dolgozik, amelyből ők maguk egy fillért sem fognak látni. Sőt Mario egy latin-amerikai filmproducerrel is tárgyalt, aki csillagászati összeget ajánlott a film jogaiért. A Carey-szerződés értelmében létrejön egy új társaság, a Propiedad Intelectual Minera, S. A. (Bányász Szellemi Tulajdon Zrt.), ám a megállapodás mit sem ér, ha nem írják alá mind a harminchárman, köztük Mario Sepúlveda is. A kutyalelkű férfi jelenleg Chile egyik legnépszerűbb embere, így könnyen megtalálhatja a módját annak, hogy a saját pecsenyéjét sütögesse. „Mario nagyon is tudatában volt a hatalmának” – meséli az egyik ügyvéd. Mario azzal henceg a jogászok előtt, hogy csak egy telefonhívás, és „az elnökkel teázom ma délután”.

Mario Sepúlveda, mivel érzi a kollégái által rá kifejtett nyomást, és tart attól, hogy lejáratják a sajtóban, ha másként tesz, végül beleegyezik az aláírásba. Így tehát megszületik a Propiedad Intelectual Minera, és azok a férfiak, akik augusztus 5-én felvették a munkát az ország egyik legrosszabb munkahelyén, hátradőlhetnek, hogy kiélvezzék, immár vállalati nagykutyákká lettek Chile legmagasabb épületében. A felhőkarcoló magassága a San José-bánya mélységének még a harmadát sem éri el, de a

kilátást semmi más nem akadályozza, mint a déli félteke nyarának szmogja. Az épületet átjárja a fény, és a magasan lévő ablakokból az egykori bányászok jól rálátnak a Mapocho folyó alatt átvezető új út építésére, ami azt hivatott szimbolizálni, hogy Chile „első világbeli” országgá válik. Új Chile születik, amelynek jövője korlátlan – ahogyan az egykori bányászoké is. Ők a nemzet állhatatosságának szimbólumai, mondta róluk az elnök, sőt a Kongresszus még olyan medállal is kitüntette őket, amelyhez az ércet az ország bányái mélyén szenvedő és keményen dolgozó bányászok hozták a felszínre.

20.
A föld alatt

A januári, a világsajtóban nagy nyilvánosságot kapott Disney World-beli látogatásuk során a San José bányászai sárga színű játék sisakot viselnek, amelyre fekete egérfüleket ragasztottak. Februárban huszonöt bányász a Szentföldre látogat. Az izraeli turisztikai minisztérium az összes férfinak egy sapkát ad, amelyen ez a szlogen áll: „Izrael szeret benneteket”. A bányászok roppant hálásak a Disney-nek azért, hogy elvitte családjukat „a földkerekség legboldogabb helyére”. Az izraeli kormánynak lekötelezettjei, amiért meglátogatták a Szent Sír-templomot, valamint eljutottak a Jordán folyóhoz és számos más szent helyre, így pedig hódolhattak a hit előtt, amely oly nagy segítségükre volt a föld alatt. Az örömbe azonban némi üröm is vegyül, ahogy híresség ekként körbehurcibálják őket a földgolyón. „Mintha csak rocksztárok lettünk volna, nagyon megterhelő volt – meséli Pedro Cortez, aki részt vett mindkét úton. – Elmentünk a Disney Worldbe, ott pedig meg akartak érinteni az emberek. Mintha valami istenek lennénk.” Ha az élménypark látogatói megkérdezik, kik azok a sárga sisakos alakok, akik a komplexum kvázi főutcáján sétálnak, azt a választ kapják, „azok a chilei bányászok”. Így már emlékeznek is rájuk: ők azok, akik az emberi történelem legmélyebb sírboltjából születtek újjá. Milyen gyakran szemtanúja az ember egy csodának? Így tehát fényképezőiket a sisakosokra szegezik, majd a nyomukba erednek. „Hálásak vagyunk Istennek és mindenki másnak is, aki segített nekünk – meséli Pedro. – De úgy éreztük magunkat, mintha a Nagyhétről szóló film szereplői lennénk, ahol mindenki Jézust követi.” Ez a fajta meglehetősen különös és furcsa viselkedés a Szentföldön sem marad abba.

Amikor Pedro visszatér Chilébe, ráébred, hogy itt az ideje felhagyni a hősködéssel, és abba kell hagyni azt a fajta életet, amelyet bibliai szereplőként él. Visszatér hát a rendes kerékvágásba. Kezdetnek a drága sárga Camaro helyett vásárol egy használt Jeepet. Ennél is fontosabb, hogy úgy dönt, felvételizik az egyetemre, hogy villamosmérnöki diplomát szerezzen. Ám amint elkezd járni az órákra, kisebb bonyodalom keletkezik abból, hogy ő az egyetlen világhíresség az egyetemvárosban. Az újságírók

zaklatják, hogy interjút kérjenek tőle. „Ki akartam engedni a fáradt gőzt, de éppenséggel a visszájára sült el a dolog” – mondja. A tévéhíradók és a hosszú csendek is a bányára emlékeztetik, barátnője és rokonai arca pedig az elégedetlenség érzését korbácsolja fel benne. Egy nap Pedro szipogva otthagyja a csoportot, és két napig színét sem látják. „Úgy éreztem, megfulladok.” Azt hiszi, mindenkinek csalódást okoz, és soha nem felel meg az elvárásoknak, ám nagyon nehezen tudja elmondani ezeket annak a szakembernek, akit a megsegítésére rendeltek ki. „Még a pszichológus sem értett meg” – panaszkodja.

A San José-bányából való szabadulását követő első néhány hónapban Víctor Segoviát nem gyötrik rémálmok vagy a haszontalanság érzése. De a mobiltelefonja minduntalan csörög, barátok és rokonok keresik, tudniillik Víctornál van a varázsszer, amely megoldja a problémáikat: nem csupán élő csoda, aki isteni kapcsolatokkal rendelkezik, hanem zsebeiben elegendő pénz is lapul. Kívánságok és kérések garmadáját adják elő: „Víctor, nem érzem jól magam”, „Akadt egy kis problémám otthon, *huevón*”, „Szükségem van egymillió pesóra” (körülbelül 2000 dollárra), „Le fogják foglalni a tévémet és az ebédlőbútoromat, kérlek, segíts!” Víctor azt mondja, hogy ismerősei és rokonai úgy kezelik, „mintha bank” lenne. „Mindig előállt valaki azzal, hogy adjak neki ennyit és ennyit – mondja. – De még arra sem vette a fáradságot, hogy meghívjon előbb egy sörre. Arról szólt az egész, hogy pénzt csikarjanak ki tőlem.” A szükség koncentrikus körei veszik körül: végül a rokonok barátai, aztán a barátok barátai is hozzá fordulnak segítségért. Amikor Víctor végre-valahára elzárja a pénzcsapokat, hozzávetőleg 6 millió chilei pesót (körülbelül 12 000 dollárt, egyévnyi fizetést) adott kölcsön, amely nagy részének búcsút inthet.

Én akkortájt találkozom először a bányászokkal, amikor kiderül, hogy a kimentésük utáni felhajtás nem lesz akkora vagy olyan tartós, mint hitték. Víctorhoz hasonlóan a többiek is hamar elverik a Farkastól kapott pénzt – egymillió chilei peso már nem tart ki olyan sokáig, mint régebben. Az ország nagy része pedig úgy hiszi, csak úgy ömlik hozzájuk a pénz a történetük értékesítéséből, ennélfogva senki nem követi Farkas felhívását, miszerint gyűjtsenek össze nekik fejenként egymillió dollárt. Richard Villarroel az első bányász, akivel négyszemközt beszélhetek: egy üres

copiapói étteremben találkozunk. Elmeséli, milyen volt a fúrófejet ütni a kulccsal, amikor először leltek rájuk a felszíniek, milyen volt apa nélkül felnőni, és szót ejt újszülött fiáról is. Majd a jelenre és a mentális állapotára tereli a szót, hiszen immár nem jár külföldre, csupán otthon tartózkodik, így nagyobb súllyal nehezednek vállára a történtek.

– Éppen a legnehezebb részét élem meg – mondja Richard. – Nincsenek érzelmeim. Sokkal komolyabb lettem. Keményebb is. Nem sírok már semmiért sem. A feleségem is észrevette rajtam a változást. Bármi is történik körülöttem, egyszerűen nem érdekel. Nincs rend a fejemben. Az egyik pillanatban beszélhetek önhöz, majd a másikban teljesen elveszíthetem a fonalat *[se me va la onda]*. Meg kell várnom, amíg újra elkezd beszélni a témáról, és akkor nekem is eszembe jut, miről is beszéltünk.

Megkérdem tőle, beszélt-e már pszichológussal vagy pszichiáterrel. Igen, feleli. De a szakember azt mondta neki: „Kutya baja. Hazamehet.” Mire Richard: „Valóban? Nem úgy érzem magam. Beszéljen csak a feleségemmel. Ő majd elmondja, milyen voltam, és milyenné váltam.”

Amint egyre több bányásszal kerülök kapcsolatba, és látogatom meg őket az otthonukban, sokuk felesége vagy barátnője hasonló gondolatokat fogalmaz meg: A férfi, aki visszajött a bányából, nem ugyanaz az ember, mint aki bement.

– A mi Arturónk ott maradt a bányában – meséli Jessica Chilla Darío Segovia középső nevét használva, ahogyan rendszerint otthon szólítják a férfit. Az új Darío Arturo Segovia sztoikus és érzéketlen. – Meg is lehet ütni, arra sem reagál semmit. Egyáltalán nem érez semmit.

Még hatéves kislánya is ezt mondja:

– Ez nem az az Arturo, akit én ismerek.

Jessica arra vágyik, hogy visszatérjenek a korábbi napi rutinhoz, a hétköznapi örömökhöz, hogy felváltva menjenek el a lányukért az iskolába.

– Életünket valóságos rendszerbe foglaltuk – mondja Jessica a nappaliban.

– Olyan rendszerbe, ami gyönyörű volt – tetézi Darío.

– Még főzött is rám – mondja Jessica.

– Még főztem is – mondja Darío.

– Most pedig már nem főz – mondja Jessica, miközben nevet, tudniillik valóban megmosolyogtatóan emlékezetes, ha egy ilyen kemény bányász,

mint Darío, tényleg főzött rá, sőt mindezt a maga szeretetteljes módján tette. Azért is nevet, mert Darío Arturo tényleg annyit változott, hogy Jessica érzi, talán a férfi javára fordítható ez az átalakulás.

– Két-három hónappal ezelőtt Darío sokkal rosszabbul volt.

Susana Valenzula Yonni Barriosszal közös otthonában szemtanúja „Tarzanja” szenvedéseinek. Mihelyt lemegy a nap, és leszáll az éj, Yonni depresszióba esik. A férfi felébred az éjszaka közepén, olykor fejébe nyomja bányászsisakját, majd a nappaliban üldögél úgy, hogy be van kapcsolva a bányászlámpája, mintha megint a bányában lenne, és hallgatná a távoli robajlást. Még az is megtörténik, hogy felsikolt, és elkezdi püfölni a kanapé karfáját.

„Fogalmam sem volt, mit tegyek” – mondja Susana. Néhány napig folytatódott a jelenség, aztán Susana felkapcsolja a nappali lámpáját, megragadja, és magához öleli a férfit, miközben ezt mondja neki: „Ébresztő, ébresztő, *huevón*, már vége!” Később Yonni alszik nappal, alszik éjszaka, végül annyit alszik és alszik, hogy ez nem lehet normális. Aztán pedig álmatlanság gyötri, Susana teát és tejet hoz be neki tálcán, úgy tesz, mintha Yonni születésnapja lenne, és énekel neki, mint egy kisgyermeknek: *„Estas son la mañanitas...”* Néhány napig folytatja: mindennap újabb teával, tejjel és énekléssel megspékelt „születésnap”, aztán ráveszi a férfit, menjen el a pszichiáteréhez. Kisvártatva Yonni kedélyállapota javulni kezd.

Nagyjából ez idő tájt ejtem meg első látogatásomat Yonni és Susana otthonában. Két óránál is hosszabban beszélgetek a férfivel a nappalijukban, amelyet különböző fotók díszítenek: mindegyiken Yonni és Susana ölelkezik a mentés utáni napokban, a vékony és sápadt férfi kitörő örömmel tartja a nőt karjaiban. Amikor Yonni felidézi a bányaomlást és az éhezés időszakát, könnyek szöknek a szemébe, ám jól láthatóan megkönnyebbül, hogy olyannal oszthatja meg szenvedése történetét, aki el fogja mesélni azt másoknak is. „Jó volt, hogy eljött és beszélt Yonnival, mert úgy néz ki, sikerült elengednie – mondja nekem később Susana. – Megtartotta a többieknek tett ígéretét, nem beszélt senkinek sem a történtekről.”

A második látogatásomra néhány hónappal később kerül sor, azután, hogy a férfi felesége, Marta pert indított ellene. José Rivera dramaturggal és Edward McGurn filmproducerrel karöltve érkezem, majd amikor Susanát az

élettársa feleségéről kérdezzük, azt tanácsolja nekünk, hogy keressük fel, és beszéljünk vele.

– Marta gyakorlatilag a szomszédban lakik – mondja. – Yonni meg tudja mutatni, pontosan hol. Yonni, mutasd meg nekik.

Amikor a férfi vonakodik megtenni, Susana szívből jövő kacajjal mondja neki:

– Ne aggódj, nem ütlek meg!

Yonni a háztömb végén átmegy az út másik oldalára. A San José-bánya Don Juanjaként világhírnévre szert tett férfi olyan mosollyal mutat rá az egyik házra, amelyről nem tudom eldönteni, szelíd vagy körmönfont.

Néhány szót váltunk Marta Salinasszal, aki csemegéket áruló boltocskája pultja mögött álldogál abban az üzletben, amire Yonni hitelt vett fel. Marta azt mondja, hogy fogta Yonni leveleit, amelyeket a bányából írt neki, és eladta egy amerikai újságírónak. Amikor búcsúzunk, megkérdi tőlünk, megkapta-e már Yonni a filmért járó pénzt?

– Nem, hölgyem – felelem. – Még nem.

A harminchárom bányászon kívül csupán néhányan tudják pontosan, mit is mondott José Henríquez a föld alatt, mégis a Pásztorként ismerte meg a világ. Néhány héttel a kiszabadulása után az egyik fővárosi evangélikus templomban beszédet mond hívők aránylag nagy csoportja előtt, akik között néhány bányásztársa is ott van.

– Látom magam előtt az Isten színe elé borult harminckét bányászt – zengi az emelvényről, majd röviden felvázolja az általa tartott föld alatti istentiszteleteket. – Most pedig megköszönöm az Úrnak, hogy alkalmam nyílt mindenhatóságának megismerésére. A történtekben Isten keze nyoma kétségbevonhatatlanul felismerhető. Senki ne vitassa el tehát tőle a dicsőséget. Ezért gyűltünk ma itt össze. – Henríquez felemeli ökölbe szorított kezét, mintha valami nagy győzelmet aratott volna az ügyben.

A következő időszakban José Henríquez Pásztorként szerzett hírnevével afféle prédikációturnéra indulhatna. Megtehetné, tudniillik a harminchárom férfi által aláírt szerződésben az áll, hogy csak az első tizenhét napról nem hozhatnak nyilvánosságra alapvető fontossággal bíró információkat. Ám Henríquez otthon marad. Amikor mégis beszél, azt hangsúlyozza, hogy ő voltaképpen nem is lelkipásztor. „Szerintem, amit Isten látott a bányában, és

ami meggyőzte őt, az nem volt más, mint az alázat” – nyilatkozza az egyik keresztény sajtóterméknek. Az alázat okán arra is rá kell ébrednie, hogy ő nem pásztor, tudniillik ezt a foglalkozást űző férfiak megszenvednek azért, hogy terjesszék Isten igéjét az emberek között, ahogyan a nagyapja is tette, aki biciklin közlekedett az istentiszteletek különböző helyszínei között. „Én csupán az a férfi vagyok, aki úgy ment le a bányába, hogy volt valami sejtelme a következményekről.”

Florencio Avalos elöljáró, aki elsőként szabadult ki a beomlott bányából, visszautasít minden utazási meghívást, közte a Nagy-Britanniába szólót is, ahol pedig nagyon számítanak a megjelenésére. A bányabaleset évfordulóján a copiapói Atacama Regionális Múzeum új tárlatot avat fel a bányászélet viszontagságairól, ám Florencio ide sem megy el, pedig a megnyitón maga az elnök mond beszédet, és kifejezetten kérte, hogy az egykori elöljáró is legyen jelen. A helyszín mindössze néhány percnyi autóútra van Florencio otthonától.

– Nem érdekelnek engem ezek a dolgok – mondja nekem.

Háromszor is felkeresem otthonában, hogy meghallgassam a visszaemlékezést, pontosan mi történt a San José-bányában. Csodálat és hála járja át szavait, ám ő maga nem tűnik olyannyira megviseltnek, mint kollégái. Florencio visszarázódott a rendes kerékvágásba, felszíni munkát vállalt egy bányászati társaságnál, amíg a fiai iskolába járnak.

– Azért dolgozom, hogy a fiaim iskolába járhassanak – mondja. – Ha nem dolgozom, ők sem tanulhatnak.

A Copiapó középosztálybeli negyedében található kétszintes ház nappalijában beszélgetünk. Florencio ebédre is meghív, ugyanannál az asztalnál költjük el az ételt, ahol a felesége augusztus 5-én is főzte neki a levest. Kicsit később César „Ale” nevű tizenéves fia iskolába indul, én pedig szemtanúja leszek, amint a kamasz odalép anyjához és apjához, hogy búcsúpuszit nyomjon mindkettejük arcára. Az észak-amerikai tinédzserek ritkán kedveskednek így szüleiknek. Jóllehet Latin-Amerikában megszokott az ilyen fokú intimitás, mégis van valami megindító abban, hogy szemtanúja lehetek az A műszak elöljárója bensőséges pillanatának. Az összes családi rituáléhoz hasonlóan ez is mélyebb jelentőséggel bír a múltbéli bányaomlás árnyékában.

Amikor majdnem belehalt az éhezésbe, Florencio arra gondolt, fiainak úgy kell felnőniük és leélniük az életüket, hogy nincsen apjuk, akinek az

arcára búcsúpuszit nyomhatnának. Ez az üres és tragikus jövőkép szerencsére nem vált valóra.

Harmadik chilei utam végére egy bányászt kivéve az összessel találkoztam. Víctor Zamorát nemcsak nehéz elérni, hanem pénzt is le kell szurkolnom neki, hogy szóba álljon velem és a róluk filmet forgatni kívánó producerekkel. Amikor végre megérkezünk az otthonához – amely a Tierra Amarilla nevű városkához vezető főút mentén található –, a földes kocsibeállón egy karambolos autó áll. Zamora nyit nekünk ajtót, és ki is jön a házból. A kontraszt az egykori magabiztos férfi, aki megköszönte a bányamentők erőfeszítéseit abban a videóban, amelyet először küldtek fel a felszínre, és a mostani bizonytalan és remegő ember között egyszerűen leírhatatlan. Azt mondja, zálogba adta felesége ékszereit, és a zálogjegyet ki kell váltania, de nincs 1,2 millió pesója (2400 dollár), hogy megtegye. Leopoldo Enriquez, a készülő film egyik producere, aki egyben Chile egyik legsikeresebb bankára is, megnézi a zálogszerződést, majd kijelenti:

– Ez uzsora.

Beleegyezik, hogy segít Zamorának kiváltani az ékszereket, így bemehetünk a nappaliba.

Víctor Zamora előadja, hogy az odakinn látható törött autó az ő tulajdona. Megpróbálta elindítani a saját vállalkozását, egy gyümölcskereskedést (rengeteg rothadó gyümölcs található odakinn), amihez sokat kellett vezetnie. Nemrégiben az egyik útja során elveszítette az eszméletét, és belerohant egy teherautóba. Víctor „alvavezető”. Tudattalanja abszurd módon mindig megpróbálja visszaterelni a bányához: beül az autójába, és elindul valahová, majd afféle révületbe esik, s amikor újra észhez tér, azon kapja magát, hogy a San José-bánya felé tart. Víctor elmeséli, hogy a hegy gyomrában történtek még most is kínozzák a lelkét.

– Ami a leginkább megviselt, hogy... láttam a saját halálomat, és azt is, ahogy a társaim lassan haldokoltak.

Ugyanakkor odalenn, a Menedékben úgy lehetett szemtanúja bányásztársai sérülékenységének, mint ahogyan soha annak előtte. Ettől csak nehezebb és fájdalmasabb nézni őket, amint a haláluk felé tartanak.

– Itt válik világossá, hogy az emberi lények képesek érzékennyé lenni a kritikus pillanatokban, és hogy hogyan születik meg az afféle szeretet,

kötelék *[cariño]* és testvériség a veszélyes helyzetekben.

Víctor cigarettára gyújt beszéd közben, ami úgy tűnik, megnyugtatja tépázott idegszálait, így el tudja mesélni nekünk, mi is történt odalenn a bányában, különös tekintettel az első éjszaka éhségrohamára.

Néhány hónappal később éppen interjút készítek Luis Urzúával Copiapóban, amikor csörög a telefon. Víctor Zamora az. Megkérdi Urzúától, hogy az általa informálisan vezetett harminchárom férfi tömörülése tudna-e kölcsönözni neki egy kisebb pénzösszeget. Nem az első alkalom, hogy Zamora ilyen kéréssel fordul hozzá, mondja Urzúa. Amikor még fiatalon az utcán élt, Zamora élete mások jóindulatán múlott. A bányából való kiszabadulást követően visszazuhant ebbe az állapotba, és újraéli árvasága korai éveit – csakhogy most felesége és két gyermeke van. Végül otthagyja Tierra Amarillát, és családjával gyermekkora színhelyére, a közel 1300 km-re és huszonnégy órányi autóútra lévő Aricába költözik. Munkát is talál ott.

A nagy távolság végül Víctor Zamora javára fordítja a küzdelmet. Amikor egy évvel később beszélek vele, mintha kicserélték volna. A hosszú tengerparti séták és a rokonokkal, barátokkal való mély beszélgetések helyreállították a lelki békéjét. A telefonbeszélgetés során pontosan olyan magabiztosnak és kiegyensúlyozottnak tűnik, mint a beomlott bányából felküldött első felvételen.

– Ha valaki le akar ülni beszélgetni velem, soha nem mondok nemet neki – így Zamora.

Kezdi megérteni, miképpen alakíthatja át a bányabeli emlékeket, hogy attól jobb apa és férj legyen.

– *Queda mucho ipara vivir* – mondja. Még sok maradt, amit meg kell élni.

Bármilyen mély válság rázta is meg Zamorát, közelébe sem ért az Edison Peñát sújtó mély depressziónak és alkoholizmusnak.

– Az egyik hiba az volt, hogy nem foglaltuk el magunkat, és nem tudtunk mit kezdeni a hirtelen nyakunkba szakadt szabadidővel – meséli Edison, miközben belefog kis híján zátonyra futott élete történetébe. Augusztus 5. óta számtalan utazáson vett részt, a fortyogó föld alatti katlanoktól kezdve

Jeruzsálem macskaköveiig szinte mindenhová elment. És amikor hazaért, nem csinált mást, mint ivott.

– Úgy tudom, hogy azok az űrhajósok, akik a Holdra szálltak, az utazás után nem akartak mást tenni, mint egyedül inni a kocsmában. Ez a legrosszabb dolog, egyedül inni.

A szerencsétlenség első évfordulója táján Edison annyit iszik, és oly sokat beszél az öngyilkosságról, hogy végül bekerül egy fővárosi klinikára. Saját biztonsága érdekében nem hagyhatja el a jól felszerelt, ám kicsiny épületet, amely kívülről úgy néz ki, mintha valami vagyonosabb chilei család otthona lenne.

– Ott ültem már egy órája, és meg akartam halni... Elkezdtem érezni a bezártság szörnyű érzését – meséli Edison. Nem tudja megállni, hogy a pszichiátria zárt ajtajait ne hasonlítsa a bánya kőfalaihoz. – Kértem, hogy engedjenek ki a szeptemberi ünnepekre, de azt mondták, túlságosan kockázatos lenne. Így már a második szeptember 18-át, Chile függetlenségének ünnepét töltöttem fogságban.

Végül, hogy ne tegyen kárt magában, kényszerzubbony és gumiszoba várt rá.

– Meddig volt kényszerzubbonyban? – kérdem tőle.

– Nem emlékszem – feleli. – Ne is juttassa eszembe. Gyűlölöm a tűket és többi dolgot is.

Idegösszeroppanása és a megalázó kényszerkezelés újabb legyőzendő akadályt jelentett, meséli.

– Miután valaki megtapasztalja ezt, nem tudom elképzelni, hogyan is lehetne jó kedve és pozitív gondolkodása. Szerintem erre csak a született nevettetők képesek, én pedig nem rendelkezem ilyen képességgel. Mégis azt gondolom, Edison Peña valami mást, valami pozitívat akar megmutatni magából... A legfontosabb, hogy képesek legyünk beszélni ezekről az élményekről, és megértsük, hogy ezeket átéltük. Sokan, akik hasonló dolgokon mentek keresztül, képtelenek beszélni róla. Ha valaki tud beszélni róla, tekintse égi ajándéknak. Ha le tud ülni, és el tudja mesélni élményeit egy olyan embernek, akit alig ismer, az már valami. Az bátorság. Az önismeret.

Edison Peña kétségtelenül legalább annyira jól ismeri magát, mint a San José-bánya többi harminckét bányászát, ám ez mégsem könnyíti meg a dolgát, hogy egészséges életet éljen. Néhány hónappal a beszélgetésünk

után az Algarrobo tengerparti fürdőhelyen a film producereivel tartott tárgyalásokon Edison holtrészegen esik össze. Nem sokkal később Luis Urzúa Copiapóba hívja a bányászokat. Ott egy olyan Edison Peñával találkoznak, akit még sosem láttak annak előtte. „Egyáltalán nem ivott” – mondja Luis Urzúa. A férfi, aki kocogott a bánya mélyén, lefutotta a maratoni távot mindenféle edzés nélkül, Elvis-dalokat énekelt a közönségnek, akinek nem értette a nyelvét, most azzal küzd, hogy ellenálljon az alkohol csábításának. Sokkal lenyűgözőbb azt figyelni, hogy Edison józan életre törekszik, mint hogy a San José-bánya járataiban futkározik.

Több hónapos tárgyalássorozat végén a kormány nyugdíjat ajánl fel a legidősebb bányászoknak. A fiatalabbak is részesülhetnek juttatásban, de olyan alacsony az összege, hogy inkább elutasítják. Néhányan közülük felszíni munkát vállalnak a nemzeti bányavállalatnál, a Codelcónál, jóllehet így az ország déli részére kell költözniük. Ariel Ticona, akinek a lánya, Esperanza akkor született, amikor ő a beomlott bányában volt, nem áll készen arra, hogy elhagyja szülővárosát. Inkább Copiapóban marad – munkanélküliként. Jóllehet csak ritkán hagyja el a házat, mégsem akar otthon lenni, mert dühös lett mindenkire, mondja. A férfi, aki egy évvel korábban Chile legismertebb kispapája volt, elhagyja feleségét és lányát.

– Három-négy hónapig is külön éltünk. Végig tudatában voltam, hogy elárulom őket. Megpróbáltam változni, de nem ment – meséli nekem. Ariel végül visszatér a családjához, és focizás közben hall egy helyi munkalehetőségről Carlos Barriostól. A munka abban áll, hogy olyan gépet kell kezelni, amely fejtőkalapácsos embereket emel a magasba – egy mélyművelésű bányában.

Még másfél év sem telik el azóta, hogy Ariel Ticonát kimentették a beomlott bányából, a férfi egy teherautót vezetve tűnik el a hegy oldalába vájt nyíláson.

– Az első nap kissé furán éreztem magam – meséli nekem. – Egyáltalán nem féltem. Csak egyszerűen nem akartam ott lenni.

Tapasztalata másvilági volta mellett munkatársai afféle hírességként bánnak vele.

– A második nap eléggé berezeltem. Hallottam, amint fúrnak, és ez arra emlékeztetett, amikor bennünket kerestek. A harmadik napra kezdtem hozzászokni.

Miután Ariel számtalan ülésen vett részt különböző pszichológusokkal és terapeutákkal, hogy feldolgozza a föld alatt történteket, újfent be kell lépnie a sötétség kapuján. Néhány órával később ráébred, hogy a föld alatti munka tagadhatatlan veszélyei ellenére és ama képességének köszönhetően, hogy képes legyőzni félelmeit (nem esik pánikba, és nem menekül el), talán mégis ez az a hely, ahová valójában tartozik. Az is hozzásegíti ehhez az érzéshez, hogy ez egy jobb és biztonságosabb bánya, amelyik „se nem kicsi, se nem nagy”.

– A negyedik nap kezdtem megszeretni – meséli. A föld alatti munkának megvannak az előnyei is, így Ariel hamarosan annyi pénzt gyűjt össze, hogy meg tudja vásárolni az általa bérelt lakást, sőt még ki is tudja pofozni.

Ariel Ticona egy teljes kört járt be. Újfent kockára teszi életét, hogy kényelmes életet biztosítson családjának. A San José-bányában töltött hatvankilenc nap után nem maradt más, mint egy luxuskivitelű spanyol babakocsi, különféle zászlók és egyéb emléktárgyak, a chilei kongresszus által adományozott kitüntetés, a floridai és izraeli, valamint a madridi futballstadionba tett látogatás.

Carlos Pinilla, a San José-bánya egykori mindenható ura számára a bánya öröksége nem más, mint a becsületén esett folt.

– Nem keresek Copiapóban munkát – mondja nekem copiapói otthonában. Arról sem beszél senkinek, mi történt a San José-bányában. Amikor ráleltek a hegy gyomrában rekedt bányászokra, és kiderült, hogy élnek, „életem legboldogabb napja volt, boldogabb, mint amikor megnősültem, vagy amikor megszületett az első gyermekem.” Tisztában van vele, hogy a bányászok úgy tekintenek rá, mint aki az őket ért sorscsapás első számú felelőse, hiszen olvasta a kongresszusi bizottság előtt tett nyilatkozatukat. Amikor összefut az egyik bányásszal a helyi önkormányzat épületében, feszült szóváltás alakul ki köztük: Pinilla azt állítja, még mindig nem érti, miért omlott be a bánya, és soha nem hitte volna, hogy augusztus 5-én megtörténik a szerencsétlenség. A baleset azonban megváltoztatja Pinillát. Mélyen elgondolkodik azon, voltaképpen milyen ember is ő.

– Sokkal barátságosabb vagyok másokkal – meséli nekem, miközben eléggé fáradtnak tűnik az egyórás interjú végére. – Nem akarok többé ogre-főnök lenni. Már-már könyörgök az embereknek, ha azt akarom, csináljanak meg valamit, és állandóan használom a „legyen szíves” kifejezést.

A mentést követően Carlos Pinilla más bányákban, többek között a Copiapótól 400 km-re délre található Ovallében talált munkát. Amilyen a szerencséjük, az A műszak két egykori beosztottja, Claudio Acuña és José Ojeda is oda szegődött. Ariel Ticonához hasonlóan ők is a föld alatt dolgoznak. Luis Urzúától tudom meg ezt az információt, amire azt felelem, egészen különös fintora ez a sorsnak: nem elég, hogy az egyik bánya rájuk omlott, újfent föld alatti munkát kellett vállalniuk, ahol ugyanaz az ember a főnökük, aki az elsőben cserben hagyta őket, és aki miatt hatvankilenc napig kényszerültek a föld alatt élni.

– Ilyen a bányászélet – jelenti ki Urzúa.

21.
A csillagok alatt

Mario Sepúlveda fővárosi otthonához közel éppen lovagol, amikor találkozóra hívják azokkal a nőkkel és férfiakkal, akik könyvet írnak és filmet forgatnak a történetükből. Az egyik santiagói hotel felső emeletén található tárgyalóban várunk rá. A farmert, a chilei *huazó*k gyapjúponchóját és sáros gumicsizmát viselő, „kivifrizurás” férfi késve érkezik. Meglehetősen átható tekintete és lovaglóruházata feltűnést kelt a hotel előterében, a recepciós és a londinerek fura pillantásokat vetnek rá. Mario élete a mentés után eléggé sűrű lett. A San José-bányabeli szerencsétlenség után egy évvel is jönnek a médiaajánlatok. Meghívták az egyik chilei valóságshowba is, ahol a szereplők egyik fele a kőkorban, míg a másik fele a digitális korban él. Egy alapítványt is létrehozott, amely nem sokkal az augusztus 5-i bányaszerencsétlenség előtti földrengés és cunami következtében hajléktalanná váltak számára épít otthonokat. Lánya, Scarlette a Nevadai Egyetem hallgatója lett. Mariót ide és még számtalan más helyre is hívták előadni.

Amikor először ültünk le beszélgetni, Mario sírt, majd arról mesélt, ő és a bányásztársai mennyire összetartottak az első tizenhét napban. Most azonban, az utolsó beszélgetések során a jóval összetettebb nyolc hetet vesszük górcső alá, amely azután kezdődött, hogy napvilágra került az ominózus levél, amelyben „abszolút vezetőnek” titulálta magát, valamint ami a mentést követő néhány napban történt, amikor olyan mélységű interjút adott a BBC riporterének, hogy abból egy kötet kerekedett. Sok bányász úgy érzi, Mario elárulta őket, aki pedig roppant dühös a többiekre, kiváltképpen Raúl Bustosra.

– Jól el akartam látni a baját annak a Bustosnak odalenn, a bányában, de mindig visszafogtak – meséli. – De én nem adtam fel. Idefenn, a felszínen egy nap én esküszöm, hogy... Ki nem állhatom azt a tagot.

Mario bennünket is megtisztel fennkölt monológjai egyikével, amely minden bizonnyal hasonlatos a Menedékben előadottakhoz. Elmeséli, sőt el is játssza a történteket: hogy miképpen reagált, amikor érezte a tarkóján a gonosz leheletét, és hogy lefeküdve miképpen tréfálta meg Edison Peñát a

rögtönzött halotti beszéddel. Mindemellett Mario felemeli a hangját: kiabál, védőbeszédet tart, vádol és viccel. Megnevettet minket, ám kétségeket is ébreszt bennünk elmeállapota felől. Amikor Raúl Bustosról vagy a többi „ellenségéről” beszél, minduntalan a női nemi szervet jelentő vulgáris kifejezést használja, és az sem zavarja, hogy felesége, kisfia és számos más hölgy is ott ül az asztal körül. Sok feleség aggódna, ha ilyen állapotban látná a férjét, de Elvira szenvtelenül figyeli, talán, mert tisztában van vele, hogy az egyik pillanatban dühös Mario könnyen átvált a szerető férfi szerepére. Amikor az összes bányász összegyűlik, Mario „minden ellensége” hirtelenjében újra baráttá lesz. Mario ilyenkor lelkesen ölelkezik San José-bányabeli testvéreivel, vagy mesél történeteket, mintha soha nem lett volna köztük semmilyen szóváltás. Ebben az értelemben a föld alatt töltött hatvankilenc nap jottányit sem változtatott rajta, csupán nyilvánvalóvá tette a jelenlévők és a világ számára személyisége szeretlek-gyűlöllek aspektusát. A mentés óta jár Kaliforniában, Németországban, Magyarországon, Mexikóban és további helyeken is, ahol Super Marióként köszöntik, ő pedig előadhatja a túlcsorduló chilei bányászoptimizmusát. Otthon (befogadott kóbor és saját) kutyái száma tizennyolcra emelkedik, egy új mélyfagyasztót kell vásárolnia (mindig tele van), felesége pedig fiúgyermekkel ajándékozza meg, aki az egészséges 3900 g súllyal jön a világra. Amikor az egyik chilei bíró kijelenti, nem terheli büntetőjogi felelősség a bányatulajdonosokat a szerencsétlenségért, Mario így nyilatkozik az egyik helyi riporternek: „Legszívesebben megint bebújnék egy föld alatti lyukba, és ki sem jönnék onnan.” Értesül róla, hogy nem a személyes hőse, Mel „Rettenthetetlen” Gibson játssza őt a róluk forgatandó hivatalos filmben, hanem egy jól ismert szívtipró spanyol színész egyezett bele, hogy megformálja a Kutyalelkű Férfit.

Carlos Mamaninak, a bolíviai bevándorlónak nem terem babér Copiapóban. Szülőhazájában elutasítják jelentkezését a zsíros kormányzati állásra. A többi bevándorlóhoz hasonlóan ő is inkább fogadott hazájában, Chilében próbál szerencsét. Egy építőcégnél kap munkát, ahol pontosan olyan típusú rakodógépen dolgozik, mint odalenn a San José-bányában. Egy nap, amikor éppen a rakodóval ügyködik, a rostára üríti a salakot, a felcsapódó porfelhő visszarepíti térben és időben: mégpedig augusztus 5-

ére a San José-bányába. „Újra láttam az egész omlást, azt, amelyet akkor túléltem.” Kinyitja a rakodó ajtaját, és hangosan felüvölt. Saját velőtrázó sikoltása végül felébreszti, és visszahozza a jelenbe. Immár egy évnél is több telt el a baleset óta, Carlos pedig meglepődik, hogy felvillanó emlékek jönnek elő, amelyek során újra átéli az első hetek magányát és félelmét.

– A legnehezebb az volt, hogy senkit sem ismertem odalenn – mondja nekem. Ma mindenki tudja, kicsoda Carlos, jóllehet néhány új munkatársa nem nézi jó szemmel, hogy egy altoplanói akcentussal beszélő bolíviai bennszülött a cég egyik legjobb beosztását kapta. „Nem kellene itt lenned. Miért nem mész vissza oda, ahonnan jöttél?” – mondják neki. Majd azzal sértegetik, hogy gazdag – „Figyeljetek, egy pénzes bolíviai” –, majd ugratják, hogy meg kellene hívnia az egész műszakot magához egy kis kerti sütögetésre. Carlosnak nem újdonság a diszkrimináció, de még soha nem találkozott az irigységgel vegyes megnyilvánulásával. A megjegyzések eléggé felbosszantják, mégis úgy dönt, nem reagál semmit, hanem dolgozik tovább. Amikor találkozunk, a cége éppen a Copiapó és déli szomszédvárosa, Vallenar közötti út építésén dolgozik. Büszkeséggel tölti el, hogy olyan munkáért kap fizetést, amelyet akkor kezdett, amikor a San José-bánya beomlásának évfordulója volt. Annyi a különbség, hogy most egy Volvo 150 rakodót kezel, amely kicsit nagyobb méretű és „presztízsű”, mint a bányabeli. Amikor véget ér az útépítés, büszke lesz arra, hogy segíthetett annak az országnak a két városa közötti összeköttetés megépítésében, ahol ő bolíviai hős lehet, és ahol második hazára lelt.

Carlos Mamanihoz hasonlóan Víctor Segoviánál is később jön ki a hatvankilenc napos föld alatti kényszerű fogság okozta stressz. A mentés után egy évvel hatalmába keríti a magány és a bezárkózás. A soha vissza nem fizetett kölcsönök miatt kihasználtnak és kicsinek érzi magát, és roppantul zavarja, hogy egyik hozzátartozója és barátja sem kérdi meg tőle, hogy van. Mintha nem is érdekelné őket, gondolja. Elzárkózik a világtól, alig megy el otthonról, s lelkének zaklatottsága kisvártatva fizikai tünetekben is megmutatkozik, például duzzadt végtagok és rossz lehelet formájában. Az orvosai felírnak neki gyógyszereket, ám azok túlságosan erősek, így csak még betegebb lesz tőlük. Végül sikerül beállítani a megfelelő adagolást, ami segít Víctoron. Valamint az is, hogy új csatornára lel, amelyen keresztül mérsékelheti fájdalmát: újra írni kezd, mégpedig

megint naplót, amelynek a „Megmenekülésem” címet adja. Részletezi benne utazásait, mély depresszióba zuhanását, és rajzokkal is illusztrálja.

Amikor a föld alatti kelepcében volt, Juan Illanes azzal tartotta karban az agyát, hogy történeteket mesélt, és elképzelte magát, amint ház körüli tevékenységeket folytat. Amikor végre hazatér otthonába, Chillánba, minden addig fejben lejátszott feladatot elvégez, közte a problémás eresz megjavítását is, amelyet olyannyiszor végiggondolt, amikor megpróbált aludni a 105. szinten. A San José-bánya omlását túlélt harminchárom bányász közül elsőként ő áll újra munkába. Annál a Geotecnél talált állást, amely a B terv fúrásán munkálkodott.

– A legjobb terápia a poszttraumás stresszre a munka – mondja Juan.

Tanulmányok kimutatták, hogy a poszttraumás stressz súlyossága egyenesen arányos a halálos veszélyt jelentő fenyegetés időtartamával, Juan pedig apránként úgy dolgozza fel a robajló hegy gyomrában töltött hatvankilenc napos fogságot, hogy munkába megy, ott gépeket javít, majd hazamegy, aztán megint munkába indul. Munkahelye Collahuasi hatalmas, nyíltszíni fejtésű rézbányája nem messze Iquique kikötővárosától, ami még messzebbre fekszik otthonától, mint a San José-bánya: közel 2000 kilométerre, ami nagyjából megfelel a Budapest-Moszkva távolságnak. Az ingázás azonban immár repülővel történik. Tizenkét nap munka után tizenkét szabadnap jár; s ő minden egyes tucatnyi munkanappal és ugyanannyi pihenőidővel a fájdalom újabb és újabb rétegétől szabadul meg.

– Sokat tanultam és fejlődtem – meséli az új munkahelyéről.

Amint telnek a hónapok és az évek, a hatvankilenc nap tanulsága egyre világosabbá válik a San José-bánya egykori A műszakja számára. Raúl Bustos jól emlékszik arra, hogy feleségével együtt mindig jobb és többet fizető munkák után törekedett, s hogy miként várta haza asszonyát whiskey-t és Red Bulit kortyolgatva az éjszaka közepén, amikor is lecsapott a földrengést követő cunami. Emlékszik arra, hogy néhány hónappal később csupán a pénzért mekkora kockázatot vállalt azzal, hogy elfogadta a San José-bányabeli állást. Most felteszi magának a kérdést: Mit is kergettem, és miért is tettem ezt? A hatvankilenc napnyi magány megszabadította a nyughatatlanságtól. Családja, otthona, kertje, barackfája – az idő múltával immár más, jobb megvilágításban látja őket.

– Már nem érdekel bennünket annyira, hogy mindenáron előretörjünk – mondja.

Pedro Cortez, a fiatal bányász, aki nem kedvelte a rocksztárnak kijáró fogadtatást, amely a kiszabadulásuk utáni hónapokat jellemezte, jobban kezdi érezni magát, mihelyt a hírességgel együtt járó nyomás és elvárások fokozatosan alábbhagynak. A rémálmok és képzelgések apránként köddé foszlanak.

– Más dolgokon kezd el az ember gondolkodni – mondja –, a lányán, a tanulmányain, a kilátásban lévő újabb munkán, valamint az új emberen, akivé válhat.

Darío Segovia és neje, Jessica saját vállalkozásba fog. A férfi által korábban már megálmodott adás-vétel helyett azonban üdítőitalok terjesztésével foglalkoznak. Darío felelős a két teherautóból álló flottáért, míg Jessica a könyvelést végzi. Irodájuk az otthonukban található, ahol minden reggel alkalmazottaik társaságában reggeliznek. Darío és Jessica későn fekszik és korán kel.

– A filmből megkeresett pénztől függetlenül tovább folytatjuk vállalkozásunkat.

Tetszik neki, hogy „mikrovállalkozók” lettek, és Darío nővére, María nyomdokaiba léptek.

– Nincs ahhoz fogható, amikor az ember a saját sorsának a kovácsa – mondja María. – Amiért áldozatot hozunk, azt sokkal jobban értékeljük.

A Remény Táborának egykori polgármestere továbbra is Antifogastában tevékenykedik. Egy nap, amikor éppen a helyi bolhapiacon árulja süteményeit, egyik lánya hívja telefonon: „Anya, megint erősnek kell lenned.” Harminchat éves lányánál, Ximenánál leukémiát diagnosztizáltak. A rák gyorsan elhatalmasodik a fiatalasszonyon, így Ximenát az egyik fővárosi kórház intenzív osztályán helyezik el. María Segovia újfent azzal szembesül, mintha a természet erői és a sors keze családja elsöprésére törekednének. Felszáll a buszra, és délnek megy. Lánya haldoklik, így María bármire képes megmentéséért. Amikor a fővárosba ér, felhívja a legnagyobb hatalmú embert, akit csak ismer: Golborne minisztert. A férfi hivatalában fogadja, barátjának nevezi, és magához öleli Maríát. Meghallgatja, mi történt, és együtt sír az asszonnyal. Ígéretet tesz arra, hogy telefonál az egészségügyi miniszternek, hogy Ximena számára a lehető legjobb kezelést biztosítsa. Golborne nemcsak, hogy megtartja ígéretét, hanem az egészség-ügyi miniszterrel karöltve meg is látogatják Ximenát, és egy csokor virággal köszöntik a beteg nőt. Ximena végül jobban lesz.

Cinikus felhanggal azt is lehetne állítani, Golborne miniszter már az elnöki kampánya beindításán munkálkodik, és a kórházba tett látogatása is ezt a célt szolgálja, amelyre nem mulasztja el magával vinni a sajtó képviselőit sem. A képkockákon felelevenítik, hogy Golborne milyen szerepet játszott a San José-bánya csodájában. A bányászok utáni kutatás, majd a mentés során tanúsított együttérzése és állhatatossága a bányászati minisztert Chile egyik legnépszerűbb politikusává tette. Jóllehet a Piñera-kormányzat csalódást okozott a legtöbb chileinek, Golborne szerencsecsillaga emelkedőben van. A mentés után két évvel nagyon úgy tűnik, hogy minden esélye megvan a pártja elnöki posztjára irányuló kampányban. Ám ez a kampány gyorsan elbukik majd, hiszen olyan dolgok kerülnek napvilágra, amelyek lerombolják imidzsét, miszerint ő a nép fia: például hogy egy Brit Virgin-szigeteki névtelen bankszámlán tartja vagyona egy részét.

A fővárosban, Santiagóban történtek mindig oly távolinak tűntek Juan Carlos Aguilarnak, a bányatechnikusok egykori vezetőjének. Miután hazatér az ország déli részén fekvő Los Lagosba, meglehetősen visszavonultan él, és olykor előadást tart a helyi iskolában. Kellemes és csendes hangjával, szerény viselkedésével adja elő a gyerekekből és tizenévesekből álló hallgatóságának, milyen fontos a csapatmunka, a kellően alázatos hozzáállás hogyan győzheti le a legnagyobb nehézségeket, valamint hogy a hit erőt ad, ha közel a vég. A föld alatti vezető szerepe nem közismert tény, ám bányászkollégái tisztában vannak vele, ami pedig elegendő Juan Carlosnak. Évente kétszer-háromszor hosszú útra indul Copiapóba, tudniillik ugyanezek a férfiak beválasztották a háromfős vezetői bizottságba. Megvitatják, hogy alapítványt hoznak létre az elszegényedett bányászok javára. Juan Carlos azonban úgy érzi, nem tesz meg mindent. Valami rendkívüli történt vele, ami csaknem a halálát okozta. Jól emlékszik a többiek arcára és a kijáratot eltorlaszoló palaszürke „guillotine-ra”. A Menedékben éhségtől gyötörten búcsúlevelet írtak családjuknak, majd az egész ország azért küzdött, hogy élve kimenekítsék őket a föld alól. Juan Carlos azon mereng, vajon miért lett ő – több milliónyi más ember mellett – kiválasztva, hogy megélje ezeket a dolgokat. „Amikor reggel felkelek, mindig felteszem a kérdést Istennek, hogy mit kell kezdenem ezzel.”

Két és fél évvel a szerencsétlenség után Juan Carlos Aguilar és Luis Urzúa sajtótájékoztató keretében jelentik be, hogy a bányászok újabb nonprofit szervezetet hoztak létre, amely az Atacamai Harminchárom nevet kapta. Az alapítvány célkitűzése, hogy segítsék a régió szegényeit és az úgynevezett *perquinerosok*at, azaz a primitív kézi eszközökkel dolgozó bányászokat, akiknek a kultúrája jelentős hatást gyakorolt a harminchárom bányász legtöbbjére. A San José-bánya túlélői közül sokan megjelennek, köztük Mario Sepúlveda, Raúl Bustos, Edison Peña, sőt az egykori bányászati miniszter, Laurence Golborne is, akit immár nem lehet politikai motivációval vádolni. A sajtótájékoztatót az Antay Kaszinó és Hotelben tartják, amely éppen szemközt található azzal a kápolnával, ahol a bányászok számára a legértékesebb katolikus relikviákat tárolják. Mindenki Luis Urzúát hallgatja:

– Miért éltük túl ezt a szerencsétlenséget? Mi az a cél, amelyet mindnyájunknak követnünk kell?

A mentés óta Luis retorikai kurzust végzett, s idefenn, a felszínen azzá vált, ami korábban, odalenn, a bánya mélyén nem sikerült neki: a harminchárom bányász megkérdőjelezhetetlen vezetőjévé. Elmondja nekem, hogy megtanult „nagy emberekkel” tárgyalni, s már többször ült egy asztalnál befolyásos fővárosi és Los Angeles-i ügyvédekkel és filmproducerekkel.

Azonfelül, hogy a harminchármak vezetője, Luis azt is érzékeli, hogy a bányaomlás és a mentés drámája során különböző idegenekkel létesült kapcsolata szerte a világban. Chilében sokan mondják neki, hogy soha nem feledik, éppen mit csináltak akkor, amikor hallották a hírekben, hogy rábukkantak a még élő bányászokra a hegy gyomrában. Vasárnap történt, a családi napon, a legfőbb étkezés óráján. „Akkor ültünk le enni” – mondják, és felidézik, hogy megszólaltak a harangok, és az emberek kirohantak az utcákra. Azok a chileiek, akik éppen külföldön tartózkodtak, amikor világszerte 1,2 milliárdan voltak szemtanúi a mentésnek, elmondják, hogy kiváltképpen felemelő érzés volt a dél-amerikai ország fiainak lenni akkortájt, mintha az egész világ a keblére ölelte volna őket. Vadidegenek pusztán azért gratuláltak nekik, mert *chilenó*k, mesélik.

Luis nem mindegyik idegenről gondolja, hogy hősnek tekinti őt, vagy éppenséggel le van nyűgözve a jelenlététől. Sokkal inkább úgy érzi, mintha

valami közös élmény kötné össze őket: a beomlott bánya mélyén lévő bányászokat, és a felszínen lévő szemlélőket.

Amit érez, az azoknak az idegeneknek a hálája, akik igaz és reménykeltő történetnek lehettek szem- és fültanúi. Az Andok tövében időtlen legenda kelt életre, s ők ott bábáskodhattak a születésénél.

Alex Vegával copiapói otthonában találkozom először, majdnem egy évvel a kiszabadulása után. Nincs túl jó bőrben. Amikor a családjáról kérdezem, valamint az okról, hogy miért kezdett el a San José-bányában dolgozni, észreveszem, hogy a férfi keze jól láthatóan remeg. Amint tovább beszélgetünk, a remegés átterjed a teste többi részére is, mintha csak hidegrázása lenne a déli félteke tavaszának egyébként gyönyörűen napos és meleg napján.

– Kicsit idegesnek tűnik – mondom neki, majd Alex kisvártatva elmeséli, milyen „sebhelyeket” visel magán, hogyan kezeli a hangulatingadozásokat, illetve a már kevésbé gyakori, ám még mindig gyötrő rémálmait. Alex legfőbb problémája az, hogy felismerte, jobb, ha egyedül van, jobban teszi, ha nem szív egy levegőt feleségével és gyermekeivel, ami meglehetősen felkavaró gondolat egy olyan családszerető ember számára, mint amilyen ő, kiváltképpen annak fényében, hogy hatvankilenc napon át szinte nem is vágyott egyébre, mint hogy újra velük lehessen.

Alex végül abban látja a megoldást, hogy szorosabbra vonja a kapcsolatot, és jobban támaszkodik feleségére, Jessicára. Ráébred, hogy nélküle nem tud hosszú útra kelni, így amikor a fővárosba utazik, hogy ott a többi bányásszal találkozzon, a feleségét is magával viszi, és olyankor ő is jelen van a megbeszéléseken. Nem azért, mert Jessica minden lében kanál lenne, hanem mert Alex egyszerűen nem tud nélküle repülőre szállni vagy hotelben lakni. A többi bányász nem tiltakozik ez ellen, tudniillik jól tudják, min megy keresztül Alex Vega.

A további találkozóinkon – hét hónappal, illetve egy évvel később – már sokkal jobb bőrben van. Az Arturo Prat-negyedben található otthonában találkozom édesapjával, testvéreivel, majd alkalmam nyílik interjút készíteni Jessicával is. Idővel feltűnik, hogy Alex sok olyan dologról nem mesélt a feleségének, amit odalenn, a bánya mélyén élt át.

– Elmondhatom én neki? – teszem fel a kérdést. Hiszen Jessica el fogja olvasni a könyvet, így talán mégis jobb, ha tőlem hallja, mi történt odalenn. Alex beleegyezik, én pedig előadom az asszonynak, amit eleddig nem tudott a férjéről: hogyan repült a levegőben az egyik detonációtól; hogy elkeseredettségében az életét kockáztatva megpróbált a Rámpát elzáró kőfal alatt átkúszni; hogy javaslatot tett a tizenhatodik napon, hogy aznap senki se egyen, jóllehet bányásztársai szerint roppant vékony, gyenge és éhes volt. Jessica, miután megtudja, milyen gyötrelmeket hordoz még magában a férje, miközben már jó ideje itthon van, sírva fakad. Később talán a maga teljes valójában is megértheti az egészet, mintha csak hirtelenjében világossá válna előtte annak a filmnek a cselekménye és jelentése, amelyet átél.

A San José-bányában történt szerencsétlenség Copiapót a világ leghíresebb bányavárosává tette. Az azóta eltelt időben az élet visszatért a rendes kerékvágásba: az ércbányászathoz és a Darwin naplójában leírt időjárási anomáliákhoz. A Richter-skála szerinti 8,2-es amplitúdójú földrengés rázza meg az Atacama-sivatagot. Kilenc hónappal a mentés után trópusi esőzés sújtja a várost. A Copiapó-folyó tizennégy év után először telik meg vízzel, sőt el is önti a környező részt, a Tornini-negyedet evakuálni kell, hasonlóképpen ahhoz a régi áradathoz, amelyik María és Darío Segoviát űzte ki lakhelyükről. Az önkormányzat később mindenkit kilakoltat a Tornini-negyedből, hogy a helyébe utat építsenek a vadonatúj folyóparti bevásárlóközponthoz, amely jól szimbolizálja a város robbanásszerű fejlődését. Miután a negyedet már elhagyták lakói, de az épületeket még nem rombolták le, kóbor kutyák népesítik be azt.

Alig néhány méterre onnan, a híd másik oldalán, ahol a pánamerikai autóút átível a Copiapó-folyón, a város felállítja az „Atacamai harminchárom” eléggé szembeötlő emlékművét: a galambot tartó magas, krómszínű nőt. A kínai kormány ajándéka a Copiapó-folyó kiszáradt medrére néz, s köszönti a városba délről érkező látogatókat, köztük a régió bányáiban dolgozókat. A San José-bánya területén egy keresztet és egy emlékművet emelnek oda, ahol a harminchárom szerencsétlenül járt férfi hozzátartozói összegyűltek és megalapították a Remény Táborát. Turisták csak ritkán veszik a fáradságot, hogy megtegyék a Copiapóból idevezető

negyvenperces utat. A bánya bejáratát drótháló zárja el a külvilágtól. Ha az őr éppen félrenéz, a bátrabbak odamehetnek a kerítéshez, és láthatják a sötét alagutat, amely a föld alatti útvesztők rengetegébe visz le.

Alex Vegával utoljára már nem interjúkészítés, hanem közös étkezés céljából találkozom. Gyalog indulok hozzá, s alkonyatkor érek el Copiapó munkásnegyedébe, ahol alacsony, egyszintes házak tapadnak egymáshoz. Egészen addig egyedül járom az utcákat, amíg meg nem látok egy fiatalokból álló csoportosulást, akik a gyenge fényű utcai lámpa alatt gyülekeznek, amely a napvilág emlékét őrzi az egyre növekvő sötétségben. Lopva néznek le az aszfaltozott útra, amelyen valamilyen furcsa okból kifolyólag nincs forgalom; elmegyek mellettük, majd raktárépületeket és bádogból és fából összetákolt viskókat hagyok magam mögött. Újra egyedül rovom az utcákat, jóllehet érzem, a falak mögött kiváltképpen iparkodó családok élnek, akik otthonukban sok mindent felhalmoztak – ám akik alázatból csupán akkor élvezik ki ezt a gazdagságot, ha bizonyosak benne, hogy senki sem látja őket. Rossz utcába fordulok be, de az autógumit görgető két fiatal fiú útba igazít.

Amikor elérem úti célomat, pontosan olyannak találom Alex otthonát, mint amilyenre emlékeztem: befejezetlennek. A férfi még mindig nem készült el azzal a munkával, amiért annak idején a San José-bányába ment dolgozni. Még mindig csak két szobája van: a régi a kályhával és az asztallal, valamint a nagy kanapéval és fotelekkel telezsúfolt új. Köztük pedig a még beépítetlen, üres tér. A kerítés azonban, amelyet a feleségével építenek, majdnem elkészült. Amikor kezet ráz velem, első ízben érzem azt, hogy olyan férfivel fogok kezet, aki kétkezi munkával keresi a kenyerét. Kétévnyi érzelmi szenvedést követően Alex végre rászánta magát, hogy maga mögött hagyja a kölöncöt: elkezdett dolgozni autószerelőként. Miután leülünk beszélgetni, a férfi elmeséli, mit tett azért, hogy megszabaduljon a gyötrő rémálmoktól.

– Képtelen voltam aludni, így azt mondtam magamnak, itt az ideje legyőzni a félelmemet, és vissza kell mennem a föld alá dolgozni.

Megkérdezte bányában dolgozó sógorát, tud-e szerezni neki is munkát; s három hétig mindennap háromszáz méter mélyen dolgozott. Lement a tátongó sötétségbe, kóborolt a sziklába vájt járatokban, majd a dohos aknák

mélyéről újra feljött a napvilágra. A rémálmok megszűntek, ő pedig többet nem ébredt fel sikoltozva az éjszaka közepén.

Felépülése következő állomásaként most megvendégeli rokonait és barátait, miközben elmeséli nekik, mit látott és élt át a bánya mélyén töltött hatvankilenc nap alatt, tudniillik ezt a témát az elmúlt egy évben senki sem hozta szóba.

– Új lapot kívánok nyitni, mindent magam mögött akarok hagyni.

Amikor Alex húga és annak barátja, a mariachi Roberto Ramirez, valamint kicsivel később Jonathan fivére is megérkezik, a hangulat a tetőfokára hág. A jelen kötetet jegyző szerző jelenléte arra ihleti Jessicát, Robertót és Priscillát, hogy felidézzék, milyen is volt a Remény Tábora: a tábortüzekkel, az ott megjelenő hírességekkel és bányamentőkkel, illetve a földteke minden szegletéből odasereglő riporterekkel. Mivel balzsamos az este, és néhányan rá akarnak gyújtani, kimegyünk a szabad ég alá.

Amint két kisgyermeke kergetőzik körülötte, ide-oda szökdécselve a betonozott udvaron, Alex arcára a hosszú útról hazatért férfi nyugodt és elégedett kifejezése ül ki, aki jól látja, hogy jelenléte megnyugtató, és energiaforrás gyanánt szolgál az őt körülvevőknek. A sötét égbolt alatt hallgatom, amint a hozzátartozók egyre több emléket elevenítenek fel arról a hatvankilenc napról, kiváltképpen az augusztus 22-i pirkadatról a Remény Táborában. Emlékszel, Roberto, milyen varázslatos este volt? Alex erre azt feleli, hogy ő bizony egyáltalán nem emlékszik – hatalmas kacajt kiváltva ezzel. Végül is mi úgy *éreztük*, velünk vagy, Alex, még ha 700 méteres mélységben voltál is. Hideg augusztusi éjszaka volt, de a Vegák csordultig teltek reménnyel, mert a B terv fúrója nagyon közel ért a Menedékhez, ők pedig abban reménykedtek, hogy hamarosan eléri Alexet is. A néhány nappal korábbi eső folyományaként a bányát körbeölelő sivatagot virágok tarkították. Felidézik, milyen dalokat énekeltek este, köztük azt is, amelyet Roberto írt „El Pato” Alexről és az őt kimenteni indult hetvenéves édesapjáról.

Aznap este, a virágok pettyezte sivatagban és az alatta elterülő, penészes falú járatok és tárnák útvesztőjében Alex és családja olyan élményben részesült, amely érdemes a világ figyelmére, és az ország történetéhez tartozik. Egyben olyan bensőséges is, mint ez a szűkös és befejezés előtt álló hely, amit Alex és Jessica Vega az otthonuknak nevez. Alex számára az Odüsszeia a korábbi napi rutin felelevenítésével ér véget: reggel, amikor

leszáll a *camanchacá*nak nevezett köd, munkába indul; délután, mire a sivatagi nap felszárítja azt, hazaér; este, amikor a hűvös szellő feltámad, a csillagos ég a szabadba hívja őt és családját, mint most is. Felpillantok a déli félteke számomra ismeretlen égboltjára, s elém tárul az a látvány, amit Alex családja is láthatott a Remény Táborában: a Főnix csillagkép, valamint a latinul Cruxnak nevezett, egyébként Dél Keresztjeként ismert konstelláció ragyogóan fénylő csillagai. Augusztus 22-én pirkadatkor mindnyájan hittek abban, hogy csodának lesznek szemtanúi, s elénekelték a dalt, amelyben az áll, hogy Alex rövidesen kiszabadul sziklabörtönéből. Ma este azonban egy messzi országból érkezett vendég és természetesen Alex számára is megint felelevenítik.

– „És El Pato visszajő, még visszatér!”

Amikor a dal utolsó akkordjai is elhalnak, Alex Vega végigtekint szerettein, akik nevetve idézik fel azt az estét, amikor először énekelték ezt a dalt.

– Lám, itt vagyok! – mondja.

Köszönetnyilvánítás

A kötet jórészt a San José-bánya omlásának harminchárom túlélőjével és családjával Chilében készült interjún, valamint Víctor Segovia naplóján alapul. Számos beszélgetés a bányászok otthonában zajlott: négyszemközt, feleségükkel, barátnőikkel, gyermekeikkel és más jelen lévő rokonaikkal. Egyes interjúkat csoportosan, copiapói hotelekben és a Carey ügyvédi iroda santiagói irodáiban végeztem.

Az ehhez hasonlatos életveszélyes, majd életet megváltoztató élményekre, amelyeket nagyobb csoport él át, gyakran homlokegyenest másként emlékeznek a résztvevők, s ez itt sem volt másként. A harminchárom bányász mint csoport vetette belém bizalmát, hogy elmondjam a teljes történetet, és hüvelyezzem ki, mi az igazság, mi a legenda. Én pedig igyekeztem legjobb tudásom szerint elvégezni a feladatot, így tehát a szövegben előforduló esetleges hibákért kizárólag engem terhel a felelősség.

Az első tizenhét napot felölelő eseménysorozat alapjául a bányászokkal készített interjúk, illetve az általuk készített videók szolgáltak. José Henríquez például magával vitte a bányába a telefonját azon a baljós augusztus 5-én (ahelyett, hogy a többi bányászhoz hasonlóan ő is fenn hagyta volna az öltözőben), így az első tizenhét nap képi anyaga tekintetében erre hagyatkoztam. Mindemellett a chilei kormány jóvoltából hozzáférhettem az első videó vágatlan verziójához, amely akkor készült, amikor a felszíniek rábukkantak a szerencsétlenül járt bányászokra. A drámai képsorok a férfiak fizikai leépülését és a San José-bányában uralkodó embertelen körülményeket mutatták be. Láthattam még a bányászok által készített képeket és felvételeket is (azokkal a kamerákkal, amelyeket már a felszínről küldtek le nekik). Hogy elképzelhessem, pontosan hogyan is néz ki egy föld alatti munkahely, és milyen ott dolgozni, az akkoriban még bányászati miniszterrel, Laurence Golborne-nal közösen meglátogattunk egy közeli bányát.

Az interjúk mellett elsődleges forrásként használtam a chilei kongresszus tényfeltáró bizottságának jelentését, amely részletezte a szerencsétlenséget és annak okait. A Chilébe utazó NASA-szakértők is elmondták történetüket,

én pedig a mentésről szóló fejezetben használtam fel ezeket. További részletekért pedig Jeff Hart az egyik coloradói tévétársaságnak adott interjúsorozatához és a Coloradói Bányászati Iskolában elmondott beszédéhez fordultam. A régió geológiai történetét a *Geologische Rundschau*ban 1993-ban megjelent tanulmányra alapoztam, amelyben az Atacama-sivatag déli részének „mineralizációját” tárgyalják a szerzők. Darwin copiapói és atacamai élményeiről a magyarul az *Egy természettudós utazásai* című kötetben olvashatunk. Pedro Rivero kudarcba fulladt mentési kísérletének leírását részben az *Area Minera* című bányászati szaklapnak adott interjújából merítettem. A *Minería Chilena* magazin 2011-es beszámolója alapvető fontosságú tényeket közölt a mentésről. Számos részlettel szolgáltak még a mentést szinte percről percre közvetítő chilei napilapok, kivált a *La Tercera* és az *El Mercurio*, illetve Carlos Vergara Ehrenberg *Operación San Lorenzo* című munkája. A tudósítás veteránja szeretné megköszönni a chilei újságírók és fotósok professzionalizmusát, és reményét fejezi ki, hogy látni fogják munkásságuk hatását a kötet lapjain.

A számtalan interjúból, amelyeket a bányamentőkkel és a különböző hivatalos személyekkel készítettem, néhány egészen kiváló volt; a teljesség igénye nélkül álljon itt az interjúalanyok neve: Laurence Golborne, Cristián Barra, Pedro Gallo, André Sougarret, Eduardo Hurtado és Nelson Flores fúrómesterek, Manuel González bányamentő, Pablo Ramirez műszakvezető és Carlos Pinilla. Alberto Iturra, a pszichológus azt mondta, azért beszélt velem, mert „a páciensei, a bányászok” erre kérték. Végül, de nem utolsósorban rendkívül hálás vagyok Darío Segovia, Florencio Avalos és Alex Vega családjának, amiért annyi időt áldoztak rám otthonukban.

María Teresa Hola ügyvédnő segített eligazodni Copiapóban, amikor még csak ismerkedtem a várossal. Más helyi polgárokhoz hasonlóan ő is mesélt nekem szülővárosa történetéről. A santiagói Carey ügyvédi irodában Paulina Silva és Pilar Fernández elevenítették fel a bányászokkal történt megbeszéléseket, Claudia Becerra és Soledad Azérreca segített kapcsolatba lépni a férfiakkal, valamint segédkeztek nekem chilei útjaim megszervezésében. Többek között Guillermo Carey, Fernando García, Remberto Valdés és Ricardo Fischer ügyvédek bíztak meg jelen kötet megírásával, amiért rendkívül hálás vagyok nekik.

A Phoenix Picturesnél Edward McGurn, Patricia Riggen és a legendás Mike Medavoy bátorított, miután elolvasták a még sajtó alá rendezés előtt

álló kéziratot. Nuria Anderson sok száz oldalnyi interjút gépelt le nekem – fáradhatatlan és rendkívül gyors munkája híján jóval több időre lett volna szükség a könyv megszületéséhez. Jessica Boianover Buenos Airesben és Jazmin Ortega Los Angelesben további interjúkat gépelt le, valamint Ricardo Luis Mosso Buenos Airesben kutatómunkát végzett. José Rivera dramaturg számos interjún vett részt velem, rendkívül éles meglátásai felbecsülhetetlennek bizonyultak. Leopoldo Enríquez és Cecilia Avalos filmproducerek seregnyi interjú előkészítésénél bábáskodtak.

Jelen kötet írásakor a *The Los Angeles Times* című napilapnál dolgozom. Szeretném megköszönni ottani kollégáimnak, hogy segítettek megfelelni a napi munkák során felbukkanó kihívásoknak, miközben a könyvön munkálkodtam. Nita Lelyveld, Joy Press, Carolyn Kellogg és David Ulin, köszönöm nektek! Rendkívül hálás vagyok Judy Baldwinnak, aki megosztotta velem felismeréseit az írás folyamata és az emberi lélek kapcsolatáról: tanácsai segítettek, hogy megőrizzem elmém épségét, miközben a köteten dolgoztam.

Köszönet illeti Jay Mandelt, Alicia Gordont és Eric Rovnert a William Morris Endeavornál, akik megbíztak a nagyszerű feladattal. Régi barátom és szerkesztőm, Sean McDonald, amikor tudomására hoztam, hogy meg kívánom írni a könyvet, nem hátrált meg, hanem befogadta az FSG-be.

Végül, de nem utolsósorban feleségem, Virginia Espino három éven keresztül szolgált családunk támaszául, amíg én a köteten munkálkodtam, és ezalatt öt chilei utat tettem meg. Szeretete és támogatása nélkül ez a könyv nem jöhetett volna létre. Köszönöm neked, *amor de mi vida!*

A szerzőről

Héctor Tobar Los Angeles-i újságíró, négy könyv, köztük a *The Barbarian Nurseries* és a *The Tattooed Soldier* szerzője. Elsősorban Latin-Amerika és az USA viszonya, illetve annak alakulása foglalkoztatja. 1992-ben kapta a Pulitzer-díjat egy csoport tagjaként, amelyik a Los Angeles-i zavargásokról tudósított a *Los Angeles Times* számára. Jelenleg újságírás és kommunikáció szakon tanít az oregoni egyetemen.

Három éven keresztül dolgozott *A sötét mélyben* című könyvén, több száz órányi interjút készített a 2010-es bányakatasztrófa mind a 33 túlélőjével, és ellátogatott egy bányába is, hogy testközelből tapasztalja meg a bányászok mindennapjait. Az interjúk során saját bevallása szerint leginkább terapeutának vagy gyóntató papnak érezte magát, mivel a bányászokban kitörölhetetlen nyomot, nehezen gyógyuló sebet hagyott az élve eltemetettség reménytelen élménye, amit Héctor a saját tapasztalatai alapján poszttraumás stressz szindrómaként azonosított be. Könyvének célja, hogy megmutassa az olvasónak az embert a hős mögött – hogy ne csupán a katasztrófát és a szenzációs megmentést írja le, hanem teljes képet rajzoljon magukról a bányászokról, az életükről, hogy miért választották ezt a szakmát, mit éltek át a föld alatt, és hogyan birkóztak meg az általuk istenítéletnek vélt eseményekkel.

JEGYZETEK

[1] Chilei zsargon, amely sértés és kedveskedés egyaránt, a szlengben a herét jelentő *huevo* (a köznyelvben tojás) kifejezés kicsinyítőképzős változata.

[2] Károli Gáspár fordítása.

[3] *Arriba ese ánimo compañero, tenemos que organizarnos primero / Júntense todos, tenemos que rezar.*

[4] *...decirles a mi esposa e hijos que lo lament / Ellos, con ansias, esperándome en esa puerta llegar.*

TARTALOM

Prológus: Városok a sivatagban
Első rész A robajló és bánkódó hegy gyomrában
1. A karrierista
2. Vége mindennek
3. Ebédidő
4. „Mindig éhes vagyok”
5. Vörös riasztás!
6. „Vétkeztünk”
7. Áldott az asszonyok között
8. Pislákoló láng
9. Az álmok ürege
Második rész Találkozás a fenevaddal
10. Hangsebesség
11. Karácsony
12. Asztronauták
13. Abszolút vezető
14. Cowboyok
15. Szentek, szobrok, sátán
16. A függetlenség napja
17. Újjászületés
Harmadik rész A Dél Keresztje
18. Egy jobb országban
19. A legmagasabb torony
20. A föld alatt
21. A csillagok alatt
Köszönetnyilvánítás
A szerzőről
JEGYZETEK

This file was downloaded from Z-Library project

Your gateway to knowledge and culture. Accessible for everyone.

z-library.sk z-lib.gs z-lib.fm go-to-library.sk

Official Telegram channel

Z-Access

https://wikipedia.org/wiki/Z-Library